

Vatra veche ¹⁰ Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 10 (166) octombrie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

RADU BERCEA, MAREA FAMILIE

VATRA VECHE DIALOG CU EUGEN SIMION

SUMAR

Vatra veche dialog cu Eugen Simion, de Nicolae Băciuț/3
Semn. Recurs la Eminescu: rușii, de Aurel Buzincu/5
Ocean întors. Despre reviste, de Dumitru Hurubă/6
Eminescu și neomarxismul, de Tudor Nedelcea/7
Un pic de Caragiale, de Aurel Buzincu/9
Imaginativul..., de A.I. Brumar/11
Un poem inițiativ. (Nichita Stănescu), de Terezia Filip/ 12
Incursiune în universul poeziei, de Horia Ion Groza/13
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/15
Memorialistică. Octavian Hoandă, „Jurnal de pandemie”, de Dorin Nădrău/16
Puncte de vedere. Autoiluzionarea, de Silvia Urdea/17
Agonia unui imperiu, de Geo Constantinescu/19
Vitrina. O carte document (Nicolae Băciuț), de Doina Bălțat/21
Atlas. Mircea M. Pop, de Zenovie Cărlugea/23
Ieșirea din psalm (Eugen Dorcescu), de Constantin Stancu/25
Dumitru Hurubă, un alchimist..., de Doina Bălțat/27
Dialoguri lirice (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/29
Plimbare de cu zori (Răzvan Ducan), de Daniel Marian/31
Fașă, cravată, ștreang (Răzvan Ducan), de Daniel Marian/32
Poemul de amplitudine (Virgil Diaconu), de Aureliu Goci/33
Rămășițele mic-burgheze (Radu Cosașu), de David Kimel/34
Revenirea la Lovinescu (Maria Monica Stoica), de Gheorghe Mohor/36
Anca Sîrghie și reveriile..., de Ion Predescu/37
Eveniment. Fragmente din Babylon (Silvia Urdea), de Doina Bălțat/39
Întrebările domnului Băciuț, de Cristina-Rodica Mazălu/44
Povestea unei copilării... (Ilie Rad), de Marius Mureșan/46
Satul de sub genele timpului (Lina Codreanu), de Menut Maximilian/47
Cartea zilelor noastre. Dante detectiv, de Adrian Simeanu/48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
Nacazanie Silnim (Mihai Petre), de Delia Munteanu/50
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/52
Episcopul Melchisedec Ștefănescu, de Florin Bengean/53
Amvon. Omul se descoperă pe sine..., de Gheorghe Șincan/54
Educația creștină, de Dan Nemeș/55
„Bucureștiul a murit”, de Valeriu Tănasă/57
Poeme de Simona Mișuțiu/57
Poeme de Gheorghe Jurcă/58
Starea prozei. Bastonul, de Nicolae Suciu/59
Să ne mai (re)amintim de... Anna de Noailles, de Dumitru Hurubă/62
George Vigdorovits, discurs, poeme/63
Ocean întors. Taylor Head Provincial Park, de Dumitru Ichim/66
Poeme de Gabriella Costescu/67
Starea prozei. Ultima oră!, de Valeria Bilț/68
Poeme de Marinela Belu-Capșa/69
Starea prozei. Un minut șase secunde, de Marian Drumur/70
Poeme de Traian Vasilescu/71
Jurnal. Noi scene din viața literară, de Ion Lazu/72
Protocoloale de la Toronto, de Eugen Mera/73
Iubirea inspiră genii, de Maria Niculescu/74
Asterisc. Relativizări, de Milena Munteanu/76
Toamna muzicală 2022. Festivalul George Enescu, de Veronica Pavel Lerner/77
Poeme de Nicolae Crepcia/78
Medicina și arta, de Simona Mișuțiu/79
Literatură și film. Iubirea electrică, de Alexandru Jurcan/82
Eveniment cultural. Cioroianu la Pitești, de Adrian Simeanu/82
Eveniment cultural. Frica de moarte, de Adrian Simeanu/82
Trasoare continue..., catrene, de Nicolae Mățaș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Dan Căpruciu/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/87
Paznic la cărți, poem de Nicolae Băciuț/88

Radu Bercea

Radu Bercea

Număr ilustrat cu lucrări de Radu Bercea

Vatra veche dialog

EUGEN SIMION „Națiunea este un concept care, după părerea mea, nu s-a perimat”

(fragment)

Dialogul a avut loc în 17 august 2017, la Vălenii de Munte, unde se derulau cursurile Universității de Vară „Nicolae Iorga”. Convorbirea este înregistrată video.

-Stimate domnule Eugen Simion, cum vedeți atitudinea de la noi față de conceptul de naționalism?

-Este o confuzie totală. Unii, în mod intenționat consideră că naționalismul se confundă cu xenofobia, cu rasismul, cu antisemitismul, cu alte -isme. Eu cred altceva. Semnificația acestui concept este mai profundă și mai democratică și mai legată de valorile umanismului european. Și-anume, naționalism vine de la națiune. Națiunea este un concept care, după părerea mea, nu s-a perimat. Și-atunci națiunea trebuie luată în sensul pe care l-a avut în secolul al XIX-lea. Sau, oricum, atunci când vorbim de Eminescu, de generația de la 1848, de generația Independenței și de tot ceea ce s-a întâmplat în timpul democratizării și industrializării României. Când folosim acest concept, trebuie să-i dăm semnificațiile de atunci. Ei bine, Eminescu nu e naționalist. Eminescu e un om care crede în națiunea română, în spiritualitatea ei, care era, într-adevăr, împotriva progresului

mecanic și nediferențiat, susținând că progresul României nu trebuie să distrugă tradițiile sale. Putem discuta dacă el avea dreptate sau nu în privința aceasta. Dreptatea aveau, tot după părerea mea, roșii, liberalii, care vroiau să se industrializeze România, să introducă regimul bancar, drumul de fier și așa mai departe. Dar aveau dreptate și Maiorescu și Eminescu, aveau dreptate toți, junimiștii în genere, care vroiau ca acest progres să se facă în line organică, deci sunt niște organiciști, mai ales în termenii filosofiei și teoriei lui Kogălniceanu, care vroiau reformă fără pripeală – pripeală e un termen foarte frumos. Vroiau reformă fără pripeală – de fapt, linia Kogălniceanu, Eminescu, Hasdeu, până la filosofia din anii '30, era cea organicistă. Aceea care, de fapt, s-a impus în cultura noastră.

-Cine credeți că sunt cei care vor să compromită conceptul de naționalism, să-l împingă spre periferie, să-l catalogheze ca depășit, perimat, inadecvat pentru etapa în care se află civilizația umană?

-Păi acei care doresc ca noțiunea de națiune să dispară. Că atunci, dacă accepti că națiunea există încă, și noi nu vrem, adică popoarele acestea care și-au câștigat independența foarte târziu, în secolul al XIX-lea, - și italienii sunt în situația aceasta – popoarele acestea nu se grăbesc să renunțe la națiunea lor, față de altele care, să zicem, au reușit să-și câștige independența cu mult timp înainte. Au apărut - și bolșevismul intră aici – destui care au atacat foarte puternic națiunea și ideea de naționalism, considerând că noi trebuie să fim internaționaliștii proletari. Acuma a apărut, aparent, de cealaltă parte a lumii, a apărut iarăși această suspiciune față de naționalism, opunându-i corectitudinea politică. Corectitudinea politică este o formulă pe care o folosesc mai ales politicienii. Eu cred că pentru un om de cultură nu e o noțiune care să respecte adevărul și să ne folosească. Nu. Nu, pentru că, dacă corectitudinea politică îmi spune mie că eu nu mai trebuie să vorbesc despre tradițiile mele spirituale, eu nu mai trebuie să predau istoria românilor în școală și, în general, nu mai trebuie să vorbim despre istorie, ci despre comunicare și așa mai departe, n-are cum să ne fie de folos. În plus, există

un curent și mai grav, anume cel reprezentat de globaliști, mondialști, care consideră că nu e interesant și nu are rost în lume decât ceea ce s-a internaționalizat, nu particularul, nu naționalul. Când am intrat în Comunitatea Europeană, noi, românii, am fost foarte entuziasmați și poate mai suntem încă. Noi, românii, suntem de partea comunității europene. Condiția pe care eu mi-o puneam mie, în entuziasmul meu, era că în comunitatea europeană culturile naționale rezistă. Și, într-adevăr documentele fondatorilor indică faptul că nu se unifică culturile naționale. Limba rămâne aceeași, tradițiile rămân aceleași, și chiar cultura europeană e o sumă a culturilor naționale. Cultura europeană nu are alt sens. Noi avem valori comune, valorile umanismului european sunt valorile noastre comune. Dar valorile acestea sunt exprimate într-o limbă, sunt legate de tradiții spirituale, sunt legate de istorie, sunt legate de acea diferență specifică. Cultura diferențelor. Cultura europeană e o cultură a diferențelor.

- „Naționalismul e cea mai sănătoasă doctrină a unui popor”, afirma recent, la cursurile Universității Populare „N. Iorga” de la Vălenii de Munte, acad. Răzvan Theodorescu. De ce se face o diferență între naționalismul la români și naționalismul la alții. De ce la noi e văzut ca un păcat, iar la alții ca virtute?

-Păi este o șmecherie, ca să spun așa. Dacă vrei să lovești într-o națiune, îi ieși conceptele fundamentale, îi ieși în primul rând conștiința de sine, conștiința națională. Noi, românii, am devenit, ca să spun așa, naționaliști, atunci când am descoperit originea noastră, când am descoperit structura limbii române, când am descoperit rădăcinile noastre religioase, latinitatea noastră. Și aici meritele sunt ale Școlii Ardelene în primul rând. Școala noastră națională a fost determinată de Școala Ardeleană.

Au fost primii care au impus în conștiința publică, conștiința națională.

De aceea trebuie să facem în așa fel, vorbind despre cel mai important eveniment al unirii noastre într-o singură țară, să vorbim și despre modelele noastre.→

NICOLAE BĂCIUȚ

În ceea ce mă privește, ca președinte al secției de literatură a Academiei Române, vreau să publicăm anul viitor, în trei volume masive, documentele fundamentale ale Școlii Ardelene, în ediția Pleiade, și să venim la Cluj și în alte orașe ardelenesti și să vorbim despre aceste lucruri acolo, unde este rădăcina noastră comună.

-Credeți că ar fi necesară, s-ar impune o dezbatere de la înălțimea Academiei Române a conceptului de naționalism, în istoricitatea sa și cu clarificările necesare?

-Nu numai că este necesară, dar o să și facem din toamna aceasta sau de la începutul anului viitor. Trebuie să vorbim calm, să vorbim nu în limbajul politicii, pentru că în limbajul politicii nu ne înțelegem, ne certăm, ci în limbajul adevărului, al istoriei, al tradiției. Sigur, când citești o carte ca a lui Lucian Boia despre Transilvania, în care se spune că românii nu au avut drepturi asupra Ardealului, cam așa începe. Românii nu au documente, n-au suficiente argumente, rămâi oripilat. M-a oripilat această chestiune, să spui despre transilvăneni că ei nu au motive să-și apere identitatea lor. Atâtea generații de memorandiști care au făcut acest lucru, unii și-au pierdut chiar viața, încât va trebui să o facem, și să o facem nițel mai sistematic, mai bine, mai inteligent, să publicăm cărți. Pamflete, să lăsăm pe alții să publice pamflete. Pamfletele mor a doua zi. Noi să publicăm cărțile fundamentale.

-Într-un șuvoi de proiecte de țară, vedeți și un proiect al unei Români reîntregite?

-Neapărat. Și e de mirare că în treizeci de ani noi nu am făcut două lucruri fundamentale: să ne facem șoselele care să ne unească mai bine, mai ușor, și să instalăm acest proiect. Încă o dată, să nu o facem în termenii în care au făcut-o unii politicieni, compromițând chiar noțiunea de naționalism, în retorica asta emfatică și iresponsabilă. Proiectul acesta e un proiect fundamental și trebuie să-l facem iarăși inteligent, să-l facem în termeni europeni. Întotdeauna când ajung la acest punct, evoc o situație. Când eram președinte al Academiei Române, acum vreo zece ani, am primit vizita unei delegații de patruzeci de deputați din Parlamentul European, în frunte cu președintele lui de atunci. Era un neamț – nu-i mai

știu exact numele, dacă fac un efort mi-l amintesc. Dar nu e important numele. I-am primit în aula Academiei, au vorbit, am vorbit și noi acolo și, la sfârșit, l-am întrebat pe acest președinte cum se crede el, cum se recomandă el în Uniunea Europeană, ținând seama de cetățenia, de naționalitatea lui, funcția lui care era mare, și el a spus „eu sunt german european”. De-atunci îmi place să spun și eu că sunt un român european și chiar mă simt în acest fel. Adică resping rasismul, resping xenofobia, care mi se par lucruri detestabile, care nu țin de umanismul nostru european. Pe de altă parte, mi se par de neacceptat și cei care resping încă o dată ideea de națiune, de tradiție, de istorie, ideea de naționalism, în sensul pe care l-a avut acest mare concept în secolul al XIX-lea, atunci când s-au creat statele naționale. Noi existăm ca popoare de mult, eram împărțiți pe regiuni istorice, pe provincii istorice. Atunci am reușit să creăm prima noastră unitate statală națională, prin unirea celor două principate, ca apoi, în 1918, să creăm un stat național unitar și așa trebuie să rămânem.

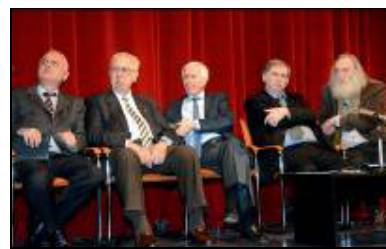
-Dacă ar trebui să definiți naționalismul în parametri pe care îi considerați adecvați în contextul tendințelor actuale din Europa, din lume, care ar fi trăsăturile sale definitorii?

- Aș zice că naționalismul, în sensul adevărat și european, este acel sentiment, acel concept care unește în el iubirea de propria națiune, de propria patrie, patriotismul, respectul față de tradițiile proprii și față de valorile celorlalți, față de celelalte națiuni care au și ele drepturi și în Europa să intrăm, am intrat deja, și să viețuim cu acest sentiment că nu vom fi o Europă unită, dacă nu vom respecta aceste națiuni unite și cu valorile lor.

-În prelungirea conceptului de

Valenii de Munte, 17 august 2017

Ploiești, 30 martie 2018

naționalism, cum vedeți asumarea unui alt concept: patriotismul?

-El nu trebuie confundat cu sloganul din timpul totalitarismului, al ceaușismului. Patriotismul nu trebuie confundat cu retorica patriotardă de care am fost și am rămas sătui, deși am crezut că ne-am lepădat în decembrie 1989.

*

Dialogul nostru a fost întrerupt în acest moment, el avea loc într-unul din holurile laterale ale Casei de Cultură „Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte (în sala mare se susțineau comunicări, conferințe), unde era un du-te vino continuu, de diverse cunoștințe ale lui Eugen Simion, care au ținut neapărat să îl salute, într-un minim respect față de dialogul pe care îl purtam, înregistram.

Reluarea dialogului a adus și o întorsătură a lucrurilor (mi s-a mai întâmplat în dialogurile cu Florin Mugur și Laurențiu Ulici!), Eugen Simion dorind, la rândul său, să-mi pună întrebări, să schimbăm rolurile.

*

-Domnule Băciuț, vreau și eu să te întreb ceva. Trăiești în Transilvania, la Târgu-Mureș, într-o zonă pluriethnică și nu cu mari probleme, nu la fel de mari ca în alte județe, dar oricum, într-o viețuire istorică, să zicem așa.

Ceea ce mă îngrijorează pe mine nu este atât irendismul care se manifestă la Budapesta și acest șovinism care se manifestă în lumea politică maghiară. Aceasta este o problemă pe care o putem discuta.

Dar ceea ce mă îngrijorează pe mine este atitudinea pe care o au unii intelectuali și unii politicieni români din Transilvania, față de ideea unității care se leagă de 1918, față de, cum să spun, părerea lor despre Mitici, despre miticism. Am ascultat acolo un post care cultivă mai ales diferența și care tot timpul susține că „lumina nu vine, cum zicea Slavici, de la București, ci vine de la Viena”. (...)

Semn

Recurs la Eminescu: rușii

(VI)

Dialogul cu *Gazeta Sankt Petersburg* are, în privința raporturilor dintre psihologiile care intră în scenă, ceva din acela, foarte cunoscut, memorabil prin chiar neobișnuitul lui, dintre Mircea și Baiazid. Ba poate chiar ocazia aceasta să-i fi servit poetului drept sursă de inspirație.

Gazeta insinuează, minte și amenință privind de sus, de la înălțimea protectorului grijuliu care se crede îndreptățit să aștepte recunoștință și chiar recompense: „Ce se va întâmpla însă atuncea când, în momentul unor stipulațiuni internaționale, Rusia insultată nu va face niciun fel de pretenții în favorul României? Anglia și Austria se vor face din proprie mărinimie procuratorii României?”

Anglia, care pledează atât de mult pentru rămășițele puterii sultanului, Austria, care e contra unor state noi și puternice la marginile sale?”. Într-un fel, adică, „Am venit să mi te-nchini”. Încât gazetarul nu se vede în situația de a formula răspunsuri propriu-zise, ci numai de „a contribui (...) la restabilirea întrebării pe bazele ei adevărate”.

Subtil, cu ironică dojană ușoară, într-o logică rece și expusă contabilicește, cu enumerare, poate ca să arate cât e de simplă judecata dreaptă. Știe că nu vor conta în fața Rusiei nici întrebările, oricum și în baza a orice ar fi ele formulate, și nici răspunsurile, întrucât nu de adevăruri, de drepturi și alte asemenea valori e vorba în schimbul strict formal de cuvinte dintre voința și pretențiile unui cuceritor puternic, samavolnic și prefăcut oricât e nevoie, și, de partea cealaltă, un popor căruia i se adresează cererea, lezantă și nesprrijinită pe „niciun motiv plauzibil”, de a ceda o parte de țară – cerere pe care „noi avem grave, foarte grave motive de a o refuza”. Și, în consecință, „Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război”.

Drept care, scrie gazetarul – într-o atitudine țațoșă reluată, poate că și contând pe sprijinul Occidentului ori numai voind să-l sugereze, ca factor de descurajare (doar că Occidentul are acum alte

socoteli decât în 1856), dar destul de probabil că și dintr-un sentiment pe care ține să-l agite în țară, în popor, dar cu deosebire printre conducători, o mândrie națională care crede că în situația dată devine musai să fie provocată la exprimare –, „Dacă Rusia vrea să ia cu de-a sila ceea ce i se refuză de bunăvoie, vom rezista, ne va bate și va lua ceea ce e al nostru, dar cel puțin nu ni se va putea imputa că am fost atât de decăzuți încât, de bunăvoie și cunoscând limpede una din principalele noastre condițiuni de viață, am dat-o de înjosiți ce suntem în mâinile Rusiei pentru ...bani sau altele”.

Și nu este deloc exclus ca vorba să-i fie proiectată ca să aibă bătaie largă și înspre toate punctele cardinale, precum și ținte felurite, căci se apropie o pace care este pentru Eminescu mai mult decât un război.

În cazul concret al solicitării rusești de retrocedare a Basarabiei istorice, gazetarul expune serios și numărât motivele importante pentru care crede că e nevoie de „restabilirea întrebării pe bazele ei adevărate”. Primul se referă la importanța Basarabiei pentru România. Putând fi și o chestiune de onoare, este totuși – pentru un stat nici puternic și nici bazat în apărare pe hotare naturale, iar asta tocmai în partea de unde vine, iată, pericolul – în primul rând o chestiune „de existență”: „tăria noastră nu poate consta decât în interesul economic pe care Occidentul-l are pentru drumul de apă al Dunării și Mării Negre”. Ca și pentru Rusia, de altfel. Ceea ce, scurt, face astfel încât „pentru acest petec de pământ în stânga Dunării, care a fost al nostru de la 1300 începând și pe care Rusia nu l-a posedat decât 44 de ani, nu există niciun echivalent”.

Radu Bercea

Următorul motiv privește „ciudata teorie” a gazetei de la Petersburg conform căreia „un popor de 4 – 5 milioane trebuie să aibă mai puțin amor-propriu decât unul de 80 de milioane”. Lămurește Eminescu, întocmai cunoscătorului în domeniu: „Statele, ca personalități politice, sunt egale de jure și deosebirea de facto stă numai în puterea pe care [ele] o dezvoltă într-o stare nejuridică și anormală de lucruri, adică în război, și în înrăurirea pe care o exercită prin frica ce [o] inspiră cu amenințarea puterii fizice”, iar în atare caz nu mai poate fi vorba de nimic altceva decât de „care pe care va bate”. Următorul motiv, al treilea, are în vedere plângerea rușilor referitoare la cheltuielile lor de război, evaluate ca fiind mai mari cu 10-20 de milioane decât s-ar fi convenit – însă aceasta este pentru Eminescu „o plângere foarte nelalocul ei”, explicabilă prin neînțelegerea sau prin ignorarea acelei legi economice care face ca „înmulțindu-se cererea unor obiecte, să urce prețul lor” oriunde în lume. Pretinsul câștig al negustorilor români nu este reproșabil, pentru că nu există aici vreo vină morală, iar pe de altă parte, scumpetea generată de nevoile de război neînsoțite de o sporire în consecință a producției a ridicat mult și cheltuielile statului român, până la 260 de milioane. Ultima discuție e cu privire la chestiunea concretă a trebuinței de granițe naturale invocată de Rusia – pe care Eminescu o persiflează pe drept cuvânt, insinuând la rândul lui: „Dar ce granițe naturale îi trebuie puternicei Rusii contra pericolului și amenințătoarei României? Iar granițele naturale ale sistemului de stepe de peste Nistru sunt Carpații și Dunărea, adică România întreagă.

Dacă Rusia voiește într-adevăr să realizeze teoria granițelor naturale, atunci ar trebui să anexeze toată România, dacă cerința de granițe→

AUREL BUZINCU

naturale ar fi... un drept. Noi știm că sub pretextul de-a avea granițe naturale s-ar putea cucerii universul întreg”.

Fermitatea tăioasă a expresiei vizează cu siguranță, la această dată, și ținte politice interne, fapt prin care probabil că ea se și explică preeminent. Va avea ocazia curând, la începutul lui martie, legat de ocazia unei confuzii între Vasile Alecsandri și fratele poetului, ofițerul și omul politic Ioan Alecsandri, să disocieze tăios între „pana diplomatică” și „pana cea de poet”, susținând, lucru numaidecât de luat în seamă, superioritatea detașată a acesteia din urmă cu argumentul că în susținerea contrară, „punctul de plecare, pretinsul paralelism între poezie și politică, nu este exact”. Avem în fapt, sub aparența unei intervenții în favoarea lui Alecsandri, o proclamație care impune cu vigoare ceva mai mult decât dreptul și competența poetului în general de a se exercita ca autoritate în ceea ce obișnuit se consideră apanaj exclusiv al diplomatului și politicianului, iar în ce-l privește nemijlocit, e ca și cum ar aduce la cunoștință luarea în posesie a domeniului. „Poeți se găsec foarte rar – politici cât frunză și iarbă”, adaugă – și argumentează: poetul „se bucură pe scara omenirii de un rang înăscut atât de mare încât pe lângă dânsul mulți dintre principii cei reali sunt numai niște bieți comedianți și tragi-comedia mizeriei, înjosirii și meschinătății omenești, al căror corelat politic este răpirea prin putere și amăgirea prin cuvânt (s.n. - A.B.)”. De aici încolo, de altfel, se va lansa tot mai decis și destul de ... *neprogresist* în denunțarea lipsei de *simț istoric* și de *iubire de țară* a celor „care decid astăzi asupra țării românești”.

Crede, de pildă, încruntat, că guvernului s-ar fi convenit să-i fie cunoscute „condițiile adevărate de pace” și că acesta fie le-a ascuns țării pur și simplu, fie le-a tăgăduit, alegând „să ne joace până acuma trista figură a unui înșelător înșelat”. Or, se impunea „ca guvernul liberal, presupunându-l chiar compus din oameni înstrăinați, să spună sincer pericolele în care plutește țara”.

Între pericole, desigur, cel al cedării Basarabiei, iar Basarabia îi evocă lui Eminescu vremi de care *se- nvedniciră cronicarii și rapsozii*.

Ocean întors DESPRE REVISTE...

În realitate, la ce naiba să fie nevoie de atâtea reviste de cultură, sau, și mai și, de reviste pur literare? E plină țara de publicații în care se lăfăiește fericită, senină și instalată comod în contextul general, mediocritatea. Însă, și la urma urmei, cui folosește această imensă producție de literatură care alunecă precum un tăvălug uriaș spre... Spre ce? Avem mai mulți creatori decât cititori și, ca niciodată, parcă nu e mai clară și mai eficientă zicerea/sintagmă celebră: „*Românul e născut poet*”, folosită pentru prima dată de Vasile Alecsandri acum 170 de ani, în Prefața la volumul „Balade adunate și îndreptate”. Apoi, dacă așa stau lucrurile, la treabă!

În consecință, agramatismul s-a transferat, în interesul serviciului?, de la unii politicieni greu alfabetizați și perfect necunosători al limbii româno-materne la eminenți constructori de literatură modernă pe care o deversează în propriile reviste literare în ale căror pagini regulile corecte de circulație prin gramatică au statut de... *persona non grata*.

Acum, cunoscuta și internaționalista zicere „proletari din toate țările, uniți-vă!”, a fost convertită, neoficial, dar sigur, în „*mediocri din toate părțile, grupați-vă!*”

Ceea ce se se întâmplă cu sârg și veselă iresponsabilitate în mai toate colțurile lumii așa-zis literare, ajutate și ajustate prin multele reviste și revistute sufocate de emoționant colcăitoarea mediocritate.

Având posibilități financiare și garanția apariției „sub egida Uniunii Scriitorilor”, conștiincioși, harnici și zeloși, o droaie de autori apar, cum-necum, precum ciupercile (multe otrăvitoare!) după ploaie. Evident, fenomenul ca atare nu dă rău, respectiv ar trebui să fie un contribuabil important la îmbogățirea și consolidarea zestrei spirituale a țării – teoretic vorbind.

Practic, însă, lucrurile stau aproape pe dos, fiindcă loiala și mișelește strecurata mediocritate în mulțimea de scrieri literare cu pretenție de valori nu este altceva decât o cârțiță a întregii literaturi. În acest sens, foarte multele publicații cu pretins statut de... literare, având colective redacționale formate din personalități perfect anonime, dar impresionant de fertile în ceea ce, cred ele, este creația literară din care producție bietul cititor nu înțelege mare

lucru, sau pricepe mesajul „după capul lui” nu după mesajul pe care i-l transmite artistul-creator-constructor de literatură. Fenomenul este de anvergură și dominant în multe pagini ale revistelor de specialitate, iar aceasta este cauza rupturii legăturii dintre cititor și autorul care, a prins „șmecheria” și se consolează pe sine, dar și aruncând praf în ochii și sufletul cititorilor că este vorba despre marele procent de filozofie utilizat în propria creație literară, și de aceea aceasta este atât de greu accesibilă, dacă nu cumva chiar imposibil de pătruns în miezul lucrurilor, deși acolo s-ar putea ca un cititor încăpățânat să dea doar de un uriaș pustiu ideatic.

Situația nu este deloc nouă și nici ieșită din comun, ci este vorba despre practicarea unei modalități înlesnite de indiferență celor cărora le convine de minune ca lipsa de cultură să așeze lucrurile pe făgașul normal al decăderii, degradării și pierderea identității, ceea ce duce aproape necondiționat la o masă de inși al căror intelect și cultură generală se află în cădere liberă. În această ordine de idei, se înțelege, o generalizare a situației este o greșeală de neiertat, pentru că excepțiile sunt, de fapt, cariatidele, adică revistele care, doar redacțiile acestora știind cum, financiar vorbind, au rezistat și apar după ani grei de supraviațuire.

Unele n-au mai găsit înțelegere din partea autorităților în privința finanțării, așa că, după ani de apariție în care ținuta, valoarea și respectul pentru cititori au fost primordiale, a trebuit să-și întrerupă apariția.

În această ordine de idei, cazul cunoscutei și valoroasei reviste PRO-SECULUM din Focșani, cu apariție timp de 20 de ani, mi se pare elocvent, C.J. Vrancea „uitând”(?) să mai prindă editarea publicației în buget, fapt care a dus la încetarea apariției revistei...

Nedrept și revoltător!

DUMITRU HURUBĂ

Eminescu și (neo)marxismul

Se discută în ultima vreme, de când pe scena politică românească a apărut o anume formațiune politică, despre neomarxism și influența sa nefastă în domeniul politic, economic și social. Pericolul ideilor și practicilor profestate sunt într-adevăr nocive și ele se manifestă în varii direcții: globalism fără măsură, incorectitudine politică, negarea preceptelor biblice, drepturile unor minorități (naționale, sociale, sexuale etc.) asupra majorității etc.

Dar, fenomenul nu este nou, cum nimic nou nu este sub soare. În ziarul „Timpul” (3, nr. 172, 6 august 1878, p. 4), Eminescu (blamat de neomarxiștii contemporani în toate felurile, fiind considerat „*incorect politic*” – vezi studiile lui Theodor Codreanu) atrăgea serios atenția: „*O serioasă turburare socialistă amenință Europa. Cetățenii liberi, independenți și înfrățiți ai republicii universale, cari la noi sunt reprezentanți prin partidul roșu, încearcă a răsturna toate formațiunile pozitive de stat, și dacă n-o vor putea face aceasta, ceea ce e de mai năinte sigur, totuși vor încerca s-o facă pe calea lor obicinuită a atentatelor, scenelor de uliță, turburărilor etc., iar acele încercări încep a-și arunca umbrele de pe acum.*”

Trăgând semnalul de alarmă privind pericolul „*victoriei principilor liberale socialiste*”, care „*înseamnă moartea oricărei culturi și recăderea în vechea bărbărie*”, el se angajează să combată aceste tendințe „*ori în ce punct s-ar fi ivind*”.

Știrea privind apariția „*ciudatului fenomen al tendentelor comuniste agrare*” sosește din Petersburg, capitala Rusiei (unde va izbucni, în 1917, revoluția bolșevică), comunismul având o „*mulțime de adepți*”. Eminescu face distincție între „*socialismul orașelor industriale*” (pe care-l consideră „*esplicabil, deși nu justificat*”) și cel agrar, de neînțeles într-o țară „*în care pământul nempărțit există cu prisosință și populația e rară*”. În opinia sa, „*socialismul industrial pornește de la o iluzie economică. El ignorează pe deplin faptul că, chiar de s-ar împărți averea totală a claselor bogate între cele sărace, chiar de n-ar organiza altfel munca, mijloacele prime de*

existență nu se pot înmulți în infinit și că nevoile sociale trebuie neapărat să conste în renumita disproporție formulată de Malthus, conform căreia populația se-nmulțește în progresie geometrică, adecă în pătrat, pe când mijloacele de trai se-nmulțesc numai în progresie aritmetică”. Dar, din păcate, constată el, iluziile economice ale „*sectei socialiste*” s-a lăsat însă și în state în care n-au rațiune de a fi, cum ar fi, de pildă, România, unde această sectă are adepți. „*A început a apărea [la noi, n.n.] foi periodice care, scrise, fără ortografie și fără primele cunoștințe gramaticale, totuși cred că cu acest minim capital de creieri și învățatură se poate reforma universul*”.

Pertinent observator al realităților europene, unde „*spiritul public modern suferă de o boală*”, internaționaliștii din Germania, Franța, Anglia, fiind „*prieteni buni și personali*” cu C.A. Rosetti și I.C. Brătianu, Eminescu vorbește și de unele măsuri protecționiste contra acestui „*nemărginit individualism*” („Timpul”, 3, nr. 246, 8 nov. 1878, p. 1). De pildă, guvernul german a înaintat Reichstagului un proiect de lege contra socialiștilor germani, care a fost discutat la 9 septembrie 1878.

De fapt, polemica sa dusă cu oficiosul Partidului Liberal, „Românul”, și mai cu seamă cu renumitul director, C.A. Rosetti, are la bază poziția față de această „*sectă*”, creată de Internaționala I a lui K. Marx. Este un pericol major pentru România, pentru că aceste idei pătrund sub lozincă-mască „*libertate, egalitate, fraternitate*”, o „*marfă și scumpă și lesne de plasat*” („Timpul”, 6, nr. 67, 25 mart., 1881, p. 1-2). Eminescu nu are în vedere întregul liberalism (pe Mihail Kogălniceanu nu-l atinge nici măcar cu un cuvânt,

Radu Bercea

de pildă), el însuși declarându-se liberal („*Creдем că destul am vorbit despre liberalismul nostru adevărat și sincer [...]* Asta am dori să intre o dată în convingerea orcăruia; trebuie ca cetățeanul să vadă că fără muncă și capitalizarea ei, adică fără economie, nu există nici libertate [...]

Suntem deci liberali în toată puterea cuvântului, dar nu înțelegem ca cineva, exploatând idei liberale, amăgind mulțimea, promițându-i munți de aur și râuri de lapte, fără muncă, să ajungă în fine a exploata acea mulțime, chiar și a o conduce din rău în mai rău” („Timpul”, 4, nr. 5, 9 ian., 1879, p. 1. Apud Alexandra Olivia Nedelcea, *Eminescu, economistul* (Craiova, Fundația Scrisul românesc, 2000).

Eminescu critică „*aripa roșie*” a liberalilor, condusă de C.A. Rosetti, pentru internaționalismul său. „*Ai noștri tineri la Paris învățat / La gât cravata cum se leagă nodul*” sunt, de fapt, fiii lui C.A. Rosetti. Acești tineri, sau mai bine zis, unii dintre ei (pentru că în Franța au învățat toți revoluționarii pașoptiști, care au făcut Unirea Principatelor și România modernă), întorși în țară „*sunt de o remarcabilă sterilitate intelectuală*” și în loc de a munci „*și umplu capul cu tot felul de utopii politice și sociale, se erijează în mântuitori nu numai al poporului nostru, ci ai omenirii întregi*”, solicitând favoruri spre a ajunge mai iute la „*pita lui Vodă*”. Ei redigează „*Dacia viitoare*”, o revistă apărută la Paris, de tineri (V.G. Morțun, C. Mille) ce simpatizează cu camarazii, afișează „*utopii cosmopolite*”, „*de-a tăia căinilor frunze*”. O revistă „*rău scrisă, fără stil, fără idei, fără entuziasm, semn de bătrânețe prematură, de incapacitate, de căldură*”, o revistă pentru cei care „*numără pietrele și mână muștele la apă*” („Timpul”, 8, nr. 62, 18 mart., 1883, p. 1).

„*Nu cu utopii comunarde [...]* se va putea ridica acest popor. O singură buruiană de leac pentru acest scop – îi îndeamnă Eminescu – *Muncă. Muncă, nu comunism, muncă nu pomană. Iată mijlocul care va ridica poporul nostru*” (*Ibidem*).

Eminescu nu dezavuează ideea unei Dacii viitoare, o promovează ca scop al unirii tuturor românilor sub această denumire, ceea ce a îngrijorat marile capete încoronate ale Europei. →

TUDOR NEDELCEA

„Idea unei Dacii viitoare e generoasă și ca atare solitară, dar numai o altă generație curățită prin abnegație și durere poate îndrăzni să gândească la ea” („Timpul”, 8, nr. 37, 17 febr. 1883, p. 1).

Roșii foloseau frazeologia apuseană în scopuri propagandistice de a introduce ideile socialiste în țară fără a se ține cont de contextul istoric și social-politic al României, de structura psiho-socială a populației autohtone.

Ca student la Viena și Berlin (universitate pe care a absolvit-o, cum a demonstrat acad. Mihai Cimpoi), Eminescu a audiat cursurile unor renumiți profesori de istorie, filosofie, economie, a aprofundat concepțiile socialiste utopice promovate de Thomas Morus (*Utopia*, 1516), Tommaso Campanella (*Cetatea soarelui*), Fr. Bacon (*Noua Atlantidă*), apoi gânditorii socialiști din epoca modernă (Saint-Simon, Fourier, Corey, E. Dühring, R. Owen, August Bebel, K. Marx, F. Engels etc.) G. Călinescu menționa că Eminescu a audiat și cursul germanului Rodbertus despre socialismul de stat.

Pe Eminescu, îl interesează în mod special educația tinerilor români studenți în Apus, să nu fie atrași de „organizația actuală a societății europene”, adică de Internaționala I, creată la 28 septembrie 1864, la Londra, sub denumirea Asociația Internațională a Muncitorilor, față de care ia atitudine la numai 14 ani de la înființare, adică în 1878, la vârsta de numai 28 ani! Prima mențiune despre Marx, „șeful socialiștilor din Londra”, apare în „Timpul” (nr. 92, 29 apr. 1881). Apoi, în același ziar din 6 mai 1881, scrie: „În Anglia sunt organele centrale ale Internaționalei roșii, trăiește Marx, generalismul partidului și nici pe guvernul, nici pe poporul englez nu-i doare capul de aceasta”.

Dintre lucrurile lui Marx, Eminescu consemnează doar *Capitalul*. Autorul *Luceafărului* a condamnat inegalitățile și nedreptățile, fenomenul de aservire și exploatare, e un revoltat în raport cu societatea vremii sale. El optează pentru calea occidentală a evoluției, echivalentă, în concepția sa, cu civilizația opusă barbariei. Are puncte comune cu teoreticienii socialiști europeni, deosebindu-se de aceștia prin teoria compensației, a

„socialismului de stat”, a statului ca armonizator și intervenționist, și, mai ales, prin respingerea ideii de revoluție în detrimentul evoluției.

Revoluția, în opinia sa, nu e o formă de progres social, datorită dezordinelor anarhiste și chiar teroriste, ci este un recul social și politic. Evoluția este cea recomandată de Eminescu, fără salturi economice și politice, căci saltul este o ruptură. Evoluția înseamnă progres, iar dacă „cine-și închipuiește a putea progresa prin salturi nu face alta decât a da înapoi”, genialul poet explică această teorie printr-un exemplu simplu, luat din lumea înconjurătoare, așa cum a făcut Iisus cu pildele sale. Zice Eminescu: „A îmbătrâni în mod artificial un copil, a răsădi plante fără rădăcină pentru a avea grădina gata în două ceasuri, nu e progres, ci devastare” („Timpul”, 5, nr. 38, 17 febr. 1880, p. 1-2), conform principiului „Non datur saltus in natura”.

După o pertinentă, dar obiectivă incursiune asupra socialismului european, Eminescu se reîntoarce la realității țării sale, la intelectualii români interesați de această ideologie. Vasile Conta (1845-1882), apreciat ca filosof, dar amendat pentru unele convingeri de stânga („nu e timpul venit, mai cu seamă nu în România, de-a încerca realizarea unor asemenea idei”): „Cum că socialismul nu e decât forma în care organismul unui stat moare spre a face loc barbariei sau cuceririi prin popoare mai tinere, era o întâmplare ce i s-a spus ades, dar pe care n-a admis-o” („Timpul”, 7, nr. 90, p. 25 apr. 1882, p. 2).

Privind opiniile fraților Gheorghe și Ion Nădejde, Eminescu își expune din nou, cu mai mare claritate opinia: „Socialismul având ca temă mizeria claselor de jos și exploatarea lor din partea capitalului, se-nțelege că trebuie să cerce a dărâma baza societății actuale, proprietatea moștenită” („Timpul”, 6, nr. 131, 18 iun. 1881, p. 1). Scopul socialismului îi era clar, nu accepta metodele de concretizare a acestor idei. Altfel spus, „socialismul nu se justifică dar la noi prin nimic și ca evoluțiune de idei nu-i decât aceeași jucărie ca abstracții străine” („Timpul”, 6, nr. 131, 13 iun. 1881, p. 1). Pe frații Nădejde îi compătimentește ironic: „Au luat-o la serios cu socialismul și au

pățit-o [au fost condamnați, n.n.]. Trebuiau să-l propage modest și mai mult de la catedră, pentru a fi aleși deputați, apoi ar fi ajuns miniștri, apoi membri la Curtea de Casație și ... cestiunea socială înceta de-a exista și pentru d-lor și pentru țară” (*Ibidem*).

Critica societății vremii sale este vehementă, pentru că Eminescu a constatat, cu multă amărăciune, fuga de muncă productivă a tineretului și acceptarea de „utopii comuniste”. Singura „buruiiană de leac” este munca și nu comunismul, numai munca va ridica bunăstarea poporului. Comunismul, cum numește el adesea această concepție, a corupt „însuși nervul vieții oricărei societăți”, care este „iubirea de muncă”, avertizând dur: „Pieirea noastră prin pierirea muncii” („Timpul”, 3, nr. 270, 9 dec. 1878, p. 1).

Eminescu s-a dovedit a fi și în acest domeniu un istoric autentic, un militant, un patriot în sensul real și adânc al cuvântului, cu iubire sinceră de țară: „E mică țărișoara noastră, îi sunt strâmte hotarele, granițele vremurilor au știrbit-o; dar această țară mică și știrbită e țara noastră, e țara românească, e patria iubită a orăruiei suflet românesc; într-însa găsim toate puțințele dezvoltării întocmai ca într-una, oricât de întinsă”. Sau: „Iubim țara și nația noastră astfel cum n-o iubește nimeni, cum nimeni n-are puterea, caracter pe care voi în viața publică ați știut a-l nimici” („Timpul”, 4, nr. 41, 22 febr. 1879, p. 2). Sau: „Dar sunteți voi români? Dar cunoașteți voi poporul? Sunteți în stare a pricepe geniul și înclinările lui? Știți voi românește măcar?” („Timpul”, 6, nr. 142, 3 iul. 1881, p. 1). Sau: „Nu vă prefăceți a vă supăra pe ceea ce zicem, supărați-vă mai bine pe ceea ce se-ntâmplă, pe realitate” („Timpul”, 7, nr. 200, 12 sept. 1882, p. 1) Sunt, așadar, temeuri ca neomarxiștii contemporani să-l considere pe Eminescu „incorect politic”, „cadavru din debara”, „nul” etc.

Dar, pentru vasta sa creație în varii domenii de activitate, concretizată prin cele circa 15.000 de pagini manuscrise, pentru noi, care ne mai socotim cu mândrie români, „Eminescu are meritul de a fi salvat onoare spirituală a poporului român”, cum l-a caracterizat Petre Țuțea.

Un pic de Caragiale

Ce va fi vrut Bacovia să fie de înțeles din *O, țară tristă, plină de humor...* nu-i chiar ușor de știut și tocmai de aceea e oricine liber să înțeleagă de aici – și în general din literatură – ce-l taie capul, dar Caragiale se prea poate să fi ajuns în proximitatea miezului însuși al acestei rostiri care la vremea lui încă mai avea de așteptat până să iasă în lume...

Și de ce să fie de mirare? *Coseur* volubil dintr-o clasă rară, având mereu la îndemână un *spirit* cu priză și prin asta făcându-se așteptat și primit, totuși, *nenea Iancu* e cam musai să fi cunoscut și ușa care, oricum ai încerca-o, în orice registru, nu ți se deschide. Zâmbetul pentru obținerea căruia se depun strădaniile, din cauze mai mult sau mai puțin deslușite, nu se sloboade pe chipul rămas posac, închis, inert, nepriemitor. Ceea ce cu siguranță că i s-a întâmplat.

Iar omul nu era clovnul de serviciu, artistul comic de circ – pe care Caragiale îl explică undeva ca întrebându-și salturile, vorbele, toate mișcărilor și giumbușlucurile *numai și numai întrucât ele stau în legătură necesară cu intenția lui*, cu o *păcăleală puerilă*, simplu divertisment pe care acesta vizează să i-l administreze contra cost publicului plătit de bilet de intrare. El, dimpotrivă, era cu mult mai mult, mai adânc și mai complex. Fără atare realitate e ca și imposibil să poată sta alături, în aceeași incintă sensibilă, atâta vervă luminoasă câtă emană comediile și schițele și atâta încrâncenare întunecată fără ieșire ca a *Năpastei* – întâi și-ntâi una dintre cele mai frisonante pagini de literatură scrise în limba română.

Îi scuză scriitorului neproductivitatea artistică, dar și pune în temă cu un lucru de luat în seamă gazetarul B. Brănișteanu, un apropiat și admirator fără rezerve al lui Caragiale, când scrie, la dispariția acestuia, că *n-a cunoscut îndeajuns pe Caragiale cine l-a cunoscut doar din scrierile lui. Rareori autorul este atât de interesant cât opera lui; Caragiale a făcut însă și de la aceasta o excepție: el a fost mai interesant chiar decât opera lui. Pe*

cât era de econom la împărțitul scrisului său, pe atât era de darnic la vorbirea sa. Era sfătos în cea mai frumoasă accepție a acestui cuvânt. De dezvoltă un paradox sau de susținea un adevăr, cu întreaga vervă a ironiei sale, de vorbea de filosofia lui Spinoza sau de o simfonie a lui Beethoven; de discuta chestia fărâncăscă sau nenorocita politică de la noi, Caragiale era întotdeauna interesant, scânteia; și cine era inteligent îl lăsa să vorbească și-l asculta având satisfacția de a auzi, recitată de un om mare, o operă cu care alții și-ar fi câștigat poate cununa triumfului literar. (...) Această plăcere a lui Caragiale de a vorbi a fost poate una din cauzele că nu a produs mai mult.

Să fie de găsit și într-o *lene parcă înăscută*, levantină, adesea pomenită, și într-o *viguroasă conștiințiozitate literară și stilistică* (după același credibil B. Brănișteanu și nu numai) cauza tot mai redusei, cu vârsta, productivității literare a scriitorului.

Ea e însă de căutat, cert, și în animozitatea în creștere din jurul persoanei și operei lui Caragiale – frecvent cu iz de cabală și alimentată de scriitorul însuși, pe toate căile, inclusiv prin oralitatea lui aplaudată și prin implicarea lui de un fel sau de altul în politică –, ba și în insuccesele pe care le trăiește și care nu este exclus să se fi datorat aceluiași

Radu Bercea

context tot mai neprietenos. În fond, azi capodopere indubitabile, asta se întâmplă cu *Năpasta* – scoasă din repertoriul teatrului care o pune în scenă după numai patru reprezentații și pe urmă aducându-i cu zarvă autorului învinuirea de plagiat – și cu *D-ale carnavalului* – căci fluierată la premieră, cu tot numele simpatic al autorului, reprezentația a căzut într-un chip zdrobitor, rețin din presa vremii biografii scriitorului și istoricii teatrului. *Niciodată*, se scrie într-o gazetă a vremii, *pe o scenă din România, o piesă n-a fost primită cu mai mare indignare – dar, ce e drept, nimeni nu îndrăznise până acum să prezinte publicului o asemenea producție*. Ba încă valul furiei puritane lua cu sine fără sfială și câteva nume absolut respectabile și respectate, precum al lui Alecsandri, Hasdeu, Maiorescu și alții – membri ai juriului care premiaseră *cea mai bună piesă originală, dramă sau comedie de moravuri* din cele prezentate la concursul organizat de Direcția generală a teatrelor în 1884, sub cuvânt că acest comitet de premiere *...a dovedit încă o dată nepriceperea sa*.

E vorba, firește, și de locuire în culturi diferite. *Sunt* – spune o cronică – *cuiburi de infecțiune fizică și morală pe care este un mare pericol de a le scormoni și desface în fața lumii...* – în timp ce autorul *Nopții furtunoase* este, printre primii la noi și într-o viziune de secol al XIX-lea, tocmai partizan al imediatului, al cotidianului, al lumii mijlocii și asta implică derizoriului, *bas étage*-ul, îl presupune pe cum este sau cum vâd eu în loc de normativul cum trebuie să fie – acestea, în fapt, problematic →

AUREL BUZINCU

„poetice” până azi chiar și pentru o bună parte a consumatorilor de creație, nu de zugrăvire. În timp ce generații și oștiri fără număr de gânditori și de artiști au practicat o expresivitate ascensională, ținând generalitatea și abstractul cu aură în exercițiul lor înalt mitizant, vânând reprezentativității și exponențialității din sfera pozitivului, Caragiale e din stirpea istoric mai puțin populată, dar aflată în expansiune, a coborâtorilor. Și se adaugă aici, de bună seamă, efectele împlinirii până la asupra de măsură a rostului îngroșării caricaturale cu proiecție în absurd, ceea ce devine notă distinctivă a caragialescului încă din începuturi și se exersează în gazetărie. Iată: *Astăzi când revin, după o îndelungă absență, în mijlocul vostru, voi, fraților, poporul român, îmi strigați toți: «Șulemălehăm!» Ei bine! vă declar că astăzi națiunea română, după ce a arătat Europei că duce la orice tăvăleală, numai să fie șmecher cel ce o tăvălește, astăzi zic, națiunea română, voi, a reeșit a dejuca planurile reacțiunii. (...) Revin deci la cele ce v-am zis. Națiunea română a reeșit să dejuce planurile reacțiunii. Vă declar însă aci solemn: Plevna externă am luat-o; mai rămâne însă o Plevnă internă... (...) În contra Plevnei interne avem de luptat! În voi, poporul român, este toată speranța liberalismului nostru! Am zis! (aplauze frenetice. Oratorul este luat pe mâini și purtat în triumf)* – este pus, de pildă, într-un articol din *Bobârnacul*, în 1879, să cuvânteze A.C. Rosetti, când *O deputație numeroasă de români cu cusur, nerăbdătoare să afle isprăvile făcute de diplomatul nației române, îl întâmpină la întoarcerea acestuia din străinătăți.*

Or, în atare condiții, nu-i deloc greu de spus că, în rezumat, *O viață de bărbierie, cu scoateri de măsele cu bățai și cu scenele cele mai destrăbălate ale femeilor de mahalale, a fost adusă pe scena Teatrului Național și că: Scrisă într-o limbă stricată cu toate banalitățile și absurditățile de pe la bariere, noua piesă nu are niciun scop, dar absolut niciunul.* Inclusiv prietenul, dar și antiautonomistul în materie estetică, Gherea, este nemulțumit – pe motiv, între altele, de *aproape completă lipsă de zugrăvire psihică*

Radu Bercea

a stratului societății adus pe scenă (ceea ce e discutabil) și că piesa nu ne dă deloc icoana fidelă a mahalalei. Mai ales autenticitatea sau naturalitatea tipurilor și adâncimea psihologică sunt teme de discuție după ce Maiorescu îl apără public pe scriitor de învinuirea de imoralitate, vulgaritate, trivialitate într-o intervenție a cărei argumentație a devenit clasică în domeniu și e valabilă până azi.

Doar că, într-un făcut parcă, Maiorescu însuși se încurcă nemaiorescian prin niște „însemnătăți” irelevante în discuție – și Caragiale are de trecut inclusiv prin cuconade în care încasează reproșul că piesele îi sunt *obscene și mitocănești*, iar culpa lui nu mai rămâne doar una estetică. Însă nici că se putea să nu atragă asupra-și chiar mai multă furie decât Eminescu-gazetarul – și chiar, cu argumentul alogeniei imediat adus pe tapet, imputarea de ireverență antiromânească – scriind în verva-i obișnuită, încă destul de tânăr, să zicem: *Avem și noi un partid care se numește „național liberal” și este bine să-l avem, fiindcă o țară cumsecade trebuie să aibă cel puțin un partid „național” și cel puțin un partid „liberal”. Ce e drept, noi nu ne putem fâli cu un partid „național”, nici cu unul „liberal”, noi suntem o țară mai mult decât cumsecade și avem un partid „național-liberal”.* Doar că, mai

departe: „*liberal*” era odinioară un cuvânt plin de farmec: astăzi a fi liberal este o virtute foarte problematică. De la anul 1848 până în zilele noastre, liberalii au izbutit a discredita liberalismul, și acesta e meritul pentru care trebuie să le fim recunoscători, deoarece, cu ajutorul bunului Dumnezeu, nu mai avem nevoie decât de câțiva ani pentru ca nimeni să nu mai fie dispus a trece de [n.n. – A.B.: drept] „liberal”. Cum rămâne cu „naționalitatea” acestor „liberali”? Încă din vreme trebuie să ne îngrădăm pentru ca nu cumva „liberalii” să discrediteze și naționalismul cum au discreditat liberalismul. Să ne lămurim dar pentru ce acești liberali nu se mulțumesc de a fi liberali, ci caută să mai fie totodată și „naționali”. Iar în registrul grav – pe care gazetarul nu-l ocolește decât pentru a nu intra în transă precum unele dintre personajele scriitorului: *Să nu fim naivi!*

Tocmai pentru aceea (s.a.), tocmai simțind că în viața lor nu au făcut nimic național, tocmai simțind că nu cunosc pe (sic!) poporul român și nu sunt capabili de o lucrare în adevăr națională, tocmai fiindcă nu se simt a fi naționali, acești oameni se numesc așa.

Sigur, suntem aici într-o vreme în care naționalul este o valoare și un criteriu important.

În fapt însă, dacă este deci în bună măsură – și nicidecum, iată, în totalitate – adevărat că un Caragiale a fost posibil în spațiul nostru în epocă prin împrejurarea unei largi libertăți de gândire și de expresie, Caragiale, spirit liber și iminent critic, a uzat de libertate cât a putut, dar a avut la dispoziție nu doar oricâtă libertate și-a putut asuma și materie primă cât lumea pentru exercițiul care avea să-l consacre, ci mai ales, chiar dacă ele nu țin de miezul definitoriu al artei, repere și criterii ferme și, de asemeni, un simț și un cult veritabil al acestora.

Încât probabil că *miticismul bășcălios și atât* – care îndeobște i se atribuie și care chiar poate fi al lui Caragiale omul de toate zilele – ar cam trebui trecut din contul scriitorului în cel al *receptării actualizatoare*, cea care întotdeauna îmbracă lucrurile în straiul propriu înainte și pentru a și le integra în felul și cu măsurile ei.

IMAGINATIVUL,

REPER AL UNEI NOI METAFIZICI

Într-un articol tipărit nu de mult în revista clujeană *Tribuna* (august 2022, **Disprețuirea teoriei – sursă de neajunsuri**), profesorul Andrei Marga, cunoscut îndeosebi pentru orientarea generală în regula și recomandările modern pragmatiste (să nu uităm aci, totuși, și declarațiile politice oneroase, deja detestabile ale fostului ministru - derapaje comise recent, primejdioase, vădit soviet-rusofile, proputiniste), susține, iată, *cultivarea teoriei* (față de care „s-a instalat un dispreț plin de suficiență”), sprijinit acum de studiul **Leaving theory behind: Why simplistic hypothesis testing is bad for International Relations**, de John J. Mearsheimer și Steven M. Walt: „o lucidă”, zice profesorul (acum din postura de „pragmatist reflexiv”, cum lejer se autocalică), „exactă și impecabilă pledoarie pentru teorie”, pe care îl recenzează pe larg, nu fără un bine temperat entuziasm. Ca să ajungă la filosofie (prin „interogarea filosofică”), va să zică la încununarea acesteia care este metafizica, spre a ajunge adică, vorba lui Heidegger, la *gândire, teoria trebuie gândită*; va intra va să zică așa, în sarcina *gânditorului*. Acum tâlcuirea, chiar pe teme filosofice, va trece în conceptualizare (sau la o „viziune”, cum o numește - ca să revin încă o dată la comentariul profesorului clujean - într-o undire cvasimistică Andrei Marga), la o elaborare proprie; nu e greșit a spune chiar accentuat personală. În acest joc al spiritului, rezolvat, aș spune, glorios, s-a antrenat cu intrepiditate, filosoful Mircea Arman (cunoscut mai de demult prin contribuția esențială la traducerea fundamentalei **Sein und Zeit**, de Martin Heidegger, întreprinsă de germanistul și poetul Dorin Gabriel Tilinca: **Fiire și Timp**, 2001).

Eseu asupra imaginativului uman (Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2020) este lucrarea filosofului Mircea Arman, în care acesta se încumetă temerar și, repet, după părerea mea, strălucit să (re)construiască o *nouă metafizică românească* (ar exista, observ de îndată și promisiunea de sistem, cum la noi s-a izbutit sau s-a încercat numai, de la **Trilogiile** lui Lucian Blaga la **Dialectica pentadică** a lui Alexandru Surdu. Vezi în acest sens, din ce am apucat să aflu,

fragmentele publicate în revista, **Tribuna**, nr.472, 478/2022).

Pentru a-și argumenta ideile, Mircea Arman adaugă studiului său o vastă, exaurientă (uneori deja invidiabilă, rarisimă aș îndrăzni să spun, listă de autori și titluri).

Mai întâi, ca să trec la subiect, filosoful substituie termenul de *imaginar* (care „a căpătat în timp, odată cu implantarea fermă a mentalității științifice prost înțelese, o notă de desuetudine”) cu conceptul de *capacitate imaginativă*. „Arta, scrie Mircea Arman, dar și filosofia sau știința, nu este un rezultat al imaginariului ca facultate a reveriei și halucinatoriului ci, mai degrabă, a ceea ce noi vom numi *capacitate imaginativă*. Spre deosebire de nota de iraționalitate pe care o conține noțiunea de imaginar, imaginativul primește valența de posibilitate rațională, de facultate specifică intelectului de a crea *lumi posibile*.” Punctul de inițiere este negreșit în Aristotel, care a demonstrat că prin gândire omul efetează trecerea de la posibilitate la act, la *realitate*. (Dar nu am fi aici, îndrăznesc să spun, precum și în cunoscuta pericopă scripturistică a *facerii*, a creației cu instrument divin a luminii, a cosmosului?) Adică: „În cele imateriale este identitate între existență și gândire”. În acest punct, elaborația, i-aș zice, mai iute, plăsmuirea lui Mircea Arman e decisivă, vom avea aci, deja inițiat, *reperul noii metafizici visate de filosof*: „În imaginativ este cuprins omul și lumea cu tot ceea ce a fost este și va fi produs atât în sensul spiritual care este primar, dar și în sens material care vine ca și o consecință a acestei creații imaginative.

Submarinele lui Jules Verne și computerele sau telefoanele inteligente sunt roadele acestei capacități imaginative raționale care *devine realitate* (s.n.) și care este creată din nimic. *Nimicul ca non-obiect dar ca atribut esențial al subiectivității pure creează realitatea*. Această creație este rațională, întrucât intelectul uman nu poate gândi decât în termenii categoriilor și rațiunii.” De unde, în chip vădit ni se impune că „orice proiecție a lumii, filosofică, poetică, științifică, are ca fundament imaginativul poetic rațional, cel care creează lumi posibile raționale”.

În profundul său excurs filosofic (autorul îl numește, nepretențios, sobru, numai *încercare, eseu*), Mircea Arman inspectează „imaginativul religios” în Grecia Veche și, tot acolo,

importanța, din nou cu Aristotel, **Metafizica, Fizica**, a „conceptului de *Physis* în structura imaginativului poetic”.

Alte capitole ne conduc de la „Conceptul de adevăr la Platon”, la metafizica, înțeleasă de către Stagirit, ca filosofie primă (*filosofia prote*), la teoria „henadelor divine la Proclus”, sintetizând apoi noțiunea de adevăr „raportată la structura apriorică a imaginativului”.

Este cunoscută la Mircea Arman apetența filosofului pentru poezie, într-un comentariu admirabil pe care mi l-a adresat (la **Forma filosofică**), el susținea că „poezia, în forma ei cea mai pură, cea mai înaltă este și metafizică”.

Așadar, Mircea Arman își va încheia, provizoriu, cu o analiză adâncă, din unghi filosofic, adică al conceptului-reper imaginativul, într-o amplă desfășurare erudită, la opera poetilor Hölderlin, Rilke și, mai presus, Dante: „Imaginativul poetic între aisthesis, imitatio și adevăr – o privire asupra operelor lui Hölderlin, Rilke și Dante”.

Am spus încheiere temporară, deoarece **Eseu asupra structurii imaginativului uman** continuă, filosoful anunțând că i se află în curs de apariție o nouă lucrare (sistemul, iată, se rotunjește) **Imaginativ și adevăr. În Mitul, arta, filosofia și capacitatea imaginativă apriorică** (**Tribuna**, 478/2022), referindu-se la Schelling, căruia-i lipsea noțiunea, teoretizând deci, în absența imaginativului, *fantezia*, Mircea Arman conchide, anunțând construirea astfel, după opinia mea, *inaugurarea unui nou capitol*, cum ziceam, *în metafizica românească*: „Noi, în lucrări care au depășit granița limbii române, afirmăm că întreaga existență este *rodul capacității imaginative apriorice* și a imaginativului poetic rațional aprioric, văzute ca facultăți fundamentale ale posibilității construcțiilor lumilor posibile raționale, respectiv a realității ca atare și a lumii spiritului ca valoare supremă a existenței”.

Dacă Ernst Cassirer înlocuia omul ca *animal rationale* cu *animal symbolicum* (vezi **Filosofia formelor simbolice**), Mircea Arman va afirma că: „omul nu este un animal simbolic ci unul imaginativ, capabil să construiască lumi posibile raționale. Și să se situeze opozitiv la ele. Adică să le înțeleagă, să le construiască și să le deconstruiască”.

A.I.BRUMARU

Unsprezece trepte ale desăvârșirii
într-un poem inițiativ de Nichita
Stănescu

„*Dragule, caută și te
însoțește ca să nu rămâi prea
singur*”.

(II)

Un poem inițiativ și sapiențial

Tonalitatea paternă, limbajul inspirat de scrierile sacre cu rezonanță sapiențială sau din celebre testamente¹ ce transmit valori nepieritoare dau poemului un ritm și o frumusețe aparte. „*Dragule, caută și te însoțește ca să nu rămâi prea singur. Vei vedea și tu, atunci când vei iubi, cine îți va fi soața, așa cum arborele cel mare, pe timpul soarelui în toi, vede care îi este umbra. // Pe timp de durere, lasă-te singur ție. // Și cerul se acoperă cu nori când plouă.*”²

Structura textului în 11 secvențe sau strofe mizează pe puterea acestui număr impar, imperfect, posibil simbol al existenței terestre pline de imperfecțiuni³, al cunoașterii parțiale sau al defecțiunii, definind epica eului în lume. În accepția poetului, **unsprezece** reprezintă o mistică anume, precum în 11 *Elegii*. Poetul cunoștea simbolistica numerică și a utilizat-o în lirica sa. **Unsprezece** poate reprezenta calea inițierii, tehnica mistică a unei reparări pentru regăsirea potențialului pierdut al eului, „pentru ca ființa umană să fie în sfârșit ceea ce poate fi”⁴. Textele vechi inițiatice sunt construite în general pe un număr de cânturi sau de versuri, considerat cu rol magic. Fiecare din cele 11 secvențe e un nou îndemn la un pas necesar în drumul spre reparare sau desăvârșire. *Învățăturile cuiva către*

¹Hermes Trismegistos, *Tabula Smaragdina*, Herald, 2006, traducere din engleză de Dan Dumbrăveanu. Și pasaje din *Noul Testament* când Isus se adresează ucenicilor. T. Argezi, *Testament*. Și inițierile pitagoreice în Jean Mallinger, *Pitagora și misteriiile antichității*, Herald, București, 2009.

²Toate versurile citate sunt din poemul *Învățăturile cuiva către fiul său*.

³Wynn Westcott, *Numerale și puterea lor ocultă*, Herald, București, 2013, p. 120. 11, situat între 10, numărul perfect al decadei, și 12, numărul grației și perfecțiunii, e considerat „esența a ceea ce este păcătos, dăunător și imperfect”.

⁴*Ibidem*. p.121. „Dar uneori 11 primește o favoare de la Dumnezeu, precum vierul care a fost chemat în ceasul al 11-lea și a primit aceeași plată cu ceilalți”.

fiul său în 11 secvențe oferă tot atâtea precepte și îndemnuri menite a-i revela discipolului sensul profund al existenței individuale sau arta de-a găsi perfecțiunea. Formula „*Dragule*” și tonalitatea paternă specifică unui text inițiativ indică o relație de tipul maestru-discipol sau părinte-fiu. Astfel se stabilește o linie patern-filială, de iluminare, de îmbogățire a discipolului cu învățături folositoare, prin obținerea de însușiri pe care maestrul le deține. El oferă și garantează ceea ce cunoaște și ce îl definește, un fel de *amor intellectualis*⁵ modelator de caractere, ce dă calitate individului și societății. În accepția veche, orfică, poetul însuși, magician al cuvintelor, vehicula o înțelepciune tainică la care avea acces. Cuvintele lui Orfeu fermecau pe cine le asculta, împlânzeau fiarele⁶ vrăjite de cântecul lui, animau pietrele făcându-le să cânte. Forța lor sugera că poetul era un mag ce captiva auditoriul prin ce și cum transmitea, inducând stări și comportamente.

Căci asamblarea cuvintelor într-un discurs, tonalitatea afectiv-melodiosă a spunerii și formulele de adresare cern și sporesc puterea lui inițiativă.

Îndemnul I/Pasul I – Însoțirea

De la maestru la ucenic, însoțirea este recomandată ca gest de întemeiere a ființei în lume, în plan omenesc și în țesătura societății: „*Dragule, caută și te însoțește ca să nu rămâi prea singur. Vei vedea și tu, atunci când vei iubi, cine îți va fi soața, așa cum arborele cel mare, pe timpul soarelui în toi, vede care îi*

Radu Bercea

⁵ *Amor intellectualis*, e titlul unui roman de Ion Vanu. Autorul relevă tema inițierii și a ocrotirii de tip patern-intelectual.

⁶ *Op. cit.*, *Teogonia și misteriiile orfice*.

este umbra.”⁷ Însoțirea este îndemn pentru sociabilitate și comunicare, pentru a avea sprijin, pentru a putea duce o luptă, pentru a învinge un obstacol, pentru a cuceri un teritoriu, dar și pentru a-ți putea duce viața, pentru prietenie, pentru căsătorie, deci, ori pentru pură comunicare și nevoia de martor și de interlocutor. Îndemnul la însoțire este o pledoarie pentru inserția eului în lume, pentru repudierea singurătății și a melancoliei care însingurează ființa. Oricât de genial și talentat eul, singurătatea poate diminua personalitatea și puterea creatoare. Inserția în lume este necesară pentru orice intenție, pentru orice luptă și pentru orice victorie a eului. Nu poți învinge singur. Arborele are nevoie de umbră, oamenii au stringent nevoie unii de alții.

Însoțirea are ca alternativă rapidă, *singurătatea* și discreția. Nichita Stănescu alternează îndemnul la însoțire cu un altul, **la singurătate și discreție** – când? „*Pe timp de durere, lasă-te singur ție. // Și cerul se acoperă cu nori când plouă*”. Singurătatea este recomandată pentru ca eul să poată îndura/trăi discret o durere, o dezamăgire, un eșec. Prin urmare, o terapie necesară eului și lumii ar fi a consuma cu discreție tristețea, în singurătate, pentru a nu contamina țesătura lumii de durerea proprie. Frumusețea poate fi și ea un scut, o platoșă împotriva tristeții și singurătății. „*Numai când ninge, ninsoarea e umbra de la stele. // Dar atunci, dragule, e foarte frig și chiar ceea ce estelfrumos vederii poate să fiină loc de cămașă.*” **Ninsoarea**, în imaginarul liric nichitian, este simbol creator, este un efect maxim, este momentul în care eul inspirat „ninge” sau „îngheață” senzori peste lume. Victoria creației e prezentată uneori simbolic prin *ninsoare*: „*Ninge dacă ești în stare să îngheți*”, spune un vers din altă poemă.

TEREZIA FILIP

⁷ Toate versurile sunt citate din poemul *Învățăturile cuiva către fiul său*.

Apa și avatarurile sale.

Incursiune în universul poeziei

(I).

„Nimic nu poate înlocui o duminică după-amiază leneșă (probabil înșorită altfel mă ia cu frig) la malul apei, cu mirosul sărat al oceanului și mormurul pescărușilor”, scrie publicistul american Paul Raeburn, care pledează pentru sunetul natural și comunicarea direct umană, în locul sunetului emis electronic și absenței fizice a persoanei. Îmi aduc aminte cum îmi plăcea să privesc de pe pod vâtorile mereu altele ale râului sau să privesc de pe faleza Cazinoului de la Constanța talazurile întotdeauna greu previzibile ale mării. Cum ne bucuram să umblăm desculți prin băltoacele calde de pe caldarâm după trecerea furtunilor de vară! Și totuși, să ne ferească Cel de Sus de furia apei, de triumphiul mortal al Bermudelor sau de „Furtuna perfectă” cu gigantice valuri cât case de zece etaje și cu vânturi de 192 km/oră! (vezi Sebastian Junger, *The Perfect Storm*, Harper Collins, 1999).

Herman Melville spunea în paginile de început ale cărții sale *Moby Dick*: „După cum oricine știe, meditația și apa sunt logodite pentru totdeauna. Lasă-l pe cel mai distrat dintre oameni să cadă adânc în reveriile sale. Scoală-l, pune-l pe picioare, fă-l să meargă și el în mod înfașibil te va duce la apă”.

Dacă exteriorizăm concluziile noastre meditative turnându-le în formele cuvintelor, vom ajunge să constatăm cu visătorul eseist francez Gaston Bachelard că „organic, limbajul omenesc are o lichiditate, un debit în ansamblu, o apă în consoane... Lichiditatea trezește o ațâțare psihică specială, ațâțare care cheamă imaginile apei... Mai mult decât orice alt element poate, apa este o realitate poetică completă” (Gaston Bachelard, *L'eau et les rêves. Essai sur l'imagination de la matière. Librairie Jose Corti, 1942*). Și iată-ne astfel ajunși la mirajul liric al apei, la fantasticele ei înfățișări și metamorfoze.

Am descoperit cu ani în urmă, publicate undeva de regretatul și fecundul poet, eseist și editor Gabriel Stănescu, poemele lui Mircea Vulcănescu, rămase în ciornă cu corecturi și ștersături, și găsite într-o servietă „salvată misterios de

confiscările Securității”. Întitulate „Litanii pentru trei stări” ale apei, poemele curg într-o avalanșă tipică spiritului fertil, prometeic, al filosofului, cu deosebită forță de improvizație, cu imagini puternice și cu subtile observații. Ele privesc starea lichidă, solidă și gazoasă a fluidului vieții și au o emoție incantatorie care adună laolaltă, în mod misterios, rugăciunea, blestemul, descântecul și lamentația. Uneori litaniiile sugerează chiar sonoritatea, îndrăzneala, suavitatea, inocența mimată, apropierea surprinzătoare și logica lirică, de peste câteva decenii, a penei lui Nichita Stănescu.

Desigur, filosoful nu scapă ocazia de a sublinia fiorul transcendent care așteaptă ascuns în culisele versului pentru ca să izbucnească din când în când cu pâlălaia acaparatoare a neantului sau cu cântecul ademenitor al eternității, glasuri ce vin de dincolo de marginile acestei lumi trecătoare. Apa devine astfel patul spiritual pe care „S-a odihnit Domnul”, cu umbra Sa aeriană, luminoasă și liniștitoare, Domnul tuturor începuturilor și sfârșiturilor, Domnul prezentului veșnic: „Apă care iei forma vasului în care stai/ Apă pe care cu nimic nu poți s-o tai/ Apă care te împarți sub ce-i mai greu/ Și fereci peste el lacătele lui Dumnezeu.../Apă limpede în care se

vede cerul/ Apă care nu poți păstra misterul.../ Apă care netezești unghiurile/ Apă din care încep junghiurile.../Apă care mereu te târăști/ Apă care nu știi să urăști/ Apă dulce de la București.../ Apă peste care S-a odihnit Domnul/ Apă care semeni cu somnul.../ Apă care te înalți în tuburi prin case/ Apă care luneci cu fâsări de mătase/ Apă pe care nu țin pecețile/ Apă în care nu stau înfipte săgețile.../Apă lină, apă caldă, apă bună/ Apă în care se scaldă raza ta, lună.../Apă cuțit pentru tăiat stâncă/ Apă, prăpastie, cea mai adâncă...”

După care urmează nerăbdătoare replica metamorfozantă a apei ajunsă în stare solidă: „Gheață, apă uscată/ Gheață, apă care nu încapi în gură/ Gheață, munte făcut din picătură.../ Gheață, naftalină fără miros.../Gheață, uscat întins peste apă.../Gheață ca mâinile la sfârșit./ Gheață ca trupul omului care-a murit.../ Gheață care parcă n-ai fi apă/ Gheață care în niciun vas nu poate să încapă...” Țesătura observației fenomenului fizic îmbracă cu eleganță inefabilul și face loc celei de a treia stări – aceea a „înălțării” apei: „Aburi care se-nalță curați din noroi/ Aburi prin care hainele săracului se fac noi.../Aburi care știu să se îndese/ Aburi care pot să apese.../Aburi care știu să fluiera când scapă/ Înainte să se prefacă iarăși în aer și-n apă.../Aburi care fac să cânte samovarul/ Aburi care aburesc întâi paharul/ Aburi care topesc gheața/ Aburi care vestesc dimineața.../ Aburi care se ridică noaptea din apă/ Aburi din care nimeni nu se adapă.../Aburi de pucioasă, otrăviți, ce ard/ Aburi de stele și aburi de iad.../ Aburi pe care nu poți să-i legi/ Aburi din care numai cu apă →

HORIA ION GROZA

Radu Bercea

te-alegi/.../ Aburi care ucid, aburi care strică/ Aburi de care ți-e frică...”

Setea de transcendențială ia forma „setei de apă” pentru care sufletul încearcă a struni cu fermitate trupul ca pe un murg, răzbind cu el prin cazna noroaielor, întunericului și singurătății. Poetul consemnează: „Le-am scris cu unghia pe tencuială/ Pe un părete de firidă goală,/ Pe întuneric, în singurătate./ Cu puterile neajutate/ Nici de taurul, nici de leul./ nici de vulturul/ Care au lucrat împrejurul/ Lui Luca, lui Marcu și lui Ioan./ Sunt stihuri fără an, / Stihuri de groapă, / De sete de apă/ Și de foame de scrum, / Stihurile de acum./ Când mi s-a tocit unghia îngerească/ Am lăsat-o să crească/ Și nu mi-a crescut - / Sau nu o mai am cunoscut.// Era întuneric./ Ploaia bătea departe, afară./ Și mă durea mâna ca o gheară/ Neputincioasă să se strângă/ Și m-am silit să scriu cu unghiile de la mâna stângă” (Tudor Arghezi, *Flori de mucigai*).

Martoră chinurilor evocate de Arghezi, chinuri produse de cohorta arzătoare a îndoielilor, precum și de dificultatea alegerii pe care rațiunea este biciuită a o face în momente limită, apa se îmbracă cu insistența nemiloasă a ploii și devine darabănă, tocând mărunț și născând coșmare. „Stau între doi idoli și nu pot s-aleg/ pe nici unul. Stau/ între doi idoli și plouă mărunț./ Și nu pot să aleg pe niciunul./ Și-n așteptare-nlemnesc/ idolii-n ploaia mărunță./.../ Stau între două gropi și plouă mărunț/și apa roade pământul cu dinți/ de șobolan înfometat./ Stau cu o lopată în mână, între două gropi, /și nu pot, în ploaia mărunță./ să aleg prima pe care voi astupa-o/ cu pământul mușcat de ploaia mărunță” (Nichita Stănescu: *A șasea elegie, Afazia*).

Infinitatea întinsurilor reci de apă ne împinge în cotlonul nostru strămt, unde ne chirchim, urlând de singurătate. „Va geme de patemi/ Al mării aspru cânt..../ Ci eu voi fi pământ/ În singurătate-mi”, notează spiritul neptunic, cum ar spune Ion Negoieșcu, al marelui Mihai Eminescu în una din variantele poemului „Mai am un singur dor”.

Devastat de înfrângeri, golit de duh și împovărat de tristețe și pustiu, sufletul ajunge într-adevăr pământ, secăt de apa vieții, abandonat, doborât de strigoii singurătății. „Stă sufletul fără iubire, ca o fântână părăsită/

C-un pic de apă-n fund, sălcie, sub năruirea de pereți/ Stă-n marginea de drum fântâna netrebnică și oropsită./ Căci nimeni n-o mai cercetează; găleata-i spânzură dogită/ Și-n ghizdurile putrezite cresc brusturi și-nfloresc bureți” (Vasile Voiculescu, *Stă sufletul fără iubire*).

Ceea ce îl salvează pe om este nu arșița secetei gurii și gâtlejului, ci setea de absolut, nicipând stinsă, ascunsă în adâncurile ființei. Numai absolutul îl poate îndestula și readuce în puterea firii prin darul împropătător al Apei Vieții. Gândul acesta stârnește amintirea întâlnirii de la fântâna a femeii samaritence.

Radu Bercea

„Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre Viață Veșnică”, i-a spus femeii Mântuitorul (*Ioan 4:14*).

Dușmanul numărul unu care ne împiedică a primi cum se cuvine darul trimis din Dragostea de Sus este egoul nostru infatuat ce se interpune între fluxul ce vine spre noi și Sinele nostru. El ne împiedică la a asculta atent pentru a prinde șoapta de taină binefăcătoare a universului, când se modelează înțelesurile, când se despart apele cu întărirea pământului cum ne învață Psalmul Creației, 103/104. Întreabă poetul: „Auzi?! Foșnește gândul/ Un corn ne cheamă./ Vezi?/ Nerăbdarea i-aprinde/ Frunza-i de-aramă.// Uită./ Palma cu-nțelesuri/ Noaptea furată.// Lasă-l./ De-a-ntregul să rămână/ Fără de pată.// Veni-v-a ora când./ Albușurile vieții/ El va sparge.// Cu pământ./ Ape de ape/ Va desparte.// Apoi./ Se va prelinge/ Grav și cald./ Departe/ În spre moarte” (Horia Ion Groza, *Înfiorare*).

Pline de dor, apele ne imploră, își întind brațele lor fluide, mătăsoase, să ne cuprindă de glezne, să urce pe noi, calde, să ne dea sărutarea binecuvântată a iubirii dar noi rămânem reci, stânci trufașe. „Luceasc-un cer senin/ Eternelor ape.// Care-n dureri adânci/ Se-nalță la maluri./ S-ar atârna de stânci/ Cu brațe de valuri” notează sensibil marele Eminescu (Mihai Eminescu, *De-oi adormi.*, poem geomăn poemului *Mai am un singur dor*). Un trup de apă ne caută în taina ceasului de seară cu luminile abia ghicite ale unui paradis pierdut: „La conul acesta de seară./ Când sufletul meu a căzut/ Și cald, aplecatul tău scut / Îl supse, ca pata de ceară.// Crescut, între mâini ca de apă./ Ce lucru al tainei cercai?! Sub verdele lumilor plai/Arai o lumină mioapă”. (Ion Barbu, *Aură*, în *Joc secund*). Căci, într-adevăr, apa se comportă „ca o ființă totală; ea are un corp, un suflet, o voce” (Gaston Bachelard, op.cit.).

În adâncul ființei noastre, se întorc și se primenesc ape, ca un botez tainic al structurilor lumii. De te pătrunzi de glasul tăcerii poți desluși în esoterismul Cuvântului fermitatea uzinei ce lucrează neîncetat în tine, în lăuntruri. „Teci și foi ale tăcerii/ se-nșerpesc acizi nucleici,/ magic coduri/ se desfac apoi din tors./ mătură fior de șoapte/ lungi soboare de celule/ holde străvezii de ape/ ca un prebotez al firii/ ca un șleau suriu de fapte.// Și prin falduri proteine/ gândul drept doar prin putere/ ca un deget ferm pe harpe,/ de nu sare prin cascade de enzime./ cercă ordinele toate/ lumi erecte și ruine” (Horia Ion Groza, *Chimie*).

Obârșia noastră este apa, spune și marele Lucian Blaga, cu simple dar puternice mijloace în „Cântecul obârșiei”: „La obârșie, la izvor/ nici o apă nu se-ntoarce./ decât sub chip de nor./ La obârșie, la izvor/ nici un drum nu se întoarce/ decât în chip de dor./ O, drum și ape, nor și dor./ ce voi fi când mă voi întoarce/ la obârșie, la izvor?! Fi-voi dor atunci? Fi-voi nor?”. Hristos Însuși, întruparea Cuvântului Creator al Lumii, nu și-a început lucrarea decât după scufundarea în miezul materiei, în acel ceva ce leagă toate și fără de care nu există Viață. A trebuit să fie Botezul în apa Iordanului ca să poată apoi curge faptele încărcate de înțelesuri.

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(LIV)

Scrisoare - felicitare primită de Dimitrie Stelaru, la București, în decembrie 1969, pentru Anul Nou 1970, din partea Uniunii Scriitorilor, purtând semnăturile: Laurențiu Fulga, Virgil Teodorescu, Georgeta Horodincă, Traian Iancu.

Notă

1. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

2. Nu se mai păstrează, în schimb, pe o carte de vizită, separată, Virgil Teodorescu - vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România - îi transmite „La mulți ani!”.

*

Scrisoare - Felicitare trimisă lui Dimitrie Stelaru, la București, în decembrie 1969, pentru Anul Nou 1970, de Const.[antin] Crișan, șeful Redacției literare a Televiziunii.

„Sănătate, noi succese lirice, vă urează din inima lui personală, dar și din partea Redacției literare a Televiziunii, Const. Crișan”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoare - Felicitare trimisă de Teodor Ionescu de la Sibiu (Muzeul Brukenthal) lui Dimitrie Stelaru, la București, în decembrie 1969, pentru Anul Nou 1970.

„Annum Novum Felice!”

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această felicitare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoare - Felicitare primită de Dimitrie Stelaru, la București, în decembrie 1969, pentru Anul Nou 1970, din partea Familiei ing. G. Dăscălescu [din Ploiești].

„Cele mai calde urări de sănătate și fericire.”

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această felicitare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

1970

Scrisoarea lui Benedict Corlaciuc, redactorul șef al „Almanahului literar 1971”, trimisă la începutul anului, înainte de sfârșitul lunii aprilie 1970, poetului Dimitrie Stelaru.

București, 1970 [la începutul anului, înainte de 1 mai]

„ALMANAHUL LITERAR 1971, Redacția: București I, Șoseaua Kiseleff, nr. 10, Telefon 17.72.85

**Stimate Domnule
Dimitrie Stelaru,**

Întrucât redacția noastră a trecut la elaborarea „Almanahului Literar” consacrat anului 1971, am fi mai mult decât bucuroși dacă ne-ați onora cu prețioasa Dvs. colaborare, pe care v-o solicităm în modul cel mai călduros.

În acest sens, vă informăm că, pe lângă versuri (originale sau în traducere) și proză beletristică, mai avem în vedere, pentru „Almanahul Literar 1971”, o serie de colaborări din cele mai variate domenii: critică și istoriografie literară, teatru, cinematograful, muzică, literatură științifico-fantastică, jurnale de călătorie, pagini de memorialistică, interviuri, anchete, reportaje literare, documente de arhivă literară și culturală (scrisori, manuscrise, fotografii, comentarii etc.), literatură pentru copii și adolescenți, reproduceri de artă plastică (cultă și folclorică), articole de știință etc. Nu uităm nici rubricile rezervate humorului, epigramei, calambururilor și cancanurilor literare, cuvintelor încrucișate, automobilismului sau sportului și turismului etc.

Precum puteți constata, sumarul pe care-l preconizăm include și zona Dvs. de activitate. Ceea ce însă nu vă limitează colaborarea la genul specific, le-ar face chiar plăcere cititorilor noștri, dacă le-ați oferi și materiale extra-literare, cum ar fi: desene sau picturi originale, compoziții muzicale, fotografii de ale Dvs. în străinătate sau la masa de lucru etc.

Subliniem în același timp că, spre a evita întârzierea apariției, am luat o serie de măsuri organizatorice, în cadrul cărora ne revine și obligația de a preda tipografiei manuscrisele pînă la maximum **1 mai a. c. [n.n.: 1970]**.

Convinși că atât colaborarea, cât și sugestiile Dvs. ne vor parveni în timp util, vă mulțumim anticipat.

Almanahul literar 1971

Redactor șef,

Benedict Corlaciuc”.

„**P.S.:** Vă oferim, alăturat, spre a deveni proprietatea Dvs., între altele, desenele originale care au constituit ilustrația la piesa Dvs. „Zei prind șoareci”, pe care noi am publicat-o în „Almanahul Literar 1970”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

*

Scrisoarea muzeografului Teodor Ionescu, de la Muzeul Brukenthal din Sibiu (Piața Republicii nr. 3-4),

adresată, la 20 martie 1970 (data plecării: 21.03.1970), lui Dimitrie Stelaru la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26; data sosirii: 22.03.1970).

Sibiu, 20 martie 1970

„Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă - Muzeul Brukenthal - Sibiu, Piața Republicii nr. 3-4, Telefoane (Direcțiunea - 1545, Științele naturii - 3796, Artă populară - 3571, Artă plastică - 3067, Istoria - 1813, Biblioteca-3471, Serv.Contabilității- 3962).

Nr. [f.n.]/ Data: Sibiu, 20 martie 1970

Îubite Stelarele,

Mulțumesc adînc plecat pentru grațiosul tău mărtișor și scuză-mi, rogu-te, grava întîrziere a răspunsului, da, sînt ocupat (aglomerat) cu administrarea muzelor ...

Noul tău volum (te felicit) nu ne-a plictisit deloc, cum ai bănuț, din falsă modestie, în dedicație. Frumos, și într-un fel, surprinzător. Asta înseamnă că ai depășit pericolul care l-a păscut pe Utrillo*, după ce a abandonat Boema.

A doua piesă, mai puțin autobiografică, are mai mult nerv dramatic și ar putea fi televizată. Ai merita să apari pe ecran, după ce ai fost ținut sub obroc atîta timp. Dar ai „relații”?

Încă o dată, mulțumiri că nu m-ai uitat. Cele cuvenite soției și-l pup pe Eunor, puștiul din argint viu.

Devotat,

Teodor Ionescu”.

Notă

1.*Pictorul damnat francez Maurice Utrillo (ns. în 26 decembrie 1883, la Paris - m. în 5 noiembrie 1955, la Dax, înm. în Cimitirul „Saint-Vincent” - Montmartre).

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Memorialistică

Octavian Hoandră, „Jurnal de pandemie”

Prozator și jurnalist care știe să-și valorifice pasiunea pentru cuvinte, Octavian Hoandră aparține acelei categorii de mânăuitori ai artei scrisului care au darul de a pătrunde în sufletul cititorului și de a-i transmite emoție. Născut la 19 decembrie 1957, la Sibiu, a studiat artele plastice. Din anul 1990 a profesat ca jurnalist, editorialist la mai multe ziare din Cluj și București. Concomitent, a fost realizator de programe radio și TV. Dintre cărțile publicate, merită menționate următoarele: „Dreptul la frică” (1992), roman; „Praful roșu” (1995), proză scurtă; „Eclipsa de la capătul tunelului” (1996), articole; „Vremea hienelor” (2009), articole; „Cum a murit România. Cum am murit” (2011), articole; „Jurnal în Klausenburg” (2013), poezii; „Opiniile unui străin” (2014), articole.

În 2020, Octavian Hoandră s-a întors la scris, după mai mulți ani de navetă Cluj-București pentru a produce emisiuni de televiziune, rezultatul fiind concretizat în volumul de însemnări apărut la Editura „Școala Ardeleană” sub titlul „Jurnal de pandemie”. Cartea relevă un scris nonfictional confesiv despre izolare, singurătate și prietenie, elaborat cu luciditate și cu intenția vădită de a nu fi copleșit de groază, panică și resemnare, în perioada tulbură indusă de pandemie, marcată de stări de urgență și de alertă.

Recent, cartea jurnalistului clujean a fost tradusă în limba franceză și publicată de editura pariziană „Edilivres”. Jurnalul are un „Cuvânt înainte” semnat de cunoscutul teatrolog, stabilit de 40 de ani la Paris, George Banu, și două texte de recomandare: „Respirație artificială”, al sociologului Vasile Sebastian Dăncu și „Jurnal pentru oamenii <<cuminți>> din România”, al ziaristului Ovidiu Șimonca. „Totul în aceste scrieri mi s-a părut opus compozițiilor persane ale lui Montesquieu. Acolo, totul s-a bazat pe surpriză și confuzie, uimire și dezorientare. Aici, dimpotrivă, apropierea, identificarea locurilor, localităților, oamenilor, gesturilor

mângâie. Scrisorile aparțin unui spațiu de esență și cultură. M-au consolat și riscurile înstrăinării” (George Banu). De menționat că traducerea cărții în limba franceză include și o referință semnată de criticul de artă și scriitorul Jean-Pierre Bonnel: „Există o mulțime de Voltaire în această carte și Diderot, deci lumini. De altfel, scriitorul pronunță, descrie plastic cuvântul după întâlnirea cu Gerard Depardieu: ...un munte de talent și cultură, un om care pare să provină dintr-o epocă diafană a luminilor, cu un umor sănătos și o aură de neimaginat a sufletului. O lumină caldă, îl întreb fără ezitare pe Octavian Hoandră?!”, spune Bonnel despre cartea „Journal de pandemie”.

Fragmente: „Constat că scriu aceste ultime pagini de jurnal cu o oarecare ușurare, dar și cu melancolia evocării de întâmplări trăite, din vremuri când aveam impresia că totul mi se cuvine, că trebuie și îmi este scris să fac ceva remarcabil. Poate cei de vârsta mea n-am fost niciodată înfricoșați de ce ne putea aduce ziua de mâine și aveam mai mult timp să visăm și să ne luăm propriile vise în serios... Acum, în acest timp de pandemie, în care am stat în casă, am constatat că nu poți fi cu adevărat detașat și fericit când constați în fiecare zi că moartea are întotdeauna ultimul cuvânt și că poate apărea de după orice colț de stradă, de după rafturile unui magazin sau după o efuzivă și sinceră îmbrățișare. Moartea e cea care ne îndepărtează pe unul de celălalt și am căutat să nu intru în jocul „depărării sociale”. Am stat în casă, fiindcă îmi place să stau în casă, dar m-am purtat cât mai normal. Fără mască, fără mănuși, fără hârtii completate la ieșirea din casă. Am refuzat să fiu

cobaiul „lor”, doar ca să spun că sunt liber să-mi iau deciziile importante. Dacă va fi să iau boala și să mor, Dumnezeu cu mila...”

„Am văzut și am cunoscut locuri minunate, oameni, politicieni extraordinari, patrioți, muzee, construcții vechi, obiceiuri și folclorul tuturor zonelor țării, în versiunea cea mai originală. Cu siguranță că nu voi mai vedea mulți din oamenii întâlniți și nici majoritatea locurilor; tocmai de asta îi sunt recunoscător lui Cozmin că m-a ajutat să preiau în sufletul și în inima mea toată această minune numită <<România profundă>>. Apoi i-am fi trădat pe toți care au fost invitații emisiunii de-a lungul timpului, uriașe personalități ale culturii României: Eugen Simion, Solomon Marcus, Augustin Buzura, Dinu C. Giurescu, Mircea Malița, Dan Berindei, Nicolae Breban, Al. Zub, Răzvan Theodorescu, Ioan Aurel Pop, Victor Voicu...”

„Am trecut de perioada <<statului obligatoriu în case>>. Nu știu dacă a fost bine. Armata pe străzi, cerută la scenă deschisă, amenzi, ca nicăieri în lume. Fotografia începutului unei dictaturi. Toți cei cu care am vorbit despre asta au fost de acord că totul seamănă cu un experiment. Dar nu un experiment a fost și DNA-ul? Și distrugerea capitalului românesc? Și defilarea cătușelor la televizor? Am avut timp să analizăm, să căutăm argumente. Chiar și în favoarea <<Statului polițienesc>>, atât de drag unora. Le-am căutat, poate am schimbat ceva în noi. Dar am ieșit din izolare cu ceva schimbat în felul barbar în care unii din noi gândim? E unul din momentele de cumpănă a sufletului, despre care s-a scris și se va mai scrie. Eu privesc pe geamul deschis cum plouă. Un val de aer rece îmi dă un frison. <<Uneori mă cuprinde o tristețe atât de adâncă și atât de perfect inexplicabilă, încât lumea întreagă mi se pare dintr-odată golită de orice sens. Gol, momentul prezent, goale cuvintele, goale toate gesturile pe care le-am face și toate eforturile pentru a îndeplini indiferent ce. Acestea sunt orele de care mă tem cel mai tare, cele în care neantul se afirmă>>, nota J. Green, într-o zi de 29 mai 1955”.

DORIN NĂDRĂU

Puncte de vedere

Autoiluzionarea - maladia actuală a Vestului

Lumea anglo-saxonă a dominat în ultimii două sute cincizeci de ani, dar această poziție privilegiată este pe cale să fie pierdută în contextul unei noi ordini geopolitice care se naște sub ochii noștri. Trăim un moment istoric de mare relevanță datorită deplasării puterii economice de la Vest spre Est, dinspre Europa și America spre Asia, dinspre Occident spre Orient. Descoperirea motorului cu aburi și revoluția industrială au împins Marea Britanie pe scena lumii prin acel imperiu în care soarele nu apunea niciodată. După al Doilea Război Mondial acestuia i-a succedat imperiul american, care încă mai controlează lumea prin cele opt sute de baze militare în optzeci și cinci de țări și prin sutele de intervenții militare în numele democrației liberale. Disoluția imperiului sovietic după 1990-1991 a încurajat SUA să creadă că secolul al 21-lea va fi exclusiv al ei, că va domina nestingherită de nici o altă supraputere. Această reprezentare a viitorului s-a reflectat în acel *Project for the New American Century* (*Proiect pentru un nou secol american*) elaborat de un think tank din Washington, tocmai când se cânta prohodul URSS-ului.

Gânditorii politici de la Washington nu s-au preocupat de organizarea lumii după căderea comunismului, în sensul integrării pașnice a Rusiei în contextul nou creat, ocupați fiind să configureze mașinațiunile de impunere a hegemoniei americane în noul secol care tocmai se prefigura. În totalitatea ei, politica externă americană a inclus în acest plan, în primul rând, marginalizarea și slăbirea Rusiei, silită să-și piardă statutul de supraputere, umilirea ei, aplicarea politicii de *containment*, adică de încercuire a Federației Ruse prin plasarea de baze militare NATO în fosta ei sferă de influență, declanșarea de războaie împotriva aliaților fostei URSS, cum ar fi Iugoslavia, Irak, Siria, Libia, toate aceste acțiuni având un singur țel, acela de a anihila orice speranță a Rusiei de a mai avea un cuvânt de spus în arena internațională. Războiul proxy din Ucraina este o parte din acel malefic proiect.

Supraputerea americană în elanul ei de a-și consolida dominația globală trebuia să se asigure de înlăturarea competitorului rus, urmând apoi să se ocupe de „amenințarea” chineză care se profila la orizont.

Întreaga dezordine la care asistăm în prezent derivă din conflictul între ceea ce a proiectat Washingtonul privind continuarea dominației sale și procesele impuse de realitatea geopolitică a lumii, care nu mai dorește să asculte de ordinele americane. Dinamismul geopolitic a luat cu asalt visurile de mărire ale Americii, întinse pe încă un secol. Este vorba de un proces psihologic complex al guvernării americane, care nu poate accepta sub nicio formă declinul puterii sale cauzat, în primul rând, de deteriorarea economică, scăderea productivității, exportul industriei manufacturiere, slăbirea coeziunii societății americane, a monedei, creșterea inegalității sociale și mai ales ridicarea altor mari puteri competitive precum China și revirimentul Federației Ruse, care odată cu președinția lui Vladimir Putin revine la statutul de jucător important în arena mondială. De aceea este Vladimir Putin atât de urât în zona anglo-saxonă. America se cantonează însă în ipostaza sa de hegemon la care nu vrea să renunțe, reclamând-o de pe poziții de forță.

Pentru a-și convinge supușii și aliații de legitimitatea statutului ei privilegiat între celelalte națiuni ale lumii, America și-a creat de ani buni o narațiune inventată, paralelă cu realitatea, adică, mai simplu spus, o propagandă mincinoasă. Divorțul de realitate este din ce în ce mai grav, afectând toate domeniile vieții publice. Să ne amintim doar de episodul de la ONU, când generalul

Colin Powell (1937-2021) se căznea să convingă mapamondul, folosindu-se de o fotografie contrafăcută, că Irakul are arme de distrugere în masă. De asemenea s-a uzat de nenumărate ori și se continuă și azi în diseminarea unor informații distorsionate despre așa zisele atrocități din Bucha, comise de ruși sau despre atacul rusesc cu rachete al centralei nucleare de la Zaporozhie, în ciuda faptului că zona era din martie a. c. ocupată de ruși. Mistificarea se amestecă și în așa-zisa investigație a sabotajului conductelor de gaz din Marea Baltică, pusă tot pe seama rușilor, când logic ei nu aveau nimic de câștigat. Presa americană și cea occidentală vorbește constant de victoriile armatei ucrainene când în realitate corespondenții de război de la fața locului informează despre distrugerile masive umane și de echipament militar operate de soldații ruși în rândurile ucrainenilor. Informarea este departe de a fi obiectivă. Manipularea opiniei publice americane și occidentale de către mass media de serviciu este grosolană, astfel că războiul nu se desfășoară numai pe teren, ci și în sfera propagandei. Înverșumarea guvernanților din Vest și din SUA este atât de mare încât au scornit așa numita *hit list*, adică un fel de listă neagră cu numele celor care au curajul să demaște minciuna oficială. În timpul războiului din Irak, președintele George W. Bush a fost auzit clamând sloganul „*cine nu e cu noi e împotriva noastră*”, un slogan de tristă amintire care ne aruncă înapoi pe vremea comunismului sovietic. Iată că ne întoarcem la asemenea manifestări cu totul contrare libertății cuvântului stipulată de Constituția Americană.

Profesorul Jeffrey D. Sachs de la *Columbia University* a analizat această falsă narațiune susținută în propaganda occidentală și americană, considerând-o extrem de periculoasă: „*The relentless Western narrative that the West is noble while Russia and China are evile is simple-minded and extraordinary dangerous. It is an attempt to manipulate public opinion, not to deal with very real and pressing diplomacy.*” (*Neîncetata narațiune Vestică precum că Occidentul este nobil în timp ce Rusia și China sunt diabolice este simplistă și foarte periculoasă. Este o*→

SILVIA URDEA

încercare de a manipula opinia publică, în loc să se folosească diplomația foarte reală și presantă - Jeffrey D. Sachs, *The Western Narrative on Russia & China*, consortium-news.com/2022/08/24).

Toate aceste mașinațiuni au o singură explicație: „*At the core of all of this is the US attempt to remain the world's hegemonic power, by augmenting military alliances around the world to contain or defeat China and Russia, It's a dangerous, delusional ... idea.*” (În centrul acestor manipulări se află efortul US de a rămâne puterea hegemonică mondială, multiplicând alianțe militare în jurul lumii, ca să limiteze sau să învingă China și Rusia. Este o idee primejdioasă, iluzorie - idem, *ibidem*). Nicio lege internațională nu poate justifica opoziția unei puteri față de dezvoltarea alteia. SUA are 4,2% din populația lumii și produce 16% din PIB-ul lumii. Membrele BRICS reprezintă 41% din populația lumii, în timp ce G7 care reunește statele occidentale conține 6% din populația lumii. Este timpul ca SUA să-și ocupe locul firesc între națiunile lumii cu care să intre într-o cooperare responsabilă și să abandoneze orice iluzie de hegemonie.

Umanitatea se zbate cu probleme dintre cele mai grave, cauzate între altele și de războiul din Ucraina și de sancțiunile economice aplicate Rusiei. Președintele Vladimir Putin se arată preocupat de rezolvarea nevoilor de hrană și energie cu care se confruntă lumea. De aceea, zice el, „*We call to eliminate all the artificial, illegitimate barriers preventing the restoration of the normal functioning of global chains of supplies, to resolve urgent tasks in the field of food security.*” (Cerem eliminarea barierelor artificiale, nelegitime care opresc restaurarea funcționării normale a rețelelor globale de aprovizionare, pentru rezolvarea urgentă a obiectivelor din domeniul securității hranei. - *Russia's Putin warns of volatile energy market threat of hunger at CICA summit*, english.alarabia.net/news/world/2022/10/13).

Este realistă convingerea lui Vladimir Putin că „*The World becomes multipolar*” (Lumea devine multipolară) și că „*Asia plays a prominent, not to say the key role in this, where centers of power are getting stronger*” (Asia joacă un

proeminent, un rol cheie în acest context, în care centrele de putere devin mai puternice - idem *ibidem*).

Europa însăși suferă acut de pe urma sancțiunilor impuse Rusiei de către Washington, dintre care cea mai dureroasă este stoparea gazului ieftin care a curs câteva decenii bune din Rusia spre țările vest-europene. Prosperitatea lor, acum se vede, s-a construit pe sursa de energie atât de necostisitoare din Rusia. Războiul din Ucraina a dus printre altele la fracturarea alianței euro-atlantice. Când iarna bate la ușă și Europa nu este pe de-a-ntregul asigurată cu energie suficientă pentru acoperirea nevoilor populației, nemulțumirile cresc pe zi ce trece și oamenii au început să iasă în stradă, strigând sloganuri împotriva NATO și a „tiraniei americane”. În Praga, au protestat o sută de mii de oameni în 3 septembrie, în diferite orașe germane, în Franța, la Paris și în Italia, în Republica Moldova, oamenii au demonstrat împotriva politicii de austeritate impusă de UE dedicată integral sprijinirii unui război cu care masele nu au nimic comun.

Europeanii luptă cu facturile ridicate la energie, cu scumpirea benzinei, cu absența apei calde și alte necazuri de asemenea natură. Oamenii cer anularea sancțiunilor aruncate pe economia Rusiei și amenință, de pildă în Franța, cu grevă generală în 18 octombrie.

Faliile care au apărut în solidaritatea nord-atlantică se exprimă prin luări de atitudine tranșante. De pildă, ministrul francez de finanțe Bruno Le Maire a declarat: „*We must not allow the conflict in Ukraine to result in American economic domination and a weakening of Europe*” (Nu trebuie să permitem

Radu Bercea

conflictului din Ucraina să conducă la dominația economică americană și la slăbirea Europei - Ai Jun, *EU awakening shows US market distortion is a lost cause*, Global Times, Oct. 16, 2022 01:58 pm).

Continuând practicile curente, U.S. își va aliena mai devreme sau mai târziu aliații care vor înțelege că „*the U.S. does not and will not take the interests of the entire West into consideration, but only cares for Washington's own perspective.*” (U.S. nu ia și nu va lua în considerație interesele lui Colectiv West, ci se va îngriji de propriile interese ale Washingtonului - idem, *ibidem*).

Pentru a se ajunge la negocieri și la stoparea acestui război absurd, trebuie mai întâi ca administrația lui Joe Biden să întregul Establishment să iasă din bula autoiluzionării despre dreptul Americii de a interveni oricând și oriunde pentru schimbare de regim, în cazul de față răsturnarea lui Vladimir Putin. Nimeni și nimic nu dă dreptul unei țări să se amestece în afacerile interne ale altei țări. Aceasta este *casus belli*. Ordinea internațională bazată pe lege și respect reciproc trebuie reinstaurată. America trebuie să realizeze odată pentru totdeauna că a încetat să mai fie polițaiul global și că o lume bazată pe reguli internaționale nu este sinonimă cu o lume ajustată după ordinele Washingtonului. Politica de dictat nu mai este acceptată nici de reprezentanții oficiali ai Chinei, vezi meetingul sino-american din Anchorage, Alaska (18, 19 martie 2021), nici de Mohammed bin Salman, prințul saudit când recent i s-a cerut să crească producția de petrol sau să amâne reducerea exploatărilor de țitei până după alegerile din SUA, 8 noiembrie a.c. Fiecare stat își respectă în primul rând propriile interese vitale.

Starea actuală de autoînșelare a administrațiilor Vestice ne amintește de o celebră piesă de Henrik Ibsen, *Rața sălbatică* (scrisă în 1884), în care personajele fug de adevăr. Pentru ele adevărul este de-a dreptul nefast și ca să supraviețuiască preferă minciuna vitală. Numai oamenii puternici și sănătoși pot suporta asprimea adevărului. Administrația americană trebuie să se elibereze de obsesia hegemoniei și a excepționalismului ca să aibă puterea de a se confrunta cu adevărul.

Agonia unui imperiu

Extinderea Imperiului Rus până la Prut s-a realizat în anul 1812, ca urmare a păcii semnate la București după războiul ruso-turc din 1806-1812. Atunci s-a produs cea mare nedreptate istorică, Turcia cedând țarului un teritoriu care nu-i aparținea. Rusificarea regiunii nu a început imediat, însă după pacea de la Adrianopol (1829) guvernatorii locali au fost înlocuiți cu guvernatori ruși. Tot de atunci s-a dezlănțuit campania de substituire a denumirilor românești ale localităților cu nume rusești. După 1866, autoritățile imperiale au interzis studiul limbii române în școli, cu explicația hilară cum că „elevii cunosc această limbă în mod practic, iar învățarea ei urmărește alte scopuri”. În acest sens, apare uzul țarului din 1871, privind suspendarea studierii limbii române în școlile din Basarabia, cu motivarea tranșantă de această dată, că „în Imperiul Rus nu se studiază limbile locale”. Prin urmare, după aceste date, intelectualitatea română din Basarabia se forma doar în limba stăpânilor provinciei. Tot de pe atunci încep mișcările naționale, dar sunt răzlețe și ușor sufocate de ohrana (poliția politică țaristă).

Felul cum încercau să se adapteze tinerii basarabeni la realitățile deznaționalizării au fost reflectate de basarabeanul Dumitru C. Moruzi, venit în România după 1877 (când a funcționat ca tâlmaci din partea țarului Rusiei în cadrul negocierilor pentru recunoașterea pe mîchie de cuțit - din partea foștilor aliați!-, a Independenței țării, cucerită cu mari jertfe pe câmpurile de luptă din sudul Dunării). După aceea, Dumitru C. Moruzi (cu ascendență familială din marea nobilime a Trpezunțului) a activat în înalta politică și administrație din Regatul Român, desfășurând între timp și o activitate culturală, literară și muzicală de prim rang. În romanul său, *Pribegi în țara răpită*, apărut în 1912, pe când Imperiul Rus sărbătorea cu fastul deșănțat obișnuit, un secol de la ocuparea și deznaționalizarea Basarabiei, el face o incursiune în lumea basarabeană din cea de-a doua parte a veacului al XIX-lea, arătând adevărata stare de lucruri și suferințele populației române, autohtone. Referindu-se la tinerii boieri români plecați la studii la Moscova, autorul dezvăluie următoarele: studenții moldoveni care se instruiau la Moscova au început să-și zică... „ruși de obârșie moldovenească. Altfel erau tobă de

carte, fiind cu toții *pravovezi* adică juriști sau cel puțin tehnologi. Ca istorie, o cunoșteau bine pe cea cazonă, unde aflau între altele, că neînvingătoarea armie rusească biruia lumea întreagă, chiar atunci când mânca câte o trînteală”.

Dar cele mai emoționante pagini ale întâlnirii cu lumea basarabeană în vremea primului război mondial le scrie în jurnalul său, omul politic și scriitorul ardelean Onisifor Ghibu, care, cu experiența politică a provinciei sale, ajută la deșteptarea politică a împilaților basarabeni.

Notează autorul în *Jurnal*, pentru ziua de 30 aprilie 1917: „E interesant să-i vezi pe profesori iscăbind rusește statutul și să-i vezi cu câtă teamă puneau mîna pe cărțile românești, din care începeau să silabisească. Ciubuc s-a uitat, mirat, la *Istoria* lui Xenopol. Cei mai mulți spun că nu știu românește, numai moldovenește”. Iată că aberația că ar exista o limbă moldovenească diferită de română nu este doar o găselniță politică a bolșevicilor, cum se tot spune, ea era utilizată și de Imperiul Rus, cu mentalitățile sale pur medievale, cu consecvența unui veac de ignoranță, cu scopul clar al deznaționalizării Basarabiei. Ei nu au făcut decât să continue legenda și să-i dea amplitudine ideologică asurzitoare și mai ales aparență sfârșitoare pur stalinistă de pseudo-știință.

Dar omul politic ardelean Onisifor Ghibu nu s-a descurajat. El a coborât la sufletul acestor înstrăinați, le-a vorbit de la inimă la inimă și le-a cerut să fie cei ce sunt. Și toate aceste eforturi i-au dovedit că sângele apă nu se face. Ei au rămas români în adâncul ființei necontaminată de neadevărurile urmașilor lui Ivan cel Groaznic. Iată ce afirmă în însemnările din 24 iunie 1917: „Nimeni nu mai protestează acum că n-ar fi români: nimeni nu se ferește de noi, dimpotrivă, toți aleargă la noi... Astăzi, după cursul despre Samuil Clain, au venit mulți la mine să-mi mulțumescă. O învățătoare în vîrstă mi-a zis: *Domnule, eu nu pot să ascult lecțiile dumitale fără să mă pornesc lacrimile. Mata așa frumos spu despre suferințele neamului, încât nu-mi pot stăpâni plînsul*”.

Iată cum imediat după război și chiar în vîltoarea desfășurării criminale a utopiei bolșevice, Basarabia a fost prima provincie înstrăinată care s-a alipit Țării Mamă. Dar noul Imperiu Rus bolșevizat nu s-a împăcat niciodată cu această situație. A urmărit permanent provincia ieșită din sfera lui de influență, iar în 28 iunie 1940, după

acel tratat secret semnat cu un an înainte de cei doi briganzi dictatori, Adolf Hitler și Iosif Visarionovici Stalin, cunoscut în istorie și ca Pactul Ribbentrop-Molotov, Basarabia a fost cedată fără împotrivire. A fost cel mai rușinos act al istoriei noastre recente, căruia i s-a adăugat cedarea în aceleași condiții deloc glorioase către dictatorul Țării Liliput, Ungaria vecină, a nord-estului Transilvaniei, după Dictatul de la Viena, din 30 august 1940.

Aceste fapte aveau să declanșeze cel de-al doilea război mondial în Europa.

Țările democratice, Anglia și Franța îndeobște, au făcut tot posibilul să împiedice măcelul. Dar Hitler, dictatorul german, sprijinit pe o falsă teorie grotescă a superiorității rasei ariene, a dorit să impună supremația Germaniei peste întreaga lume. A creat un sistem represiv în țară, pe care l-a extins în toate zonele cucerite. Franța însăși a căzut pradă noului Imperiu, care se dorea a fi de 1000 de ani. La fel Rusia bolșevică, ce-și dorise împărțirea lumii cu dictatorul german, s-a văzut nevoită să-și apere teritoriul vast. Până când lumea liberă nu s-a unit pentru lupta dărză, neînfricată, contra crimelor și iraționalului hitlerist, războiul nu putea fi câștigat.

Și totuși...

Germania lui Hitler a fost înfrîntă, dar pacea nu a putut fi restabilă. Imperiul bolșevic a considerat partea din Europa unde a ajutat la înfrângerea nemților ca fiind cucerită și și-a impus sistemul politic provocând mari jertfe din partea celor ce încă mai credeau în libertate. Aceste monstruoziități construite pe falsa ideologie cum că proletariatul vor obține cândva puterea și vor conduce omenirea spre un viitor al bunăstării și prosperității, au îngăduit unor regimuri scelerate să distrugă opoziția, libera inițiativă a celor cu adevărat creatori în varii domenii, libertatea cuvîntului, a artelor și chiar a științelor, când evoluau în direcții ce ar fi dăunat menținerii puterii din partea clasei politice.

A urmat aproape o jumătate de secol de sciziune a lumii: cea liberă, continuându-și evoluția în ritmuri normale, fără opreliști hazardate, cu rezultate prospere și cea încorsetată de falsa ideologie a unei egalități iluzorii, prin care omul era adus la condiția de rob al statului ținut de regim în veșnică subdezvoltare. Asta până în 1989, când acele regimuri au căzut unul după altul, crezând la fel de iluzorii că vreodată se vor putea reforma. Dar n-a fost să fie. Ele și-au regăsit cu dificultate →

GEO CONSTANTINESCU

adevărată menire, libertatea de acțiune și prosperitate. Dar au mers mai departe. În 1991, însăși Uniunea Sovietică s-a prăbușit, țările încorporate samavolnic regăsindu-și libertatea. Se construiseră o nouă ordine mondială, în care demnitatea națională și prosperitatea popoarelor se împleteau.

Până când...

Federația Rusă, țara cea mai întinsă de pe glob și dotată cu cele mai multe bogății naturale ale solului și ale subsolului, simte că nu se poate adapta efortului rațional de a participa în mod creator la dezvoltarea economică, politică, socială și umanistă, comune tuturor statelor libere. Societatea rusă nu avea această capacitate. Politicianul democrat Boris Elțin n-a făcut față situației, s-a lăsat influențat de oligarhii născuți după schimbările inerente ale sistemului și pradă viciului comun al rusului de rând, alcoolul, și a fost înlăturat de la putere. Cei care i-au succedat, „siloviki”, provin din fostele instituții ale puterii sovietice, care au continuat cu corupția regimului precedent, dar nu s-au împăcat cu ideea că statele desprinse din sistemul Imperiului bolșevic nu se rezumă la recunoașterea puterii Federației Ruse, continuatoarea de jure și facto a gestionării arsenalului nuclear al armatei fostei URSS, ca țări supuse.

Și după trei decenii de aparentă încercare de adaptare la regulile lumii libere, această structură politică autoritară, susținută de o ideologie a Imperiului fără granițe stabile, mereu văzute în continuă extensie, fără răspundere în fața dreptului internațional, ideologia supremației rasei ruse față de fostele popoare supuse de secole de expansiune a răbufnit.

A declanșat un război hilar în contra celei mai mari republici desprinse din URSS, Ucraina vecină și suroră. Bineînțeles, regimul autocrat al Federației Ruse, contaminat de credința în forțele ce s-au revărsat necruțător, de-a lungul istoriei, peste ținuturi și popoare, au văzut în această pedepsire a nevoii de libertate a ucrainenilor o victorie ușoară. Într-adevăr, ca țară supusă de secole Imperiului Rus, Ucraina era împânzită de spioni. Sistemul de apărare era cunoscut până în detalii, iar convingerea că sistemele instalațiilor atomice ale URSS îi fuseseră cedate încă din 1994, îi făcea să creadă pe sălbaticii cuceritori că vor avea o misiune încărcată de succese. Dar iată că acea corupție generalizată întreținută de sistem și-a pus amprenta și pe armată, iar soldații ruși actuali împănăți cu trupe de mercenari de

diverse proveniențe s-au comportat pe câmpul de luptă ca niște amatori. Unul din miturile în care cupola de autocrați ai Imperiului credea copilărește: invincibilitatea armatei a căzut. La fel, reluarea până la obsesie a temei victoriei implacabile împotriva mașinii de război a lui Hitler, este o chestiune discutabilă. Fără tehnica militară americană și occidentală obținută din abundență, dar trecută sub tăcere de propagandă, acea victorie mult trâmbițată se obținea mult mai greu sau poate deloc. Dar regimul autocratic al Federației Ruse se îmbată cu apă rece. La început, am crezut că promovează astfel de mituri pentru a-i îmbăta pe oamenii de rând, pentru a-i supune, fiind cunoscuți cu nevoi primitive de a fi mereu „dresați” de un „tătuc” puternic și tiran, precum și mari amatori de votcă. Dar, iată că nu este așa. Regimul care s-a hrănit cu această ideologie mincinoasă a ajuns să creadă el însuși în ea. Până la urmă, dictatorul s-a mulțumit cu funcționari din serviciile de inteligență ce i-au furnizat date din teren pe care numai el voia să le audă. Și realitatea nu l-a trezit, ci l-a iritat în mod îngrozitor.

Chiar a treia zi după invazia eșuată el și-a vărsat veninul pe omenirea întreagă. Și-a imaginat că va trăi gestul eroic de a muri cu omenirea de gât. Am crezut că sunt doar scăpări ale minții lui bolnave, la mână. Dar nu este așa. După șapte luni de crime, monstruoasă, distrugeri de neimaginat, el continuă cu aceleași amenințări apocaliptice.

Este autocratul rus un alienat mintal? Nu se gândește la propriile consecințe? Sunt întrebări legitime, având în vedere că mulți dintre membrii regimului său trâmbițează mereu și mereu această universală distrugere a lumii.

Oricum, nu doar autocratul Putin este înnebunit de putere. Toți cei ce-l înconjoară (majoritatea toți foști membri ai poliției politice sovietice, maeștri ai supunerii oamenilor prin reflexele condiționate determinate de frică și teroare permanente) par decuplați de judecățile mature ale intelectului, croiți numai pe augmentarea maladivă a instincțelor negative ale distrugerii, urii, cruzimii și înjosirii semenului.

Chiar de la începutul ocupării înaltei funcții de președinte al Federației Ruse, Vladimir Putin afirma într-un dialog în *Kosmolskaja Pravda*: „Acela care nu regretă distrugerea Uniunii Sovietice nu are inimă. Și cine nu își dorește reconstituirea nu are minte”. Desigur, el nu își dorește un imperiu al

„muncitorilor și țăranilor” cum spunea ideologia comunistă, ci același imperiu, dar al oligarhilor cultivați de putere și supuși pentru ca banii lor să fie folosiți doar când va avea nevoie în perioadele expansiunii militare. Care se cunosc deja. Majoritatea au rămas la nivel de conflicte înghețate, așteptând o ocazie propice pentru invazia totală. Această manie a grandorii pe care i-a cultivat-o instituția de forță a KGB-ului în care amenințările, distrugerile și genocidul apar ca o compensare maladivă a imposibilității de a trăi în prezentul istoric și a se ridica la nivelul intelectual și practic al Occidentului au trezit dictatorului și clicii sale cea ură oarbă față de civilizație și omenire. Când a observat că fostele republici au îmbrățișat valorile occidentale, au trecut la amenințări și, în ultimul timp, la războiul cald, criminal, necruțător față de țara suroră. În acest fel, crede că nu-și va mai privi în față neputințele și nivelul de umanitate și inteligență atât de insignifiante, dar tocmai prin aceasta atât de periculoase.

La fel, pentru supușii săi, oamenii simpli, veșnic ținuți în regim de subdezvoltare, exaltarea războiului și a propagandei eroice promovând mitul „cetății asediate”, face mai ușor de acoperit eșecurile economice.

Dar asta până la întoarcerea sicriilor acasă și încercarea de mobilizarea general pentru noi victime inocente din partea tinerilor luați „cu arcanul”. Oricum, cu cât trece vremea și cu cât generalul Iarnă își va impune amprenta (de data asta nu neapărat pe cei asediați, care luptă pe pământul lor, ci pe invadatorii înșiși!) terenul de joacă al criminalilor se îngustează tot mai mult.

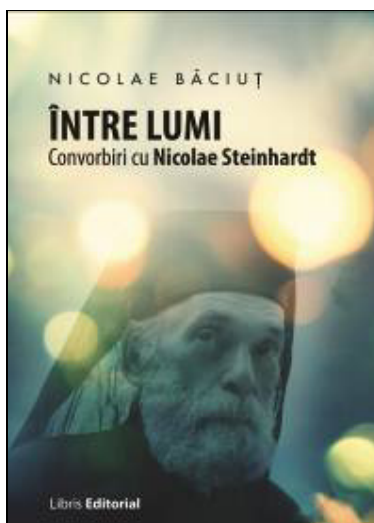
Iar discursurile lui Vladimir Putin mereu încropite cu sofisme cusute cu ață albă, puerile, dar colcăind de ură și ornate stângaci cu justificări ieftine vor fi înțelese de cei ce inconștienți care i-au dat girul pentru obținerea puterii nelimitate, fără să prevadă această apocalipsă declanșată tocmai la începutul mileniului trei. Privind realitatea din teren, jertfele inutile ale tineretului încorporat pentru a fi simplă carne de tun, acești oameni simpli, amăgiți doar cu fumuri imperiale ale „tătucului” psihopat, nu vor mai avea efectul scontat. Atunci când retorica zdrențuită și cârpită doar cu neadevăruri și ură față de viața care făurește civilizație și cultură și omenirea iubitoare de pace se substituie credinței, agonia Imperiului cu picioarele de lut devine, fără nicio îndoială, tot mai aproape de fireasca și grabnică-i prăbușire!

O CARTE-DOCUMENT...

Între lumi: convorbiri cu Nicolae Steinhardt (Ed. Libris, 2016), de Nicolae Băciuț e o carte-mărturie despre destinul unui cărturar erudit, Nicolae Steinhardt, dar și despre un Timp, o lume, respectiv regimul totalitarist.

Despre importanța acestei cărți sau a celor asemenea ei, iată ce conchide teologul Alexandru Ojică, prefațatorul cărții: „Cultura, erudiția sunt cele care în cele din urmă vor salva omenirea. Alături, firește de o credință puternică, rostuitoare și împlinitoare a vieții” (p.10).

Este cartea unui scriitor înzestrat, dialogând cu un alt talent dinamic, de certă valoare. O carte care practică cele două formule: discuția „telefonică” și cea „epistolară”, la care a recurs autorul doar atunci când nu au fost condiții pentru cea „live” sau „față în față”. Și iată ce scrie autorul în acest sens: „Faptul că l-am cunoscut (pe Monahul de la Rohia, n. B.D.) a fost un privilegiu, chiar dacă șansa nu mi-a surâs până la capăt, nereușind niciodată, cât a trăit părintele Nicolae, să ajung la Mănăstirea Rohia, acolo unde monahul s-a retras ca să fie mai aproape de Dumnezeu, să fie mai aproape de Scara la Rai. Comunicarea noastră s-a rezumat la epistole și la convorbiri telefonice, după întâlnirea noastră ultimă, de la Saloanele „L. Rebreanu” de la Bistrița. Cu toate acestea, l-am simțit mereu aproape pe părintele Nicolae, pe cărturarul N. Steinhardt – nefiind însă vorba de două fețe diferite ale aceluiași Steinhardt. La un moment dat, în 26 mai 1986, mi-a trimis o scrisoare care mi s-a părut ca o filă din „învățăturile părintelui Nicolae către ucenicul său ... Nicolae”. (p.129). Un fel de... „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, parafrază a autorului... Iar asta pentru că, fiind un cititor consecvent și atent, obiectiv, nu poate să nu remarce valoarea anumitor scrieri: „La cei din generația '80 mi s-a părut a vedea talent și probitate. Apoi și har și haz; curaj și demnitate profesională – de aceea m-am bucurat.” (p.130). Apoi, analizând și o parte din poeziile „ucenicului” Băciuț, îi recomandă cu modestie nejustificată și cu multă căldură următoarele: „Am văzut și la d-ta: luarea lucrurilor în serios, inspirație, grijă pentru formă. Te rog cu toată prietenia, să continui a da poeziei atenția cuvenită, respectul necesar. Nu fi grăbit! Și din întrebările d-tale deduc: ești acasă

în domeniul gândirii și artei. Nu te lăsa prins în capcană de modă, zor, mediu, exemple, clișee (voluntare ori involuntare), fii mereu în stare de alertă, treaz, de veghe! – și foarte indulgent cu elucbrațiile și bătrânești – copilăreștile spuse ale lui N. Steinhardt”. (p.130). Cum să nu îl fi iubit autorul pentru această grijă purtată ori pentru aceste sfaturi?

În „Cuvântul autorului” aflăm că „El, Sihastrul de la Rohia, era, de fiecare dată când ieșea în public, înconjurat de puzderie de lume, de prieteni sau simpli curioși. Era o apariție și o prezență fascinantă. Părea mai degrabă rătăcitor printre oameni, o apariție insolită și contrariantă, coborâtore parcă din alte timpuri. Mai ales tinerii căutau să-i fie aproape – îl priveau și-l ascultau cu religiozitate, ca pe un sfânt. Cred însă că sentimentul era reciproc. Și N. Steinhardt îi agreea pe tineri. Și îi făcea bine prezența lor. Îi privea cu bucurie și cu o anume religiozitate și el. Am constatat acest lucru și din felul în care făcea lectura critică a cărților confrăților tineri.” (p.13). Nicolae Băciuț ne mărturisește cu sinceritate că „Această carte mai este, deopotrivă, gestul unui tânăr scriitor care l-a iubit și prețuit pe N. Steinhardt, pe cel care a trăit voluptatea vieții prin voluptatea lecturii, voluptatea trăirii prin voluptatea credinței.” (p.14).

Convorbirile celor doi importanți oameni de cultură devin un veritabil interviu literar, un gen hibrid care descinde din interviul jurnalistic. Dacă în diversele interviuri se poate folosi un procedeu al chestionării numit „tehnica înlănțuirilor logice”, procedeu ce constă în stabilirea unor întrebări-verigă, care odată puse, vor fi completate prin întrebări auxiliare, spontane, enunțate după

cerințele dialogului și calitatea răspunsului, astfel încât aceste verigi să constituie un lanț, autorul acestei cărți nu are această posibilitate, socotindu-se „privat, înainte de toate, de replica spontană, de întrebarea născută din replica interlocutorului. (14)

Aceasta pentru că este vorba de scrisorile celor doi, nu de o discuție „față în față”. Începând conversația, întrebările își vor urma planul logic fie că reporterul Nicolae Băciuț va ține cont de contextul răspunsurilor în formarea următoarei întrebări, fie că le va formula independent de răspunsurile anterioare. Tehnica „înlănțuirilor logice” asigură un dialog viu, de la egal la egal, într-o mișcare liberă de idei, emițătorul dovedind că deține o bună cunoaștere a domeniului pus în discuție – tematica legată de „performanța culturală”, că este înzestrat cu mobilitate de gândire și spontaneitate.

Unele întrebări sunt precise, la obiect, introducându-ne de la început în miezul problematicii tratate, iar altele pot avea și o încărcătură ușor polemică, incitând, provocând de cele mai multe ori interlocutorul la replică mai amplă:

„-Ce înseamnă pentru un critic a face concesii? Pentru un scriitor, în general?

-Înseamnă a se mutila, a se sinucide, a „se pierde”. Asta-i adevărata ratare pomenită de o întrebare precedentă. Cât privește cronica laudativă, cititorul prea ușor și iute își dă seama dacă izvorăște din admirație ori complezență. [...] Nici concesile nu pot fi ascunse, sunt verișoare bune cu cerneala indelebilă. (p.22).

La tentația de a pune întrebări de natură personală, locutorul dovedește că are în permanență spiritul treaz, că e atent la nuanțele mesajului interlocutorului său, că este suficient de bogat în idei ca să poată renunța la intențiile inițiale și suficient de curajos să se avânte cu încredere în spațiul unor noi idei:

„— Ați iubit? Ați fost iubit de – iată, am rețineri, sfîciune, mi separe că e impudic să pun o astfel de întrebare – o femeie? („Dacă dragoste nu e, nimic nu e” – o spune cu atâta gravitate și profunzime, cred, Marin Preda).

— Cer voie să tac. O mărturisire, totuși, o să fac: am cunoscut, aveam vreo douăzeci de ani, iubirea, am știut și eu ce înseamnă a fi se părea că lumea e a ta, că tu începi lumea, a pluti în euforie și în fericire absolută. A. G. și eu nu ne-am căsătorit. Astăzi, când ni se întâmplă să ne întâlnim, ne privim cu atenție, acoperiți de praful abraziv, de funinginea și de noroiul anilor, ne→

DOINA BĂLȚAT

privim și cred că amândurora ne pare foarte bine că nu ne-am căsătorit. Ei, fericirea, cum zice Proust, e cel puțin pentru unii oameni, o eroare.” (p.56).

După acest răspuns încărcat de o tristețe sfâșietoare generată de neîmplinirea sau destrămarea iubirii, jurnalistul renunță cu tact și delicatețe să mai solicite detalii care l-ar putea mâhni pe cel interviuat prin retrăirea unor amintiri dureroase.

Alegerea și formularea întrebărilor exprimă pregnant gradul de documentare prealabilă și talentul jurnalistului Nicolae Băciuț. Cheia interviului este întrebarea, iar autorul știe acest lucru foarte bine întrucât nu este la prima încercare de acest fel: „*Sigur, o carte de dialoguri prin corespondență (pentru mine, cel puțin, care realizezăm zeci de interviuri cu scriitori, pe viu) a fost altceva, o experiență inedită și singulară.*” (p.14).

În majoritatea cazurilor, calitatea întrebărilor determină calitatea răspunsurilor, asigurând astfel valoarea cărții, căci dacă autorul nu ar fi avut decât cunoștințe generale despre preocupările interlocutorului său, întrebările sale oricât de elevat exprimate ar fi fost, nu ar fi provocat altceva decât răspunsuri plictisitoare și vagi. Se știe că un interviu bine pregătit înseamnă întrebări adecvate, căci întrebările formează scheletul interviului, iar pe acest schelet se pot mula răspunsurile. Exprimarea precisă a ideii, concizia, simplitatea, formularea la obiect sunt alte calități pe care le impune genul și pe care le stăpânește Nicolae Băciuț.

Ca un adevărat maestru în știința stimulării interlocutorului, jurnalistul în discuție reușește să creeze un climat de sinceritate și confesiune, realizând o *convorbire*, aparent simplă, spontană, „fără pretenții”, ce determină răspunsuri revelatorii: „*scrisul e boierie. Poeziei îndeosebi i se aplică de minune enunțul acesta. Dar ea nu este numai boierie, ci și produsul unei munci neplictisite, negrăbite, intense. E inspirație, desigur, dar și îndelungată trudă. Am citit multe volume de poezie în ultimii zece ani. Și am putut constata că, în ciuda bunăvoinței și prieteniei care au stat la baza lecturii mele, foarte multe nu-s căuși de puțin vrednice a se numi poezie. Superficiale, conformiste, ușurate, false, scrise la repezeală, publicate fără a fi atent revăzute și regândite, reprezintă o uriașă masă de rebuturi.*” (p.58). Ca un bun cunoscător al teoriei literare și al actului creației, sugerează următoarele: „*Înainte de a ne aventura în considerații subtile și înalte asupra poeziei – teoriei poetice – se*

cuvine a-i îndruma pe toți cei ce scriu versuri să fie serioși, să nu socotească drept Poezie orice șir de versuri (albe) alinate la repezeală pe niște coli de hârtie. Mai întâi să existe „materialul”, apoi vom începe teoretizarea”. (p.59). Și, de fiecare dată, cunoscând și noi realitățile în acest domeniu de activitate, nu putem spune că nu are dreptate...

Autorul este conștient că orice temă, oricât de importantă ar fi ea, poate fi ucisă printr-o tratare și punere în pagină aridă și monotonă, așa cum un interviu prost conceput și lipsit de har nu mai poate fi salvat nici de personalitatea strălucitoare a interlocutorului și nici de bunăvoința cititorului. Din acest motiv, concepe un interviu interesant cu întrebări interesante, considerând că gândirea trebuie să circule alert în ambele sensuri: de la jurnalist la interlocutor și viceversa. Rolul „jurnalistului care dă din cap”, „celui care este întotdeauna de acord”, „celui care mereu mulțumește” este incompatibil cu profesiunea de gazetar în viziunea lui Băciuț. Ziaristul trebuie să încite, să producă argumente și contraargumente. Nu mai poate fi numită „convorbire” o situație în care locutorul și interlocutorul, conversând, dau din cap cu reverență și se aplaudă politicos.

Din punct de vedere al conținutului, întrebările puse monahului de la Rohia le putem clasifica astfel: factuale, de mărturie, de motivație și de opinie.

Întrebările factuale au un conținut concis, direct, la obiect. Întrebările de mărturie au rolul de a solicita opinii persoanei care reprezintă o colectivitate socială, în cazul de față mulțimea de cititori, se face purtătoare de cuvânt, devine martor al colectivității umane pe care o reprezintă. Întrebările de motivație evidențiază cauzele și condițiile opiniilor sau faptelor. Întrebările de opinie vizează gândirea, sistemul de cunoștințe al interlocutorului, părerea, atitudinea și reacțiile sale la anumiți stimuli sociali. Ele au o pondere însemnată în „ancheta” făcută de Nicolae Băciuț.

„— *Viața literară este, din păcate, așa cum o știm. Grupuri și grupulețe, vanități și orgolii nemăsurate. Aceasta într-o extremă a ei. Ce mi se pare mie mai alarmant, privind de la depărtare și în afara „jocurilor” viața literară, e că renunță la credință adesea și cei de bună credință. Că se susțin cauze numai pentru că „inamicul” literar contestă pe cineva dintre cei apropiați. Mi se pare imoral – am exemple la*

îndemână – să aplici superlative unui poet și pentru că o altă „istanță” critică, ostilă ție, l-a contestat vehement. Acesta e doar un biet exemplu dintre cele care deformează adevărul vieții literare, al literaturii. Care definesc latura anormalității climatului literar. Care credeți că sunt, în principal, factorii care alimentează anormalitatea unui climat literar?

— *Parcă am mai vorbit despre problema aceasta, a clicilor literare. Ne otrăvește pe toți.*”

Se remarcă astfel în convorbirea celor doi oameni de cultură prezența unor succinte fraze de legătură între răspunsuri, apariția comentariilor în interviu.

Menirea acestor comentarii este de a sublinia sau de a completa cele mai importante idei emise de cel interviuat.

Fiecare dintre cei doi participanți la acest „dialog”, extrem de interesant, consideră calitatea răspunsurilor dependentă de calitatea interlocutorului, de competența, de buna lui pregătire. Iar răspunsurile sunt dependente de întrebări, de măiestria jurnalistului de a conduce, orienta și stimula discuția, iar la acest punct ambii protagoniști excelează: Nicolae Băciuț nu introduce în interviu propria sa personalitate, ci pune în lumină opiniile și personalitatea lui Nicolae Steinhardt. Și asta pentru că un bun interviu este acela în care reporterul se substituie cu succes cititorului.

Responsabilitatea, independența, sinceritatea, exactitatea, imparțialitatea, fair play-ul și decența sunt calități de care dă dovadă experimentatul jurnalist, a cărui măiestrie a constat tocmai în suplețea cu care s-a orientat de la o temă la alta, de la o întrebare la alta, după cum a impus personalitatea interlocutorului și materialul cules.

Jurnalistul a putut dispune la final de libertatea oricărei intervenții publicistice cu o singură condiție, respectată, aceea de a nu deforma faptele sau declarațiile interlocutorului, aspect care este simțit pe tot parcursul lecturii.

Autorul opinează că aceste scrieri adunate între copertile unei singure cărți, interviurile/ dialogurile literare pe care le-a realizat devin document de epocă, mărturie „care a salvat ceva din gândirea sthastrului de la Rohia.” (p.143).

Ea recuperează însă un trecut, îl restituie pentru o mai dreaptă judecată a devenirii literaturii române contemporane.

Atlas

Un Bacovia (ironic și fantezist) de Heidelberg:

MIRCEA M. POP

„ȘAPTEZECI POEME & ANI”
(Tipo Moldova, Opera Omnia, Poezie contemporană, 2018)

Poetul, criticul literar și traducătorul Mircea M. Pop (n. 8 mai 1948, Mișca-Arad) s-a stabilit în 1989 în Germania, lucrând de peste douăzeci de ani, conform studiilor sale filologice, într-o bibliotecă juridică a Institutului Max-Planck din Heidelberg, pe adresa căruia i-am trimis revista „Portal-MĂIASTRA” cu colaborări lirice și comentarii literare. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (2003) și al Uniunii Scriitorilor din Germania (2013). L-am cunoscut la Festivalul Internațional de Poezie „Lucian Blaga”, fiind traducătorul în germană al volumelor de poeme din creația lirică a lui Lucian Blaga: „Psalm an die Liebe und 46 andere Gedichte / Psalm dragostei și alte 46 de poezii” (Azur Verlag, Mannheim, 2013), „66 poeme / Gedichte” (Traducere în germană de Mircea M. Pop și Joachim Schwietzke, Editura Altip, Alba Iulia, 2016).

În 2012 și 2013, a reperat un nou succes prin traducerea și popularizarea literaturii argheziene în cadrul Festivalului Internațional „Tudor Arghezi” de la Târgu-Jiu, fapt repetat în 2022, la cea de-a XLII-a ediție, cu traducerea-album „11 Poeme” (Editura CJPCT Gorj, 2022, ediție bilingvă, supliment al revistei „Bilete de papagal”).

ȘAPTEZECI POEME & ANI (Tipo Moldova, Opera Omnia, Poezie contemporană, 86 p.) e un volum dens și sprinten, prilejuit de o aniversare, în care își găsec loc poeme scrise începând din 2014 încoace și publicate în reviste din țară („Convorbiri literare”, „Euphorion”, „Poezia” și „Portal Măiastra”), doar poemul „Omagiu” datând din 1976, fiind inserat în volumul „Omagiu lui Brâncuși”, editat de revista „Tribuna” din Cluj-Napoca, cu prilejul aniversării centenarului. Cu acest „Omagiu” se deschide culegerea aniversară și, în mod simetric, se încheie cu poemul „Brâncuși”, un fel de portret omagial-contemplativ sugerând semnificațiile esențializate ale Trigemenei sculpturale de la Tg.-Jiu: „Mic de statură/ dar mare la suflet./ cu barba albă/ ca un fuior de lână./ ai cioplit dibaci/ materia/ dându-i viață./ fie pasăre prinsă în zbor./ ori poartă de sărut nemuritor./ sau masă a tăcerii de dincolo de viață./ ori coloană fără de sfârșit/ tinzând spre infinit...” (p. 79).

Simplă, unanim accesibilă, de o tranzitivitate lăsând mai totdeauna deoparte artisticitatea tropilor și figurilor de stil, poezia lui Mircea M. Pop comunică, într-un fond principal de cuvinte, idei, gânduri, stări de spirit, în general acea „stare poetică” pe care autorul o trăiește în preajma temelor și subiectelor ce-i trezesc interesul și-i incită spiritul. Despre poezia lui (cu debutul în 1972, prin concurs, la „Facla”), au scris, din 1985 încoace (în periodice): Florin Bănescu, Olimpia Berca, Constanța Buzea, Petru M. Haș, Vasile Dan, George Vulturescu, Gheorghe Grigurcu, Zenovie Cărlugea (alias: Mircea Ieruba, Dan Radu Abrudan), Lucian Gruia, Cornelia Luther, Laurențiu Kock, iar în volume: Johannes Bettisch (2007), Gheorghe Mocuța (2013), Zenovie Cărlugea (2022).

Prezent în antologii germane de poezii, începând din 2006, Mircea M. Pop a editat volume de poezii atât în română cât și germană, fiind membru al respectivelor Uniuni de creație (*O mână de cuvinte*, 1996; *Invocații și alte micropoeme / Anrufungen und andere Mikropoeme*, 2002; *Heiratsanzeige*, 2006; *Inventar: 88 Gedichte*, 2010; *Arta de a fi vesel*, 2012; *Glasul poetului*, 2014; *Șaptezeci poeme & ani*, 2018).

Reținem, totodată, volumele care înmănușează activitatea de critic literar, cu predilecție pentru literatura din spațiul germanic de azi, îndeosebi pentru scriitorii de origine română transferați în acest areal cultural: „Secvențe literare germane”, 2013; „Pagini literare germane”, 2015; „Über Literatur und Geschichte Rumäniens im deutschsprachigen Raun”, 2017; „Pagini literare româno-germane”, 2017; „60 scriitori români din diaspora”, ediția a doua revizuită și completată”, 2020.

O constantă a poeziei lui Mircea M. Pop este aplecarea autorului către artele poetice, mai exact zis atitudinea acestuia față de „scriitura” menită a da seama, în mod demistificant, despre lumea poetului și raporturile sale cu realitatea. Folosind în aparență un limbaj simplu, de oralități pliate pe stilul vieții curente, poetul exprimă de fapt, cu detașări ironice, anumite teme și motive pline de gravitate, de vădite problematizări.

Declarându-se „anticalofil” și, deci, difuzor al unei atitudini netede, poetul afirmă într-un „Baschetbalist literar” că nu-i place „foaia de hârtie / goală / (se poate zice și nudă?) / de aceea/ măzgălesc pe ea/ ceva/ în grabă/ doar așa/ ca să am motiv/ să o mototolesc/ și să o arunc/ apoi/ la coș/ (ca un baschetbalist/ ...literar)”. Imaginația joculară, din care ar izvorî această lirică, amintește de „zmângăleala” argheziană (și nu numai din „Cântec de adormit Mitzura”) cu mize mai profunde, fiind în fond o meditație de simplități „problematică” asupra „scrisului”, izbucnind uneori în ironii la adresa poezilor („majoritatea”!?) care „dorm/ cu creionul după ureche/ și cu coala de hârtie/ în buzunarul de la pijama”, în caz că, venindu-le o idee ori visează ceva, „să poată de îndată scrie/ înainte de a uita”. „Oare cum dorm poetele?” se întreabă în final liricului nostru, ironizând, de fapt, nu vreun obicei al contemporanilor, ci mai vechea deprindere (a lui Coșbuc, bunăoară) care dormea cu caietul sub perină, fiind gata să aprindă lampa în miezul nopții pentru a consemna fugitivele gânduri. Însă, nu la Coșbuc se referă poemul, ci, evident, la lipsa de inspirație a unor autori postmoderniști, spontani, deșirați, risipiți într-un verbiaj parazită și foarte puțin elocvent în relație cu lirismul profund.

Că poetul nu se joacă, în gratuități imaginare, cu cuvintele, ne-o spune într-o *Odă cuvântului*, în care se declară căutător „flămând” al lexemelor „sfinte” rostite „pe pământ”, menite a exprima atât „adevărul” cât și „jurământul” de prestidigitator inspirat: „Cuvânt sfânt, sfânt cuvânt,/ deopotrivă adevăr./ deopotrivă jurământ// te caut flămând/ și mă frământ./ neștiind unde te găsec// Cuvânt sfânt, sfânt cuvânt,/ zămislit în cer./ rostit pe pământ.”

Nu lipsește, așadar, din această poezie a dicției orale, de aparență simplitate, o anumită „mistică” trăită de poet în numele cuvântului, menit, ca la Eminescu, a exprima „adevărul” lumii și un anume legământ al creatorului de valori și frumuseți →

ZENOVIE CÂRLUGEA

artistice. Un spațiu ideal sugerat al Poeziei ar fi Ithaca, alodiu odiseic, către care se îndreaptă opțiunea liricului nostru, într-o artă poetică de reale frumuseți imaginare, exprimând pe deplin un mesaj ideatic, nemijlocit: „Să vrei să ajungi în Ithaca/ precum vor alții în Paradis./ să fie Ithaca paradisul tău terestru./ chiar departe fiind de Ithaca/ să te simți aproape./ să fie Ithaca idealul tău terestru./ să fie Ithaca fereastra/ prin care să poți privi și înțelege/ lumea de ieri și lumea de azi./ să te apropii de Ithaca/ chiar când te îndepărtezi./ să poți intra cândva în Ithaca/ chiar cu prețul propriei vieți./ să mori liniștit și convins/ că ți-ai atins țelul propus/ devenit obsesie pe viață...” (*Ithaca, paradisul tău terestru*). Se vede destul de clar cum, pornind de la un „mitologem”, de la o imagine odiseică, poetul continuă a medita pe seama acestei idei-obsesie, reușind a se exprima pe deplin în idealitățile demersului său poetic. Acest demers poetic, pornit de la simplități și vizând complexități și profunzimi, este, în cazul dlui Mircea M. Pop, marcă poetică înregistrată.

Perceperea / înțelegerea poeziei este, în fond, mai diversificată, precum în cele „Trei ipostaze posibile” ale Poemului, când „tinctură de iod” vindecătoare, când „cuțit” sfâșietor, când „parfum” care înfrumusețează viața (*Poemul. Trei ipostaze posibile*). Altundeva poetul ne spune că „Poeții scriu noaptea sau ziua./ ori de câte ori inspirația îi ispitește./ pun pe hârtie frământările lor/ dând la iveală nucleul poemului/ merit a fi ștafetă pentru cei de mâine.” (*Despre poeți*). Un „privilegiat de soartă” și „altruist” se dovedește și dl Mircea M. Pop, pentru care poezia este „apăsare pe bemolii tristeții” cu „degetele amintirii”, rămânând astfel cu o rană „de sânge” pe suflet, căci: „Bemolii negri ai tristeții/ își au muzica lor aparte/ și te poartă într-o lume/ cu totul și cu totul aparte./ neîntâlnită în nicio carte.” (Apăs pe bemolii tristeții). În alt poem, „Vând tristețe”, liricul nostru este de o tranșantă luciditate, ironic, fantezist și plin de „poetica” deconcertărilor existențiale, sugerând o terapie prin asumarea „tristeții”: „Vând tristețe la kilogram./ ba chiar la tonă dacă doriți./ dar ca să nu vă fie /prea multă/și prea scumpă/ o aveți alături/ frumos împachetată/ în pungulițe/de câte două sute de grame./Luați tristețea/că ea vă înobilează/și vă face mai sensibili/ la tot ce se întâmplă/în jur...”

Mircea M. Pop este un atât un introvertit, cât un poet al lumii „care

curge” și al materiei care „plânge”, concentrat într-un solilocviu prozaic, de cenușie pustietate sufletească, precum un Bacovia al zilelor noastre, după cum se mărturisește în poemul „Astăzi, despre ce am făcut ieri”, datat „03.04.2016”, dezarmant de simplu (ca la Bacovia) dar nu lipsit de angoasa existențială: „N-am citit nicio carte./ n-am scris niciun cuvânt./ n-am ieșit din casă/ că a fost ploaie și vânt./ n-am deschis radioul./ n-am privit la televizor./ n-am ascultat de fel muzică/ ci mi-am făcut un ceai de urzică./ am vorbit într-una, fără glas./ cu mine însumi, doar în gând/ și-am ascultat atent «materia plângând»”.

Au atâta limpiditate în ele aceste poeme și atâta referențialitate de profunzimi și gravități încât, dacă le-ai comenta, ar însemna să comiți un comentariu tautologic, de aceea poeziile spun mai mult în forma lor pură decât ar putea cuprinde un comentariu, valabil doar în marginea stării poetice, a viziunilor decantate și, desigur, a artisticității, care, încă o dată, ne amintește de simplitatea versului bacovian plin, însă, de gravitatea și tragismul datului existențial cu care poetul vine în atingere, prin afinități sufletești de electivă rezonanță...

Iată-l din nou pe senzitivul post-modernist Bacovia „bâjbând” în „nesiguranța” nopții, trăind vagul, incertitudinea, lehamitea stării de a fi într-un „infern” existențial, precum în poemul „Senzație”: „Broasca țestoasă a nopții/ mă acoperă cu carapacea metalică/ lăsându-mă să înot în întuneric/ ca într-o mare din infern// nimic mai neplăcut decât nesiguranța/ pe care ți-o toarnă în vine și viscera/ necunoscutul, făcându-te să bâjbâi/ acolo unde ar trebui să te simți ca acasă.”

Reflecțiile poetului privesc lucruri minore din preajma noastră, problematizate fiind ca temă și motive într-o manieră ludică de mai largi sugestivități, precum „Cuiul”, care, când nu este „suport” de haine, în perete, sau stabilind „o legătură/ între două obiecte”, ca în scândură, poate fi „cauză de ceartă ori neplăcere”: „mă gândesc la cuiul lui Pepele[a]/ și-mi vine să zâmbesc...// Cu un clește bun îi vîi cuiului de hac...” Filologul Mircea M. Pop intuiește exact valoarea semantică a lexemelor denominative, drept care multe din poemele sale merg pe analogii și surprize polisemantice, scontând înțelesuri pline de tâlc.

Ca în „Historiile” prévertiene, jocurile de cuvinte, părand banale, conduc la efecte de umor și divertismenturi, dovedind un spirit

mereu viu, nonconformist, inedit în resuscitarea banalului ca demers poetic. Inclusiv meditația despre Poezie, în această „Definiție” de surprinzătoare „banalități” gravissime: „Ce e poezia?// Poezia e haina pe care o îmbrac./ e aerul pe care îl respir./ e pâinea pe care o mănânc./ e femeia pe care o iubesc.// Poezia e însăși viața.// Bineînțeles că și moartea/ e și ea tot poezie/ dar cu mult mai tristă...”

Deseori, însă, tenta gravă și „seriozitatea” unor abordări este tranșată de surpriza unei ironii menită a reconforta spiritul, a-l reduce cu picioarele pe pământ, într-o existențialitate raportabilă la propria individualitate – acest demers „demistificator” de replică-poantă (de anecdotă à la Jacques Prévert sau Marin Sorescu) este, desigur, o luare în răspar a unor inconveniente, precum în „Microinterviu”: „Bună ziua, domnule Pop./ (fost până mai ieri tovarăș)/ vă preocupă mai mult/politica internă/ori politica externă?// Sincer să fiu, dragul meu./ cel mai mult și mai mult/ mă preocupă acum/ propriul reumatism/ și durerile de șale...”

Totul este adus înspre domeniul creației, al Poeziei, și chiar dacă poetul gândește la lucruri triste, grave, definitive, o relativizare prin ironie și umor vine să îndepărteze pe cititor de eventuale disforii lecturale, precum în poemul „XXX”, în care, punându-și problema sfârșitului, a celui „când nu voi mai fi”, poetul cere îngăduința de a spune „ce simt și gândesc”: „rebele, cuvintele mele/ tind sus spre stele/ deși uneori, negreșit./ mergând, peste ele ați pășit.”

Am pășit și noi, desigur, în acest comentariu, peste cuvintele „rebele” ale Poetului și am realizat că, locuind „de peste douăzeci de ani/ la etajul șapte” (în Heidelberg), putem spune, - dincolo de anecdotică, de spirit ludic și ironie, - despre liricul Mircea M. Pop, cu cuvintele lui: „și mă consolez cu gândul/ că astfel sunt mai aproape de cer.” (*Eu și vecinii mei*).

Expresie a maturității septuagenare, volumul „Șaptezeci poeme & ani” este reprezentativ pentru formula poetică de mare impact în contextul contemporaneității literare, MIRCEA M. POP fiind un poet de atitudine și de substanță, care, deși locuiește în străinătate, își revendică un loc binemeritat, de specificității și diferențieri, în literatura țării natale, contribuind, în calitate de critic literar, la „aducerea acasă” a atâtor zeci de scriitori români care trăiesc și publică în spațiul germanic.

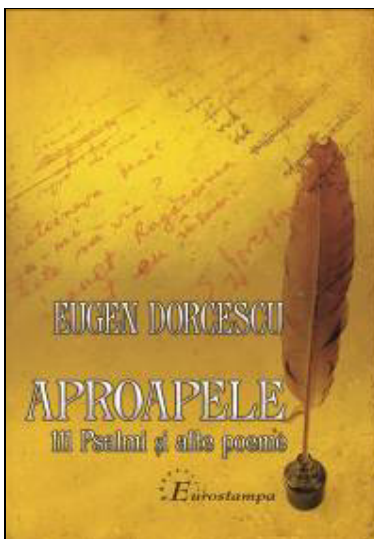
IEȘIREA PRIN PSALM

ÎN OPERA LUI EUGEN DORCESCU

Eugen Dorcescu își continuă mesajul poetic cu volumul *APROAPELE. 111 Psalmi și alte poeme*, apărut la Editura Eurostampa, din Timișoara, în anul 2022, 163 pagini, plus Anexe foto color, cu o postfață de Florin-Corneliu Popovici. Mirela Ioana-Dorcescu ne prezintă istoria acestei cărți chiar la început, cu o *Notă asupra ediției*. Ne introduce-n atmosfera poeziei scriitorului. Nota ne informează că Sumarul a fost finalizat în anul 2022, în acea săptămână încărcată de lumină, de Sărbătoarea Învierii Mântuitorului, Praznic prin excelență, în istoria Creștinismului și a lumii. Textele au fost, în timp, riguros arhivate, au fost adunate, cu sfințenie, în perioada anilor 1992-2000, poetul având o imensă grijă pentru adevărul conținut în psalmi.

Suntem în fața unui gen aparte, mai rar abordat în literatură, la limita cu teologia. Sunt 111 psalmi, avem un mesaj subliminal legat de Dumnezeu Triunic (Tată, Fiu, Duh Sfânt), trei ipostaze verticale, trimițând spre Cerul lui Dumnezeu. Divinitatea este aproape de scrib, o prezență copleșitoare, care generează nu numai literatură, mesaj, limbaj, poduri spirituale, generează o relație între Dumnezeu și om, posibilă prin capacitatea omului de a-și asuma limitele și de a accepta că este doar lutul în Mâna Creatorului. Pe de altă parte, aproapele este și semenul de lângă scrib, cel care acceptă iubirea ca punte de lumină între oameni și punte de lumină cu Dumnezeu. Poetul scrie: „Voi, frați nefericiți preafericiți,/ Ce vă-ntrebați și căutați mereu!/ Vă chem pe culmea sufletului meu./ O, dacă-ați ști, dacă-ați putea să știți/ Ce viu și ce concret e Dumnezeu!” (*Aproapele*, p. 137). De reținut alăturarea „frați nefericiți preafericiți”, aparent antagonică, ce exprimă tragedia și harul puse în ființa umană, paradoxul tainic al existenței.

Psalmul are o istorie îndelungată, rădăcinile sale sunt în Scriptură, îi revine menirea de a-l ajuta pe om să prindă tehnica adresării către Dumnezeu, modul cum trebuie să procedeze, starea cuvenită, cuvintele, pauzele, tăcerile, așteptarea

răspunsurilor. Este o dispoziție lăuntrică specială, eul intră cu greu în această poziție spirituală. Dumnezeu poate să accepte sau să refuze. Psalmul nu e rugăciune, se aseamănă, însă, cu ea, i se suprapune, lucrurile se întrepătrund. Acest gen a mai fost cultivat în literatura română de Paul Aretzu, Horea Bădescu, Paulina Popa, Alexandru Macedonski, Tudor Arghezi etc.

Au fost selectate și reținute, din manuscrise (cu acordul autorului, desigur, destul de greu de obținut, datorită rigorii și seriozității), o seamă de poeme scrise într-o etapă mai veche a creației, după perioada de definitivare a *Psalmilor în versuri* și înainte de contribuția lui Eugen Dorcescu la editarea Bibliei, diortorisită după „Septuaginta” de marele cărturar și slujitor creștin ortodox al Clujului, Vadului și Feleacului, Bartolomeu Valeriu Anania. De fapt, volumul i se dedică acestuia, cu generozitate și înțelepciune, dovadă că partea spirituală continuă și-n eternitate. Aproapele rămâne aproape și în planuri subtile...

Cartea are un moto expresiv, edificator și exact, legat de mesajul întregului text: „Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.” (*Sfânta Scriptură*, Ps. 117:17).

Prezentul volum aruncă o punte între cărțile poetului, leagă lucrurile cu abnegație și atenție maximă. Este o punte cu Jurnalul (două volume), *Îngerul Adâncului. Pagini de jurnal, 1991-1998* și *ADAM. Pagini de jurnal, 2000-2010*, Editura

Mirton, Timișoara, 2020, precum și cu *Biblicele*, ediția I, 2003, Editura Marineasa din Timișoara; ediția a II-a, 2021, Editura Eurostampa din Timișoara. Mesajul se rotunjește și apare luminos, original, adânc. Aproapele se structurează în trei părți: o secțiune de *111 Psalmi*, însoțită de un prolog și un epilog; urmează poeme de factură spirituală, publicate mai recent, ca o legătură în timp diferiți din creația poetică; partea a treia este un discurs omagial semnat de Florin-Corneliu Popovici. Se mai adaugă o biobibliografie a autorului și câteva anexe ilustrative, dovadă că opera unui poet se coagulează în timp și spațiu, necesită muncă, dedicare, acceptarea rigorilor acestui gen. Ultimele poeme fac legătura între perioade diferite, dar sunt unitare, încastrate în blocul masiv de texte scrise.

În *Nota asupra ediției*, Mirela Ioana Dorcescu (soția poetului și partener de viziune) afirmă: „Subliniem că, în *Aproapele (111 Psalmi și alte poeme)*, toți Psalmii sunt ai lui Eugen Dorcescu. Strigătul său către Dumnezeu e rugăciunea cu care se identifică Poetul” (p. 10). Psalmii au două planuri spirituale. Unul, în care poetul intră în pielea scribului, folosește simboluri, semne, metafore utilizate în literatura creștină, acceptate de cititorul obișnuit al Scripturii. În cel de al doilea plan, scribul vine cu simbolurile, semnele, metaforele proprii, autentice, originale. Face legătura dintre un trecut marcat de prezența divină și un prezent copleșitor, modelat de prezența lui Dumnezeu în momentul revelației particulare.

La finalul unor psalmi, avem trimiteri la pasaje din *Vechiul Testament* și din *Noul Testament*, astfel mesajul are rigoarea adevărului biblic. Pe de altă parte, sunt semne aflate în narațiunea Scripturii: flacăra de pe drumul Damascului; Muntele Sfânt, Sionul; trimiteri la viețile lui Adam, Avraam, Iisus; simbolul crucii; lumina divină; sângele lui Iisus etc. Sunt și semne personale: „ziua mi-aruncă peste umeri o zeghe”; „Lacrimile mele ce curg din ochii Tăi”; „cerul pal/ aruncă limuzine de cristal”; „eu dorm între lăcate și zăbrele”; „fauna ploii își face siesta”; „gerul împietrește misterul” etc.

Talented, cultura, rigoarea cărturarului, toate îl ajută pe→

CONSTANTIN STANCU

Eugen Dorcescu să ne prezinte poeme dense, cu impact asupra cititorului, și care transmit energia divină captată de poet în momentul creației. Avem un jurnal poetic, marcat de anotimpuri, stări, căderi în abis, recuperarea memoriei ancestrale, intrarea în mit ca-ntr-o catedrală. Suferința lui Dumnezeu pentru creația Sa se transmite asupra poetului. Acțiunea unei lumi oarbe se vedește prin: apa neagră, vântul care scutură catargul, hăuri care apar brusc. Poetul scrie: „...intru-n cosmos prin durere” (p. 15), fără bagaje specifice, neputincios, limitat, copleșit.

El, omul și scribul, are capacitatea de a vedea tabloul general al creației. Primăvara îi oferă perspectiva (păsări mov, un miraj de suflute ce zboară): „Și totuși, amintirea nu ne minte./ Am fost cândva acolo și-am văzut./ Am fost mai înainte de-nceput./ De ființa noastră însăși mai înainte” (p.19).

Prezența divină se manifestă în fiecare anotimp, primăvara, în luna martie, lanțurile vremii se dezgheață, se simte aceeași flacăra de pe drumul Damascului, flacăra eternă care a marcat viața apostolului Pavel, l-a schimbat pentru totdeauna. La fel și pașii lui Dumnezeu în vârful duzilor, pe vremea regelui David... Sunt manifestări care au efecte asupra celor receptivi la marea călătoriei în istorie... „Nădăjduiesc și-am tot nădăjduit/ Ori flacăra din drumul spre Damasc./ Spre-a fi stare iarăși să mă nasc./ Ori susurul acela negrăit” (p. 21).

Anii afectează ființa poetului, fiecare oră are greutatea ei, fiecare noapte are durerea și acțiunea ei: „Trupul tăiat, retezat, stivuit,/zi de zi, de al nopții/ cuțit” (p.25). Păcatul original/ strămoșesc se manifestă în ființa omului, nu-l poate evita, constată și atât, asumându-și destinul. Scribul își asumă și el destinul. Psalmul 30 reflectă acest lucru, acut, irevocabil, dureros de real. Un psalm dens, cu sensuri multiple, punând accentul pe lucrarea divină: „Știu: voi/ muri uitat și sărac./ un ascet învelit în/ pânză de sac./ Implorând, până-n/ ultima clipă./ să mă-nvăluie-n umbra- / divină aripă./ Încă de-acum,/ nu mai am niciun/ țel, niciun drum./ Mă întreb cine sunt./ Pământul din mine nu/ mai este pământ” (p.47).

În noiembrie, toamna de aur, cu toate capcanele ei, aduce lumina

lichidă, una subtilă, secretă, greu de perceput, dar o prezență atroce. O lumină aparte, venind apăsător, crunt de real și cu impact: „Lumina aceasta sângerie-i/ lichidul/ ce curge, ce va curge, ce-a curs/ – cum s-a mai spus - / din coasta străpunsă, de-a pururi./ în slavă, a Domnului nostru Iisus” (p. 34). Doar cel în relație cu Dumnezeu va pricepe semnul, va capta lumina aceasta, doar cel care a fost inițiat, a suferit, a murit – înviat cu Iisus, sfidând timpul. Sunt semne și semne, la Dorcescu semnele biblice se suprapun semnelor personale. El are meritul de a scrie despre aceste anotimpuri ale credinței... Indiferent de timp și stare, de anotimp și eternitate, în lume există o ploaie presantă, prezentă, acută. Ploaia de lumină și cenușă, căzând din Infern. Poetul declară: „Asemenea noi: suntem și/ liberi, și legați în/ obezi și cătușe./ Tragice ființe, vinovate/ ființe. Ființe de soare și/ de cenușă” (p. 73).

Imaginea lui Iisus pe cruce este una care marchează istoria, un tablou aparent cunoscut, dar Cerul îl protejează ca-ntr-o haină, „în aura de raze și de taină”. Un tablou care domină timpul ce ni s-a dat, fără Crucea Lui nu există salvare/ mântuire... El separă lumile, adună oamenii, le marchează existența într-o ramă de „plasmă și sânge” (p. 128)... Scrisul psalmilor este și o rugăciune pentru poet, o mărturiseste în psalmul 74, presiunea responsabilității este imensă, teribilă, până la disoluția ființei: „Tot ce-Ți scriu, ce Ți-am scris/ a căzut în gloriosu-Ți/ abis” (p.93).

Exemplele pot continua. Cei 111 psalmi au fost trecuți pe hârtia fragilă într-o vreme trecută, vin dintr-un trecut prezent. Cele patru poeme, psalmi din final, finalizați în anii din urmă, dintr-un prezent trecut, cu pași spre viitorul protector, leagă substanța întregului volum, îi dau o dimensiune specială: istoria unei relații dintre om și Dumnezeu. Una elegantă, literatura fiind mijlocul prin care omul poate exprima frumosul, un răspuns la grația divină.

Ultimul psalm, prezența aripilor minunate se vedește prin zefirul jucăuș, la fel ca-n Evanghelia după Ioan. Nicodim primește de la Iisus semnul: vântul nu-l vezi, dar vezi arborii/ copacii/ lumea vibrând sub presiunea invizibilă, delicată și fermă:

Duhul Sfânt... Aproape și departe, iată dimensiunea în care se mișcă omul folosind cuvintele, ele se percep cu un simț special și marchează nevăzutul. Sunt Logosul... Cităm: „Aici, în parc, la numai câțiva pași/ de casa mea și, totuși, ce departe/ de lume, viață și de moarte./ de n-ar fi fost ca Duhul să mă poarte./ spre lumea celor scriși în Marea Carte./ aș fi rămas, pe veci, cu cei rămași” (p. 138).

Stilul lui Eugen Dorcescu este cizelat până la limită, exprimă prin cuvinte legate riguros, matematic și armonios, cu o muzicalitate internă proprie, un adevăr literar profund. Am putea spune că suntem în prezența unei poezii religioase, dar suntem și în prezența unei lirici existențiale, care forțează la maximum realitatea profundă, aducând în plin plan un adevăr experimentat de ființa umană. Cititorul se va putea racorda la trăirile redată în volum, va înțelege că există ceva mult mai mare în lume... Citim: „Învierea din morți/ ne-nfioară, oricât/ am fi de lumești, de/ netoți./ de roboți.” (p.22).

Zenovie Cârlegea puncta, referindu-se la volumul de față: „Fie că se exprimă în versuri șlefuite prozodic și solemne de 10-11 silabe, în ritmuri iambice, fie că, nu de puține ori, gândul canonic se desfășoară după libertățile versului liber, este de regăsit în acești psalmi atât drama unui suflet care conștientizează impasul ontologic al omului, cât și năzuința întru salvare și eliberare. Iar acest deziderat este, desigur, de referențialitate spirituală, de trăire biblică, întru numele Domnului, adică într-o metafizică de ordin creștin, deschizătoare de ceruri și de pacificări redempționale” (*Dinamica structurantă a unor antinomii imaginare în lirica lui EUGEN DORCESCU: „APROAPELE. 111 PSALMI și alte poeme”* – 05.07.2022, pe rețeaua socială Facebook și în revista „Măiastră” – Târgu Jiu).

Poetul scria: „Creatură bătută de soartă./ omul își duce în cârcă/ tot mai greu, și mai greu./ istoria moartă” (p.117). Este panorama asupra unei istorii în care totul a devenit invers. În final, fenomenele au o dimensiune personală pentru fiecare, iată semnul: „Toate-s gândite, croite cu dreaptă/ măsură./ Chiar și cafeaua cu zaț. Chiar/ și felia – ce mestec – de zgură” (p.28).

Dumitru Hurubă

UN ALCHEMIST AL CUVINTELOR ȘUGUBEȚE...

Dumitru Hurubă, acest cunoscut alchimist al cuvintelor poznașe, ne surprinde cu un nou volum de versuri, „111 POEZII - de modă veche” și, așa cum ne-a obișnuit, cum atenționează chiar în prefață, cifrele în opera domniei sale nu sunt folosite la întâmplare. În cazul de față, după opinia mea, conform numerologiei pitagorice, cifrele din titlu semnifică ceea ce este văzut ca o uniune a corpului, minții și spiritului. Cifra „1” era considerată monada, sursa celorlalte numere, o sursă benefică, aspirată, esențială și invizibilă. Este identificată cu unicul Dumnezeu. Gruparea „111” este văzută ca perfecțiune în procesul universal de creație divină, căci, din perspectiva spirituală, numărul „1” reprezintă creația – forța primordială. Toate cifrele sunt importante, doar că „1” este primul, e începutul.

În creștinism, numărul „1” semnifică unitatea, atât cea a lui Dumnezeu, cât și a reprezentanților bisericii. Domnul este Unu, deși are trei forme de manifestare. Numărul „1” este simbolul perfect al unității Sfintei Treimi. Bărbatul și femeia devin „1” prin jurământul căsătoriei, deși continuă a fi două persoane individuale. Este numărul cel mai apropiat de Dumnezeu; el este „alfa”, este „începutul”, este numărul „zero” convertit la acțiune sau faptă. Numărul „1” este Domnul care proiectează o rază de lumină în univers (lumina originară), este începutul lumii, putând fi definit deopotrivă ca viață și lumină. „1” este manifestarea lui Dumnezeu prin El însuși, un „1” al unității, al lipsei conflictului; el este concentrarea sau unicitatea scopului.

Dar, revenind la conținutul volumului, parcurgând cele 111 poeme, nu vom fi surprinși să (re)descoperim cele două laturi ale autorului: un poet romantic, predispus la reverie, care scrie o poezie a hipersensibilității în manifestarea și perceperea realului și cotidianului, un poet dominat de un accentuat sentiment al timpului în trecerea lui implacabilă, care naște nostalgii și disperări; a doua ipostază, cea în care este recunoscut

de majoritatea cititorilor săi, autorul scrierilor satirico-umoristice, având un discurs care împletește o responsabilitate artistică înaltă cu lejeritatea estetică; un creator al zâmbetelor, al bune-dispoziții ori chiar al hohotelor de râs în rândul cititorilor de orice vârstă, căci, de ce să nu o spunem, acest artist al cuvântului printre puținii umoriști contemporani, satirizează impostura, minciuna, stridența, vulgaritatea, incultura și alte tare ale societății contemporane cu o ironie inteligentă și caustică, alături blândă, dar, de fiecare dată, captivându-și cititorii cărora le provoacă invariabil ilaritate.

Referitor la autor, se poate remarca relativ ușor că acele două trăiri (ale romanticului și ale umoristului) cooperează. Nu este indicat să le separăm, deoarece în această formă simbiotică se păstrează acea germinație ce naște o densitate a trăirilor care, în evoluția lor, capătă exuberanțele unei frumuseți autentice. Privind peste umărul timpului inexorabil, poetul simte nevoia de a seduce viața în deplinătatea formelor diverse, a metamorfozelor ei, făcând dovada unei anumite inteligențe, a unei memorii uluitoare ce face posibilă retrăirea copilăriei, a primei iubiri, a unor destine cu final tragic evocate cu fastul unei smerenii nostalgice. Satul natal evocat este identificat cu

Radu Bercea

lumea fericită a copilăriei, cu lumea din care își trage seva în creația sa, ca o permanentă întoarcere în timp și spațiu: „Mă-ntorc adesea la Călnaci,/ La satu-mi înșirat pe vale/ Cu tot mai multe case goale/ Cu oameni harnici, cam săraci:// Și rățăcesc prin amintiri./ Și-mi caut printre ele rostul./ Privesc în neuitări ca prostul./ Și-aud în sufletu-mi nuntiri” (**Dor de Călnaci**). Poetul rememorează trăiri pline de entuziasm și emoția primei iubiri, aceea despre care se spune că nu se uită niciodată: „Zburdam cu gândul printre aștri/ Precum într-un celebru vers./ Și mă-nsoțea prin Univers/ Noryna cea cu ochi albaștri” (**Întoarcere la Borșa**). Plecarea prematură a acesteia pe drumul dalbului de pribeag, dincolo de timp, îl determină pe poet să conchidă: „Dar soarta deseori nu-i dreaptă,/ Căci însăși draga mea se duse/ În Ceruri unde mă așteaptă,/ Când toate-aici vor fi apuse...” (**Din amintiri...**)

Totul a plecat și a ajuns într-un loc magic, adăpostind ca un veșmânt protector o lume aflată la răspântie, Călnaciul/ Șăștina devenind astfel tărâmul magic al amintirilor, dar și al prezentului, incitând atenția cititorilor spre un loc aproape edenic, un loc al paradisului abandonat, iremediabil pierdut: „Adesea mă cuprinde dorul/ De Șăștina și de Călnaci,/ De cum îmi susura izvorul/ Când stam la umbră de copaci...// Ședeam la poale de pădure,/ În cor de păsări în alai,/ Și toate îmi păreau mai pure/ Decât un colțisor de Rai! [...] Iar Șăștina →

DOINA BĂLȚAT

își duce veacul –/ De biet Cățun tot mai pustiu/ Cronometrat de pîtpalacul/ Ce-l mai aud și îl mai știu...” (Nostalgii discrete).

Descoperim în paginile acestei cărți, pe lângă descrierile unor colțuri de natură realizate cu ajutorul imaginilor artistice diverse (vizuale, auditive etc.), și versuri dedicate micilor vietăți, adesea personificate, privite cu multă simpatie, alături cu umor: „În luncă, o mierliță/ E-n recital de gală,/ Un brotăcel sughiță/A jale... conjugală; [...] Ce mai, e Primăvară!./ Și muște prietenoase/ Învie pe afară/ Și zumzăie prin case.../ Sosiră și fânțarii/ S-atace-n escadrile/ Mai răi decât barbarii/ În alte vremi și zile!// Un cuc își drege glasul/ Ascuns în lizieră,/ Că îi sosise ceasul/ Să facă atmosferă... (Poem de Martie) sau „Vântul bate în reprize./ Ba mai vesel, mai trist.../ Un corb face vocalize/ Pentru post de prim-solist!// Un pisoi cuprins de vrajă / Și visând că-i leopard./ Pur și simplu face plajă/ Pe o scândură de gard.../ Și, când toate-și află rostul,/ Zice-o vulpe prin grădini:/ Doamne, de ar trece postul,/ Să dau buzna la găini!” (Pastel, cumva topircenian).

Volumul conține versuri cu trimiteri la anumite *deraieri* de la o normalitate binecunoscută, versuri tip fabulă, concrete referiri la făina de greieri propusă populației, de către autorități, spre consum: „...Un greier cu rinite/ Propus la măcinare,/ Ceru urgent plecare/ În Statele Unite...” (Stare de lucruri).

Umorul hurubenic poate fi usturător prin satiră, ironie, batjocură; cinic, sau blând, plin de înțelegere, autocritic. Însă umorul său este în mod sigur cu mai multe fețe.

Poate fi agresiv sau poate batjocoritor, poate fi inteligibil, poate exprima eliberarea din tensiune sau libertatea de griji, poate fi jucăuș, sau inteligent, chiar poate deveni serios, dar nu poate fi fals. Umorul acestui autor, chiar și la cel mai exagerat nivel de răutate, nu poate abandona adevărul!

Dar pentru a-i înțelege umorul, trebuie să îl plasăm în mediul său natural, care e societatea, fiind necesar mai întâi să-i determinăm funcția utilă, care este o funcție socială.

Autorul în cauză, așa cum menționa de fiecare dată, se inspiră din realitatea cotidiană, asta nu înseamnă că trece pe lângă o situație, o observă cu coada ochiului, superficial, apoi se apucă să scrie un fel de proces-verbal.

Nu, Dumitru Hurubă pornește de la o realitate pe care o transfigurează artistic, iar situațiile sau persoanele la care face referire există, chiar dacă nu li se dau nume reale...

Probabil avea în vedere zicerea cunoscută în popor conform căreia, urâtul interior se reflectă cel mai adesea în exterior: „Nu ți-e normal nici pasul,/ Ți-e vorba poticnită/ Și scrijelit ți-e glasul –/ De ura ta mocniță! [...] Ești personificarea/ A răului din lume,/ Ori, poate, re-n-

carnearea / Lui Antihrist cu-alt nume?” (Referință) sau „Tu, faci parte din elită –/Tu, constructor de minciuni?/ Tu, o ființă decrepită/ Chiar și-n lumea de nebuni? [...] Nu-i putere să întoarne/ Minte ta de om hain!/ Viperă cu două coarne/ Și cu limbă de venin!” (Unuia).

Nici personajele negativ-feminine nu sunt lăsate deoparte, fiind evidențiate prin trăsături morale: „Eu, ți-am zis clevetitoare?/ Te înșeli, stimată doamnă!./ Căci nimic nu mă îndeamnă/ Să te cred din mică... mare;/ Că, la minte ești pitică,/ Nimeni nu se îndoiște!/ Se observă cum descrește/ Creierul tău de vițică;/ Glasul, șuierat șerpește./ Îți asigură veninul./ Încât, până și pelinul/ Lângă tine se-ofilește” (Cuc de august) sau prin trăsături fizico-

morale: „Vrei portret după natură,/ Vrei un ten cu tușe fine?/ Dacă seamănă cu tine,/ Iese o caricatură.../ Stai mai într-un con de umbră,/ Ține fruntea descrescitură,/ Că ți-e fața mult prea sumbră/ Și ai mutră decrepită.../ Da, zâmbește, dar cu grijă,/ Că zâmbirea ta, scabroasă,/ Pare-atingere de-o schijă/ Într-o Toamnă rea, ploioasă;” (Portret după natură).

Autorul nu se arată preocupat de bucuriile și plăcerile măsurate, de dorințele cumpătate, ci de excesele de tot felul și, mai ales, de problemele sociale: „De departe, toți sunt oameni:/ Mai cu minte fără vlagă,/ Mai cu-apucături de fameni,/ Mai lipsindu-le o doagă... [...] Impostorii dețin funcții,/ Iar corupții îi aclamă!/ Deși par a fi disjunctii,/ Toți la rele sunt de-o seamă!// Unii cu gândire flască,/ Alții, doctori în... nimica,/ Au în loc de creier iască,/ Dar formează-n viață clică!” (Reportaj) sau „...Atâția sentrecură/ În bârfe și-n minciuni,/ Direct, ori cu... procură,/ Emfatici, ori nebuni!.../ Că mulți păreau mimoze,/ Și-n multe cele sfinți,/ Dar, în cuvinte... roze,/ Vorbeau doar printre dinți!// [...] Da, mulții, răi de gură,/ Spunând că-s cei mai buni,/ Clădiră plini de ură/ O lume de nebuni.” (Mulți păreau mimoze).

Autorul a considerat *răsu’-plănsu’* ca fiind una din trăsăturile esențiale ale poporului român și a făcut aprecieri sintetice la adresa umorului pe care l-a definit ca fiind o atitudine în fața vieții, a celor din jur, o formă de comunicare, ce determină un anumit răspuns.

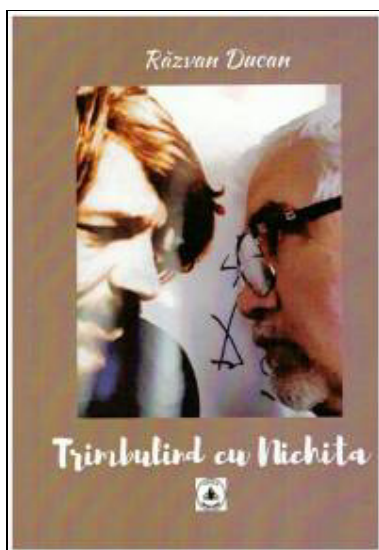
Pe acest autor de carte satirico-umoristică îl unește cu cititorii săi, dincolo de calitățile literare ale poeziilor, întâlnirea într-un spațiu special, acela al umorului și buneii dispoziții, printre puținele modalități care ne pot îmbogăți sufletește căci, este deja demonstrat, umorul rămâne un element constant de construcție literară al cărui mesaj ne poate transforma interiorul, devenind mai dezinvolți și plini de haz.

Dumitru Hurubă chiar a dat asigurări, nu o dată, că nu își trădează cititorii. Și a avut dreptate: de fiecare dată a apărut cu un umor care să satisfacă și cele mai exigente gusturi ale cititorilor săi. Nici de această dată nu se dezmente!

DIALOGURI LIRICE

Răzvan Ducan ne surprinde (a câta oară?) cu o nouă fațetă a prezenței sale lirice. Volumul *Trîmbulind cu Nichita* (Ed. Vatra veche, 2022) este conceput ca o serie de 70 de poeme intitulate numeric, concepute ca ieșiri mono/dialogale avându-l ca interlocutor imaginar pe prodigiosul Nichita, de a cărui inventivitate poetică inepuizabilă se simte stimulat, rezultatul fiind o cascadă intensă de artificii verbale, torent impetuos al unui dicteu automat metaforic de puternică originalitate. Expresia poetică ducaniană este una colocvială, formă sublimată liric a unei voințe de comunicare spirituală, de unde și naturațea adresării către un ego tutelar („Știi, Nichita?...”) care să-i valideze trăirile, un alter ego simbolic (Poetul) în numele căruia aduce o *laus poesiae perpetua*. Răzvan Ducan are o putere de concentrare pe subiect remarcabilă – fapt atestat de editorul Nicolae Băciut în pertinenta-i prefață. Prezent la festivalul de poezie „Nichita Stănescu”, poetul Ducan s-a documentat („a rezonat” creator în universul stănescian): „și-a încărcat bateriile, a făcut crochiuri, schițe, însemnări, și-a încărcat și sufletul”, ca apoi „preaplînind acestor zile ploieștene” să rodească, în răstimp de o lună, propria lucrare poetică. Aceasta e atent definită de editor ca actualizare poetică, dezvăluire a „metodei” lirice stănesciene, ca și a propriei „mașini de făcut poezie”. Reiese, în cursul evocării poematice, din frecvente citate, „viziunea sentimentelor” stănesciană, pusă în ecuație cu arta poetică a evocatorului. Cu toată dificultatea subiectului, Răzvan Ducan își impune originalitatea stilistică, prezența genuină a sentimentelor, ridicând la puterea expresiei inclusiv prozaismul voit, ironic și autoironic. Valul inspirației lirice este copleșitor, vârful productivității e realizat într-un fecund april/22 în care unor zile li se adaugă peste 10 poeme (11 aprilie – 8; 13 aprilie – 11; 14 aprilie – 12; 16 aprilie – 6; 17 aprilie – 5) ca apoi spre finele lunii frecvența (nu și intensitatea) meditației poetice să scadă treptat, spre un început de mai al încheierii de conturi și senzuri.

Structura poemelor se conturează de regulă pe un du-te-vino de șarje

verbale, aluzii/ reluări nichitiene angrenate în replici din recuzita poetului „secund”. Iată jocul de senzuri pe motivul „necuvintelor”: „nenăscutul Dumnezeu/ lătrat de nenăscuții câini”, relativizat „prin nenăscuții câini/ ce-i latră pe nenăscuții oameni”. E asociat treptat motivul tristeții, conturat pe imagini șoc, contraste la limita oximoronului („tristețea își va căuta fericirea/ într-o linie izoelectrică”), pentru ca în final să ne întâmpine paradoxul: „oare tristețea nu va trebui,/ ca și Dumnezeu,/ să aibă defectiv de plural?” (p.7). Elogiul conceput de poet Poetului este unul activ, de implicare sufletească în universul atribuit acestuia. Analogii sugestive surprind dinamica specială a poeziei. Văzută ca parabolă a zborului, aceasta „ar trebui să fie/ ca și frica de avion”, de riscul unei „dulci inutilități” căci „se poate cădea și din vers/într-un mod la fel de periculos”. Sunt „legi și reguli de lucru cu sufletul și cu mirarea”. Dezvoltarea poemului este o nunțare continuă, joc de imagini în oglindă, cu sporite intensități: și în poezie există „posibilitatea catapultării” ca salvare din poemul „căzut în vrie”, pot exista „catastrofe tributare banalității”. Finalul e o viziune aeriană a dramei poetilor: „Sunt recolte de zeci/ și sute de mii de poeți la hectar,/ îngropați fără morminte” și pe care „îi dă de gol/ștampila firească/ a ceea ce nu sunt” (2). Alteori (3) Poetul apare ca dascăl în „fiziologia poeziei”, animat de curajul de a desprinde „pojghița subțire/ a lui este”, de a cultiva floarea „lui altfel/ în detrimentul lui la

fel”. În poemul 5 (al fericirilor) surpriza o dă alternanța de perspectivă între universul cel mare și microunivers: o clipită poate fi „dodoloată” ca o țară; pe vârful de vârf de „creion ascuțit” clipitele „își trăiesc fericirile”; acarienii, ca și „materia întunecată din univers” au momentele lor speciale; elefantul și trompa de elefant sunt la fel de fericți. Fericirile sunt relative „puncte de vedere”: un punct e fericit „de dezvoltarea personală de a deveni linie”, un altul – fericit „de a pune capăt la toate”. Încheiere induce starea poetului „fericit de a fi virgulă” înaintea de „a mi se pune punct la toate”. Și metafora înglobantă: „Sunt fericit,/ cât o piele de tobă,/ pe care s-a așezat praf de fericire”. O replică de formulă cubistă se întretese firesc cu geometrismul „modelului” stănescian. În contra monotoniei „perfecțiunii”, emulul își anunță patronul spiritual (în poemul 6) de ultima mișcare de frondă – ciuntirea cuburilor: „la toate cuburile pe care le-am întâlnit,/ le-am distrus colțurile,/ pentru a nu fi perfecte./ Și asta în numele tău”. De la cuburile-zaruri, cuburile de gheață pentru whisky, cubul lui Rubik, cubul geometric, demolatorul ajunge la „cuburile cuantificate într-o factură” de gaz metan, care după „mutilare” ajunge, în numele Poetului, „numai în kg și litri”. Evocările adresate operei sunt asociate unor vii invocări ale persoanei de excepție care a creat-o, totul într-o încercare memorabilă de „locuire” în universul liric stănescian. Sunt aluzii subtile la poeme ori versuri de notorietate, fapte biografice sugestive. Apelul din Ghilgameș („a murit Enghidu”) sprijină o meditație superioară asupra prieteniei („prietenia de a-l trece solidar,/ luându-l de după umeri,/ prin toate spaimele de uitare” - 9). Îndemnul Poetului de a scrie poezii „cu colțul inimii” generează echivalente notabile în poemul 10: scrijelarea de versuri „încă din lichidul amniotic al mamei tale”; „Te-ai născut apă/ în care divinitatea a pus/ o pastilă de calciu efervescent”, efectul asupra cititorilor fiind „să-și facă o nouă cămară,/ unde să depoziteze frumusețile tale”. Ne întâmpină frecvent aluzii biografice sau culturale (8: casa din București unde Eminescu a scris *Kamadeva*; 11: popul Gică din Piața Amzei, locuită și →

IOAN MARCOȘ

de Nichita; 13: copacii copilăriei tratați ca niște prieteni; 14: povestea pitorească a ascendenței familiare a Poetului; 26: falși prieteni – de pahar – și boala aceluiași; 30: harul poetic ca metodă de fentare a cenzurii etc). Familiaritatea lui Duncan cu universul nikitian se materializează în numeroase citate din operă, „inserții” din inventarul de „înțelepciuni” al acestuia. Sunt dese descinderi în „necuvintele”.

Undeva (3) suntem trimiși la „trimbulinzii tăi/ cu matricolă pe umăr,/ de la școala de recitare”. Recurent e apelul la metoda „geometrică” a liricii lui Nichita (4). Generozitatea sa proverbială este evocată succint în poemul 12: „Erai cu un prieten și aveai un singur pat./ Înțelegerea era că primul care vine acasă/ are dreptul să doarmă în el./ Celălalt pe jos. Odată ai venit primul și te-ai culcat pe jos.// „A avea un prieten e mai vital/ decât a avea un înger”, ai spus”.

Memorabilă ne apare disputa lui cu cenzura: „Probabil, analistul de caz nu a putut defel/ împăca lupul, capra și varza,/ ca să poată raporta triumfalist./ în ceea ce te privește, depășirea poemelor la hectar/ versuri mari cât dovleci și berbecii,/ despre metrul liniar alungit de adeziune/ despre kilogramul greu/ îngreunat de doctrină socialistă” (30).

Rezonanța de ton a două epoci diferite se detașează în vers, pe un fundal apocaliptic. Nichita evocă o vreme „când ardea spitalul cu bolnavi cu tot”, totuna cu a noastră – „vremea lui Covid-vodă și a lui Mălai Mare”, când „spitalele sunt din nou pregătite/ să ardă cu bolnavi cu tot” (18). Speranța rămâne „într-o panspermie,/ când microbi și bacterii/ vor pregăti din nou planeta/ pentru a doua venire a poeziei”.

Elogiul se extinde, la limită, în portret spiritual, ca în poemul 48, al creatorului și creației: la proba mai multor viteze, neîncăpătoare „cu predispoziția a tot înaltului/ și cu a tot adâncului”, Poetul își face „o viteză proprie” în poezie, bazată pe o geometrie variabilă, prioritatea fiind: „Totul pentru zbor./ Totul, pentru a rezema/ ceea ce se află, de ceea ce va fi”. Ținta e „scrierea cu tine însuși”, lepădarea de banalitate, „grila firescului” îngropată „ca să ai apoi de unde reînvia/ într-una a nefirescului”. Același Poet, sortit să se rotească,

precum fluturile în jurul lămpii, reușește desprinderea, altfel: „curios e faptul că nu tu ai amețit de la rotire./ ci însuși becul/... îndrăgostit de rotitor”. Așa pe toate, „le-ai molipsit de tine./ semn că propriul tine se ia”, iar de atunci „lumea umblă/ trimbulindă cu propriul tine,/ ca un pușcăriaș/ îndrăgostit de propria bilă de la picior” (49).

Uneori o simplă expresie verbală e amplificată la osatura întregului poem: „Știi, Nichita,/ așa sunt corăbiile din pahare,/ au vocația pericolului și menirea dezastrului,/ pe care de multe ori și le premeditează,/ din convingerea.../ că doar astfel sinele lor de corăbii,/ propriului sine de corăbii poate fi redat” (38). Obsesia curgerii (cu Heraclit) în râurile poeziei sfârșește cu o adresare originală făcută Poetului: aceea de a ne pune corpurile în sticle goale astupate, „în alte râuri ale lui Heraclit/ menționând că am naufragiat în noi înșine,/ unde supraviețuim doar ținându-ne/ de paiul unui carpe diem poetic” (16).

Recursul la Nichita este frecvent un pretext pentru chestionarea sinelui, în cazul lui Duncan un evantai al surprizelor. În poemul 15, o ipoteză aparent absurdă are consecințe neașteptate. Imaginându-și „cum ar fi ca limbilor de ceas/ care aduc vești rele/ să li se taie capetele”, poetul descoperă nebanuite efecte. Mai întâi ar fi „un cadran fără limbi,/ dar cu simpatie și înțelegere/ față de oameni”.

Apoi munca ar fi în virtutea „bunului simț” și a „mulțumirii de noi”. Întâlnirile ar fi „la chemarea dragostei” („Ne-am da întâlnire/ când se deschide o floare”), ieșirile în oraș ar exprima „bucuria de a socializa”, educația s-ar face „după înțeles”, spectacolul ar fi „la timpul pasiunii”, cititul poeziei ar urma „chemări înalte”. Ieșit din timp, poetul trăiește fericit „bucuria mirării/ de a fi dotat cu simțuri/ cu care mă prind cu niște ventuze./ pe puful de păpădie” (17).

La antipod, un autoportret caleidoscopic, trasat pe alternanțe de perspectivă se încheie cu spectrul morții fizico-chimice condus cu neîndurare până la structura elementară. Eul văzut hipertrofic, capătă nuanțe caricaturale: „nu mai încap în pielea de sub microscop”; „răcnesc la toate lentilele”. Nu ia „la ocazie acarienii” din motive „rasiale”;

„Dau cu tifla universului ce nu măncape”; „Trăiesc pe picior mare” și „mă mir că nu se face gaură-n cer/ și cerul nu se perpeleşte/ de șansa de a-mi fi contemporan”. Ca după un „ha-ha-ha-ha” sfidător, să vină reversul, tabloul de-compunerii până la un milion de ani! (19).

Invocarea retorică e un bine cumpănit preambul la clarificarea de sine spațio-temporală: „un crater pe un corp cosmic/ a fost capăt virtual de traiectorie”; „mâine e capătul virtual al unui azi,/ așa cum e poimâine față de un mâine,/ cum e un adult față de un copil./ o supernovă față de o stea”. Pendularea imagistică e condusă pe „terenul propriu” al poeziei. Un „știu că nu știu nimic” e o cedare parțială: „în teaca nimicului/ poetul e cel mai ascuțit tăiș” (27).

„Mutarea” în poezie apare ca un contrast la „viața personală” în schimbare („ce repede s-a făcut seară în viața mea”, „ce repede a venit crepusculul”, „ce repede a trebuit apoi/ să aprind lumina artificială”). Prezența poeziei devine, în context schimbat, o constantă estențială: „Acum doar ea îmi mai arată că am/ mustață ca o perie de sârmă,/ privire precum ceva ce ținut/ frunte lipită de stelele unor pixeli”. De unde și certitudinea: „Doamne, ce tânăr sunt în poezie!” (32).

Dependența de poezie transformă, în ochii poetului, harul în boală. „Scriu (fiind)că mă doare” a devenit „boală curată”, cu „acte în regulă și cu stadii de vechime”, cu „certIFICATE medicale cu parafe docte:/ prefețe și postfețe/ la cărți cu I.S.B.N. „cronici și recenzii/ electrocardiografe”. Atestate la „toate durerile incurabile/ și toate remediile ce nu remediază nimic”.

Probe că „poezia e boală grea,/ care se duce pe picioare/ și mai ales în suflet”.

Pacientul știe „că nu sunt nici doctorii/ și nici tratamente pentru aceasta”. Concluzia: „nu-mi rămâne decât/ să-mi duc singur crucea/ dublului helix/ până la sfârșitul inutilității mele” (20). Crâmpeie dintr-o artă poetică proprie aduc sensuri frapante. În poemul 35 e relatată saga unui vers – integrarea lui în poem, unul pretențios, neprimitor. În caz fericit, „dacă-l convingi să te primească,/ dai cu versul tău o probă de prețiozitate/ și apoi, dacă coresponde unui sens major,/ te →

desparți de el/ ca de un regret într-o gară”. Așa „începe integrarea versului/ în peisajul unui întreg/ ciobit la un colț al perfecțiunii”. În astfel de constructe, autorul e un *poeta faber*, aspirând spre înțelepciune. Devoțiunea pentru scris reiese și din acest elogiu pasionat al cuvântului: „Știi, Nichita./ Nu-s ușă de biserică./ Cu fapta și gândul./ Dar cel mai mult/ Greșesc cu cuvântul./ Știi, Nichita, spun/ Luați-mă pe mine/ Și lăsați-l pe el./ Cuvântu-i Dumnezeu/ Și eu îi sunt miel” (42).

Esența poeziei e un dat special al ființei, aproximată prin ceea ce respinge („faptul că... pot băga bățul/ prin gardul preaștiutului/ și precertului/ și prea exactului”) și prin ceea ce își asumă („ea și cu mine/ suntem două entități mândre./ ce lasă urme./ după care busolele își potrivesc/ nordul frumosului”) (44). Poemul apare ca un ce aflat dincolo de simțurile comune („prin niște guri de aerisire respir./ prin niște găuri de chei văd./ prin niște urechi ale acului aud./ prin niște papile pipăi./ prin niște ferestre sper./ prin niște uși caut”), act de temeritate secundă, bine cumpănită: „Atât cât să dau de o altă gură de aerisire./ dincolo de gura de aerisire prin care respir?/ atât cât să dau de o altă gaură de cheie după gaura de cheie./ prin care aş putea să văd?/ atât cât să dau de alte urechi ale acului...” etc. (61).

Pornind de la certitudinea valorii proprii, poetul apelează la un mod original de a-și conserva imaginarul: va lăsa poemele-statuii nedislocate din „marea masă” a materialului, astfel ca lucrările să nu poată fi vandalizate.

Cititorii sunt astfel invitați la o maximă conlucrare cu autorul – animarea „nespuselor și nescriselor lor”. Se va realiza aspirația profundă a autorului: „Așa voi aduna neadunându-le./ poemele negândite și neversificate./ lăsându-le în trunchiul timpului/ să curgă odată cu acesta” (63). Cuvântul final, o terțină de încheiere e o alertă profesională de credință poetică: „Când va face plopul mere/ și Nichita micșunele./ m-oi lăsa de poezele”.

Pornind de la motive, enunțuri, formulări nichitiene poetul dezvoltă imaginarul propriu, impunându-și puternica originalitate. Iată o compoziție ridicată pe sentința „punct de vedere”. Mai întâi e avansată o aparentă definiție: „punctele de

vedere sunt acelea unde/ nu poți aduna mere cu pere”, urmată de o desfășurare pitorească de „exemple”: d.p.d.v. al merelor, perele sunt mere cu centru de greutate „mai jos”; din cel al perelor „merele sunt pere insuficient gravi(di)tate”.

Există un tot atât de insolit punct de vedere al crengilor și ultimul, al zborului: „Din punctul de vedere al zborului totu-i zbor./ din mâine până-n ieri./ unde și merele și perele și crengile lor./ sunt păsări către nicăieri”. Adresările către Poet sunt urmate, constant, de serii imagistice proprii: „Știi, Nichita./ trebuie stat, într-o noapte/ senină de vară pe spate în iarbă./ ca să fii în piele de vultur./ văzând cerul ca pe pământ/ și stelele ca pe porumbei./ victime ale unui nesățios dor/ de a prădui necuprinsul” (54).

Elogiul cel mai potrivit modelului său poetul îl aduce configurând spațiul propriu: „Cu orice ridicare de sprânceană/ mai deștepenesc o țâțână./ mai ung o balama./ mai deschid o fereastră, mai trag un zăvor./ Uneori inventez pereți pentru uși./ ca ușile să nu se simtă stinghere” (36).

Invenția imagistică decurge alert, aluvionar: „S-au ieftinit zgârceniile/ și s-au scumpit deniile./ S-a mutat cutia milei./ cu tot cu biserică, în curtea vilei./... Se strânge în fiecare zi/ gunoiul de a nu iubi./ Iar niciunde și nicum/ dispută paternitatea lui acum” (55). Densitatea metaforică își relevă, în rotirea ei, gravitatea ontologică: „Zbor, Nichita, în mine însumi./ dar vanitatea mi-a secătuit aripile./ luându-le și aerul de sub ele./ ca ouăle de sub cloșcă./ Numărarea inversă a rostogolirii a început./ Zborul se retrage în umblet./ umbletul în târâit./ târâitul în înot./ înotul în loteria purtatului de curenți”(62).

Sfârșitul biologic este văzut ca extremă imobilitate: „Știi, Nichita./ voi ajunge în punctul maxim al unei/ atunci când nici părul și nici unghiile/ nu-mi vor mai crește./ se vor opri instinctele./ iar ventuzele simțurilor/ își vor pierde abilitatea” . (Non) existența va ajusta creația „în contumacie”: „Atunci poeziile se vor scrie singure”(64).

„Trimbuzând” cu Nichita, Răzvan Ducan își clamează, suveran, identitatea proprie, în conștiință și, implicit, în poezie.

Plimbarea de cu zori într-o înserare (Răzvan Ducan – „Trimbuzind cu Nichita”, Ed. Vatra veche, 2022)

Nichita trăiește și e cât se poate de viu. Se țese precum respirația, într-un amplu periplu pe cuprinsul unor metamorfoze istorice și devine tot mai tangibil de la umbră la patosul umbrei, pe măsura însoțirii sale într-o mare de câmpuri și o mare de cer pe care cresc deopotrivă de frumos, maci și aștri. Nichita poate fi acasă sau departe, mai mult sau mai puțin Nichita, rătăcitor din târziu în devreme, dar cu prisosință întodeauna viu, păcălind călduri de sfârșituri, fără de sfârșit.

Martor de seamă al schimbărilor climatice care îneacă și sufocă percepțiile, până și iluziile despre posibilele urme de viață, ori martor la un război imbecil care cutremură o rămășiță de lume și așa cărunță prea devreme și gata mărunțită de celelalte dezastre.

Vatmanul unei ilustre combinații de ipostaze retorice de ordin electrochimic, Răzvan Ducan înscrie un episod important în cuantumul celor gândit și trăite dimpreună cu Nichita. „Trimbuzind cu Nichita” așadar, un spațiu afectiv inter-personal, cu totul inedit, larg efuziv.

Astfel, pe căile comunicante ale acestei întovărășiri de substanță: „Știi, Nichita./ în apropiere este acum război./ Zboară rachete, cad bombe, șuieră gloanțe./ Mor oameni, Nichita. Mor o singură dată./ iar apoi mor prin reluare/ în buletinele de știri de la tot pasul./ Grozăvia grozăviilor și eu./ care n-am făcut armata./ visez la „Pușca” ta și mă solidarizez/ cu felul tău de a o mânui/ pentru a ți apăra „dreptul la timp”./Știi, Nichita./ focul acela imperativ de la sfârșit./ acela ca o comandă militară/ și nu de substantiv comun./ nu a ucis niciodată pe nimeni./ și nici nu va ucide./ Asta-i pușca ce-am pofit-o!” (.....7).

Constăm efecte de recuperare și vindecare, pornite din tranzitivitatea aproape giroscopică prin care se dezlănțuie energii capabile de ardere continuă, spre transformare profundă iar uneori până la mistuire: „Știi, Nichita./ eu am idei./ idei cărora le dau să mănânce jăratec./ de uneori urc „roșu vertical”./ prin vinul ce-l beau./ până la stelele din ape./ iar →

DANIEL MARIAN

Fașă, cravată, ștreang

(Răzvan Ducan – „Aștept o farfurie zburătoare căreia să-i zic mamă”,

Ed. Vatra veche, 2022)

Apocalipticul poate fi tratat fie după dicționar, cu acuratețe dată strict de diagnostic, fie (auto)ironic. Coborâm în prăpastie sau stăm atârnați deasupra ei? Ne înfășurăm cu golul de aer dar refuzând să-l îngurgitim degrabă ca pe-o delicatasă? Vine o vreme când trebuie să ne decidem dacă avem minte și simțăminte precum pretindem uneori că am avea aripi.

Răzvan Ducan vede exemplar cărările haosului pe care suntem puși să-l trăim, și le îndulcește încât să nu ni se înfișă atât de dureros în tălpi, în genunchi, în palme, ghimpii realității.

Undeva, într-o nișă sau chilie sau hangar, el sigur va găsi *izbăvirea* intergalactică mult așteptată. Modul său defensiv dar abscons ofensiv, este redat susținut până la obsedant, de o convingere intrinsecă și probabil că justificată, o fi știind el ce știe...:

„Aștept o farfurie zburătoare căreia să-i zic mamă”.

Într-un periplu de situații cotidiene ce se cer înțelese și rezolvate cumva, nu mai contează cum dar urlă din ecuațiile lor imperfecte, poetul ne strămută dintr-o rezonanță în alta a existenței privite ca materie de dus la capăt.

Indiferent prin ce domeniu calcă, *strategul* încă - vieții ajunse pe muchii constructiv-demolante surprinde prin viziune. De altfel, el lansează o nuanță captivantă, cu totul inedită și care poate fi definitorie pentru astfel de manieră lirică:

Pimbarea de cu zori într-o înserare

→ulterior cobor/ până la cerul din noi./ Știi, Nichita,/ eu am idei,/ idei care stau ca sardelele într-o conservă,/ iar altelei stau în propriile mărimi neglijabile/ față de distanța dintre ele./ Știi, Nichita,/ important e că aceste idei/ se iau unele după altele,/ în ideea de a nu semăna una cu alta./ Știi, Nichita,/ știu că știu de frumusețea ta/ „ca umbra unei idei”/ și totuși nicio umbră a unei idei pe care o am/ nu este la înălțimea frumuseții tale/ de a nu avea umbră.” (.....21).

„Când poezia”: „Când poezia se va transmite telepatic/ cărțile de poezie vor fi prizoniere în muzee,/ alături de oase de dinozauri./ De fapt însăși poezia va avea/ o brătară electronică la picior,/ ca să nu se deplaseze dincolo de statutul de exponat./ Oamenii vor teazuriza în secret versuri,/ pe care le vor retrăi în clandestinitate,/ la focul mic al precauției maxime./ Metaforele și comparațiile/ vor fi carate listate la bursa sufletelor./ cu un vers se va putea cumpăra un crepuscul,/ iar cu o poezie o primăvară întregă./ ciobită la colțul infatuării./ Lupta de eliberare a poeziei va începe/ prin acordarea unui timp mai mare/ atenției și lipsurilor sinelui./ insurecția de sinapse va face locuibilă starea de nesațiu,/ iar cea din simțuri,/ dorința de a chema infabilul./ Redobândirea pierdutului/ va fi mai aproape ca oricând,/ Nevoia va reactiva imboldul,/ iar imboldul va reactiva acțiunea./ Va mai rămâne doar un singur pas/ până ce poezia va ieși/ din spațiul concentraționar/ pentru a umbla în două picioare/ prin contemporaneitatea noastră./ Bucuria emoție va fi excrescența/ care va devansa omul redus/ la secreție și excreție.”

Vis-à-vis de conjuncturile ce intoxică expres și caracteristic cotidianul, găsim atitudini fără echivoc, cu referiri de ordin satiric, haz-de-necazul românului... „Lubita mea, eu ți-am făcut inel./ Și am montat o gigacalorie-n el./ Nu-i șlefuită, dar e valoroasă./ Și-n iarnă e montură prețioasă./ Iubita mea, să știi că ți-am luat/ O blană de cincilă pe un kilowatt./ Umflăt de guvernele secrete./ Prin întrerupătorul din perete./ Iubita mea, acceptă-măcar

soț./ Că port stigmatul de a fi și hoț./ Că gigacaloria am palmat-o fin./ Din caloriferul prea de sine plin./ Iubita mea, să nu intrăm în priză./ Nici pentru kilowattul de la priză./ sustras din filamentul de la bec./ Unde ardea într-un amor zevzec./ Iubita mea, vom sta-n chirie./ ne-om giugiuli în gigacalorie./ Ne-om înveli în blana de cincilă./ C-ajunge kilowattul preț de vilă.” (Iubita mea, eu ți-am făcut inel).

În asemenea condiții, de presupusă viață, este necesară o metamorfoză, iar poetul o știe prea bine; dar hai să fie și o metempsihoză, intrând în trupul și în felul de a fi al viețuitoarei prim chemate în anturajul biblic... „O să vrem să ne ascundem în gpurile de șerpi,/ dar vom constata că aceste găuri/ sunt deja ocupate de șerpi./ O să vrem să ne ascundem chiar în șerpi,/ dar vom constata că și acolo sunt deja alți șerpi care,/ ca și noi, au găsit ocupate găurile de șerpi./ Dar cum să împarți locurile din șerpi cu alți șerpi?/ Simplu. Să te dai șarpe, ba mai mult,/ să vorbești șuieratul șarpelui,/ să te strecuri ca un șarpe./ să iubești ca un șarpe./ să ai limba bifurcată ca un șarpe./ ca să fii considerat de-al lor/ și apoi să fii admis și eliberat din șarpe ca șarpe./ Totulca săai dreptulla o gaură de șarpe numai pentru tine,/ în care să încerce să se ascundă alți oameni și alți șerpi.” (Găuri de șerpi).

Inconfundabilă, de o ingeniozitate maximă, în construcții clare și fin elaborate, poezia lui Răzvan Ducan ne transportă în subtilul realului, acolo unde se petrec mirările în evantaie paroxistice, deopotrivă încântându-ne.

DANIEL MARIAN

Iar reprezentativ și pe undeva posibil concludiv pentru acest mănunchi evocator înspre omagial, un poem al dorinței dar și de prevedea a căilor perfecțiunii în materie și în spirit al unei treceri maiestuoase: „Știi, Nichita,/ cădacă te-aș fi pus să treci duios/ print-o prismă de cristal/ precum o fantă de lumină albă,/ în laboratorul de fizică,/ te-ai fi descompus/ într-un rogvai de luat aminte,/ de la origini până azi/ și mult mai înainte?!/ Atunci lumea ar fi avut la îndemână/ cu tot onorul,/ de la psarta de sus a părții de sus,/ până la partea de jos a părții de jos,/ desfășurătorul./ Desigur, trecând prin

tot cuprinsul/ părții de mijloc a părții de mijloc/ și apoi ca punct/ comandând „Foc”,/ ca mic amănunt.” (.....56).

Poezia lui Răzvan Ducan este una adânc reflexivă, cu semantică limpede, obiectualizând emoția imediată, care transcede formei ca o veritabilă undă în prelungirea ființei. Iar această carte itinerară este un vârful de lance care mângâie într-un exercițiu conștient dureros existențial. Discurs aplicat, cu literă de lege într-o piramidă a sentimentelor.

A fi *trimbund*, cu sufletul deschis ca o aripă gata să primească zborul.

Poemul de amplitudine

și discursul alb, fără metafore

Virgil Diaconu, *Sufletul pelerin*, ed. Contrast, Buc., 2022

O nouă carte care reflectă meditația autorului asupra utopiei fericirii și desăvârșirii esențializate în idee, în complexitatea unei spiritualități metafizice. De altfel, un volum cu un asemenea titlu și temă extinsă ne poate conduce și la mitul „jidovului rătăcitor”, dacă nu e prea mult!

Virgil Diaconu scrie versuri dinamice cu atitudine sarcastic-ironică și implicare morală, generate de indiferența lumii actuale față de natură, ceea ce constituie o adevărată diatribă care-l situează pe autor în seria scriitorilor angajați în schimbarea lumii.

Cartea de față are o alcătuire originală: începe cu un număr de poeme și se continuă cu o scurtă „Cale a parabolei”, urmată de un „Tratat de poezie, sau Îndreptări pentru poetul tânăr”, care cuprinde „Conceptul sau arta poeziei moderne” în 15 puncte, „Evaluarea, promovarea și destinul poeziei contemporane”, și aceasta în opt puncte, dacă am numărat bine.

Volumul începe cu poemul care îi dă și titlul, o artă poetică explicită, și aglomerează pe ultimele pagini un „Portret literar” care e de fapt un curriculum vitae urmat de o „bibliografie selectivă”, obligatorii pentru a combate, a dinamita chiar, ignorarea poeziei de către contemporani. Autorul se angajează emoțional în acțiunea sa pro-poetică eflorescentă și descoperă o temă, sau să-i zicem un motiv de întâlnire a mileniilor și depășirea anunțatei apocalipse: *Vândute aceluiași nimic,/ umbrele acestui secol aleargă fericite pe străzi./ Micile noastre victorii/ sunt înghițite de ceața abatorului./ Din când în când/ ghilotina operește timpul unuia dintre noi./ Ghilotina! Ea funcționează după un plan bine stabilit/ după un plan pe care nimeni nu l-a zădărnicit niciodată./ Și biserica este sfâșiată de rugăciuni și de lacrimi./ Și eu vâslesc printre lacrimile credincioșilor./ printre rugile lor răbdătoare./ care i-au coborât pe sfinți din icoane./ Trec prin tăcerea lor cu dinții strânsi./ Afară, un oraș plin de oase care aleargă pe străzi/ Au care din ele sunt oase de om, care de regi și care de sfinți?/ Desigur, îl voi ruga pe Domnul să sufle din nou peste ele./ Maica Domnului, roagă-te pentru noi! („Umbrele acestui secol”).*

Poetul redescoperă poemul amplu, chiar de 3-4 pagini, ceea ce – alăturat discursului fără metafore, alb, neutral ar putea fi considerat rodul unei atitudini anti-minimaliste.

Aproape abrupt, Virgil Diaconu și-a îmbogățit condiția de scriitor, trecând din zona poezilor în categoria exegeților, dedicându-se unor erudite studii fundamentate pe informație și documentare dedicate Bibliei și poeziei.

Unicitatea poetului este reflectată în poemul care inițiază volumul, „*Suflet pelerin*”: *Nu am fost și probabil că nu voi fi/ niciodată un om obișnuit./ Deosebirea dintre mine și voi/ este aceea că eu trăiesc din lucruri bizare - / floarea de cireș face pentru mine/ tot atât cât un vers de Eminescu,./.../ Alteori eu sunt chiar floarea de cireș/ care se răsfață în lumină pe ramuri./ Păsările cerului sunt chiar gândurile mele./... Vezi, vrăbiile din capul copacului sunt chiar versurile mele./ care ciripesc toată ziua în urechile surde ale mulțimii./.../ În rest, suntem la fel, am spus./ numai că uneori cartea care este scrisă pe pieptul meu/ începe să vorbească singură, ca acum.../.../*

În epoca aceasta de la intersecția mileniilor, fracturată atât din punct de vedere filosofic, politic și religios, actantul liric își trăiește „apocalipsa” personală și înregistrează erodarea credinței, astfel încât se motivează intelectual formulând religia poeziei. Aceasta este comentată prin cele mai noi teorii post-structuraliste și prin operele traduse din cei mai importanți exegeți.

Printre contemporani, Virgil Diaconu rămâne un creator care-și asumă tipologia și mirajul omului universal în vremuri fracturate de

conspirații cibernetizat-scientiste și ateiste.

Autorul pare unul dintre ultimii „posedați” de poezie, încât devine îndrumător pentru o ipotetică generație tânără și chiar teoretician, așa cum rezultă din „Tratatul de poezie sau Îndreptări pentru poetul tânăr”. El elaborează riguros, în spiritul exegezelor referențiale și chiar cu fundament bibliografic.

Debutant în epoca dominată de Nichita Stănescu, Virgil Diaconu s-a afirmat oficializând un discurs inițiativ și profetic, nu lipsit de dramatic, orientat atât spre poezia de cunoaștere cât și spre proiecțiile onirice: „*Departele Epimenides*” (1976), „*Depărtarea lăuntrică*” (1980), „*Călătoria spre mine*” (1984), „*Discurs despre liniște*” (1989), „*Deasupra tenebrelor*” (2001), „*Opium*” (2002), „*Libertate și destin*” (2005), „*Lepre și sfinți*” (2007) sunt numai câteva titluri ale volumelor de poezie ale autorului. Până la ultimul volum, poezia înseamnă sondaj sufletesc, „*călătorii spre sine*” și iată, acum intră în orbita unei retorici a acțiunii.

Poetul parcurge polarități contrastive, una a mândriei și orgoliului învingătorului, cealaltă a înfrângerii și umilinței cu experiențe înfricoșătoare.

Începând cu volumul „*Lepre și sfinți*”, poetul descoperă gândirea politică, cristalizând tema libertății și a insurgenței destinului individual. Tot timpul autorul a făcut referință la propria persoană, dar de acum sublimază banala biografie într-o dezlănțuită acțiune pamfletară împotriva Centrului de putere care manipulează mulțimile marcate de o conștiință tranzitivă.

De la poezia interiorității, a iubirii și a sinelui contemplativ, poetul trece la sfidarea derizivității puterii politice, dând la iveală o poezie angajată, atitudinală, un fel de opoziție civică violentă.

Discursivitatea a fost mereu o dominantă a autorului, ca și atitudinea politică explicită exprimată cu virulență sarcastică, într-un spirit polemic superior. Îmbogățindu-și condiția de scriitor cu aceea de exeget și conducător de revistă, Virgil Diaconu rămâne important prin meditația asupra utopiei fericirii și a desăvârșirii esențializate în Idee, în complexitatea unei spiritualități metafizice. De altfel, revista „*Cafeneaua literară*” a devenit, în ciuda titlului care ar plasa-o în divertismentul literar, o serioasă publicație culturală de anvergură națională.

AURELIU GOCI

Rămășițele mic-burgheze

Sunt exact 70 de ani de la aceea zi din septembrie 1952, când ne-am întâlnit toți în curtea Școlii de Literatură și Critică Literară Mihail Eminescu din șoseaua Kiseleff 10, pentru audiența celor care vor fi admiși ori nu în această instituție de cultură, ca niciuna alta. Atunci l-am văzut pentru prima dată pe Radu Cosașu, nume deja cunoscut de unii din fosta *Revistă a Elevilor* devenită *Scânteia Tineretului*. Se înțelege că în timpul acelei dimineți din curtea școlii, privirile noastre erau atrase nu spre mine, Cosașu, sau alții din cei adunați acolo, ci de Nicolae Labiș al cărui nume făcuse vâlvă prin câștigarea finalei concursului de literatură al școlilor din țară din în acel an. Însuși marele Sadoveanu, prezent la deschiderea anului școlar, a vrut să-l cunoască personal pe Labiș, marea promisiune a poeziei naționale.

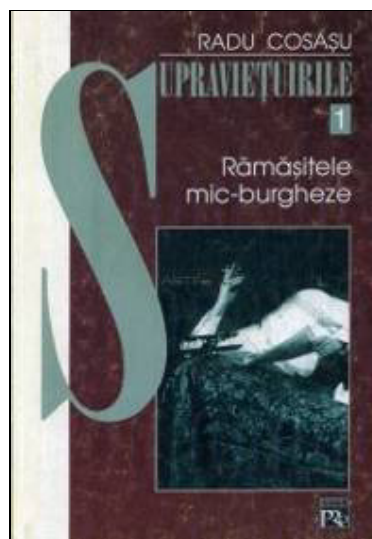
Am avut șansa să fiu coleg de dormitor cu Labiș, Tomozei și alți cinci tineri, am putut să ne cunoaștem îndeaproape, să ne împrietenim și să împărțim între noi idei, năzuințe, secrete și chiar obiecte personale. Dar acesta era doar unul din multiplele dormitoare pentru restul studenților, băieți și fete, răsfirate prin încăperile din jurul holului din capul scăriilor de la ultimul etaj. Ne vedeam cu ei la orele de clasă, seminarii sau la sala de mese de la subsolul clădirii. Se înțelege că, în timpul școlarizării, toți cei 50 de studenți din promoție ne cunoșteam destul de bine între noi, dar prietenii se legau între cei care aveau afecțiuni comune pentru anumite genuri de activități sau opinii. Între toți, Radu Cosașu, mai în vârstă decât mine cu patru ani, era la vremea aceea un tânăr cu înfățișare distinsă, păr negru puțin ondulat și frumos îngrijit, costum gri cu cravată la gât și ochelari cu rama neagră. Era distant, enigmatic, neatașat niciunui grup, putea fi văzut mai des în tovărășia lui Lucian Raicu și a Soniei Larian, toți activi în domeniul criticii literare, elita intelectualității între studenți. Nu cred că am schimbat cu el și cei din acest grup multe cuvinte, ne respectam binevoitori, dar cum nu aveam nici necesitate comună, eram distanți. Doar în cadrul lecțiilor și la seminarii îi ascultam vorbind, argumentând deseori, unii mai

obedienți, alții în ofensivă, chiar și atunci când la catedră se aflau scriitori ca Mihail Beniuc, Dumitru Micu, Veronica Porumbacu sau Nina Casian.

Am citit de curând cartea lui Radu Cosașu „Rămășițele mic-burgheze” din ciclul „Supraviețuirile” tipărită în anul 2002 de Editura Fundației PRO. În „Nota asupra ediției” autorul ne informează că povestirile din carte „nu tânjesc în a da o frescă, nu au orgoliul unui bildungsroman și nici ambiția de-a rivaliza cu o memorialistică riguroasă. Ele nu se vor documente.” Curios este faptul că deși povestirile nu au aceste pretenții, e tocmai ceea ce întâlnim în paginile acestei cărți care ilustrează tablouri din viața sa personală, a familiei stil mic-burghez care naviga confortabil încă pe apele nu prea liniștite ale timpului, în care dictatura proletariatului începea să-și facă drum în 1947, când Oscar Rohrlach avea 17 ani, și era elev la Liceul Matei Basarab în clasa a VII-a. Tatăl, contabil la o companie cu interese în industria petroliferă, mama casnică, o soră mai mică și bunica din partea mamei cu care locuiau împreună. Părinții lui Oscar aveau mari speranțe în talentul lui de pianist, pentru care cheltuiiau o avere pe lecții particulare.

Dar tânărul Oscar nu împărtășea părerile lor; adevărata lui pasiune, încă de la vârsta de 9 ani, era să devină crainic sportiv, în special al curselor de cai, deși nu fusese niciodată la hipodrom. Colectiona tăieturi din ziare cu numele cailor, le știa pe dinafară proveniența așa cum și la fotbal știa toate scorurile, avea o colecție de carduri ale eroilor jocului cu piciorul și putea transmite în întregime un meci copiilor din cartier. La 10 ani, o mătușă l-a abonat la revista teatrală *Spectator* și, de atunci, a apărut pasiunea teatrului și a filmelor. În clasa a V-a, descoperă rebusul și o nouă pasiune, aceea a dezlegării monoverbelor, a creării anagramelor și a magiei cuvintelor, l-a captivat. Într-un poem, unește o parte de vers cu numele autorului și astfel apare noul său nume ușor de rostit: Radu Cosașu.

Urmează perioada în care familia trebuie să renunțe la casa lor din centru pentru a fi dată unui colonel și se mută într-un cartier mai periferic. Revista *Spectator* își încetează apariția, iar revista Rebus nu mai

apare pentru că aceste monoverbe și jocuri de cuvinte ar putea fi utilizate de spioni pentru transmiterea mesajelor secrete. Apar reviste noi, ca *Revista Elevilor*, organizații ca Uniunea Elevilor, iar în școală se produc agitații progresiste care influențează în aceste mișcări sociale, pe mic-burghezul Oscar Rohrlach - devenit Radu Cosașu - să se rușineze cu proveniența lui și decide să devină și el un agitator și activist marxist-leninist. Numai că el nu face acest pas din ipocrizie; se avântă cu sinceritate în lupta pentru victoria socialismului, încercând să se rupă complet de tot trecutul, de oricine aparținând acestuia, de propria lui familie, prieteni și cunoscuți, care ar putea să-i devieze - și în cea mai minusculă măsură - direcția conștiinței lui de clasă. Poziția lui a devenit intrasigentă, convingerile lui sunt de neclintit și nu-și îngăduie nicio emoție atunci când este pus în situația unor decizii practice de mare importanță.

Interesantă este de urmărit evoluția transformării acestui copil precoce de-a lungul unor ani post puberali, punctată cu desăvârșită destoinicie de Cosașu: „Aveam de luat două hotărâri fundamentale, Eram mândru că ajunsesem aici, la vârsta de-a hotărî... Erau - ceea ce numim cu toți, grăbiți și disprețuitori - rădăcinile mic-burgheze ale fiecăruia. Trebuiau, firește, smulse.” Astfel renunță la lecțiile de pian și, odată cu ele, la cele două prime relații sentimentale. Când Mașa nu răspunde avansurilor sale erotice spunându-i că e un copil →

DAVID KIMEL

și o să rămână copil, multă vreme, Cosașu, vede în acesta un diagnostic care-i otrăvește viața ani de zile: „Copil nu putea însemna decât mic-burghez. Proletarii erau bărbați. Bărbații erau revoluționari, iar revoluționarii – înțelepți..

Perspectiva imaturității ideologice și sentimentale mă obseda, așa cum unii copii sunt terorizați că vor rămâne toată viața pitici.” Când tovarășul Virgil îi spune că trebuie să renunțe la cursurile de zi la liceu pentru că Organizația îi cere să devină activist de profesie, Cosașu, se desprinde din strânsoarea unor îmbrățișări amoroase, cuprins de frică, de om politic, care poate fi găsit cu o față într-un loc obscur. Și în timp ce tatăl lui se zbătea în agonia ultimilor clipe de viață, el alege să meargă la o întrunire care avea ca punct la ordinea de zi discutarea tovarășului Radu Cosașu. În drum spre casă în aceeași seară în care știa că și-a pierdut părintele, trece prin fața unei sinagogi, și „Am îngenuchiat creștinește pe cimentul scării, cu palmele strânse la piept: „Doamne Dumnezeu, Șema Israel, Tatăl meu de dincolo de ceruri, Adonai eloeinu, Sfântă Fecioară, de azi înainte, iartă-mă Adonai, iartă-mă, nu mai cred în Tine, iartă-mă, ajută-mă, iubește-mă, eu nu mai vreau să știu de tine! Amin!”...Ar fi trebuit să mă întorc acasă, desigur, după vechile reguli. Eram singurul lui băiat, ar fi trebuit să intru în doliu, să mă supun ritualului, să stau pe jos, lângă mama, lângă sora mea – nu fusesem niciodată în situația asta, era prima mea moarte. Dar după rugăciunea aia mă simțeam descărcat, viu și liber. Nu mai aveam obligații.”

Nu doarme acasă; găsește o canapea la sediul organizației și adoarme acoperit cu catifeaua unei draperii. Dimineața următoare e anunțat că a fost cooptat în colectivul redacției *Revistei Elevilor*. Nu mai trece deloc pe acasă, are tentativa participării, dar ajunge numai până la poarta cimitirului; redactorul-șef al revistei îi despice firul în patru să afle apartenența politică a decedatului. „O să te aresteze și pe tine!” l-a înștiințat o mătușă în blocul căreia un vecin, scriitor, arestat, corespundea cu Cosașu.

Bomba a căzut însă din altă parte: Tatăl său avea un frate, unchiul Marcel, dansator prin cabaretele

apusene, căsătorit cu o austriacă. A stat la ei demult, timp de-o săptămână într-o vizită. La serviciul de cadre s-a descoperit relația menționată în autobiografia lui Cosașu și a fost somat să nu mai vină la redacție.

Docil, Cosașu s-a supus. În această situație a văzut că nu mai poate beneficia de rezidența la căminul și cantina organizației. „Un comunist nu poate trăi ca un vagabond pe străzi” și s-a mutat la o mătușă. A ales opțiunea calificării în producție ca frezor la Timpuri Noi și student fără frecvență la Universitate. Logodit cu fata unor ilegaliști, frumoasă ca promisiunea unei zile de primăvară, care avea tatăl colonel și mama activistă, e primit în casa lor cât timp vor cerceta situația cu unchiul, dar el stă doar o noapte.

La uzinele Timpuri Noi, Cosașu constată că meșterul lui, Dinu, un om dintr-o bucată, despre care s-a scris în ziare, e un autodidact cu spiritul humorului, de o mare hărnicie și o solidă conduită morală.

În fața lui, Cosașu simte pentru prima dată o irezistibilă nevoie de confesie, să-și descarce sufletul mai ales după ce colonelul, tatăl fetei, a venit la uzină să-i spună că e mai bine să nu se ma vadă.

Seara, după muncă, la o tavernă din drum, cu o bere și mici în față, își spune povestea, sincer, ca unui duhovnic, nu ca să-și spele păcatele,

ci pentru că nu mai avea pe nimeni care să-l înțeleagă.

În ziua următoare este chemat la Cadre: „De ce ai început să faci atmosferă? Azi dimineață, am fost informat, tovarășul Dinu a vociferat în tot tramvaiul despre cazul tău: „Cum e posibil ca un om să intre la apă pentru un unchi, că el așa ceva nu admite?” E limpede că totul a pornit de la tine! Fabrica, azi, nu e teren de propagandă dușmănoasă. El nu poate admite ca muncitorii să fie infectați de muncitori supuși influenței mic-burgheze”.

Și a fost trimis la armată să-i scoată gârgăunii din cap.

Nu știu în ce măsură poveștile din această carte sunt biografice sau nu, dar din punct de vedere literar, ele reprezintă o sinteză a experiențelor unui erou, nu neapărat Cosașu, care s-a atașat cu toată sinceritatea și energia lui tinerească să înfăptuiască programul înfățișat al unei lumi mai nobile, mai drepte și mai frumoase. Asemenea lui, noi toți din aceeași generație am nutrit la fel, am avut aceleași visuri și am pornit la drum cu înflăcărare să realizăm această lume. La fel ca el și noi am atins acel moment al confesiei în noi înșine, momentul lucidității, care ne-a ajutat să vedem în sfârșit cum castelul de cărți se năruie în fața noastră și, dezamăgiți, după ce am irosit cei mai frumoși ani ai tinereții, am îngenuchiat în fața altarului de mucava, spunându-i: „Nu mai cred în tine!” Dar a fost prea târziu. Astăzi, milioane de tineri sunt atrași să pășească pe aceleași căi pe care am fost momiți noi să trecem, utilizând aceleași slogane și aceleași imagini ale unei lumi mai drepte, folosind aceleași arme ale luptei de clasă, cu aceeași duritate și intrasigență.

Deseori, în spatele unei picturi se află opera unui pictor de geniu acoperită de lucrarea unui diletant. Trebuie pricepere, efort și talent să se îndepărteze vopselile noi, lăsând la iveală adevăratul tablou original. Cartea lui Radu Cosașu face acest lucru. Așa cum în cartea lui Kazuo Ishiguro „Rămășițele zilei”, care a primit premiul Nobel în 2017, sunt reflectate cu admirabilă subtilitate scene din timpul celui de-al doilea război mondial în Anglia, „Rămășițele mic-burgheze” a lui Radu Cosașu, merită cel puțin aceeași prețuire.

Radu Bercea

Revenirea la Lovinescu

„Eugen Lovinescu a fost un critic de talie europeană, fără de care literatura română din strălucita perioadă interbelică ar fi de neconceput”, afirma criticul și istoricul literar Alexandru Piru, în masivul volum „Varia” (Ed. Eminescu, 1965). Preocuparea de modernitate a criticii literare i-a adus magistrului, cu doctorat la Sorbona, notorietatea recunoscută în timpul vieții și postum, excepție făcând anii de instaurare a regimului stalinist când și „Doina” lui Eminescu fusese confiscată, personalitățile culturale interbelice fiind îndepărtate, înlocuite ori arestate.

O contribuție inedită privind viața și opera lui Eugen Lovinescu, fondatorul cenaclului și al revistei **Sburătorul**, aduce **Maria Monica Stoica**, eseist, critic și istoric literar, cu volumul **Eugen Lovinescu. Ipostaze ale scriitorului**, apărut sub egida editurii **Bibliotheca** din Târgoviște, la secțiunea **Critică și istorie literară** (2021). Cartea completează, prin bogăția de informații, aspecte ale personalității lovinesciene, consemnând împlinirea a 140 de ani de la nașterea criticului român. Minuțioasa documentare, interpretările originale circumscrisu lucrarea studiilor critice și istoriografice realizate de cercetători, interesați de „cazul Lovinescu” în literatură. Noua apariție editorială este scrisă din convingere, pasiune și respect față de marele înaintaș, despre care afirmă: *Izolată, criticul și-a asumat cu devoțiune apostolatul, ca unul ce avea conștiința unei înalte misiuni pământești.*

Un capitol important al volumului este dedicat **mentoratului literar** întreprins de Lovinescu la întâlnirile săptămânale din casa acestuia. Celebrul cenaclu **Sburătorul** era frecventat fie de către scriitorii care atinseseră înălțimile Parnasului, susținători ai teoriei lovinesciene cu privire la modernismul criticii literare și ai unei estetici înnoitoare în arta scrisului, fie de către tinerii aspiranți la gloria literară așteptând cu nerăbdare, pe „scaunul de tortură” unde-și citeau producțiile literare, verdictul magistrului. Cu aceeași generozitate criticul îi primea și pe

unii, și pe alții, gândind că dintre toți se va ivi, poate, un al doilea Eminescu. Nu s-a împlinit nici până astăzi miracolul, rămânând încă actuală profeția din binecunoscuta monografie călinesciană.

Descriind atmosfera care domnea la ședințele de cenaclu, ne sunt evidențiate alte principii lovinesciene, referitoare la *autonomia esteticului și sincronizarea* curentelor literare, implicit a literaturii naționale cu literatura europeană, prin respectarea specificului național despre care Lovinescu scria: *Influențele și sincronizările nu vor acoperi fondul nostru etnic, integrarea în tendința generală a culturii moderne realizându-se doar cu ceea ce ne este specific.*

Multe sunt mărturiile contemporanilor care au frecventat cenaclul literar. Realiste și sentimentale în același timp, venite din partea a numeroși participanți, ele aureolează imaginea omului, criticului și marelui artist literar Eugen Lovinescu. Nu știm însă câți scriitori au intervenit în anul 1948 când, spune autoarea, „*Plecarea Monicăi Lovinescu în Franța a atras asupra familiei prigoana regimului comunisto-bolșevic instaurat la București. La vârsta de 71 ani, Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, soția criticului, profesoară de franceză, va fi aruncată în închisoare, unde își va afla sfârșitul, peste doi ani, la 7 iunie 1960*”...

Cititorul se întristează aflând că apartamentul și biblioteca lui Lovinescu au fost confiscate pentru a-i fi arse cărțile, un destin nedrept

urmărindu-l și după trecerea sa la cele veșnice.

Erau ani de teroare. În pușcăriile staliniste zăceau: scriitori, cadre didactice, ofițeri, diplomați, miniștri, alți intelectuali care făcuseră parte din partidele istorice. „Lumina de la Răsărit” îi orbise pe comuniștii veniți să cârmuiască destinele unei țări subjugate.

Abia în anul 1956 încep primele apariții - cu și despre opera criticului: „E. Lovinescu sau contradicțiile estetismului” (E.P.L.A) de I. Tertulian, iar în 1965 volumul „E. Lovinescu, critic literar” (E.P.L), de Ileana Vrancea. Succesiv, curg studii, cercetări, monografii; sunt reeditate scrierile lovinesciene, opera sa critică și beletristică, interesul pentru vasta-i operă continuând până în zilele noastre.

Câteva studii dedicate lui Eugen Lovinescu am întâlnit și în volumul „Paradigme literare” (Ed. LIMES, 2021), reunind articole publicate în reviste de literatură, precum „E. Lovinescu și revista <<Convorbiri literare>>; corespondența cu Simion Mehedinți” și „Eugen Lovinescu sau despre tribulațiile artistului”, în care Maria Monica Stoica face o introducere la studiul operei beletristice a criticului.

Correspondența purtată de acesta cu personalități ale timpului, având ca suport lucrarea lui **Nicolae Scurtu**: „E. Lovinescu. Scrisori și documente” (Editura Minerva 1981) este un capitol substanțial al cărții, comentat de autoare cu erudiție și rafinament.

Ni se înfățișează o revelatoare imagine a omului Lovinescu, prin sensibila pătrundere în psihologia personajului.

Îl vedem pe Lovinescu în dialog cu Liviu Rebreanu, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Ion Petrovici, Felix Aderca, Hortensia Papadat-Bengescu, Garabet Ibrăileanu, Simion Mehedinți și alții, analiza scrisorilor putând permite pătrunderea în sfera trăirilor omului, ca și în laboratorul de creație al criticului literar: „Cordiale și pline de franchise, indiferent de interlocutor, cu accente confesive, când acesta este un tânăr talent în a cărui valoare crede, sobre și demne, în raport cu notabilitățile timpului, scrisorile construiesc o imagine dinamică (...). Transpare tăria de→

GHEORGHE MOHOR

caracter a omului care, neacceptând compromisuri, este de o intransigență morală ce înfrumusețează trăsăturile demnității sale”. (p.66)

Urmează alte *ipostaze* ale scriitorului, tratate cu acribia cercetătorului literar și reverența discipolului către magistrul: **Prozatorul Lovinescu**, un capitol amplu de analiză a operei beletristice; **Profesorul și mentorul literar**, care adună mărturiile ale foștilor elevi/discipoli ai maestrului.

Ambele capitole fac inedite incursiuni prin viața și opera lui Eugen Lovinescu, aducând mai aproape de cititor figura emblematică a celui care a configurat mersul literaturii române de până astăzi. Se poate vorbi mai mult despre o carte minuțios documentată care adună între copertile ei 250 de pagini de ilustrare a vieții – și analizează a scrierilor lovinesciene, susținute cu numeroase note de subsol.

Cartea cuprinde, pentru specialiști și nu numai, un **Tabel cronologic** și **Indice bibliografic** aduse la zi, pe lângă interesantele și atractivele plonjări în universul existențial al acestei mari personalități interbelice. Avem de-a face cu o pledoarie convingătoare în a ne apropia de Lovinescu omul, artistul, memorialistul, profesorul și mentorul literar, înfățișat într-o manieră atractivă care generează acel „impuls de lectură” despre care vorbește și scriitorul Ion Topolog în postfața cărții.

Lăsăm cititorul să parcurgă o lectură antrenantă, interesantă și utilă – mai ales astăzi, când întoarcerea la clasici este un deziderat pe care sumara programă școlară nu îl mai poate atinge, impunându-se necesitatea lecturii care să dea viață tabloului unei epoci de uimitoare vitalitate culturală.

Cartea „Eugen Lovinescu. Ipostaze ale scriitorului” ne readuce în atenție un scriitor care „iubind atât de mult literatura a lăsat literaturii române o operă completă” (cf. Alex Ștefănescu).

Demonstrația pe care autoarea o face, în spiritul revenirii la studiul lui Eugen Lovinescu văzut în pluralitatea activității sale literare și culturale, este o convingătoare pledoarie, făcută cu minuțiozitate analitică și simț critic desăvârșit.

ANCA SÎRGHIE ȘI REVERIILE CONSTRUCȚIILOR LIVREȘTI

Anca Sîrghie propune o personalitate a excelenței, care se desfășoară între conceptele: devenire, limpiditate și hermeneutică. Bibliografiile asimilate provin din bibliografiile metamorfozate, astfel încât decantările de lexeme și de spațiiile dintre lexeme, de contexte, instituie memorabilitatea unei existențe, cum este cea a universitarului Anca Sîrghie. Amănuntul, cu semnificație de metaamănunt, din acribia cercetării, vine din lecția lui Constantin Noica, despre utopia literei, din hermeneutica filosofului, demn de citat, în special aici, cu volumul *Cuvânt împreună despre rostirea românească!* Să privim scriitura Ancăi Sîrghie, din studiul introductiv la *Procesul Memorandistului Nicolae Cristea* (carte îngrijită împreună cu Marin Diaconu și publicată la Editura Eikon, București în 2021), unde utopia literei prin acribia bibliografiei impune bibliografia vieții...

După ce în anii 1857-1859 studiaseră la Leipzig, Ioan Popescu și Zaharia Boiu, în 1861, la Institutul Ortodox din Sibiu, vine rândul lui Nicolae Cristea, care este desemnat și trimis de Mitropolitul Andrei Șaguna, „pe cheltuiala sa”, la Universitatea din Leipzig, spre a urma specialitatea

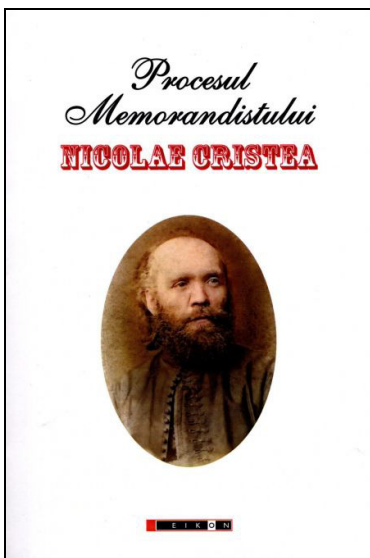

Filosofie și Istorie, dar s-a interesat și de studii de Economie... Lipsurile îl urmăresc și în anii studiilor la Lipska, cum era numit în epocă frumosul oraș german, întrucât stipendiul de 300 de florini fiind prea mic pentru nevoile lui, Nicolae se vede nevoit să dea lecții de germană și română, fiind concomitent și cantor la Capela româna din Leipzig. În *Jurnalul* lui de mai târziu, (publicat de Anca Sîrghie în 1996 la Sibiu, cu prefața Mitropolitului Antonie Plămădeală) se fac trimiteri la momentul când la cursul de istorie universală studentul transilvănean ascultă pe profesorul Treitschke. La cursul dedicat Revoluției din 1848 în Estul Europei, profesorul a defăimat românii printr-o falsificare a adevărului, unul pe care băiatul îl trăise pe viu la vârsta de 14-15 ani. El era înzestrat cu suficient discernământ spre a deosebi adevărul de minciună. Fără ezitare, românul Cristea aduce o corecție scrisă, pe care profesorul o apreciază, cerând public scuze studentului său.

La Leipzig, sibiianul temeinic documentat a ținut și conferințe despre istoria românilor. Câțiva ani mai târziu, așa cum consemnează ziarul german local, profesorul va poposi la Sibiu și putem presupune că Nicolae Cristea s-a întreținut cu el.

Să observăm metamorfoza literei în literalitate, în rezumatul discuțiilor despre Conferința Națională de la Sibiu, din februarie 1892, dintre dr. Ioan Rațiu, Vasile Lucaciu și George Barițiu... Textul *Memorandumului* s-a definitivat în Consfătuirea din 25-26 martie 1892, fiind iscălit de Ioan Rațiu, ca președinte, George Pop de Băsești și Eugen Brote, ca vicepreședinți, de Vasile Lucaciu, ca secretar general, de Septimiu Albini, drept secretar, fiind însoțite și de referințele →

ION PREDESCU

lui Iuliu Coroianu. În 28 mai 1892 o delegație formată din 300 de români transilvăneni prezintă documentul Înaltei Curți Imperiale de la Viena, care se dovedește inertă la doleanțele formulate la Sibiu. Procesul intentat memorandiștilor transilvăneni s-a desfășurat în marea sală a Redutei de la Cluj între 7 și 25 mai 1894. S-a apreciat că acel proces era intentat nu unor persoane, ci înseși „națiunii române” de un regim ce se dovedea anacronic. Prin inițiativa celor doi îngrijitori de carte, Nicolae Cristea, care a fost „unul dintre eroii acestei drame naționale”, este singularizat și abordarea de față propusă ca exemplu altor cercetători, care pe viitor să particularizeze individualitatea fiecărui memorandist de la finele secolului al XIX-lea.

Lansarea acestei cărți-document la Centrul de Informare Turistică din Călimănești, în zi de Sfânt Ilie, s-a bazat pe recenziile datorate profesorului univ. Ioan Opreș din București și istoricului Sebastian Doreanu din Denver, SUA.

Ele au pus în evidență o Anca Sîrghie de o manifestă culturalitate, dintr-o genealogie a culturalității. De exemplu, raportarea la Vasile Netea, propusă de profesorul Ion Predescu, trezește amintiri afective și de rudenie conceptuală cu generația de la *Vatra*, cu cercetarea lui Aurel Galea în lucrarea lui de doctorat despre Consiliul Dirigent. De la problema agrară, dialogul profesorului Ion Predescu a condus spre George Pop de Băsești, memorandistul, continuând discuțiile despre Nicolae Cristea, acum din genealogia reală a distinsei universitare. O atmosferă expresiv culturală strânge invitați din toată țara, inclusiv de la București, de unde doamna Serena Adler a sosit special ca să ia Ancă Sîrghie un interviu, transmis instantaneu pe un canal internațional. Urmează intervenții despre antropologia Severinului, iar George Cărbunescu a intervenit cu un moment liric aplaudat de asistență. Erudiția și asceza cărților doamnei Anca Sîrghie aștern liniștea apotropaică asupra participanților. Pe o căldură de pustiu saharian, răsar oazele vieții, ale vitalității, răsar boabele de rouă și bobul de credință din elogiul pe care Anca Sîrghie îl aduce memorandistului Nicolae Cristea în

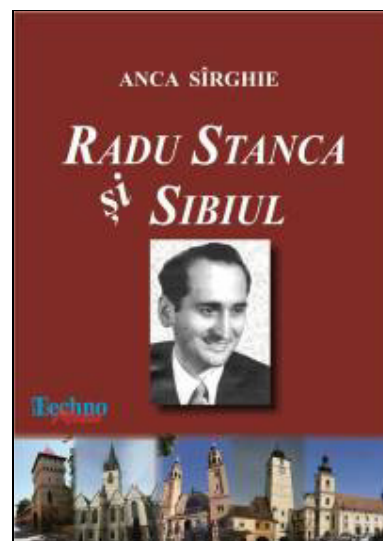
momentul comemorativ, când s-au împlinit 120 de ani de la moartea sa.

Apoi discuția s-a orientat, în recenziile lui Mihai Posada și Silviu Guga, spre cartea Ancă Sîrghie *Radu Stanca și Sibiul* (Editura TechnoMedia, Sibiu, 2022).

Desenând infinitive lungi, cu sintagma noiciană, autoarea cultivă, zi de zi, memoria vie a școlii ca bibliotecă portabilă. Autoarea se ocupă cu poetul baladist inegalabil din Cercul Literar de la Sibiu, căruia tocmai i-a închinat această a cincea lucrare, când literatura română consemnează 60 de ani de la prematura sa stingere. Într-un sens bine precizat, universitara Anca Sîrghie continuă activitatea filosofului Noica, instituind diurn și nocturn antrenamentul cultural, creând, cum ar spune Răzvan Voncu, arhitectura memoriei, o țesătură, o broderie, un desen al covorului dintre genotext și fenotext, poetică și poetică stanciană.

Și, astfel, se cere precizată diferența ontică a Sibiului, în care Radu Stanca s-a dovedit a fi un *homo aestheticus* exemplar. Aici locuiește Anca Sîrghie, în cultura Sibiului, din latinescul *colo-colere, colui, cultum*, cu sensul de închinare. Așa își cultivă grădina, cu Lucian Blaga, cu Radu Stanca, cu Constantin Noica și nu mai puțin cu jertfelniciei memorandiști.

Sintaxa burgului se schimbă, devine altceva, cu portanța spre... *Hoche*, adică spre înalt, și cu redundanța expresiv stilistică... Balada lui Radu Stanca este diegeza sincopată, cu final deschis, o *opera*

aperta. Un text al muzicalității. O didascalie căreia actanții i se conformează cu fidelitate. Uneori, el a realizat o teatralitate, salvată de nuanțe tragice, în cele 15 piese de teatru, datorite literaturii naționale, fără ca antum ele să fie publicate și puse în scenă. Radu Stanca ne-a lăsat lecția demnității, activând într-o cultură proletcultistă a anilor 1950-1960 în care, dacă îndrăznești, ești pedepsit prin neacceptare, iar dacă nu îndrăznești să rezisti, nu poți rămâne un om deplin, în egală măsură în sens etic și artistic. Radu Stanca a avut un profil estetic perpetuat prin sine însuși, îmbogățind literatura română ca poet și ca dramaturg, cu adevăruri și frumuseți care diseminează lumea. El a aplicat dictonul lui Augustin „iubește și fă ce vrei” și a demonstrat că trandafirul trăiește fără rațiune, cum afirmase Angelus Silesius.

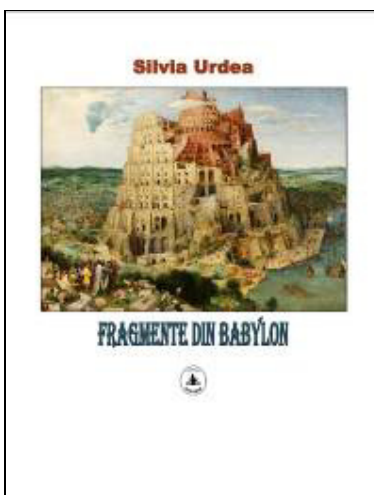
Eveniment

FRAGMENTE DIN BABYLON MAI BINELE ESTE RĂUL BINELUI?!

Fragmente din Babylon este o carte publicată de Silvia Urdea la Editura Vatra veche din Târgu Mureș, în 2022. Însă publicului cititor îi era deja cunoscută și ca autoare a volumelor: **Octavian Goga, Pagini publicistice**, colecția „Restituiri”, Ed. Dacia, Cluj, 1981, **Anton Holban sau interogația ca destin**, Ed. Minerva, București, 1983, **Arc peste timp**, Ed. Anamarol, București, 2014 și **Gânduri printre rânduri**, Ed. Vatra veche, Tg. Mureș, 2018.

Cele peste 500 de pagini ale volumului de față sunt împărțite în 58 de capitole, fiecare având un titlu semnificativ. Întreaga narațiune desfășurându-se la persoana întâi, creația în sine asigură un fel de atmosferă intimă în relația autor-cititor. De altfel, scrierea pare la început un roman autobiografic construit pe baza unor „notații fugare” dintr-un jurnal personal ținut pe un interval de trei decenii de peregrinare printr-o lume străină, departe de țară. Așa cum precizează autoarea pe coperta a patra: „*Jurnalul acesta se vrea evocarea nu doar a unei experiențe personale, ci și reflecția asupra destinului nostru ca națiune în contextul frământat al istoriei contemporane.*”

Încă de la primele pagini, descoperim cu ușurință că, fiind un fin observator al realității și priceput povestitor, doamna Silvia Urdea ne prezintă o autentică și bine documentată frescă a societății românești, o societate aflată în perioada de tranziție dintre comunism „deceniul negru” (p.9), regim politic restrictiv și autoritar, căruia i se prefigura sfârșitul și alta, cea a „dezghețului în suflet”, anunțată de „chipul degajat al lui Petre Roman, care vorbea franțuzește [...] și de Ion Iliescu [...] care se părea ca desprins de coperte manualului despre perestroika lui Gorbaciov. Ba, mai apăruseră pe tanc, flancându-l pe Ion Iliescu, doi intelectuali marcanți ca Mircea Dinescu și Ion Caramitru, toți cu flanele muncitorești pe ei, ca să pară apropiați de masele îmbătate de amor pentru noii apostoli ai „democrației originale” (p.9). Înainte, însă, de a intra în alte detalii, mi se pare

oportun să spun că Silvia Urdea este un foarte priceput narator, lesne atrăgând în capcana unei expresivități epice a oricărui cititor. Astfel, pe nesimțite, pare că intrăm într-o lume aparent dominată de spiritul împlinirilor și armoniei la care visa protagonistul. Nimic mai fals. Încet-încet pătrundem, pagină cu pagină, înspre o stare necesar-conflictuală, la urma urmei, unde încep să se simtă rostuirile noii clase politice din țară ori neajunsurile diverse pe care le întâmpină protagonistul după plecarea în America. Iar toate acestea sunt redată cu sinceritate și onestitate, impresionând cititorul care devine, fără să vrea, părtaș la tot ce se întâmplă cu eroina și cu familia acesteia...

Așa cum specifică autoarea, s-a dovedit că „*Petre Roman era fiul lui Valter Roman, fost agent sovietic cominternist, că Iliescu fusese și el școlit la Moscova, că avea motivele lui să-și ia revanșa împotriva lui Ceaușescu, că subita dragoste a lui Iliescu pentru popime e o farsă grosolană. Chiar, ce farsă, domnule, dacă ne gândim că l-au împușcat pe Ceaușescu în ziua de Crăciun! Cum de n-a protestat popimea toată și întreaga suflare românească?!*” întrebă retoric Silvia Urdea. (p.9).

Autoarea este conștientă că suntem un popor cu un destin tragic, un popor care a îndurat de-a lungul istoriei sale umilințe și sărăcie, a fost deseori asuprit și, chiar dacă orânduiriile s-au perindat, vorba poetului „*măștile se schimbă, dar răul a rămas*”. (p.7). Ca un veritabil analist politic, bine documentat (spre deosebire de unii care bat câmpii cu grație pe la unele posturi TV!),

naratoarea se justifică argumentând că Ion Iliescu, „alias Bunicuța”, „*a înșfăcat puterea pentru două mandate și jumătate, timp în care a ajutat din răspuțeri la restaurația post-comunistă și la ruinarea economică a României, într-un cuvânt la trădarea intereselor nației noastre. Și ce altceva putea să facă unul născut din Ilici Iliescu, crescut în spiritul cominternist, fără dragoste de România și de români?!*” (p.10). Și, parcă răul nepărăndu-i-se suficient de mare, a mai acordat și maghiarilor dreptul „*de a sărbători ziua națională a Ungariei la 15 martie, când se știe ce conotații tragice are această zi pentru români.*” Autoarea, ca oricare patriot român, se/ne întrebă cu amărăciune: „*Putea un președinte român, oricât de liberal și democrat ar fi fost el, să-și umilească în așa hal propriul popor? Nu. Dar Iliescu a făcut-o, având motivele lui internaționaliste.*” (p.10).

Iar Silvia Urdea ni se confesează, în mod convingător, bazându-se pe fapte: „*Cred și acum ceea ce am crezut și atunci în 1991, că oficialitățile române dau dovadă de cea mai dezgustătoare lașitate, abandonându-i pe românii minoritari din județele majoritar ungurești, lăsându-i pradă furiei revizionismului, cum de altfel i-au ignorat pe românii din Ucraina sau Ungaria. Acolo, autoritățile nu se poartă cu mânuși și nu respectă drepturile omului pentru care strigă în schimb în gura mare pe la cele organizații internaționale.*” (p.174). Mi-ar fi plăcut să citesc în acest volum și despre ipotezele autoarei referitoare la succesul lui Bănescu, desigur, în ce privește realizările acestuia raportate la tema în discuție ori poate, este inclus în citatul de mai sus la „*oficialitățile române*”?

Într-o discuție cu autoarea, profesorul Morariu din Brașov, poet (personajelor reale li s-au dat nume fictive, așa cum a precizat autoarea la lansarea acestei cărți în data de 16 septembrie 2022, Orăștie), cu o minte lucidă și o gândire critică, afirmă cu o convingere bazată pe experiența trecutului acestui popor că „*Schimbarea care a avut loc nu ne dă garanții de mai bine în nicio direcție. [...]. Aici, la Porțile Orientului, binele nu ține mult și nu poți fi sigur niciodată de nimic.*” →

DOINA BĂLȚAT

nisipuri mișcătoare și, când se instalează, răul ține o veșnicie, de parcă am fi blestemați.” (p.12). Și, făcând o punte care leagă trecutul de prezent, apoi observând mersul istoriei, putem să nu îi dăm dreptate?

Dar sentimentală Silvia Urdea are reticențe în ce privește plecarea în State, motivând lui Morariu „că există în genele noastre ceva special, care ne leagă de locul unde am trăit atâtea clipe de viață încercate de emoția primei zi de școală, a primei iubiri, a multor despărțiri cu lacrimi de ființe scumpe, bucuria jocurilor copilăriei, durerea înmormântării bunicii, adică tot ceea ce compune o biografie. Poate dacă pleci când ești foarte mic, ești ca o foaie albă pe care se va scrie viitoarea ta biografie, dar noi ne-am unit viețile cu țărâna de aici, cu bunele și relele de aici, cu momentele de mândrie sau de obidire ale acestui neam al nostru. Este o fibră în noi care nu ne va da liniște trăind în străini. Vă dau dreptate că vom trăi mai decent și nu doar materialicește, ci și în viața civilă, publică unde funcționari politicoși nu îndrăznesc să te brufțuluiască, așa cum se-ntâmplă pe la noi, dar ori de câte ori vor veni Paștile și Crăciunul, revelionul, Sf. Ion, Boboteaza, 1 Decembrie nu va fi ca acasă. Bucatele gustoase nu pot umple golul sufletesc care va apărea când ne vom tăia rădăcinile”. (p. 16). Acesta îi răspunde autoarei că își asumă acest risc, consolându-se cu faptul că în viață „nu le poți avea pe toate. Nostalgiile despre care îmi vorbești și pe care nu le contest cătuși de puțin nu te pot consola însă pentru prea multele mizerii ale traiului zilnic, grosolanii, abuzuri, înșelătorie, furt la tot pasul, degradare a calității vieții încă mai mare decât în comunism, când șmecherilor le era frică de pumnul de fier al dictaturii. Acum, ticăloșii, și Doamne cât de mulți sunt, operează fără impunitate, în absența unei noi ediții a lui Vlad Țepeș, singurul în stare să mai pună ordine aici. Totul a luat-o la vale și nu știm când și unde se va opri...” Am selectat doar trei personaje din multe altele prezente în acest volum, prin ochii și gândirea cărora ne este prezentată cu obiectivitate societatea de ieri și de azi, cu bunele și relele acesteia.

În New York, protagonistul s-a angajat ca servitoare în casa unei fiice

de rabin, Shalva, făcându-i acesteia diverse servicii pentru opt sute de dolari oferit lunar, însă propunerea Shalvei de a-i impune o uniformă de subretă, pentru a marca marea prăpastie socială și materială dintre ele, îi readuce Silviei marea suferință din spațiul odios al dictaturii și decide să părăsească această ocupație. Rememorând secvențe din trecutul îndepărtat la muncile câmpului, alături de bunicul său întors în țară din pribegie, constată cu amărăciune că acea țară frumoasă care este România este părăsită de tot mai mulți: „Ce n-au reușit să facă secole de istorie opresivă au reușit să facă cincizeci de ani de comunism și treizeci de capitalism de jaf - să-i dezlipească pe oameni de locul nașterii lor, de cimitirele strămoșilor.” (p.43).

La familia Gurland-Blacker, care locuia într-o casă „dickensiană”, vor locui toți trei (Silvia, Nick și fiul lor, Claudiu) primind 190 de dolari săptămânal pentru serviciile prestate. Mereu meditează la plecarea din țară unde, „am trăit sub teroarea informatorilor Securității și am ajuns peste ocean ca să ne temem de cei care au prea multă „libertate de a trage cu pușca” (p.58-59), căci în lumea americană a descoperit sumbre realități, persistența și adâncimea straturilor de violență se desfășoară în rândurile populației civile, în locuri cât se poate de normale: „la cinematograful, la mall, în arii de parcare, în building-urile federale (vezi Oklahoma în timpul lui Clinton) și, ce-i mai tragic, în colegii și școli, acolo unde copii nevinovați sunt confrunțați cu barbaria”. (p.58-59). Nici reînțoarcerea în România nu ar fi oferit stabilitate, incertitudinea fiind singura lor certitudine, deoarece: „sub ochii lor (ai românilor) fabricile se vin-

Radu Bercea

deau pe nimic, după ce Petre Roman definise industria României ca un morman de fiare vechi. Really?!

Toate guvernările de după Nicolae Ceaușescu au distrus la comandă economia românească, fără să fie capabile, în trei decenii, să pună ceva în loc! După datele statistice, 85% dintre companiile care funcționează în România sunt străine (multinaționalele). Foarte puține sunt cele cu capital românesc. Țara nu poate prospera, deoarece multinaționalele, care angajează forță de muncă plătită neocolonialist, fac miliarde, dar nu plătesc decât infime sume la taxe. Rareori, strânse cu ușa, amenință că pleacă din România. Mii de oameni au fost aruncați pe drumuri fără a avea protecția socială din țările puternic industrializate. În America, astăzi (2021), se recunoaște imensa greșală de a se fi exportat joburile manufacturiere în China. Readucerea lor a fost miezul programului electoral al lui Donald Trump în 2016. Și atunci ce am făcut noi, românii?! Am distrus cu mâna noastră sute de mii de locuri de muncă, fabrici care funcționau, o agricultură care producea, capacitatea exportatoare a țării, ca să ne lăsăm jefuiți de multinaționale, ca să trăim din vânzarea materiilor prime întocmai ca neocoloniile?!” (p.61).

Și, parcă nu era destul pentru acest popor greu încercat de soartă răul îndurat de secole: „După lovitură de stat din decembrie 1989, românii s-au risipit în cele patru colțuri ale lumii, slugărindu-i pe cei ce ridicau catedrale somptuoase, în vreme ce noi țineam piept turelor, în vreme ce satele ne erau arse și domnitorii decapitați la Constantinopol sau în Transilvania. Cu rea voință se ignoră acest adevăr istoric, noi fiind acuzați în schimb de lașitate, complicitate, duplicitate și alte rele, numai și numai pentru a fi împinși la margine, atunci când vine vorba de justiție și repararea daunelor aduse poporului nostru în Al Doilea Război Mondial, de pildă, și după comunizarea noastră de către sovietici.” (p.131). Curios lucru, pe la noi se vehiculează încă termenul de „revoluție”, dar în text apare „lovitură de stat”. Să fie oare sinonime, cumva neologice?!, s-ar putea întreba orice cititor cu simțul umorului, desigur...

Folosind tehnica paralelismului, analista constată că nu doar →

România, ci nici chiar America nu este preocupată de bunăstarea sau de siguranța cetățenilor săi: „America devine pe zi de trece un stat corporatist oligarhic, nu democratic, iar cele două partide sunt de fapt unul singur, partidul corporatist.” (p.81) sau „Socialismul se practică de către guvern pentru elite, în timp ce păturile nevoiașe sunt lăsate pradă capitalismului feroce.” (p.82). Treptat, autoarea descoperă că „noțiunea de rușine și onoare nu prea există în America. Indivizii sunt atât de prinși în lațul intereselor personale că nimic nu contează în afară de binele propriu. Loialitate și onoare sunt noțiuni total irelevante în America. Fiecare este loial doar propriului lui interes și nu își alege mijloacele ca să și-l satisfacă.” (p.108).

În momentele grele prin care trece eroina, rememorează și aplică în practică învățăturile pline de înțelepciune ale mamei sale, pe care o caracterizează cu multă dragoste filială: „cea mai extraordinară, minunată și duioasă ființă din lume. Pe măsură ce vremea vremuiește, chipul ei se înalță în sufletul meu tot mai sus în lumea valorilor. Era personificarea smereniei. Muncea tăcut, ducea poverile vieții fără să clameze suferința ei și, vai, a avut parte de ea, milostivea pe oricine îi cerea ceva și împărțea cu oricare s-ar fi așezat la masa ei acoperită întotdeauna cu o pânzătură țesută de mâinile ei.” (p.120). Dar, până la sfârșitul lecturării volumului, aceleași extraordinare calități le descoperim și în fiică: demnitate, modestie, hărnicie, inteligență, credință, generozitate, sinceritate, corectitudine, iar lista poate continua...

Însă, despre români, memoria- lista Silvia Urdea știa că „nu sunt un neam solidar și prea puțini sunt aceia care sar unul în ajutorul celuilalt. Ne îndoim de un adevăr verificat de veacuri și anume că de la binele colectiv atârnă cel individual și invers.” (p.123). Treptat, după ani de stat în State, descoperă că afirmațiile despre solidaritatea românilor sunt relative: „Multe sunt umilințele pe care românul le îndură nu doar de la străinii cărora își vinde forța de muncă, ci și de la conaționali care au intermediat pentru jobul obținut, au pus o vorbă bună la cine trebuia. Astfel se creează un fel de relații de vasalitate chiar în interiorul comunității

românești. Asemenea practici erau foarte răspândite. Ele dovedesc și că românii nu sunt atât de nesolidari precum se spune despre ei. Dacă ar fi așa, nu s-ar fi format grupuri de ingineri români în marile companii de mașini auto din Michigan. Mulți dintre ei își datorau poziția obținută recomandărilor binevoitoare ale altor români, care se afirmaseră deja la locul lor de muncă.” (p.341).

Ca și alți români, începe să frecventeze biserica, un fel de liant al conaționaliilor, constatând că: „Biserica reprezintă în America un factor de coeziune a grupurilor etnice pe baza aceleiași credințe practicate în limba maternă, un factor etnic cultural și un forum unde se schimbă informații utile. Biserica ortodoxă s-a dovedit a fi o instituție foarte importantă în lupta imigranților de supraviețuire între străini. Frecventarea ei i-a ajutat pe indivizi să scape de angoasele cauzate de alienare.” (p.140).

În casa fratelui său, prietenii lui Alex, fiul acestuia, intrau sau ieșeau fără să salute, se repezeau la nintendo, cufundându-se în jocuri care conțineau multă violență: se urmăreau cu mașini care de care mai sofisticate și se împușcau pe capete pentru supremație, probabil o „tendență încurajată de undeva de sus cu scopul de a transforma treptat națiunea americană într-o masă amorfă de indivizi desensibiliizați, care să domine lumea militar, cu sânge rece, să o manipuleze cu brutalitate [...] asemenea jocuri sunt o pacoste pentru generația viitorului, o pepinieră a spiritului revanșard, a ostilității, a competiției cu dușmănie și că nu vor contribui la zidirea unor oameni întregi, ci doar la multiplicarea brutelor, ceea ce era deja vizibil.” (p.203).

Între diferitele job-uri, din New York apoi din Michigan, până la împlinirea vârstei de 73 de ani când s-a pensionat, constată că „Nu aveam stabilitate de niciun fel, nici de job, nici financiară, nici locativă, nici civilă, mai ales. Pluteam până la un nou bobârnac care ne putea cauza scufundarea.” (p.232).

Fire sociabilă și prietenoasă, legând ușor prietenii cu persoane de diferite nații, autoarea descoperă că „America este ca o vitrină a tuturor culturilor. Ai marele avantaj de a cunoaște, dacă ești receptiv, o imensă

varietate de obiceiuri, tradiții culinare, manifestări artistice, credințe, filozofii.” (p.238). Ulterior constată că încă nu le-a văzut pe toate: „N-am fi putut bănui atunci că și religia (penticostală) poate fi folosită tranzacțional și folosită pentru dominație și putere la o biserică sectantă.” (p.397).

Descoperă că există obiceiuri noi la americani față de țara pe care tocmai o părăsise și ni se confesează: „Eram uimită de această practică aproape necunoscută în România. Segregația muncilor la noi acasă era cu totul diferită. Soțul era responsabil cu ceea ce implica efort fizic, întreținerea mașinii, reparații la casă, într-un cuvânt cu munca grea, care depășea resursele soției. Pregătirea hranei, servitul la masă, aprovizionarea apartin角度 femeii. Se făceau glume pe seama bărbaților care ar fi purtat șorț de bucătărie. În America, dimpotrivă, bărbații erau educați să poarte șorțul bucătăresei, situația fiind frecvent întălnită. Câte bordeie – atâtea obicei. Americancele câștigaseră privilegiul necunoscute altor părți ale lumii. Mi se păreau a fi chiar răsfățate.” (p.241-242). Dar asta nu este totul: „Din comoditate și economie de timp, monotonele sandvișuri deveniseră regula zilei, dacă se întâmpla să nu meargă la restaurant. Femeile abandonaseră pregătirea mâncării în casă pentru familiile lor. Și când se gătea în casă, bărbații erau bucătarii, de parcă o asemenea îndeletnicire n-ar fi fost de demnitatea femeii. Și faptul acesta m-a contrariat peste măsură, deoarece secole de-a rândul matriarhatul fusese la modă. Mama se îngrijea de hrană și de creșterea copiilor. Acum, în America, totul se răsturnase. Odată cu feminismul, mi se părea că se sărise peste cal prin profesarea unei ideologii ostile căsătoriei și familiei. În realitate, mama ar trebui să fie sufletul familiei, să nească firele emoționale care îi înfășoară pe toți membrii ei ca într-o crisalidă, protejându-i. Mama este deci centrul de iubire al universului familial. Destrămarea acestei rânduiei a dus la răcirea în general a relațiilor, a legăturilor organice în societatea americană. Mama trebuie să fie centrul de iradiere al dragostei în familie, binefacere care va reverbera apoi în întreaga societate.” (p.361-362).→

Afirmația unui anumit ucrainian ignorând referitoare la identificarea tuturor românilor cu țiganii o revoltă pe autoare, care nu reușește să îi spună în față „de teritoriile românești pe care încă le stăpânește Ucraina, în pofida denunțării tratatului Ribbentrop-Molotov ca nul și neavenit.

Se spune că la sugestia lui Silviu Brucan, Emil Constantinescu ar fi renunțat să reclame viguros ce-i al nostru. Ilustrul profesor n-a fost ales ca să renunțe, ci ca să se bată pentru pământul călcat de oștenii lui Ștefan cel Mare și de Mihai Eminescu. Prim-ministru era Petre Roman, iar ministru de externe - Adrian Severin. Niciunul dintre acești vajnici bărbați de stat n-a luptat pentru pământul românesc înstrăinat. Și astfel, patru sute de mii de români trăiesc în Ucraina cu sabia lui Damocles deasupra capului: din anul 2023 nu vor mai avea dreptul folosirii în școală a limbii române. A fost un act de trădare națională. Apoi, președintele Băsescu a avut de două ori ocazia să reclame finiturile smulse din trupul țării, dar și el a procedat ca predecesorii lui, ca să întărească în lume impresia dezgustătoare noastre lașități.” (p.243).

România nu mai oferă viitor, nici siguranță, fapt care duce la depopulare, la deteriorarea vieții cetățenilor români: „De la distanță, din America, puteam distinge mai bine trucurile actorilor de pe scena politică. Toți erau o apă și-un pământ, famelici, puși pe hojje, pe distrugere, pe acumulare, nici gând să aibă vreo grijă de biata țară și de cetățenii ei. Cum marile combinate se desființau pe capete, privatizându-se contra comisioane grase, lucrătorii erau disponibilizați, lăsați de izbeliște. Așa s-a umplut Vestul de muncitori români harnici, calificați pe cheltuiala guvernului comunist și care acum alergau care încotro să găsească un locșor de făcut euro. Familii abandonate acasă, de multe ori copii lăsați singuri așteptând să vină „Moș Crăciun” de la tata, de la mama sau de la EU. Totul parcă se întorsese cu fundul în sus. Ce fel de guvernare mai este aia care prin politica ei atentează la stabilitatea familiei, favorizează risipirea țării pe la curți străine, unde cetățenii ei nu mai au demnitate, semănând mai mult cu niște milogi din Est, veniți să culeagă firmiturile, dacă mai sunt, de

la masa bogaților. Prin anii '90, se umpluse New Yorkul de ingineri, doctori, cercetători de la Institutul Atomic Turnu-Măgurele, care lucrau ca taximetriști, cei mai mulți dintre ei având nevoie de ani lungi de pregătire în engleză și chiar în meserie ca să poată reveni la nivelul lor profesional din țară.” (p.247).

Continuând tehnica paralelismului, compară viața, năzuințele individului român cu cea a individului american, descoperind astfel diferențe majore: „Conceptul de rost era pentru mine limitat la tradiția românească în materie. Parcă marele Hasdeu afirmase că fiecare om e dator să lase în urma lui o casă, o carte, un copil. De generații noi credem astfel că un tânăr se împlinește numai atunci când își face o familie. La New York, în toată America, suflase tornada feminismului, care se înverșunase împotriva ideii de familie, considerând-o o relație anacronică între sexe. Libertatea fără îngrădiri a femeii, sexualitatea la întâmplare și accentul pe carieră, iată pe scurt catehismul noii religii feministe.” (p.253).

Cunoaște diverse persoane cu care leagă prietenii ori de care se distanțează: cuplul Mina – Ben, cleptomana incurabilă Aida, cea care a împărțit cu Sorina un medic ratat din România, plecat să se căpătuiască prin America, rasista Janina, prietenoasa hispanică Jackie, Paty, cea preocupată de performanță, concitadina și frumoasa româncă Viviana, tânăra și vesela Valeria, cea care a renunțat la facultate după moartea tatălui, care a plecat într-o excursie și a rămas în State, Victor, Vlad și Mara, indianul turnător Gupta, secretoasa și ambițioasă Lena (fosta amantă a unui rabin, dar căsătorită ulterior cu grecul Ianis, și obiectiva Ella care a locuit provizoriu cu taximetrul de limuzine, Nicu Vasilianu, „șoldoveanul” Teo, cel cu darul subtilului, cum ar spune Ion Creangă despre bețivi, și Sabrina, soția lui, pe care a terorizat-o un sfert de secol, care parcă renaște după divorț și după mutarea cu cele două fiice departe de un tată indezirabil... Cunoaște sau aude despre persoane cu apucături ciudate: lesbiene, homosexuali, drogați, homleșii, o lume străină de cea de pe meleagurile românești. Valorile de acasă, din România, sunt socotite aici, în lumea

job-ului și a câștigului cu orice preț, drept slăbiciuni.

Condiția imigranților este ingrată, ei pleacă peste hotare să afle o soartă mai bună, însă descoperă pe propria piele că se adeverește zicerea din bătrâni că uneori mai binele este răul binelui: „Să fie limpede că, odată plecat din țara ta, te afli într-un fel de limbo până când dobândești rezidența permanentă în țara adoptivă. Singurul drept de care te bucuri, dacă ai primit un permis de lucru, este să muncești de-a-n boulea, să taci, să rabzi, să strângi bănuț peste bănuț și să speri la zile mai bune. Doar Dumnezeu dacă se mai gândește la tine din când în când, că pământeni se întrec care mai de care să tragă de pe tine zece piei. În starea de limbo ești extrem de vulnerabil la toți și la toate. Capitaliștii nu se grăbesc să-ți acorde permanentizarea. De ce-ar face-o când acest status al nesiguranței este o sursă de bogăție pentru ei și pentru stat?! Majoritatea imigranților de acest fel prestează munci grele pentru bani puțini. La Susan, lucram de-mi săreau capacele pentru două sute cincizeci de dolari săptămânal, fără concediu plătit, și fără asigurare medicală.” (p.286). Silvia Urdea ni se confesează că mai sunt și alte cauze: „conversația cu Lelia, mi-a întărit ideea că dintre cei plecați din țară după căderea lui Ceaușescu, mulți aveau pe lângă dorința de a scăpa de sărăcie, de simptomele tot mai clare ale restaurației neocomuniste, și cauze personale profunde, eșecuri sentimentale, căsnicii ratate, traume sufletești de care sperau să scape, uitând însă că trecutul îl porți cu tine oriunde te duci.” (p.386-387).

Concluzia imigrantului este una deprimantă: „Acum, oficialitățile românești te lăsau să te duci unde îi vedea cu ochii, dar ambasadere străine numai că nu scoteau ciomegele să se apere de noi ca de-o haită, măcar că eram oameni pașnici și mai ales oameni necăjiți, puși pe fugă de pierderea joburilor, spectrul sărăciei, al destructurării societății românești, care ne dădea sentimentul că suntem ai nimănui. Nu-i vorbă că, odată ajunși în America, am fost pentru o lungă perioadă ai nimănui. Nu vreau să dramatizez, dar de atâtea ori mi-am amintit în gând vorba moșilor →

că munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n poartă. Starea de neapartenență însoțită de lipsa de drepturi elementare pe care orice cetățean al unei țări le posedă, le folosește, te apasă teribil, făcându-te să te simți indezirabil.” (p.291)

Nici despre învățământul americanilor nu are cuvinte prea măgulitoare: „Atunci am realizat ceea ce ulterior s-a dovedit a fi adevărat despre învățământul american, fiind recunoscut de autoritățile în materie, și anume că ștacheta pusă în fața elevilor a fost coborâtă mult prea jos, fapt ce explică slabele calificări ale americanilor la diferitele teste internaționale pe discipline.” (p.264), iar mai încolo constată: „Indiferent de școală, publică sau particulară, elevii americani erau în urma celor din România. Am constatat acest lucru comparând ce matematică se preda aici cu ceea ce studiasem noi în școală la vârste similare.” (p.407).

Cartea prezintă în prima parte zbaterea autoarei și familiei care o însoțea, iar în a doua parte sunt descrise dramele unor familii sau persoane plecate din țară și lupta acestora pentru supraviețuire printre străinii ostili.

Impresionează în special nenorocirea din familia Maxim: fiul lui George și al Anastasiei, Coriolan, tehnician dentar care „făcea bani frumoși” (p.327) se îndrăgostește de o femeie cu șapte ani mai bătrână, divorțată, pe nume Irina, o parazită și o intrigantă care îl îndepărtează pe acesta de familia lui.

După cincisprezece ani de căsătorie, Irina i-a cerut să se întoarcă undeva pe lângă Râmnicu Vâlcea unde acesta a deschis un cabinet, a construit o casă și, cu toate acestea, pe nepusă masă, Irina s-a mutat la mama ei și a cerut divorțul.

Vestea l-a devastat, s-a mai îmbolnăvit și de virusul covid 19, a fost tratat în spital apoi declarat vindecat și trimis acasă, dar a fost găsit mort la doar 45 de ani. Era ca o urmare sau materializare a unei presimțiri sumbre care stăruia în sufletul de mamă al Anastasiei, de când fiul său a făcut acea căsătorie nefastă și și-a abandonat părinții fără să clipească...

Un alt destin tragic asupra căruia detaliază autoarea este cel al Lucreției, soția lui Ben, o tânără care se va îmbolnăvi de cancer, iar după

Radu Bercea

moartea ei, Ben o va lua de soție pe Mina, sora Lucreției, venită să își îngrijească sora muribundă... Banul și avariția lui Ben o schimbă pe Mina, aceasta decepționându-și o parte a familiei adusă de Ben în State, a cărei muncă o exploata Ben...

Comparând cu obiectivitate perioada antedecembristă cu cea postdecembristă, constată că „sub Ceaușescu, mai ales intelectualii au fost nemulțumiți. Majoritatea oamenilor simpli nu se plâneau, pentru că aveau mai mult decât strictul necesar. Sub Ceaușescu, noi știm că se lichidase analfabetismul, iar tuberculoza trecea drept o boală eradicată, oricum era o stafie a trecutului. Cine poate afirma că totul mergea strună și atunci și că nu erau nemulțumiri? Dar în comparație cu dezastrul produs de trei decenii de capitalism și democrație, epoca lui Ceaușescu chiar dacă nu strălucește ca aurul, pare a fi asigurată unei majorități un trai oarecum mulțumitor. Azi, România excelează prin averile uriașe ale unei haite de hoți, prin minciună deșănțată, prin pauperizarea teribilă a majorității populației, prin șomaj, prin tuberculoză, imigrație de proporții, absența autostrăzilor, degradarea căilor ferate, predominarea neregulilor în întreaga administrație, corupția chiar a organismului esențial de exercitare a democrației, parlamentul, prin măsuri guvernamentale antipatriotice, favorizând alienarea resurselor naționale. Cu treizeci de ani în urmă, nu ne-am fi putut imagina nici chiar în cele mai negre coșmaruri că, la anul de grație 2021, țara noastră poate arăta ca și când ar fi trecut printr-un război.” (p.343-344).

Ultimul capitol este dedicat părinților autoarei pe care îi vizitează de Paște în anul 2007, într-un concediu de trei săptămâni: tatăl era la vârsta de 94 de ani, iar mama la 89 de ani.

La un control este descoperită o boală letală a mamei sale. Prevăzând sfârșitul acesteia nu peste mult timp, autoarea face cel mai frumos portret/elogiu al femeii pe care a adorat-o, a divinizat-o și a admirat-o, iar iminenta ei pierdere provoacă valuri de disperare, autoarea amintindu-și că „zilele erau încărcate de o suferință atroce.” (p.523): „Mama era întruchiparea, fără ca ea să știe, a înțelepciunii confucianiste. Nu-și dorea mai mult decât era ea în stare să agonisească din munca ei tenace, dedicată total familiei, copiilor, cufundată în totală uitare de sine, totdeauna mulțumită cu ceea ce avea, lipsită de invidie față de alții mai bine aranjați, bucurându-se de micul ei univers care îi umplea sufletul. Dacă era necăjită nu se arăta, dar în copilărie, eu o observam seara, când cârpea ciorapi la lumina lămpii, că plângea câteodată. Deși aș fi vrut să știu ce-o doare, nu i-am tulburat acele momente niciodată. Uneori mă întorceam la perete în patul meu și plângeam pentru ea. [...] conchizând că Mama mea a fost admirabilă. Oricâtă cerneală aș consuma, n-aș putea să o evoc în toată minunăția ei omenească.” (p.523).

Cu toate acestea, tatăl prozatoarei moare primul, fulgerat de o comoție cerebrală lângă ușa bucătăriei de vară.

Reîntoarsă în State, pentru a nu pierde jobul, autoarea nu a putut să stea până la sfârșit lângă mama care a rămas în grija altcuiva și pe care o văzuse pentru ultima oară.

Într-un fel de concluzie, volumul de memorialistică - „Fragmente din Babylon” este o demonstrație de forță pentru care autoarea trebuie felicitată, pentru că, fie și numai din acest punct de vedere, volumul îi asigură cititorului suficiente detalii despre o perioadă groznică din istoria recentă a României, despre destinul zguduitor al celor alungați din propria țară de nedreptățile sociale, de lipsa de patriotism a celor care conduc un popor cu un destin atât de nenorocit în istoria sa...

ÎNTREBĂRILE DOMNULUI BĂCIUȚ

După sutele de pagini semnate de condeie competente pe marginea lucrărilor sale, nu i-ar fi la îndemână nimănui să încerce a descoperi alte fațete, inedite, ale personalității omului de cultură Nicolae Băciuț. Eu m-am străduit. Am încercat să pătrund într-un strat mai adânc, unul de profunzime, să dibuiesc intențiile generatoare de demersuri. Incitată de titlu, imediat ce parcursesem cu interes, dar un pic cam în grabă, la apariție, în 2021, **Exilul din exil**, mi-am propus să-l reparcug cu micală spre a-mi limpezi, pentru mine însămi mai întâi, câteva aspecte care mă pusese ră pe gânduri: oare unde bat întrebările sale, ce-l doare, ce caută jurnalistul Nicolae Băciuț prin aceste interviuri reunite în volum, ce îl interesează de fapt, ce urmărește să afle? Tocmai am făcut-o, într-un mod, să-i zicem, ceva mai „original”: după cum medicul recomandă ulcerosului să mănânce supă la sfârșitul dejunului, așa și eu, cunoscând deja fondul problemei, în scopul edificării complete, am pornit-o de la epilog, de la concluzie spre început, în paralel și alternativ recitind și câte un capitol din cartea pe lângă care nu poți trece indiferent, **Între lumi, Convorbiri cu N. Steinhardt**, monahul al cărui exil interior dă o greutate aparte dialogului, oferindu-ne nouă, pentru totdeauna, cel mai nuanțat și mai profund dintre interviuri. Interviul este tehnică, dar poate deveni artă atunci când rezultatul este de excepție. Fiindcă răspunsurile de excepție se pregătesc numai cu întrebări pe măsură. a) „Ce înseamnă pentru un scriitor/critic a face concesii?” b) „Ce-l poate rata pe un scriitor?” c) „Ce înseamnă gândire șablon?” d) „Cum vedeți suspiciunea în viață?” e) Ați fost vreodată batjocorit?” - sunt doar câteva din întrebările atipice care mi-au plăcut pentru că au obținut reacții scurte, dar cuprinzătoare: a) A se sinucide b) Depersonalizarea c) Înghetare, mumificare... d) Otrăvește. e) Oho! Înșuși scrierea titlului (și) în mod răsturnat, ca în ebraică, pare a fi nu numai o nedespridere nostalgică de interviul anterior, ci, mai ales, un omagiu adus, post mortem, erudiției și sfințeniei. Titlul în sine, „**Exilul din exil**”, figurat în concret, greu de atâtea posibile sensuri, un fel de „spațiu continuu”, ca s-o citez pe Irina Mavrodin, duce cu gândul, prin și spre comparație, la altul, „**Exilul și împărăția**”, al lui Camus, dar cu o răsturnare a înțelesului, precum

imaginea în oglindă. Dacă pentru Camus, în ale cărui povestiri simbolurile abundă, „împărăția” era locul în care a crescut, adevărat rai primăvara, „lăcaș al zeilor”, cu câmpia „neagră de soare” în unele ceasuri, „atunci când ochii se străduiesc să vadă și altceva decât stropii de lumină și de culoare ce tremură pe marginea genelor”, iar exilul, oriunde altundeva, ce este exilul românesc? Consacrată fiind deja aserțiunea conform căreia sinonimie perfectă nu există, chiar și atunci când se vorbește de părăsire a țării natale printr-o metaforă, tragică „hemoragie” etnică sau „emigrație cu pondere de materie cenușie de vârf”, autorul volumului recunoaște, el însuși, că nu este pe deplin mulțumit de termenul „exil”, a cărui utilizare nu i se pare întotdeauna proprie, termenii părănd a se completa sau lămuri reciproc. Exil „ca emoție” sau ca locuire... se întreabă autorul. „Exilul, afirmă domnul Nicolae Băciuț, este mai degrabă o extracție dramatică, o deșădăcinare” decât El Dorado-ul visat. „Exilul românesc de după 1990 a fost mai degrabă unul din rațiuni economice, un exil de bună voie”, nu unul înnobilit cu aura jertfei și a revoltei, (adică nu unul din rațiuni ideologice). Exilul nu se poate rezuma la unul geografic, făcându-se abstracție de cel spiritual, apreciază autorul (pag. 6, *Dincolo și dincoace de exil*). Aflarea cauzelor diverse, dar cu puncte comune, convergente, ale exodului, desigur că îl interesează (reporterul își interoghează subiecții asupra cauzelor plecării și îi ascultă cu atenție, fără să intervină), așa cum îl interesează și șansele emigrantului român ca realizare, dar și ca recuperare. Poate că exilatul încearcă marea cu degetul, experimentează, doar pentru a ajunge în cele din urmă la concluzia „Fie pâinea cât de rea tot mai bună-n țara ta” (și mai ieftină... Era...). Ca și cum, aici, jurnalistul Nicolae Băciuț ar fi fost tentat să verifice, prin întrebările sale, o convingere pe care ar fi avut-o a priori, deja enunțată în profunzimea forului său interior. De fapt, mirajul plecărilor a apărut ca un fel de atracție a fructului prea mult timp interzis (cu greu se putea ieși din țară), frustrarea „că nu aveai dreptul să știi nimic despre cum trăiesc alți oameni” (apreciază doamna Melania Rusu Caragioiu, pag.140). Peste „dincolo” poate fi oceanul, imens, dar și tainic, incitant, plin de mistere, promițător de o lume altfel - cine știe? - poate mai bună... Să vedem! Numai că „în număr fiind și puterea”, ceea ce îl doare cu adevărat pe autor este constatarea că

diaspora se îngroașă, asta ducând treptat la „subțierea ființei naționale”, și că până și ceasul al doisprezecelea fiind revolut, se impun imperios soluții. Ar fi mult mai necesar să le depistăm odată ce știm cauzele, mai ales că exilații sunt oricum „ca floarea soarelui”, sunt cu ochii așintii și urechile ciulite pe ceea ce se mai întâmplă în țara natală. Oamenii de litere aleg să scrie încă sau traduc din limba lor, astfel dându-și iluzia de a nu fi plecat de tot, ceea ce denotă o tângire continuă. „*Poți scoate românul din România, dar niciodată România din român*”, afirmă domnul Iulian Popa, jurnalist, fotograf freelancer, stabilit din 1997 la New York, (pag.221). Deși, în prima jumătate a volumului, găsim personalități ale căror confesiuni nu pot fi decât rarissime, mi s-a părut mai folositor să scot în evidență concluziile la care putem lesne ajunge dacă vom compara răspunsurile - similare sau ușor divergente - din a doua jumătate, obținute la aceleași întrebări. În cadrul Anchetei realizate de jurnalistul Nicolae Băciuț pentru *Vatra veche*, șaptesprezece întrebări adresate unui grup de douăzeci de emigranți români de pe continente diferite, cu profesii diferite, mai numeroși și mai receptivi fiind scriitorii, toți au declarat că adaptarea nu este deloc ușoară, principalul prag/vamă de trecut fiind necunoașterea sau cunoașterea insuficientă a limbii. Cel mai ușor găsesc loc de muncă în noua comunitate cei fără pretenții culturale, dar pricepuți meseriași, apoi artiștii (plasticieni, muzicieni) pentru că limbajul artei lor este universal, dar tot oamenii de știință sunt cei mai →

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

căutați. „Opera de artă a devenit ambasadoarea neobișnuită a exilaților cu atitudini și principii de o inestimabilă valoare a moralei creștine”, subliniază distinsa doamnă Cristina Sava (pag. 276), alături de alte definiții ale exilului, fie el geografic sau interior, în analiza inclusă la sfârșitul cărții domnului Băciuț, Elena Buică, din 1998 stabilită în Canada, țara care ocupă - se afirmă - primul loc în lume pentru protecția socială: „*Exilul este un aspect dur al vieții, greu de suportat, nu este la îndemâna oricui, chiar dacă el este acceptat de bunăvoie... Moare ceva din tine și se naște ceva nou... La bisericile noastre ortodoxe [de aici] ascultăm toaca și clopotele înregistrate pe bandă, ca să nu tulburăm liniștea comunității.*” (pag.135). „*Rata șomajului este mai mare printre imigranții cu studii universitare*”, afirmă și doamna Dorina Brânduș-Landèn, Suedia, pentru care „*durerea exilului este o boală nedefinită și fără leac*” și care a dat răspunsul cel mai amplu cu privire la condiția scriitorului exilat, subiect dezvoltat pornind de la romanul lui James Joyce (*Portretul artistului în tinerețe*), pag.160-161). Totodată, domnia sa face distincția dintre integrare și asimilare (pag.165), așa cum, la rândul său, doamna Veronica Pavel Lerner, stabilită din 1982 în Canada, subliniază diferența dintre termenii „emigrație” și „exil”, iar d-na Monica Săvulescu Voudouri, emigrând în Grecia, apoi în Olanda, mai tranșantă și declarat „ateu”, spune pe șleau: „*Scriitorul care se exilează săvârșește un adevărat act de sinucidere*”. Cu privire la limbă, moderează: „*Nu toată lumea are simțul familiei la fel de pronunțat. Unii lucrează și în țară [doar] cu câteva sute de cuvinte*”. „*Cei din țară idealizează strănătatea pe care nu o cunosc cu adevărat. De departe, iarba pare adeseori frumoasă și verde. Cei care sunt departe relativizează mai mult... și s-ar putea ca în fond să fie ei mai obiectivi*”(doamna Simina Lazăr Huser, pag.174).

Pentru exilat, cel mai frecvent, valorile se răstoarnă, acum mirajul, învăluit de sfințenie, este ACASĂ. Lucian Dumbravă, scriitor emigrat în Portugalia - cea mai grea vamă de trecut în exil este „*setea de seva pământului din care exilatul a fost creat*”. Apreciază că șansele de afirmare pentru un scriitor în exil sunt minime... Penultima întrebare („Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?”) a fost cea care a descumpănit cel mai mult și a

stimulat paleta cea mai diversificată de răspunsuri, deoarece include o convingere: aceea că, pentru emigranți, compromisul este de neevitat. Doamna Mihaela Urma, profesoară de engleză la bază, stabilită în SUA: „*Dacă vrei să ai relații cu cei din jurul tău, trebuie să știi niște reguli: nu se vorbește despre bani, despre religie, despre politică*” (pag.256). Doamna Lucia Ileana Pop - Italia, printre alte merite, realizatoare a patruzeci de lecții de limba română pentru Romit Tv Roma, evocă problema sărbătorilor, când dorul de cei rămași în țară și de obiceiuri se simte mai acut.

Pentru doamna Simona Pușcaș - stabilită tot în Italia, deși cunoștea limba, chiar și limba a trebuit perfecționată pentru a reuși să se impună profesional, ceea ce s-a făcut „*după aproape un sfert de veac de exil*”... (pag.225). Vama cea mai grea a fost însă „*dorul de pământul unde îți ai rădăcinile... apoi asperitățile, acomodarea cu obiceiuri, mentalități... În privința discriminării, ea există, în special după cazul Mailat. Credința, da, prietenii, mai puțin funcționează*.” Doamna Emilia Amariei, plecată mulți ani în Italia, poate cel mai sincer, mai deschis și mai dureros interviu, recunoaște, de asemenea, că a fost uneori discriminată. Doamna Emilia Amariei: „*dispare stima de sine, psihicul cedează, dorul macină... acomodarea, râuri de lacrimi și zile gri... românul nu știe să-și ceară drepturile, educat să plece capul... În țară este ignorat, afară exploatat. Vor semna alții ca fiind autorii descoperirilor sale*” (pag.125) Prietenia între românii plecați este precară. „*Nu știi cum am devenit astfel... Ne-am transformat în altceva decât eram... Românii sunt un popor de depresivi, se lamentează... Cât pământ zace nelucrat?*” (pag.126) D-l Lucian Dumbravă, Portugalia: „*O omogenizare religioasă ar apropia mai mult popoarele țărilor creștine, dar îmi sună cam la fel de utopic*... (pag.154) Asimilarea depinde atât de țara din care se emigrează cât și de țara în care se imigrează. „*În Portugalia, românii sunt primiți prietenos, dar...*” La întrebarea *dacă identitatea etnică se poate pierde, nu toți „exilații” au răspuns la fel, dar toți se declară, într-un fel sau altul, patrioți sau chiar afirmă că abia acum, departe de locul unde s-au născut, au aflat ce este, cu adevărat, patriotismul.*

La întrebarea „De ce s-ar întoarce un exilat în patria natală?” doamna Dorina Brânduș Landèn, a răspuns: „*Un sentiment permanent de*

provizorat.” De întors în țara mamă, se întorc însă, în principiu, fie cei care nu și pot adapta pasul la ritmul de „dincolo”, fie cei care, plecați destul de târziu și ajunși la o vârstă înaintată, păstrează încă nostalgia de a bea apă din fântâna strămoșească. Ar mai fi idealisții, tot mai rari, care visează că, după experiențele și acumulările de-afară, vor putea schimba într-o zi destinul țării.

Oarece flux de optimism globalisto-umanist cu privire la emigrație, găsim în cuvintele doamnei Simona Pușcaș - Italia: „*Personal, consider că noțiunea de granițe de orice tip este depășită. Într-un viitor mai îndepărtat, această noțiune va dispărea*” sau în cele ale doamnei Gabriela Căluțiu-Sonnenberg - Spania: „*Emigrarea ne învață să fim globali, cu iubire de om*”, iar d-l L. Dumbravă, Portugalia, ca răspuns la întrebarea *Care este pentru dumneavoastră, ca emigrant, înțelesul dictonului Ubi bene, ibi patria?*: „*Dintotdeauna am considerat că omul nu aparține efectiv unei patrii, ci Pământului*.”

La etajul VI al unui hotel dintr-o capitală europeană, la sfârșitul unui chestionar imaginar pe care și-l adresează sieși, jurnalistul Nicolae Băciuț, redevenit poet, anexând poemul *Alt exil*, din care citez ultima stofă: „*Vine alt eu/vine oricine/ziaua se-amână, va fi noaptea/ va fi lumină/O, Doamne, Doamne, /ce alt Dumnezeu va rosti/Bună dimineața/ sau Moarte bună?!*” adaugă: „*Am scris poemul și m-am culcat, convins că, pentru nimic în lume, n-aș putea să... fug de-acasă*.” (A doua Americă, 1996). „*Pune-ți masca și vino... sună asemenea unui îndemn din vremea suprarealismului... Așa fiind, firesc e ca rolul de frunte la Nicolae Băciuț să-l joace cuvintele, căroră mereu li se destăinuie... căroră le poartă sfruntat respect... Oglinda îi este și ea obiect fermecat, imagine recurentă. Așijderea zăpada, ninsoarea*.” Sunt vorbele lui Nicolae Steinhardt despre Nicolae Băciuț, iar despre români: „*Adevărul e că românii sunt capabili de curaj și eroism, dar... mai sunt și înțelepți, cuminiți, raționali și capabili de a-și însuși lecțiile istoriei*.” [Deși curajul este principala calitate], el nu trebuie confundat „*cu temeritatea ne bună ori prostească*”, iar în alt loc: „*Are românul ceva metafizic în el*”, iar apoi, hâtru și dojenitor: „*Românului îi e greu până se-apucă, că de lăsat se lasă ușor*...” (Între lumi, pag.42, 51)

Noi ce altă lecție, mai frumoasă, de patriotism ne-am putea dori?

Povestea unei copilării petrecute la țară

Prin intermediul primului său volum de memorii⁸, dedicat copilăriei, Ilie Rad dă dovadă de noblețe și de altruism, întrucât, dincolo de a relata povestea propriei vieți, încearcă să salveze de la uitare lumea satului său natal, din a doua jumătate a secolului XX.

Cea mai consistentă dintre cele cinci secțiuni ale cărții este prima, intitulată *O copilărie petrecută la țară*. Pe parcursul celor 31 de capitole care o compun, domnul Ilie Rad afirmă atașamentul pentru valorile tradiționalismului, promovate de Lucian Blaga, prin versurile:

„Spre tine cine m-a ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chemat,
fie binecuvântat,
sat de lacrimi fără leac.”

Această parte este de fapt un elogiu al istoriei satului natal, al evoluției și încadrării sale în Marea Istorie, ca parte a unor evenimente majore ale ultimelor veacuri: răscoala lui Horea, Revoluția de la 1848, Primul și al Doilea Război Mondial, tulburările perioadei comuniste.

Nu întâmplător, volumul este deschis de aceste elemente monografice, întrucât evoluția umană, intelectuală și profesională a autorului este pusă pe seama tuturor elementelor formatoare, plecând din copilărie și beneficiind de o sumă de oameni care au pus pietrele de temelie. Astfel, în aceste capitole regăsim o emoționantă evocare a „icoanei părinților”, a rudelor din partea mamei și tatălui, a primelor amintiri legate de bunica maternă. Copilăria autorului a fost marcată și de elementele vieții de zi cu zi, de activitățile cotidiene, de lumea satului ardelean, cu păsările și animalele din ogradă, cu călătorii străini prin sat, cu unele jocuri ale copilăriei, cu primele vizite la oraș (cu micile șocuri culturale – de la faptul că nimeni nu rupea florile de la marginea drumului, la plimbările cu autobuzul, la „luările în chip de la Luduș” și la luminile orașului), continuând cu primele lecturi din publicațiile pe care le citea și în care voia să debuteze.

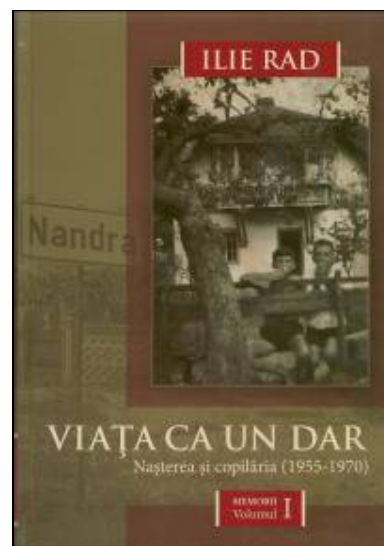
⁸ Ilie Rad, *Viața ca un dar. Nașterea și copilăria (1955-1970)*. Memorii, vol. I. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2022.

Următoarele două secțiuni, *Viața la țară* și *La muncile câmpului*, completează monografia satului Nandra, fiind descrise horele din sat, obiceiurile de Paști și de Crăciun, tradițiile de la nașteri, nunți și înmormântări, considerațiile despre limba năndrenilor, atitudinea lor față de politică, toleranța etnică și religioasă, condițiile de igienă și alimentație etc., respectiv principalele îndeletniciri ale locuitorilor.

În partea a patra, „*Am plecat din sat*”, Ilie Rad se referă la o perioadă de ieșire de sub protecția mediului familial, dar și familiar al satului natal, fiind nevoit să pună în aplicare suma de valori primită în copilărie din partea părinților. Aici vedem cristalizarea unei autentice filosofii, pe care autorul a preluat-o de la mama sa. Mândria față de originea țărănească, dar cumva și dorința de a nu se rupe de rădăcinile din Nandra, l-au făcut să semneze primele articole și studii cu numele Ilie Radu-Nandra. În aceeași perioadă evocată în partea a patra se vorbește despre modul în care colectivizarea agriculturii din perioada 1949-1962 a influențat viața sătenilor din Nandra, povara pusă asupra părinților, lucrul la câmp, drama muncii în colectiv pentru cei care fuseseră împrăștiți la reforma agrară din 1945, inversarea ierarhizării valorilor în mediul rural. Situația din Nandra a fost una reprodusă în ma-

Radu Bercea

oritarea zonelor țării din acea perioadă, întrucât lumea satului s-a umplut de noi elite, țărani, după dorința statului, au fost transformați în birocrați, prin crearea de noi profesii, iar sciziunile sociale au fost adâncite.

În ultima parte a cărții, a cincea, găsim noi informații legate de monografia satului Nandra, ecourile privind această apariție editorială, precum și mai multe enigme ale satului, care nu au putut fi încă dezlegate.

Merită încheiată această prezentare prin cuvintele domnului acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, care a scris în prefața monografiei din 2021 următoarele: „Ilie Rad este profesor universitar și a găsit cu cale să scrie, împreună cu soția sa, Doina, o carte despre satul său, Nandra. O face cu mintea, sistematic și organizat, ca orice savant, o face și cu sufletul lui de om ivit din adâncurile unei lumi vechi și parțial pierdute. Dar ce lume fascinantă, cu nume arhaice, cu urme arheologice de mii de ani, cu documente de fondare de peste șapte secole, cu populație românească statornică, cu un creștinism cuviincios și temeinic, cu școală veche, organizată la început pe lângă biserică, cu morți și cu eroi, cu grai frumos românesc, cu tradiții minunate, cu oaspeți străini, cu săteni plecați peste mări și (unii) reînțorși, cu familii vrednice, cu pierderi și câștiguri, cu simțul pământului reavăn și aburind de har dumnezeiesc, dar și cu cele mai mari risipiri în deceniile din urmă!”

Dr. MARIUS MUREȘAN

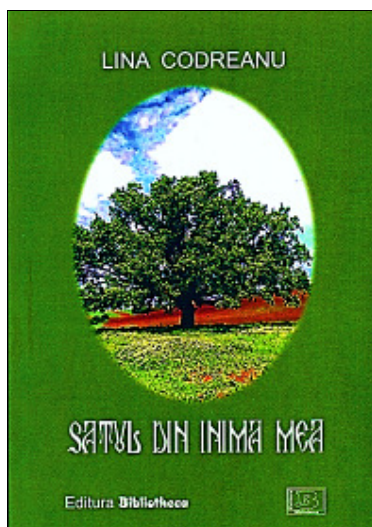
Satul de sub genele timpului

Să îți ții în dreptul inimii satul este o datorie pe care o avem fiecare dintre noi, iar dacă Dumnezeu ți-a dat și darul scrierii, cu atât mai mult, trebuie să te întorci pe aripi de gând acasă și să-ți așezi poveștile pe foaia de hârtie.

Aceste gânduri pornesc de la volumul *Satul din inima mea*, apărut la Editura Bibliotheca, semnat de Lina Codreanu, profesoară de limba și literatura română la Colegiul Național „Cuza Vodă” din Huși. Născută în localitatea Mândrești din județul Galați, scriitoarea se reîntoarce acasă prin intermediul cărții, aducându-ne imagini prin cuvinte din vatra de altădată a localității natale, cea care, și pentru ea, bineînțeles, este centrul universului.

În prefață, Florentin Popescu, directorul revistei „Bucureștiul literar și artistic”, vorbește despre regăsirea fiecăruia dintre noi în aceste pagini, căci fiecare avem o uliță de pe care am pornit în lume și doi părinți care mereu ne-au așteptat în pragul casei. De aici, din localitatea așezată pe malul râului Geru, pornea în lume cea care avea să-și contureze un nume prin intermediul cărților, dar și prin bucuria predării uneia dintre cele mai frumoase materii, Limba și literatura română. Și ce frumos spune autoarea monografiei: „Sunt o frază din nesfârșita poveste a satului Mândrești”.

Pornind pe drumul copilăriei, când descoperea „miraculoasele culori ale vieții dintre colinele molcome străjuind râului Geru”, autoarea și-a așezat amintirile într-o carte. Vorbim de o vatră a satului în care au fost așezați oameni vrednici, urmași ai lui Ștefan cel Mare, oameni cu dragoste pentru pământul natal, mândri de înaintașii lor, fiind mereu adunați în jurul stejarului de pe Valea Macului, reper secular din vremurile întemeierii satului, amintindu-ne de Poiana lui Iocan, acolo unde întotdeauna se puneau la cale toate cele ce țin de bunul mers al satului. Apoi, plimbările prin păduri, încă de primăvara timpuriu, când apăreau primele fire ale ierbiilor, dar și purul, un fel de usturoi sălbatic care în zona noastră se numește leurdă, apoi fântânile cu povestea lor și apa dătătoare de

viață, pomii, cei mereu roditori, și casa, centrul existențial.

Lina Codreanu vorbește despre lucrurile benefice ale pământului, despre vatra și tot ce înseamnă aceasta, despre semnele rele și despre modul în care fiecare element este important în construcția casei, ușa, pragul, hornul, ce servesc și activităților magico-rituale ce însoțesc omul de la leagăn la mormânt. Apoi, fereastra, cea care luminează casa, și poarta, dincolo de care se află lumea străină din afara gospodăriei. „Toate își au rânduiala lor. Satul și casa intră în cercul de legi tradiționale. Cadru natural, ocupația, vecinătatea localnicilor, moștenirea părintească l-au constrâns ori i-au dat libertate omului să-și temeluiască locuința familială într-un loc și într-un chip anume. Casa nu e doar un obiect material în care viețuiește o familie. În incinta casei, ca în tot satul, de altfel, se promovează și se statornicesc valori morale majore privind obârșia, familia, munca, religiozitatea, viziunea asupra lumii, comportamentul membrilor familiei, raporturile cu ceilalți din afara gardului”, scrie Lina Codreanu.

Monografia nu este deloc una rigidă, deși adună în paginile ei multe date etnologice, ci este o carte în care se vorbește cu sufletul, scriitoarea, aducându-ne povești despre casele bunicilor, amintind aici pe moșul Tănase care a făcut Primul Război Mondial, venind acasă pe jos din Germania și despre cum acesta, trecut prin greutăți, a reușit, totuși, să dea câte un loc de casă feciorilor lui – Panaite, Vasile

și Alec, iar pe Gheorghe l-a dat la carte să ajungă învățător. Are pe undeva povestea aceasta asemănări și cu scrierile lui Ion Creangă, dar și cu cele ale lui Marin Preda, cu povestea copiilor de țărani ce duceau neamul mai departe în vatra satului sau care erau dați la școală.

Povestea familiei se întinde în aceeași vatră pe trei generații, eroii aventurii scriitoarei rămânând, totuși, mama și tata și toate cele învățate de la ei, de la mama dragostea pentru toți ai casei și hărnicia ca totul să arate bine în gospodărie, iar de la tata puterea de a învinge soarta, fiind plecat în război „până-n caucazii Rusiei” și întorcându-se acasă pentru a-și face un rost în viață.

Vorbește cartea despre cei șapte ani de acasă, despre modul în care porneau în lume cu anumite valori implementate de părinți, despre importanța marilor sărbători când toate „se derulau după un ritual fără abatere”, văruindu-se casa, să fie curată, aranjându-se de sărbătoare și apoi amintirea aluatului ce dospea încet, din care mai apoi se făceau bunătați, ritualul colindatului, azi uitat, sau povestea lui Moș Crăciun, mai apoi Lumina din perioada sărbătorii Paștelui, cu toate ritualurile, apoi respectul pentru cei plecați care nu erau uitați la marile praznice. „Când eram mică o însoțeam pe mama în zorii anumitor sărbători la cimitirul satului ca să tămâieze mormântul bunilor noștri”, scrie Lina Codreanu, care ne aduce în atenție și bocetul prin care morții erau cântați. Cartea prezintă un minicalendar al sărbătorilor importante de peste an, dar și al riturilor de trecere, de la naștere la nuntă și înmormântare. Un capitol aparte îl constituie cel al numelor din sat și a semnificațiilor acestora, fiind un arbore genealogic al oamenilor ce s-au veșnicit aici.

Volumul merită a fi așezat în casa fiecărui locuitor al acestei vetre străbune pentru că descrie întocmai firea oamenilor și dragostea lor pentru tot ceea ce înseamnă satul natal.

Vremea de sub gene este cartea de poezii a Linei Codreanu, apărută la Editura Tipo Moldova. „Prozatoare de talent, critic și istoric literar ale cărei scrieri au fost remarcate de numeroși comentatori”, după→

MENUȚ MAXIMINIAN

cum spune în prefață Theodor Codreanu, Lina Codreanu debutează și în poezie, purtându-ne într-un timp în care toate par să aibă alte semnificații, cele două secțiuni ale cărții – *Rotiri* și *Umbre* – arătându-ne tocmai regăsirea poetului într-un timp ce părea a fi pierdut: „M-am întors în livada anilor/ și nu m-am găsit. /.../ Pe drumul înapoi, așa întor-tocheat,/ m-am topit în foșnetul bănuților verzi” sau „Singură, clepsidra/ picură clipele./ fără cale de ntoarcere”.

Totul pare a fi conturat într-un atelier de creație în care poeta își exersează talanții primiți de la Cel de Sus: „În orice clipă se-ascunde chemarea/ clipei ce așteaptă/ la margine de respirație./ Și clipa nu-i secundă./ e secunda secundeii./ chemată din sine și/ din afara sinelui/ printr-o suită de înfrângeri/ ale sinelui și afarei sinelui./ Și clipa nu-i pasăre în zbor./ e zborul zborului./ nu-i vis și nu e gând./ e gândul visului/ ori visul gândului./ depinde/ în ce parte a clipei ne găsim”.

„Poezia e pentru Lina Codreanu o spovedanie; spovedindu-se cu liminară sinceritate, se descoperă în fragilitatea de trestie gânditoare, dar cu forța de a sparge coaja duratei și de a-și dăltui adevărul în piatra

cuvântului, a metaforei”, scrie Ana Dobre.

Poetul este cel care adună în sufletul său stări ale lumii pe care mai apoi le așază în versuri. Nu poate lipsi tema părinților, cei care sunt primii care ne poartă pașii prin lume: „Treburiile mărunte ale casei/ mama le făcea:/ cosea, torcea, țesea/ și împodobeia camerele./ dădea cu var și/ pereții se luminau.../ Din când în când/ ne năștea pe noi./ niște gogoși scâncind/ în jurul cărora trebăluia/ cu tot dragul dăruit/ de Măicuța Domnului.../ Peste noi,/ voinici și frumoși,/ tata sufla o pulbere de înțelepciune/ luată din poveștile neamului./ Purtat prin

concentrării și războaie./ prin lagăre și amintiri./ pe-acasă./ tata – mai nimic./ bietul de el.../ Doar atâta/ făcea tata:/ dădea sens/ vieților noastre”.

Amintirea despre cei plecați se concretizează în stâmpărarea inimii prin voce, prelucrare folclorică: „Frățioare, frățioare./ Unduiri de iarbă moale/ Spală fața-ți de pământ/ Șerpuiesc rădăcinoare/ Printre albele oscioare”.

Apoi, descântecul de drag și dor, cum este cel pentru lună, o temă des întâlnită în lirica tradițională: „Lună, lună, tu, nebună./ Smulge-i soarelui lumină/ Soarbe-i gândul și-napoi/ Îl azvârle într-un trifoi./ Iar din raza lui de miere/ Fă alean și mângâiere/ Cu trei frunze la un loc/ Să nu-i mai poarte noroc”.

„O profunzime pe care autoarea o redă cu o mână sigură și exersată, cu o putere de expresie rar întâlnită”, spune Adrian Lesenciuc despre poeta fondatoare a revistei „Liter-Club”.

Și, ce poate fi mai concludent decât versul „Mă smulg din lut”, poetul devenind parte a nemuririi prin creația lui atunci când pe muchia bobului de grâu așază condeiul de soarbe lumina foi albe.

Cartea zilelor noastre

Dante, detectiv

Poet nemuritor, gânditor adânc, iscusit în multe, Durante di Alighiero degli Alighieri, pe scurt Dante Alighieri, ajunge la un moment dat prior în capitala toscană. Unul dintre cei șase care conduceau Florența cu niște sute bune de ani în urmă. Nevoit, la un moment dat, să se implice în cercetarea unor crime nu de toată mâna, produse-n urbe surprinzător...

Ei bine, inteligența, viziunea, învățătura fac din el un Sherlock Holmes priceput al timpului. Intuitiv, temerar, duce până la capăt cercetarea și află adevărul. Confruntându-se cu multe-n răstimp. Încât povestea te ține cu sufletul la gură de fiecă dată și te minunezi la final, îndreptățit. Cărțile* cu pricina nu le dai deoparte fiindcă-s megafascinante. Zugerăvesc o epocă de larg interes, din vechime. Cu

locuri, și oameni, și întâmplări fel și chip. Giulio Leoni, inspiratul autor italian, rostuind totu` cu câtă pricepere s-o mai putea azi, ne face părtași la filosofia, artele, atmosfera de-atunci. La luxu` și decăderea, promiscuitatea, cultura momentului. Căci lumea latină trăia, ca și asta de-acum, între extreme existențiale șocante. Papalitatea, templierii, conspirațiile, războaiele, șantajul, corupția, ticăloșia, palatele, bisericile, picturile, pergamentele, alchimia și erotismul îndeosebi se-mpreunează echilibrat, motivat, convingător cu dialogurile adecvate.

Cu portrete potrivite, izbutite și descripții vrednice ale unor locuri ce fac istorie perenă. Și mai atractivă azi, la secolii distanță...

Leoni e un condei prolific. Scrie mult și interesant. Are imaginație vastă și așterne pe foaie cum se cuvine. Istoria și literatura sunt domeniile sale profesionale, stăpânite corespunzător. Folosite inovativ, profitabil, onorabil. În

amestec subtil cu teologia, politologia, psihologia, matematica, arhitectura. Nelipsind poezia. Și altele pe care nu le dezvălui aici. Ca să nu știrbesc pofta cetirii celor două romane rezumat entuziast în tableta de față. Modestă, desigur, în raport de frumusețea, valoarea și utilitatea lor neîndoielnice. De impactu` strașnic, nemărginit pe care-l degajă. Chiar și tehnicienii propriu-ziși putând găsi motive de reflecție și interes la ceas de noapte, benefic. Așa cred eu, convins, negreșind. Stau mărturie misterul, adrenalina, documentarea, talentu` realmente ingenios, creativitatea de care mustesc îmbelșugat. Altfel spus, ficțiune de top, superatrăgătoare. Nu puțin lucru, afirm hotărât și-n cunoștință de cauză cert...

ADRIAN SIMEANU

*Giulio Leoni, *Crimele mozaicului* și *Crimele luminii*, Ed. POLIROM, 2006

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Transilvania, starea noastră de veghe

(LII)

Despre educația prin limbă și istorie

Noțiuni cu sensuri diferite

Mai notez o observație de formă, dar cu urmări în conținut: termenii de cetățenie și naționalitate au înțelesuri diferite în cele două mari regiuni ale Europei.

De exemplu, formularea „este cetățean al Uniunii Europene orice persoană având naționalitatea unui stat membru” – preluată din Tratatul de la Maastricht, 1992 – este derutantă pentru un bulgar, un maghiar sau un român etc.

Pentru aceștia din urmă, naționalitatea nu are nicio componentă juridică și exprimă apartenența la o națiune, și nu la un stat. De exemplu, un maghiar care trăiește în Serbia, deși este cetățean sârb și are pașaport sârbesc, se consideră de naționalitate maghiară. Dar asta nu înseamnă că el este cetățean al Uniunii Europene, din moment ce Serbia nu este parte a Uniunii Europene. La fel va spune un român care este cetățean al Ucrainei, anume că el este de naționalitate română, fără ca aceasta să-i permită să fie și cetățean al Uniunii Europene. Cu alte cuvinte, în fosta Europă de Est, identitățile au alt conținut și anumiți termeni omonimi au alte sensuri.

De aceea, pentru est-europeni, formularea „identitatea unui popor își găsește expresia în cetățenie” este relativă.

De exemplu, cei mai mulți maghiari vor spune că se simt ca atare (adică maghiari) nu fiindcă sunt cetățeni ai Ungariei, ci fiindcă sunt de naționalitate ungară (adică fiindcă vorbesc ungurește, au aceleași repere culturale, tradiții, cutume etc. ca toți ungurii, indiferent unde ar trăi ei și indiferent ce fel de cetățenie ar avea ei. Aici se constată cunoscuta distincție dintre națiunea (predominant) politică și națiunea (predominant) etnică, ca urmare a evoluției particulare a popoarelor din Europa Central-Orientală față de cele din partea occidentală.

Personalitățile

În capitolul „Geneza Europei”, evoluția istorică se prezenta nu prin popoare (comunități), ci prin personalități. Justificări ar fi numeroase, una dintre cele mai importante fiind aceea că personalitățile s-au referit la ideea de Europa și tot ele au prezidat la construcția Europei Unite.

Observ doar că există și evenimente sau procese istorice care au contribuit la această unitate sau au tins spre aceasta.

De exemplu, o tentativă de unitate europeană – cu limitele pe care le presupuneau epoca și lumea de la finele Evului Mediu – a fost unirea de la Florența, din 1439, după care, timp de câteva decenii, s-a crezut că Occidentul și Orientul Europei ar putea fi iarăși unite; atunci, în acel secol eroic, o serie de principii catolici și ortodocși au luptat împreună pentru apărarea Republicii Creștine (adică a Europei), fiind considerați deopotrivă „atleți ai lui Hristos”, fără să se mai respingă sau disprețuiască reciproc (exemplu: un catolic, Iancu de Hunedoara, și un ortodox, Ștefan cel Mare).

Conciliul de la Ferrara-Florența a fost un exemplu de congres internațional european avant la lettre, cu participarea celor doi împărați, a celor doi înalți capi ai bisericilor (papa de la Roma și patriarhul de la Constantinopol) și a unor prelați și ierarhi din toată Europa. Ideea sa de bază era foarte generoasă, anume de a reuni Europa catolică și cea ortodoxă.

A fost până la urmă un eșec, dar un eșec care a dat speranțe și a lăsat urme. Și la Konstanz (pe malul lacului Bodensee, în Germania) a fost un asemenea congres european între anii 1414 și 1418, în cadrul căruia s-a pus capăt schismei occidentale și s-a votat pe „națiuni”.

Mai observ că înainte de Secolul Luminilor, cu rare excepții, inițiativele (mai ales individuale și savante) de unitate europeană venite dinspre Occident priveau Europa catolică și protestantă, Europa lui Carol cel Mare.

Cealaltă Europă, de unde pornise chiar numele continentului, era complet ignorată. Cu alte cuvinte, pentru noi, cei de azi, aceste inițiative apar drept parțiale. Or,

astfel de propuneri, de unitate parțială, au fost destule și dinspre Răsărit, dinspre lumea bizantină sau ortodoxă, autorii lor visând să vadă la un loc popoarele slave, grecii și românii, cu scopul de a rezista pentru conservarea valorilor lor comune. Firește, ele nu s-au putut valida niciodată și au devenit caduce, fiindcă civilizația bizantină era în declin, nu mai putea servi ca model, pe de o parte, și deoarece au eșuat în panslavism, adică în naționalism slav, pus sub hegemonia Rusiei, pe de altă parte.

Dar aspirația spre unitate și mai ales spre unități parțiale – îndeosebi atunci când se vedeau pericole iminente pentru popoarele, națiunile și statele fărâmițate – a fost una naturală și perenă în Europa, indiferent că este vorba despre cea catolică, protestantă ori ortodoxă. Treptat, diviziunile religioase au fost înlocuite de cele politice și naționale, generate de ceea ce s-a numit mai întâi „echilibrul european” și apoi „interesul național”, dar, chiar și în aceste condiții, feluritele alianțe, confederări, coaliții etc. au condus la făurirea de unități parțiale și au menținut vie ideea punerii la un loc a energiilor.

Firește, în mai toate aceste cazuri scopurile erau egoiste, hegemonice, dominatoare.

Pentru prima oară în istoria europeană, construcția începută după Al Doilea Război Mondial părea diferită, fiind bazată pe principiile democratice, pe respectarea drepturilor omului, pe nediscriminare și pe libera voință a acelor asociații și, în plus, pe o unitate reală a oamenilor care compun Europa, nu doar a elitelor lor.

Numai că de la exprimarea ideilor până la fapte este o oarecare distanță.

Acad. IOAN AUREL POP

Nacazanie silnim*

Într-o lume precum cea de astăzi, nu mai puțin „mișcătoare și neașezată” decât aceea pe care o evocă Grigore Ureche în letopisețul său, readucerea în actualitate a unor fapte de literatură română veche restrânge din start publicul receptor, punând uneori sub semnul întrebării folosul unei atari întreprinderi. Din fericire, există cercetători pasionați, încrezători într-o grilă axiologică ce nu ține seama de vremi și care intuiesc la ce slujește un asemenea demers, chiar dacă, la o privire de suprafață, nu se dovedește deloc... pragmatic. Avem înaintea-ne, de astă dată, o lucrare semnată de Mihai Petre, din Hunedoara, autor al mai multor cărți de lingvistică (*Introducere în toponimia urbană românească* – 2001, *Toponimie urbană hunedoreană* - 2012 ș.a.), de interviuri (*Autografe hunedorene, Vocația dăruirii* – 2016), de proză (*Cretă color*, 2016, nuvele; *Corvin Caffè* – roman, 2017; *Tăieri în alb* – metaroman, 2018; *Birtul Parcului* – 2019) și de uz didactic. Este vorba despre volumul *Grigore Ureche, un cronicar în cinci ferestre*, apărut la Editura Limes, în 2021. Ca modalități de întâmpinare a letopisețului moldovenesc, semnatul studiului propune *Fereastra lumii*, *Fereastra narațiunii compromise*, *Fereastra întredeschisă*, *Fereastra vorbei* și *Fereastra vorbirii*. Sunt priviri prin intermediul cărora Mihai Petre, având ca pretext galeria de personaje și strategiile de redactare exploatate de cronicar, reliefează dimensiuni mai puțin cercetate de către specialiști ori abordate din altă perspectivă. Demersul teoreticianului urmărește cu precădere maniera în care actanții care se perindă pe scena politică a Moldovei medievale își pun amprenta asupra vremilor (nu doar contemporane lor), precum și felul în care sunt ei înșiși supuși judecății acelorasi vremi – aspecte în tratarea cărora apelează nu atât la faptele relatate, cât la comentariile axiologice care le însoțesc, cu rol de *învățătură* și, câteodată, de *certare*.

Secțiunea intitulată *Fereastra lumii*, cea mai amplă în economia

*) „Adecă certarea celor puternici, ... adecă învățătură și certare celor mari și puternici” (Grigore Ureche).

volumului (peste o sută de pagini), ne previne, încă din primele rânduri, asupra faptului că autorul hunedorean se delimitează în ceea ce privește personajele, de tipologiile clasice („fișa caracterologică, pozitive și negative, principale, secundare, dinamice, statice etc.” – p. 13), optând pentru radiografierea lor în funcție de relațiile interpersonale și de schematizările valorificate în naratologia de dată mai recentă (agent voluntar/involuntar, pacient/victimă, influențator, beneficiar – ca ipostaze succesive ori cumulate). Mihai Petre observă că, în viziunea lui Grigore Ureche, eroii sunt doar „niște figuranți, actori ai timpului istoric pe care-l marchează cu faptele vieții” (p. 14), destinul lor fiind decis de marele scenarist („toate puterile sîntu de la Dumnezeu tocmită” – LȚM). Subordonarea e asumată de către actanți – domnitorii prezentați –, care sunt convinși că viețuirea în spiritul preceptelor biblice le conferă siguranță și izbândă atât la masa tratativelor, cât și pe câmpul de luptă. De aceea, reușitele se pecetluiesc nu doar prin oșpețe, ci și prin înălțarea de așezăminte de cult. Se întâmplă ca aceștia să își uite uneori condiția de figurant/interpret, atari îndrăzneli încheindu-se cu învățătură de minte. Dintre domnitorii moldoveni, spațiul cel mai întins e alocat lui Ștefan vodă. Cercetătorul hunedorean îl însoțește pe domn în toate ipostazele sale (agent, pacient, beneficiar, inclusiv ramificațiile lor), urmărind modul în care cronicarul clădește, din jocul acestora, un portret credibil și

memorabil, acea „îmbinare unică de mitologie și scrutare detașată, de dragoste și reproș” despre care vorbise și Eugen Negrici în studiul său din 1972. Completând/detaliind particularitățile enunțate de boierul moldovean, Mihai Petre scoate în evidență, printre altele, faptul că triumful în luptă se datorează nu atât vitejiei și puterii oștenilor, cât „meștersugului” de care dă dovadă comandantul. Astfel, în bătălia de la Podul Înalt, „au pîrjolitu iarba pretitindinea, de au slăbitu cail turcilor cei gingași”, în vreme ce la Codrul Cozminului „au trimis înainte... să săciuaiscă pădurea, să o înțineze, ca să o poată porni asupra oștii, dacă vor intra în pădure” (LȚM). Ștefan vodă este, deopotrivă, și un bun psiholog al mulțimilor, intuind, de pildă, mijloace care să domolească soldații atunci când aceștia, înspăimântați de puhoiul turc, cad în „zmințală”. Din păcate, „pedestrerea” oștii sale (spre a nu fugi din calea dușmanului) – cumulată și cu faptul că ajutorul promis de vecini nu sosise – are ca deznodământ strivirea armatei moldovene, Ștefan însuși picând „de pre cal jos”. Cum „Dumnezeu l-au feritu și nu s-au vătămat” (LȚM), căpetenia și oștenii rămași în viață cinstesc eroii și pe Cel de Sus, îngropând trupurile celor pieriți și înălțând deasupra lor o biserică. Împăcat, Ștefan își reface apoi armia și, cu ce reușește să adune, se îndreaptă spre Dunăre, surprinde „păgânii” în timp ce se odihneau și îi pune pe fugă. Mai toți domnii care îl urmează la tron sunt nevoiți să poarte pe umeri gloria antecesorului.

Niciodată faptele lor nu se vor dovedi pe potriva modelului. Fiul Bogdan e inferior chiar și fizic (căci era „grozav la față și orbu de un ochiu” – LȚM), fiind respins de Elisafra, sora craiului leșilor, pe care o voise de soată. Umilit și hotărât a-și reface cu orice preț stima de sine, îi pradă țara, atrăgând, la rându-i, răzburarea polonilor. Nefiind capabil așadar să se însoare, precum tatăl său, cu o „doamnă de mare rudă” (și o putem aminti aici pe „Mariia din Mangop”, prima soție a lui Ștefan), Bogdan „se va consola cu «o doamnă din țară»”... Nu lasă după el nici cine știe ce reforme în administrație ori legislative. Nepotul, Ștefan vodă cel Tânăr, pare mai aproape de →

DELIA MUNTEAN

„firea moșu-său”, în lupte și la mânie, G. Călinescu socotindu-l „o copie juvenilă” a acestuia. Va muri otrăvit de doamnă, însă boierul cronicar nu-și asumă informația cu pricina. În galeria conducătorilor Moldovei urmează Petru Rareș, susținător – în primii ani de domnie – al păcii și al stabilității, pentru ca ulterior să stârnească o serie de conflicte cu vecinii, silindu-i să se coalizeze împotriva-i. Fuga dezonorantă în munți, după ce află că boierii și țara nu-i mai acordă credit, deghizarea în pescar și acceptarea ospățului „păscărescu” (mai concret: „pîne și cu pește friptu” – LȚM) devin un pretext pentru cronicar de a se opri asupra laturii umane a personajului (imaginat „singur... întrîndu în munte, într-adîncu, fără drum, fără povață..., flămîndu și trudit...” – LȚM). Seria umilintelor continuă cu ploconirea înaintea împăratului turc Suleiman („ca să să facă milă, să-l ierte” – LȚM), Petru Rareș fiind astfel „primul domnitor moldovean care-și reprimește tronul grație milei otomane” (p. 47-48). Realizând o paralelă (în funcție de criterii anume) cu voievodul Ștefan, cercetătorul constată că „panta pe care [succesorii săi – n.n. D.M.] se înscriu ca domn și domnie este întotdeauna descendentă” (p. 57). În pofida abilităților pe care le moștenesc, aceștia nu sunt capabili să mențină rânduiala în țară și dezvoltă relații sinuoase cu boierii, accelerându-și astfel „ieșirea din scenă”. Scrie Mihai Petre: „Cu următorii domnitori, excepție Ion vodă [...], țara va intra în *Zodia Cancerului*, metaforă sadoveniană pentru zodia suferințelor continue” (p. 60). Ne întâmpină, în ordine, Alexandru vodă Cornea (care – spune letopisețul – nu mai este „sămânță de domnu”, fiind la origine slugă de boier, apoi „portariu la cetatea Sucevii”), Iliș vodă (care „pe dinafară să vedea pom înflorit”, iar pe „dinlăuntru lac împutit” – LȚM; el se convertește la mahomedanism, „pedepsit” fiind cu ani grei de închisoare și cu pierderea averii; în plus, moare – după cum zice cronicarul – cu „sufletul său în mîinile diavolului, în legea tucească”). Fratele celui din urmă, Ștefan vodă, caută să repare fărădelegea lui Iliș, obligând „eriticii” din țară să treacă la ortodoxie. Cum el însuși manifestă

abateri grave de la preceptele creștine, boierii îlucid prăbușind asupra-i cortul domnesc. Morala e limpede: avem de-a face cu un act legitim, susținut de instanța divină, în baza căruia celor „„umblători și cercetători de păcate» [...] li se trimite «sfîrșenie, ca să nu mai adauge păcatul»” (p. 64). Alexandru Lăpușneanul îndeamnă cronicarul la meditații asupra condiției umane dependente de puterile cerului, toate acțiunile întreprinse de om fiind „de răsipă și trecătoare” (LȚM). Scena otrăvirii lui de către prima doamnă – e de părere Mihai Petre – putea fi mai consistent amprentată artistic; se pare însă că boierul Ureche nu se simte în largul său în zona fabulației, preferând lapidaritatea și certitudinea oferite de informațiile strict istorice. Despot vodă, cunoscător al mai multor limbi, face promisiuni pe care nu le poate ține, practică disimularea (cuvios, în aparență, e „la taină eretic”), mituiește, inventează taxe mereu mai împovărătoare și „dezbracă” bisericile de patrimoniu. Dintre ceilalți domni, ies în evidență Ion vodă (mult mai sadic decât Lăpușneanul, el terorizează boierii arzându-i și îngropându-i de vii pentru a le lua averile; este ateu: „de lege își rîdiia, că în postul cel mare s-au însurat și alte călcături de lege multe făcîia” – LȚM), Ivan Potcoavă (plastografiază scrisori pentru a

dovedi că este cel mai potrivit pentru tron), Patru vodă Șchiopul (iubit și de boieri, și de prelați, căci era „domnu blîndu, ca o matcă fără acu”, era „nebețiv”, „necurvar”, „nelacom”, „nerăsipitoriu”; preferă să renunțe la scaun decât să suplimenteze dările moldovenilor către Înalta Poartă), Aron vodă (câștigă tronul datorită susținerii – de nevoie – a cămătarilor turci de la care împrumutase bani, acesta neputînd să-i returneze decât prin sporirea taxelor țării sale). Secțiuni distincte găsim referitoare la boieri (priviți îndeosebi ca erou colectiv), la nobili, la vecini (leșii, tătarii, turcii și unгурii), la doamne și domnițe (figuri decorative, un fel de anexe ale domnitorului) – personaje văduvite însă de vibrație existențială, de tensiune, căci nu prea le auzim asumându-și replici proprii, nici măcar recreate ficțional. Ferestrele din partea finală a volumului sintetizează câteva dintre „îndrăznelile” prin care Grigore Ureche se delimitează de letopiseț ca specie strict informativă, de consemnare a faptelor și a personalităților istorice. Sunt menționate modificările de incipit ale capitolelor, alternarea secvențelor de relevanță diferită, surprinderea gesticulației din spatele scenei, intervențiile subiective ale cronicarului (p. 141), aspecte sesizate și de alți critici și istorici literari (Eugen Negrici, G. Călinescu, Nicolae Manolescu, Nicolae Cartoian, Mircea Scarlat, Dumitru Velciu). Noutatea pe care o aduce Mihai Petre constă în abordarea acestei cronici „ca istorie și discurs”. Altfel spus: acțiune & morală. Sau: fapte brute, apoi „învățătură și certare”. Nacazanie silnim. Un fragmentarism pe care cărturarul hunedorean îl socotește dăunător coerenței epice, poate chiar creionării unui Ev Mediu autohton viu. Căci emoția, trăirea sunt parcă desprinse de eveniment, uneori întârziate și văduvite de consecințe în derularea firului acțiunilor viitoare. Dincolo însă de toate acestea, autorul letopisețului are meritul de a cunoaște importanța cuvîntului scris, atitudine care îl așază în rândul figurilor cu adevărat luminate ale epocii sale. Finalul studiului face un salt peste secole: vremurile de acum – notează Mihai Petre – legitimează vorbele profetice ale cronicarului privind „scăderea care se vede că au venit în zilele noastre”...

Radu Bercea

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Nimeni nu se cunoaște pe sine mai bine decât el însuși.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne ajutați pe noi, cititorii, să ne mai punem merinde pentru călătoria cea lungă către Cer, așa cum frumos ați început o predică într-o zi sfântă de duminică.

Îps. Ioan: Da, știu că în fiecare dimineață vă puneți merinde, când mergeți la serviciu. Oricâtă râvnă am avea noi pentru călătoria cea lungă până la poarta Raiului, avem nevoie de un pic de merinde. În fiecare duminică, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, prin sfințele evanghelii, ne oferă merinde.

L.C.: Aș vrea să vă rog să ne o-prim la „merindea” oferită credincioșilor de parabola intitulată *Pilda lucrătorilor răi*, pe care o citez în continuare:

„Era un om oarecare stăpân al casei sale, care a sădit vie. A împrejmuit-o cu gard, a săpat în ea teasc, a clădit un turn și a dat-o lucrătorilor, iar el s-a dus departe. Când a sosit timpul roadelor, a trimis pe slugile sale la lucrători ca să-ia roadele. Dar lucrătorii, punând mâna pe slugi, pe una au bătut-o, pe alta au omorât-o, iar pe alta au ucis-o cu pietre. Din nou a trimis alte slugi, mai multe decât cele dintâi, și au făcut cu ele tot așa. La urmă, a trimis la ei pe fiul său, zicând: Se vor rușina de fiul meu. Iar lucrătorii viei, văzând pe fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm și să avem noi moștenirea lui. Și punând mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis. Deci, când va veni stăpânul viei, ce va face acelor lucrători? I-au răspuns: Pe aceștia răi, cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor. Zis-a lor Iisus: Au n-ați citit niciodată în Scripturi: „piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns să fie în capul unghiului.” (Matei, 21, 33-42)

Îps. Ioan: Ce-ar fi însemnând parabola aceasta? Vă aduceți aminte de la școală când învățam speciile literare. Printre altele, profesorii ne spuneau și despre parabolă. Pe scurt este cam așa: spui într-un fel și înțelesul este mult mai adânc, în alt fel. Și să începem să luăm verset cu verset, ca să vedem ce-a vrut să spună Hristos cu parabola aceasta a viei și a lucrătorilor viei.

Întâi să precizăm câteva lucruri pe care Hristos Și-a construit această minunată parabolă. Stăpânul viei este Tatăl cel Ceresc. Cine o fi via? Nu se referă Hristos la butucii aceia de vie, ci via sunt eu și tu, și tu și celălalt, și toți. Noi, când ne aflăm în biserică, suntem una dintre cele mai frumoase plantații de vie. Fiecare dintre credincioșii prezenți în biserică este un butuc de vie care a crescut

și binecuvântat să fie Dumnezeu că, prin harul Său, în dimineața de duminică, credincioșii vin la biserică și fiecare este plin de rod.

În toate bisericile din spațiul nostru, în zilele de sărbătoare, se adună mulți credincioși, adică *via cea roditoare a lui Hristos*. Binecuvântat să fie Dumnezeu că ne-a ajutat și îi ajută pe credincioși să *rodească*.

Să vedem apoi că mai apare încă un personaj, acela colectiv, în cadrul acestei parabole și anume lucrătorii viei. Mântuitorul se referă la lucrătorii viei în vremea aceea când încă biserica nu era întemeiată, se referă la arhierii și preoții de la templul din Ierusalim care lucrau via poporului ales de Dumnezeu, poporul lui Israel. Mântuitorul spune că stăpânul a plecat departe și a lăsat via lucrătorilor, adică pe poporul lui Israel l-a lăsat pe seama preoților și arhierilor de la templu, să lucreze sufletele lor și să aducă roade. Și-a făcut stăpânul un legământ cu lucrătorii din vie, ca atunci când via va rodi, o parte din roade să le dea stăpânului, bineînțeles, o parte să rămână la ei.

L.C.: Desigur, Înaltpreasfințite Părinte, că înțelegerea a fost bună, dar vă rugăm să insistați asupra conținutului ce urmează care explică titlul pildei despre lucrătorii răi.

Îps. Ioan: Iată că ne spune Mântuitorul că, la un moment dat, stăpânul plecând departe, și-a trimis câte o slugă și pe alta, iar alta, să le ceară lucrătorilor din roada viei. Și spune că pe unii i-au bătut, pe unii i-au omorât și pe alții i-au ucis cu pietre. Aceștia ar fi fost, după tâlcuirea parabolei, profeții *Vechiului Testament* pe care i-a trimis și prin care Dumnezeu le-a grăit oamenilor, poporului lui Israel. Sfârșitul acestora a fost cutremurător. Știți cum și-a sfârșit viața profetul Isaia? Profetul Isaia, care este numit și Evanghelistul *Vechiului Testament*, care a scris cel mai frumos despre venirea lui Mesia. Pentru că atât de frumos a vorbit despre venirea lui Mesia, lucrătorii viei lui Israel au luat un fierăstrău și l-au despiciat în două pe cel pe ale cărui buze a pus Dumnezeu atâta har ca să vorbească despre Fiul Său! Și lucrătorii viei l-au despiciat cu fierăstrăul în două! Citiți cartea lui Isaia! A scris-o cu sânge.

Știți apoi, ați auzit despre profetul Ieremia? Știți cum a sfârșit el? Aruncat ca un câine într-o groapă, lăsat acolo, fără apă, fără hrană și s-a stins cum se stinge o

lumânare pe care dumneavoastră o aprindeți cu atâta evlavie în fiecare duminică, când veniți la biserică, la Sfânta Liturghie.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ne punem întrebarea de ce în această parabolă este vorba despre o *vie*. Înseamnă ceva anume, ceva special? Putea fi vorba despre orice altă plantație?

Îps. Ioan: Da. Oare de ce dă Mântuitorul pilda cu lucrătorii viei și nu vorbește despre lucrătorii unui lan de grâu? Ce e mai sfânt: un lan de grâu sau o vie? Unde se lucrează mai mult? La o holdă de grâu sau la o plantație de viță? Câtă muncă este la o vie! Vă aduceți aminte din *Vechiul Testament*, când Noe, după potop, ce-a făcut? Întâi a sădit o plantație de vie. Ce-au făcut iscoadele pe care le-a trimis Moise când a scos poporul lui Israel din Egipt? Când le-a trimis să vadă cum este Țara Canaanului spre care se îndrepta cu poporul? L-a trimis pe Iosua și pe Calep. Cu ce au venit din Canaan? Cu niște prăjini strașnice pe umăr, cum apare în pictura antică, curgând de pe ele niște vițe de vie cu struguri foarte mari, semnul belșugului. De aceea a vorbit despre lucrătorii viței-de-vie.

Și spune mai departe Mântuitorul că, în cele din urmă, văzând ce-au făcut lucrătorii cu cei trimiși de el, a spus: *Mai am o singură soluție, să-l trimit pe fiul meu. Poate se vor rușina de el*. Și n-a fost așa, pentru că lucrătorii au zis: *Iată a venit moștenitorul, haideți să-l ucidem și să luăm moștenirea lui*.

Nu cumva vedeți că Mântuitorul deja se introduce tainic și pe sine în parabola? Oare n-a trimis Tatăl pe Fiul Său? Ce-au făcut lucrătorii și păstorii de la templul din Ierusalim? Ei L-au condamnat la moarte. L-au dat pe mâna oștirilor romane. L-au scos afară din cetate și L-au răstignit.

Iată, cuvintele rostite de Hristos în parabola aceasta a lucrătorilor viei se vor împlini nu peste multă vreme. Dacă am putea să tragem un arc peste time, în această scurtă parabolă am vedea o istorie a umanității petrecută în trei acte. Actul întâi, creația, care înseamnă că stăpânul a sădit acea vie. Un alt act ar fi acela al lucrării ei de către lucrătorii viei și, ultima parte, pătimirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru noi, în perspectiva veșniciei. După ce stăpânul spune că a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stăpânul, după ce a sădit via, a săpat în stâncă un teasc pentru a stropi strugurii, nu pentru a o păzi, deci a desăvârșit creația. Noi știm din *Cartea facerii* că apoi Dumnezeu s-a odihnit, în ziua a șaptea. În contextul acestei evanghelii nu ni se spune că stă

Episcopul Melchisedec Ștefănescu

130 de ani de la moartea sa

Unul dintre cei mai de seamă ierarhi care au păstorit la Episcopia Romanului a fost **Melchisedec Ștefănescu**. S-a născut în 1823 în satul Gârcina (jud. Neamț), în familie de preot, primind la botez numele de Mihail. A învățat carte în satul natal, apoi în Piatra Neamț și la Seminarul de la Socola. Călugărit sub numele de Melchisedec, a fost trimis la studii la Academia duhovnicească din Kiev, care i-a conferit titlul de magistru în teologie. Reîntors în țară, a fost profesor la Seminarul de la Socola, apoi rector al Seminarului din Huși. Ca profesor a scris mai multe manuale didactice pentru seminariile teologice. Ales deputat al preoților din Huși în Divanul Ad-Hoc, și-a spus aici cuvântul cu tărie, cerând Unirea Principatelor. Apreciat de Alexandru Ioan Cuza, a fost numit ministru al Cultelor în 1860 în guvernul lui Mihail Kogălniceanu. După câteva zile însă, a fost silit să demisioneze din pricina opoziției pe care i-au făcut-o reprezentanții boierimii și ai clerului înalt, care nu puteau îngădui ca un simplu arhimandrit să facă parte din guvernul țării. În anul 1861 și-a încheiat activitatea didactică, fiind numit locțiitor de episcop la Huși. În 1864 a fost numit locțiitor de episcop la nou-înființata Episcopie a Dunării de Jos, în 1865 fiind decretat episcop eparhial. A sprijinit cu căldură toate reformele lui Cuza, printre care și secularizarea. În 1868 a fost trimis într-o misiune diplomatică la Petersburg, la țarul Alexandru II. În 1875, Sf. Sinod l-a trimis într-o nouă misiune peste hotare și anume la conferința vechilor catolici, la Bonn. În februarie 1879 a fost ales episcop al Romanului, unde a păstorit până la moarte (16 mai 1892).

Episcopul Melchisedec a fost unul din cei mai de seamă cărturari din secolul XIX, scriind îndeosebi studii de istorie, care își păstrează valoarea până azi. A studiat de asemenea viața unor vlădici de seamă din trecut: *Viața și scrierile lui Grigorie Țamblac*, *Biografia episcopului Dionisie Romano*, *Din viața mitropolitului Filaret II al Ungrovlahiei*, *Viața mitropolitului Antim Ivireanul etc.* Alte lucrări, printre care și o

Istorie a Mitropoliei Moldovei, au rămas în manuscris. Pentru bogata sa activitate științifică, Academia Română l-a ales membru activ al ei.

Ca episcop s-a dovedit un bun organizator și un bun păstor de suflete. La Roman a ridicat în incinta Episcopiei case noi, precum și o frumoasă clopotniță la intrare. În fața Episcopiei a construit o grădiniță de copii. Avera sa a lăsat-o în grija unei epitropii, urmând ca din veniturile ei să se trimită anual câte un student la Academia din Kiev, să se înființeze în Roman o grădiniță de copii, precum și o școală de cântări bisericești, în care să se primească numai copii orfani, cu întreținere gratuită. Bogata sa bibliotecă, precum și o colecție numismatică, le-a lăsat Academiei Române. Deci și prin testamentul său și-a arătat marea sa dragoste pentru Biserică și dorința de propășire a poporului.

De asemenea, episcopul Melchisedec Ștefănescu, în timpul Războiului de independență, a dat dispoziții ca preoții să strângă ofrande pentru ostașii români, fie pe listele Crucii Roșii, fie pe ale comitetelor formate în acest scop, iar în cazul când nu existau asemenea liste, să le întocmescă protopopii. El însuși a făcut câteva daruri însemnate în bani. Melchisedec a dovedit că este un om superior nu numai în viață, ci și după moarte, prin testamentul său. Avera sa consta dintr-un capital de 150.000 lei noi (la care s-au adăugat 10.000 din partea fratelui său, arhiepiscopul Valerian), o prisacă cu 100 de stupi, două rânduri de case într-o grădină situată în fașa Episcopiei. Prin testament, a rânduit ca această avere să fie administrată de epitropie, în

frunte cu episcopul de Roman, iar din veniturile ei să se dea anual 1.000 de lei unui tânăr care să studieze în Academia teologică din Kiev. Dintre tinerii care au beneficiat de burse oferite de Fundația Melchisedec pot fi amintiți preoții Ludovic Cosma, Victor Gervescu, Ioan Țincoca, profesorii Vespasian Erbiceanu, Constantin Nazarie, Ștefan Berechet, viitorul patriarh Nicodim Munteanu și alții. Tot prin testament a rânduit ca în satele sale din fașa Episcopiei să se înființeze o grădiniță pentru copiii din Roman, precum și o școală de cântăreți, în care să fie primiți numai copii orfani, având întreținere gratuită. Bogata sa bibliotecă (82 manuscrise și 2511 cărți), precum și colecția numismatică (114 monede), le-a lăsat Academiei Române. Era una din cele mai bogate biblioteci de la sfârșitul secolului XIX, cu lucrări de cuprins foarte variat: istorie, literatură, teologie, probleme politico-sociale, pedagogie, economie, agricultură, științe, medicină, artă, publicații periodice etc. Astfel, și-a înscris numele, alături de al episcopului Dionisie de la Buzău și al mitropolitului Iosif Nanișcu, printre ctitorii Bibliotecii Academiei Române. La 22 mai 1877 episcopul Melchisedec primește o scrisoare redactată în românește de la consulul P. Romanenco, prin care acesta aduce mulțumiri episcopului pentru donația de 2.400 kg ceai, 32 kg zahăr și două bucăți de pânză în lungime de 72 de coți destinate pentru ambulanța armatei imperiale. Episcopul Melchisedec are o contribuție de seamă și prin fapte, la sprijinirea Războiului de Independență. La apelul lansat de ministrul M. Kogălniceanu, episcopul donează o mie de franci din banii săi pentru cumpărarea de arme. Prin telegrama datată 23/9 -- 1877, ministrul Kogălniceanu exprimă episcopului recunoștință în numele Domnitorului și al Țării pentru ofranda de o mie de franci ce a făcut-o pentru cumpărarea de arme. Din două concepte autografe ale episcopului, din 12 septembrie 1877, aflăm că el a înaintat Ministerului de război un bon domonial, ieșit la sorți în iulie 1876, cu 28 de cupoane, rugând ca suma arătată să fie alăturată la sumele destinate pentru cumpărarea de arme. Cu date de 26 septembrie 1877 ministrul afacerilor externe Kogălniceanu cu adresa nr. 11886, →

FLORIN BENGHEAN

Amvon

Omul se descoperă pe sine și prin suferință

Într-un orașel oarecare trăia un om foarte bogat. Casa lui era mică și părăginită. Bogatul nu voia să clădească o casă nouă, ci toți banii și-i strângea și îi aduna. Dar odată, într-o seară, i-a luat foc casa. A sărit din pat fără să se mai îmbrace, a înhățat în pripă bogăția agonisită și a țâșnit afară. Casa s-a prefăcut în cenușă, dar stăpânului nu i-a părut câtuși de puțin rău. El s-a mutat cu averea sa într-un alt oraș, a clădit o preafrumoasă casă și s-a sălășluit acolo cu bucurie, fără griji.

Care e noima acestei parabole? Orașelul înseamnă această lume, în care oamenii, ca niște musafiri, trăiesc pentru scurtă vreme. Casa mică și veche înseamnă trupul omenesc, casa sufletului. Omul bogat este creștinul înțelept care a auzit, a priceput și a pus în inima sa cuvintele lui Hristos: „Ce folos este omului dacă va dobândi întreaga lume, iar sufletul său îl va pierde?”

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

Convorbiri duhovnicești

(Urmare din pagina 52)

→a opta care este veșnicia.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne explicați câteva dintre semnificațiile rezultate din contextul pildei despre lucrătorii viei, care se dovedesc a fi niște lucrători răi. Eventual, vă rog să vă adresați unor cititori anume.

Îps. Ioan: Deci, stăpânul acelei viei nu s-a dus undeva departe să se odihnească, ci să lucreze.

Pe lucrătorii de pe pământ i-a lăsat să lucreze *via cea de jos*, iar Stăpânul viei, Tatăl, lucrează în *via cea de Sus*. Dumnezeu să ne răsădească pe fiecare, din via aceasta de jos să ne răsădească în Cer, în holda Raiului!

Ați văzut cum lucrătorii viei iau o mlădiță fără să aibă rădăcină și o pun în pământ, și mai răsare o altă viță vie. Tot așa, iubită mamă, și în pântecul tău, astăzi, Dumnezeu-Tatăl sădește o mlădiță de sfânt. O, ce pământ sfânt! Ce țărână sfântă trebuie să fie în pântecul mamei, căci nicăieri în univers Dumnezeu n-a găsit o țarină mai binecuvântată decât pântecul mamei în care sădește o mlădiță de sfânt, ca să crească și apoi s-o mute în *via cea de Sus*.

Binecuvântate să fiți, iubite mame creștine, în care răsădește mereu Dumnezeu viața, mlădița de sfânt, aici, pe pământ, și apoi o mută în Cer!

În contextul parabolei nu se spune că via n-a rodit, deci înseamnă că ceea ce a creat Dumnezeu, totul este bun și bine întocmit. Via a rodit. Nu spune Mântuitorul că via n-a rodit și când a venit trimisul stăpânului n-a găsit niciun rod. Iată via a rodit și a dat rodul ei, dar lucrătorii n-au vrut să mai împartă rodul cu stăpânul viei.

Nu știu dacă vă mai aduceți aminte că, la botanică, profesorii ne-au prezentat multe specii de plante și de copaci. Vorbind despre un copac, spuneau că are rădăcină, tulpină și coroană. Și noi avem trei mari părți ale vieții noastre. Rădăcina viței aceleia de vie ar fi inima omului, este adâncul din om, pe care numai tu și Duhul Sfânt îl cunoști. *Nimeni nu se cunoaște pe sine mai bine decât el însuși*. Deci adâncul, inima este a noastră. Noi trebuie să avem grijă de inimă. Lucrătorii viei, ei, nu sapă la rădăcină. De ce se ocupă lucrătorii viei? De coroana viței. Iată de ce se ocupă preotul astăzi în fața Sfântului altar! De coroana credincioșilor, ca să vă facă mai plăcuți lui Dumnezeu. Iată, eu trebuie să am grijă de inimă, păstorul de coroana viței și urmează roadele. Roadele sunt ale lui Dumnezeu. *Inima e a mea, coroana, a păstorului, roadele sunt ale lui Dumnezeu*. Iată, s-a apropiat toamna și stăpânul viei va veni, de data aceasta personal, ca să caute în coroana vieții mele, să vadă dacă anul acesta am rodit

Episcopul Melchisedec Ștefănescu

→în numele guvernului, aduce vii mulțumiri pentru patriotice ofrande. Al doilea concept este o telegramă adresată Doamnei României, prin care episcopul Melchisedec pune la dispoziție măriei-sale două mii de franci, în două bonuri domeniiale, pentru îngrijirea răniților soldați români și ruși. Prin telegrama de la oficiul Cotroceni, datată 22 septembrie 1877, i se aduce episcopului vii mulțumiri în numele bravilor răniți. Suma trimisă va fi împărțită: 1000 franci spitalului de la Cotroceni și 1000 franci spitalului rus. La 16 septembrie 1877 episcopul Melchisedec tipărește o carte pastorală către creștinii din eparhia sa, redactată în cele trei limbi ale popoarelor care luptau în război: română, rusă, bulgară. În Cartea sa pastorală episcopul Melchisedec arată

că războiul ce urmează pentru Independența Țării și pentru libertatea creștinilor înmulțește pe zi ce merge tot mai mult numărul răniților. Îngrijirea răniților reclamă de la patriotismul și dragostea noastră creștină ajutoare multe și grabnice spre salvarea vieții acestor martiri ai țării și ai crucii creștine. Pentru acest scop episcopul a orânduie ca timp de o lună de zile, în timpul sfintelor slujbe să se poarte prin biserici un disc pentru donații, iar pe de altă parte credincioșii sunt îndemnați să se roage pentru izbânda armatelor creștine. Ca rezultat al difuzării cărții pastorale în eparhia sa, episcopul Melchisedec, cu scrisoarea de la 25 noiembrie 1877, fiind la București, depune suma de 1510 lei 72 bani, adunați până atunci în folosul soldaților români răniți în război, care reprezintă sentimentele pioase și naționale ale fiilor săi spirituali.

Totodată asigură că nu va întârzia a înainta și alte ofrande de felul acesta. Așadar, se poate aprecia că episcopul Melchisedec a avut o contribuție de seamă la războiul pentru independența de stat a României prin cumpărarea de arme, prin Cartea pastorală dată în eparhia sa în care a îndemnat la ofrande din partea fiecăruia pentru îngrijirea răniților, prin donația personală de 2000 de franci în folosul răniților, prin adunarea sumei de 1510 lei de la pioșii creștini pentru spitale. Netăgăduit că vor fi fost și alte donații, pe care timpul nu ni le-a păstrat. Este de amintit și aportul său moral, mai ales prin acel apel la sentimentele patriotice cu care a înflăcărat pe cei păstoriți, a îmbrățișat pe ostași și s-a rugat pentru izbânda cauzei mărețe de Independență a României și eliberare a popoarelor creștine.

EDUCAȚIE CREȘTINĂ

ȘI VIZIUNE TEANDRICĂ ÎN FAMILIA ORTODOXĂ

Familia, această oază din viața oamenilor, locul unde poate fi găsită înțelegerea, ajutorul reciproc, susținerea permanentă, dragostea necondiționată, armonia zămisliitoare de comportamente corecte și de realizări importante, este și rămâne o formă benefică de organizare socială, în măsura în care ea tinde spre o funcționalitate înaltă și spre o idealitate atât tradițională, cât și creștin-existențialistă contemporană.

Matricea a genezei și a dezvoltării fizio-psiho-socio-culturale a viitorilor cetățeni, copiii de azi care vor deveni tinerii de mâine, familia are un rol covârșitor în formarea generațiilor care urmează să conducă societatea, într-o perspectivă mai mult sau mai puțin îndepărtată. Buna sa funcționalitate, din punct de vedere al status-ului și rolurilor sale sociale, asigură o tot atât de bună organizare și funcționare a comunității.

Familia tradițională, formată din părinți naturali, biologici (o mamă și un tată), din copii, uneori și bunici, imprimă copiilor în dezvoltare amprenta arhetipală normală (Animus și Anima), cu valori diferențiatore de ordin fiziologic, psihologic, psihanalitic, comportamental, cultural, în așa fel încât copiii își pot însuși normele firești și predominante statistic de conviețuire armonioasă în societate.

În familiile creștine, copiii sunt crescuți într-o atmosferă impregnată de reperele religioase transmise din generație în generație. Ca model de bază este păstrat Decalogul din Vechiul Testament, unde citim:

„Grăit-a Domnul toate cuvintele acestea, zicând:

Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău, Cel ce te-a scos din țara Egiptului, din casa robiei.

Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine.

Să nu-ți faci chip cioplit, și nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, acolo sus, ori din câte sunt pe pământ, aicea jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ.

Să nu te închini lor, și nici să le slujești; că Eu, Domnul, Dumnezeul tău, Eu sunt un Dumnezeu gelos, Cel ce vina părinților o dă pe seama copiilor până-la al treilea și-al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc, dar Mă milostivesc până-la al miilea neam spre cei ce Mă iubesc și-Mi păzesc poruncile.

Să nu iei numele Domnului, Dumnezeului tău, în deșert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deșert numele Lui.

Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca s-o sfințești. Șase zile să lucrezi; în ele fă-ți toate treburile, dar ziua a șaptea este odihna Domnului, Dumnezeului tău; în ea să nu faci nicio muncă, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoac al tău, nici străinul ce poposește la tine, fiindcă-n șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o.

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământul pe care Domnul Dumnezeu ți-l va da.

Să nu ucizi.

Să nu te desfrânezi.

Să nu furi.

Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău.

Să nu râvnești la casa aproapelui tău; să nu râvnești la femeia aproapelui tău, nici la ogorul lui, nici la sluga lui, nici la slujnica lui, nici la boul său, nici la asinul său și la niciunul din dobitoacele lui și la nimic din câte sunt ale aproapelui tău.” (Ieșirea 20, 1-17).

Atmosfera ideală de coexistență în familie este aceea de iubire necondiționată. Aceasta implică o maturizare intelectuală, o scară de valori bine sedimentată, o dezvoltată inteligență emoțională, o empatie profundă și un spirit jertfelnic pronunțat, cu alte cuvinte o înduhovnicire aleasă, de înaltă omenie, ceea ce reprezintă în chintesență „o atitudine teandrică” (Nicolae Berdiaev), de natură umano-divină. Ca prototip al

acestei atitudini este Chipul Mântuitorului nostru, Domnul Iisus Hristos.

Rezumatul întregului Nou Testament constă, de fapt, în cele două norme de coexistență umană, stabilite de Logosul divin:

„1. Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta.

2. Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși.”

Învățătura lui Iisus Hristos, văzută ca monadă a *Decalogului*, este extrem de simplă și de clară; ea implică însă, ca o consecință, o multiplă ramificație de comportamente interiorizate în viața omului, până la cea mai infimezimală celulă a ființei sale. În aceasta constă „metanoia”⁹ autentică, viziunea și sublimarea transformatoare a gândirii și a simțirii omului sub imperiul credinței și dragostei de Dumnezeu și de aproapele nostru.

La *Decalogul* cuprins în învățăturile Vechiului Testament, se adaugă, ca temelie educațional-morală, în familiile ortodoxe și nu numai, și „*Fericirile*” propovăduite pe Munte de către Iisus Hristos, mulțimii de oameni care-L urmau și-L ascultau. Aceste 9 îndemnuri de viață duhovnicească sunt de o înaltă ținută moral-cetățenească și duhovnicească, ele susținând importanța unei abordări teandrice a vieții.

„Văzând Iisus mulțimile, S-a suit în munte: și șezând El, au venit la Dânsul ucenicii Săi. Și, deschizându-și gura, îi învăța, zicând:

„1. Fericiri cei săraci cu duhul (lumii acesteia, n.n.), că a lor este împărăția cerurilor.

2. Fericiri cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.

3. Fericiri cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.

4. Fericiri cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.

5. Fericiri cei milostivi, că aceia se vor milui.

6. Fericiri cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.

7. Fericiri făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.

8. Fericiri cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor.

9. Fericiri veți fi când din pricina Mea vă vor ocări și vă vor prigoni →

Drd. DAN NEMEȘ

⁹ Aimé Michel, (2006), *Metanoia. Fenomene fizice ale misticismului*, Ediția a doua, Traducere din limba franceză de Radu I. Petrescu, București, Editura Nemira.

și, mințind, vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa i-au prigonit pe profeții de dinaintea voastră.” (Matei 5, 1-12).

Cel mai explicit și convingător discurs al acestei stări interioare, privilegiate, a omului apropiat de divinitate și care poartă în sine marca acestei apropieri, este cel susținut de Sf. Apostol al Neamurilor, marele Pavel, fostul Saul care, pe drumul Damascului, a suferit această *transformare metanoică*, transfiguratoare pentru întreg restul vieții sale, ca atitudine, viziune și comportament. Iată ce spune el într-una din Epistolele sale către Corinteni:

„De-aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, dar dacă n-am iubire făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval zângănit. Și de-aș avea darul profeției și de-aș cunoaște toate tainele și toată știința și de-aș avea credința toată să pot muta și munții, dar dacă n-am iubire, nimic nu sunt. Și toate averile mele de le-aș împărți și trupul meu de mi l-aș da să-l ard, dar dacă n-am iubire, nimic nu-mi folosește.

Iubirea *rabdă-ndelung*; iubirea se dăruie, ea nu invidiază; ea nu se trufește, nu se îngâmfă; ea nu se poartă cu necuviință, nu-și caută pe ale sale, nu se întărită, nu ține-n seamă răul, nu se bucură de nedreptate, ci de adevăr se bucură; pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește, pe toate le rabdă; iubirea niciodată nu se trece.

Fie ele profețiile: pieri-vor; fie ele limbile: înceta-vor; fie ea știința: pieri-va. Că-n parte cunoaștem și-n parte profețim. Dar când va veni ceea ce-i desăvârșit, atunci ceea ce-i în parte se va desființa. Când eram copil, vorbeam ca un copil, gândeam ca un copil, judecam ca un copil: dar când am devenit bărbat, le-am desființat pe cele ale copilului. Căci acum vedem prin oglindă, ca-n ghicitor; dar atunci, față către față. Acum cunosc în parte; atunci însă deplin voi cunoaște, așa cum și eu deplin sunt cunoscut.

Și acum rămân: credința, nădejdea, iubirea, acestea trei; dar cea mai mare din ele este iubirea.” (Sf. Apostol Pavel, Epistola I Corinteni 13, 13).

A iubi și a ajuta lumea înseamnă a dăruii semenilor răgaz din timpul personal, energie proprie, atitudine binevoitoare și răbdare încercată de focul greutăților, grijă de suflet și ocrotire, după capacitățile fiecăruia. A fi de folos semenilor înseamnă a-i trata cu generozitatea cu care ne înconjoară Dumnezeu. Acest model este greu de asimilat pentru oameni, însă educând copiii în familie, într-o manieră

aproximativ echivalentă, vor exista șanse mai mari ca modelul teandric, al omului unit cu divinitatea, să prindă rădăcini în psihismul personalității în formare, în așa fel încât acesta să se dezvolte și să creioneze viitoarea conduită a tânărului într-un fel caracteristic din acest punct de vedere, adică într-o manieră umano-divină.

Specialiștii în cercetarea activității educaționale afirmă faptul că un tânăr este chintesența factorilor care i-au influențat creșterea, de-a lungul întregii sale copilării și adolescențe, adică în răstimpul formării sale ca individualitate umană, de-a lungul anilor, de la naștere până la vârsta adultă. El este produsul factorilor genetici și al factorilor de mediu, adică al persoanelor care populează mediul său ambiant, începând, în primul rând, cu familia și continuând cu școala și societatea în care ajunge să trăiască.

În ceea ce privește planul familial și educațional, sunt susținute diferite clasificări ale personalității părinților și educatorilor¹⁰; așa, de exemplu, se pot distinge următoarele categorii de persoane cu influență formativă:

a) *Educatorii de vocație*, plini de har și dăruire, care nu fac parte propriu-zis din masa profesioniștilor în domeniu, însă au potențialități cu nivel ridicat în valorificarea acestei acțiuni de modelare a psihismului celorlalți.

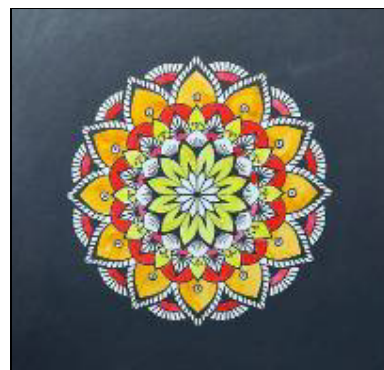
b) *Educatorii prin formație*: cadrele didactice, învățătorii, profesorii, institutorii ș.a.m.d.; la acest nivel are o importanță deosebită nu numai pregătirea și competența profesională specifică fiecăruia, ci mai ales capacitatea de dăruire, devotamentul față de învățăceii lor, capacitatea sacrificială față de aceștia.

c) *Educatorii de ocazie sau de conjunctură*: în acest grup categorial intră cu precădere membrii familiilor celor care primesc influențele educative ale celor în cauză, începând cu părinții, frații sau surorile mai mari care pot constitui modele ce determină mimetismul celor mai mici ca vârstă cronologică; apoi, tot aici intră și rudele copiilor, bunicii acestora, unchi, mătuși, verișori și verișoare mai mari, care sunt puse în situația de a educa.

d) *Educatorii din instituțiile publice sau private*: televiziunea, radioul, rețelele de socializare, presa, într-un cuvânt, mass-media.

e) *Educatorii din grupurile de tineri sau din așa-zisele „găști”*: aceștia sunt de cele mai multe ori non-conformiști,

¹⁰ Ioan Moldovan, (2004), *Pedagogie creștină. Să educăm după modelul lui Iisus*, Oradea, Editura Logos'94.

cu spirit de frondă, altelei cu propensiuni anarhiste, mergând uneori până la manifestări mai mult sau mai puțin anti-sociale.

Educația din familie primează, însă și celelalte influențe de comportament își au importanța lor formatoare sau deformatoare. De aceea, heterogenitatea umană lasă amprente atât de diverse pe traseul dezvoltării altor personalități în expansiune, în devenirea lor ontologică.

Modelul teandric, de obârșie creștină, rămâne modelul preferat, din toate punctele de vedere, al creșterii copiilor noștri. Acest model incumbă criteriile ale sistemului de valori care nu cauzează daune sociale și care contribuie la menținerea unei relaționări armonioase între semeni, care constituie jaloane clare în demersul educațional global, care determină o continuă dezvoltare ascensională, pe plan vertical, a personalității umane, până la realizarea completă a procesului de *individuație*, despre care a vorbit și a scris atât de mult Carl Gustav Jung.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

JENKINS, P. J., (2014), *Educația spirituală a copiilor. Câteva idei practice simplu de urmat*, Traducere din limba engleză de Andreea Cerbu, București, Editura Livingstone, Kids-Connection.

MICHEL, Aimé, (2006), *Metanoia. Fenomene fizice ale misticismului*, Ediția a doua, Traducere din limba franceză de Radu I. Petrescu, București, Editura Nemira.

MOLDOVAN, Ioan, (2004), *Pedagogie creștină. Să educăm după modelul lui Iisus*, Oradea, Editura Logos'94.

TIA, Teofil, Arhim. Prof. dr., (2017), *Metabolismul unei vieți fericite: resacralizarea spațiului contextual. Familia în imaginarul colectiv contemporan*, Cluj-Napoca, Univ. Babeș-Bolyai.

DAN NEMEȘ, Asist. cercet., drd., Facultatea de Teologie Ortodoxă, Univ. „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

„Bucureștiul a murit!”

Creștinii fiind, răspundem în fața lui Hristos de mântuirea lumii!!!

„Bucureștiul a murit!” M-a cutremurat această sintagmă sau butadă, rostită de părintele Nicolae Steinhardt într-un dialog cu Nicolae Băciuț.

Din cauza lașității oamenilor va pieri Capitala. Din pricina necredinței. S-a acceptat cu inconștiență generalizarea șmecheriei. Dar șmecherii sunt o specie de oameni inferioară proștilor. Toate acestea sunt argumentate de către monahul Nicolae Steinhardt. Dânsul are dreptul să vorbească, fiindcă a dovedit curaj, înfruntând regimul comunist, refuzând să depună mărturie irațională pentru prietenii săi scriitori care fuseseră arestați în lotul Noica. A preferat închisoarea decât să-și trădeze prietenii. Văd în acest gest un spirit viu de jertfă, din care s-a născut **Jurnalul fericii** și celelalte cărți ale scriitorului Nicolae Steinhardt. Ne văităm că lipsesc modelele!? Să căutăm **Jurnalul fericii** și **Dăruind vei dobândi** și ne vom edifica pe deplin că avem spirite tari.

Imperiul roman a murit tot din pricina lașității. Occidentul este în agonie tot din pricina lașității. Pentru că a te lepăda de cultura creștină care a fost și încă este - hrana sufletului omului european de aproape două mii de ani, e o lașitate și o abandonare a curajului și bărbăției pe care o cere creștinismul.

România, fiind înghițită de occident, și ocupată de forțele răului, este și ea în ghearele morții. Desigur că vom muri cu toții, căci cu o moarte toți suntem datori, dar să o facem așa cum ne învață Evanghelia, să ne pregătim pentru moarte. Dar din păcate, nu vedem în jurul nostru o astfel de preocupare.

Suntem alarmați de câte compromisuri se fac și în sfera teologică. Sunt acceptați, ba chiar ridicați în slăvi tocmai autorii atmosferei de lașitate și imoralitate.

Noi stăm „liniștiți”, mai degrabă paralizați, de greutatea patimilor și nu vedem și nu înțelegem moartea orașului București. Dar iată că părintele Nicolae, care a stat în liniștea închisorii de la Aiud, a văzut această catastrofă încă din anul 1987.

Să zicem că părintele Nicolae Steinhardt, văzând dărâmarea Bisericilor de către comuniști, a rostit și a semnalat acest adevăr: „Bucureștiul a murit!”

Însă și noi dacă am dovedi discernământ duhovnicesc am vedea ce e

nevăzut, adică desființarea bisericilor din inimile noastre de către neocomuniști și am înțelege că noi suntem acele suflete moarte despre care a vorbit Gogol în opera sa.

România este furată, știm asta, au spus-o și românii și străinii. Ce credem noi că e mai potrivit să facem în această situație? Că dacă e furată și vândută, desigur că e moartă. Ce e de făcut? S-a întrebat și Eminescu și Tolstoi și Dostoievski. Desigur, cei care au spiritul de discernământ treaz ne îndeamnă să revenim la Hristos. La priveghere și rugăciune. La post. Și ca să revenim avem nevoie să cunoaștem. Să citim Evanghelia. Să medităm și la fraza lui Yves Guyot: „Primul lucru pe care trebuie să-l facem e să nu facem prostii.” Pe timpul comuniștilor, dar și în prezent, cine era văzut cu o Biblie în mână era trecut instantaneu în rândul nebulilor. Dar cei care nu erau zidiți duhovnicește, o parte din ei, chiar intrau în boli psihice din care cu greu ieșeau la liman.

În 1916, pe 15 august, s-au tras clopotele pe cuprinsul întregului Regat al României pentru a chema neamul românesc la împlinirea idealului unirii. Asta facem și noi acum, strigăm prin cuvânt, din acest umil colț de pagină: să ne trezim, fraților!!! Să intrăm în stare de alarmă, fără a ne o impune cineva! Că România a murit! Să nu așteptăm a fi așezată în mormânt. În mormânt să aruncăm lașitatea, prostia, șmecheria, minciuna, viclenia și toate relele ce le facem sub soare. Să putrezească aceste rele ca într-un cavou al uitării.

Iar România eternă s-o înălțăm către oceanul nesfârșit al luminii și iubirii dumnezeiești. Atenți să fim, pentru că mai marii de la Bruxelles sunt hotărâți să îngroape încă o dată și definitiv pe Hristos, adică Creștinismul, așa cum se prezintă în clipa de față. După câte trăim, vedem și auzim, în țară și în orașele noastre, utopia ideologiei neocomuniste otrăvește în chip viclean sufletele noastre cu o falsă lumină care e în fapt un fel de penumbră a întunericii veșnic (Infernului).

VALERIU TĂNASE

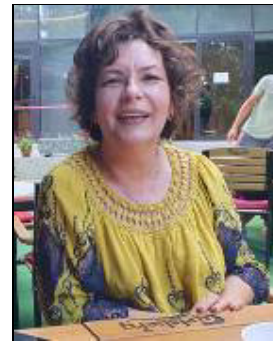
SE FACE TÂRZIU

Se face târziu,
Deja apare-nserarea,
O geană de gând străveziu
Răsucește zorii ce-mi lumina
răcarea.

Era vremea când
Cerul, cât brațele mele,
Îmi așternea visuri în gând,
Pe frunte-mi punea frumoasă,
cununa de stele.

Am purtat mai apoi
Albastrul său pe umerii mei,
L-am luat, l-am împărțit la doi,
Găsind sens iubirii, iar vieții -
temei.

Amurgul pâlpâie stins
Ici-colo, se aprind felinare,
Iar cerul devine un necuprins
Îndepărtat, prea înalt și mult prea
mare!

TOAMNĂ PE DRUM

E toamnă în amintiri...
Despletite de vânt
Se-aștern pe pământ
Desfrunzite iubiri.

Apus coborât din cer
Presară rugină
În frumoasa grădină,
Pe-un drumeag efemer.

Am toată viața-napoi,
În frunze foșnesc
Amintiri ce trezesc
Toamna din noi.

Am toată viața-nainte...
Mi-am strâns în album
Frunze căzute pe drum
Și amintiri în cuvinte...

SIMONA MIHUȚIU

Poezie și vin

Dragă Bukowski, mă tot gândesc la tine
cât vin ai băut la viața ta
la barurile din toată America
chiar și din Franța, Germania,
mie nu-mi place nici vinul, nici Berea,
tu însuși ai spus
că ai băut alcool mai
mult decât toți cei care au băut apă
că ai fost stâlp de bodegă în
Philadelphia,
eu beau apă de izvor de la Fântâna
hoților
de pe Mamut din orașul meu cu multe
bastioane;

O, dacă te-aș fi cunoscut cu
toate păcatele, cu toate talentele tale,
am fi putut afla locul unde se
ascunde Dumnezeu și l-am fi întrebat
ce duce mai repede la sinucidere
poezia sau beția,
dar așa rămân cu puternica impresie
a poemelor tale
de cel mai citit, mai comentat
poet american din secolul 20;

Să mai știi, dragă Chinasky,
că te invidiez de mor,
cum ai reușit să magnetizezi atâta
lume la întâlnirile tale literare
sau la emisiunile radiofonice
să aduni 50 de milioane de auditori
e ceva nemaipomenit
doar Messi sau Ronaldo adună
atâția spectatori pe un stadion
de fotbal;

Ai trăit mult și ai scris
și mai mult și ai iubit tot
soiul de femei și onorabile și stricate
viața ta a fost un calvar
ai încins scandaluri lăsate cu
arestări, luni petrecute la zdup
în ospicii
ai fost un bețiv nemuritor
și-un poet la fel de nemuritor
pe măsura Americii;

Deși n-am mai băut de la nunta mea,
hăt, de mult, tare de mult,
acum o să desfac pentru tine
o sticlă de vin
și-am să beau un pahar plin
din vinul acesta roșu
și tulburător de frumos.

Femei adorabile

Click! Click!Click!
telemobilul meu e plin de chipuri

adorabile de femei
unele de superclasă
mă uit stupefiat la ele
și nu știu de unde să le iau
nu le-am cunoscut niciodată
deși m-am învățat în jurul
multor femei mai cu seamă
când eram tânăr
nu știu cum să vă spun
pițipoancele astea mă aruncă
într-o atmosferă cețoasă
indezirabilă;

Ce naiba să fac
mă uit ca un idiot la ele
sunt fotografiate în poziții de
staruri de cinema
la ce bun să-mi răscolesc memoria
îmi fac pur și simplu moară în cap
le analizez, mă holbez la ele
le privesc cu empatie, cu emoție
cu dragoste;

Una cred că se află într-o
țară exotică, iasă ca o sirenă
din valurile mării
are ochii strălucitori, scânteietori
și privirea de prințesă aztecă
îmi simt gâtulejul uscat
limba - un vreasc în gură
aduce mult cu Aspasia
soția regelui Pericle
când mergea dimineața cu
tălpile goale să se scalde în mare;

Alta cântă la pian într-un
salon ultraelegant, am iluzia
că interpretează vreo sonată
de Mozart sau Schubert

Radu Bercea

nu rezist prea mult și mă duc
la frigider și scot o sticlă
de whisky Jack Daniel's
și trag câteva guri să mă
anesteziez
și are ochii violeți;

Una are părul tuns scurt până la gât
și e strâns într-o bentiță
albastră cu pietre scumpe
zâmbește fermecător
mda nu poate fi decât o escortă
care vrea să atragă clienții
regret că nu trebuie să spun asta
dar n-am încotro
oricum ea nu știe ce gândesc
eu despre ea;

O tânără, poate 18, poate 20 de ani
își plimbă pisica în lesă pe
un câmp plin cu rapiță
trimite o beza languroasă
desigur că numai pentru mine
poate fi
dar poate poza a mai trimis-o
și la altul și la alții
o, Doamne, unde-or mai fi
morile de vânt ale lui Don Quijote
dar străduțele acelea din Sorento
unde-am văzut-o prima și ultima
oară pe Claudia Cardinale;

Ca într-o nebunie a minții mă gândesc
la femeile pe care nu le-am cunoscut
și n-o să le întâlnesc niciodată
nici în Lumea de Apoi
și astea mi se par mai frumoase
mai adorabile, mai pline de
adrenalină
mai de neșters din memorie
gata, închid telefonul și mă
duc să mă plimb prin pădurea de
corcoduși
e o zi caniculară
parcă îl văd pe Gauguin
trasând guașe cu un condei
cu mină de cărbune prin
pădurea de mangrove din Tahiti.

GHEORGHE JURCĂ

Starea prozei

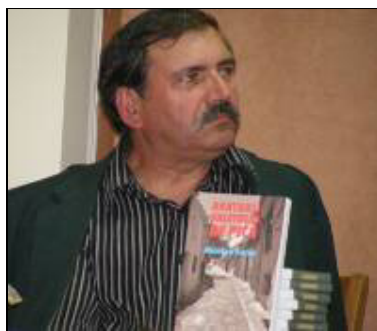
BASTONUL

Bastonul. Așa era cunoscut secretarul cu propaganda în întreg orașul. Prea puțină lume știa cum îl cheamă de-adevăratelea pe omulețul scund, gros, cu ochi mici, cenușii și cu sprâncenele împreunate, care, deși era școlit până-n pânzele albe, părea că ține morțiș la anumite tertipuri deja înțelenite în memoria colectivă și, evident, recunoscute în aroganța, în grosolănia și în ambiția mai mari decât el, toate folosite în scopul de a se impune cu îndărătnicie în fața celorlalți, și de a fi sigur că subalternii îi vor respecta cu sfințenie ordinele. Noi, cei care aveam obligația să trecem musai pe la el, pentru tot felul de aprobări și paraaprobări de texte dramatice, în vederea punerii lor în scenă, sau a *paraafării* vizionărilor unor scenete gata montate pentru scenă, eram convingși că cel puțin 30 la sută din felul său de a-și etala arsenalul comportamental ofensiv ține de disimulare și nu de cei șapte ani de acasă, cum se credea în oraș, așa că ne șopteam zâmbitori în barbă: *Lasă-l, că nu știe ce face*. De câte ori nu ziceam că Bastonul nostru se poate lua de mână cu milițienii care, la intrarea în Sibiu dinspre județul Alba, ies din borcanul lor cel de toate zilele și opresc autoturismele, doar pentru se da rotunzi în fața bieților șoferi și eventual să controleze la sânge, bagajele din portbagaj, pentru a găsi o pricină în vederea unei amenzi.

Totul s-a petrecut într-o mare viteză. Marți dimineața, *toașu* Baston mă cheamă la raport. Las totul, mă învoiesc de la directorul școlii și mă fac luntre-punte ca să ajung cât mai repede, la sediul *pecere*. Mă anunț și, în loc să fiu invitat în birou, văd că se deschide ușa singură și în tocul ei apare *toașu* Baston care, parcă din cale afară de curtenitor, mă ia de braț:

- Vreau să ascult emisiunea de ieri de la *Radio Ora Locală* – zice el grăbit - Acum. Hai să mergem...

Cum ordinul nu se discută, ci se execută, las totul și îl însoțesc în drum spre *studiou*, unde era învâlmășeală mare zăcând într-o prăfăraie pe măsură. Șeful nu mai fusese niciodată până atunci, într-un studiou de înregistrări. Nu pricepea de ce pereții sunt căptușiți cu cofraje

de ouă și nu știa că fiecare emisiune trebuie înregistrată în prealabil, pe o bandă electro-magnetică (aveam un *Kashan* aproape nou, câteva benzi, 50% ale mele și un microfon proprietate personală), pentru a putea fi oricând cenzurată și că, la ora începerii emisiunii, eu trebuie să car magnetofonul în brațe, povară serioasă cum era, până la Poștă, cale de 300-400 de metri, unde, la ora 10 fix, se întrerupea emisiunea națională de radio și intram pe recepție. Nu-i venea să creadă că emisiunile nu erau alcătuite direct și-i crescuse inima când auzi, chipurile, că el este cel care e în drept să controleze la orice oră, tot ce se vorbește și ce se scrie în orașul nostru.

Cu inima la gură așteptam *surpriza* pentru care fusesem chemat pe nepusă masa, *la spovedit*. Nu era greu să fac legătura între acest eveniment major și un alt eveniment minor, petrecut cu câteva zile în urmă, chiar la ieșirea din *Casa de Cultură* când, aflat la o parolă cu încă doi colegi, pusese răm țara la cale povestind a pagubă, despre eventualitatea cât se poate de banală, că la al paispelea congres al partidului, în locul lui Ceaușescu, ar putea fi ales unul din cei doi: Ion Văduva și Ion Iliescu. De fapt, eu și cu metodistul *Casei de Cultură* făceam haz de cel de-al treilea *povestaci* care susținea sus și tare că Ioan Măduva este de fapt numele corect al unuia dintre ei, nu Ion Văduva. Și precis i-o fi ajuns la urechi *toașului* Baston, *bârfa* noastră și de aceea, vezi Doamne, se întâmplase ce se întâmplase. Privirile *toașului* tot timpul dădeau senzația că știe despre conlocutor mai multe decât știe acesta despre sine, dar și că lăsa omul, temporar, să duțuiască bine-mersi, în propriul suc, eventual să nu doarmă liniștit gândindu-se prin ce miracol or fi ajuns atât de vulnerabil. Cu alte cuvinte, capabil să

dea răspunsuri spontane, mai bine decât toți ceilalți directori și șefi ai instituțiilor socialiste de pe raza orașului, aflați în subordinea politică a lui, ca și cum la școlile de partid ar fi studiat numai și numai aceste secrete legate de ticluirea replicilor în așa fel, încât să închidă oricui gura definitiv, Baston știa să-ți creeze *plăcuta* senzație de a te simți cât mai mic în fața lui. Adică să dea tot timpul, șah oricui, printr-o singură replică, în vederea unui eventual mult așteptat mat.

- Tovarășe - vorbește el rostogolind a nervozitate cuvintele ca mingile de ping-pong, unele peste altele, și în sfârșit, zâmbind cu o ostentativă superioritate - am auzit că ai transmis la *Radio Ora Locală* a noastră, ceva de la *Europa Liberă*. E adevărat? – apoi pe un ton ceva mai plin de nerv și sacadat, de parcă chiar eu aș fi fost surdo-mut - Repede, repede, repede... Unu cu unu face doi, băiete... Hai! Trăbuie. Trăbuie să ascult toate ben-zi-le, da?...

Sincer să fiu, imediat mi se aprinseră beculețele înțelegând că același generic extras din *Rapsodia Română* a lui George Enescu, cu care se deschidea emisiunea la *Radio Europa Liberă*, și folosit de mine tot ca generic, dar numai la rubrica *File de istorie*, îl pusese pe gânduri, pe *toașu* Baston.

Măi, să fie! – îmi șoptește vocea interioară.

Dau drumul la magnetofon să ascultăm banda din ziua precedentă, cu tot, țoc în poc. Cum era de așteptat, el nu găsește nimic dubios. Scotocesc prin sertare mai mult a pagubă. Găsesc și benzi de magnetofon alandala, dar și alte obiecte fără nicio legătură cu studioul radio: cești de cafea cu zaț pe fund, casete, țigări de contrabandă primite cadou, o cârpă cu care șterg de regulă praful, un fierbător electric, o pungă cu nechezol, un briceag multifuncțional, poze alb-negru dintr-o excursie în Rodnei, o pereche de foarfeci, o brumă de zahăr și câteva discuri pentru pick-up etc. Trec ore în șir. Secretarul se cam plictisește. Fumează țigară de la țigară și-și sugativează transpirația ce-i inundase hodoronc-tronc, gâtul. Totuși, este din cale afară de rezistent. Surpriza n-avea să fie însă faptul că el nu găsește în conținutul niciunei benzi, →

NICOLAE SUCIU

ceea ce căuta, adică acel ceva care ar fi făcut măcar o aluzie la *Europa Liberă*. Surpriza cea mare avea să fie însă, când avea să asculte banda cu emisiunea din vinerea următoare, cea cu interviul de la familia Curmeziș – cel mai fascinant caz pentru mine ca *reporter amator*, și anume cel cu hipnotizatul. *Toașul* secretar cunoștea foarte bine cazul tovarășului Tudor Curmeziș care, de câțva timp, își aștepta moartea ca pe o speranță, așa cum i-o proorocise cu un an în urmă, un iluzionist de duzină, trecut pe la Casa de Cultură: *Tovarășe Curmeziș, vei muri atunci și atunci* (și specificase ora, ziua, luna, anul... și anul) - îl asigurase iluzionistul, pe Tudor ridicat în picioare de față cu sala plină de oameni ai muncii aduși acolo *cu arcanul*, din timpul serviciului. Tudor crezuse tot ce auzise atunci, pentru că același iluzionist îi ghicise cu câteva minute mai înainte, toate datele din buletin, prin intermediul unui medium, o tipă bine, cu pantalonii de plesneau pe formele ei din cale afară de feminine, mai mult decât apetisante. Emisiunea mea însă nu-și propunea să analizeze banalul *Caz Curmeziș*, cum ar fi crezut orice ascultător. Nici nu-mi puteam permite un asemenea moft, ca nu cumva să se interpreteze mai sus. Îmi propuneam însă să realizez un interviu cu fosta soție a acestuia și cu fetele domnului Tudor, acasă la ele, undeva în partea de nord a orașului, unde se mutaseră înghesuite, în chirie, imediat după ce Tudor, cuprins de streche și de semipareză, văzându-se dintr-o dată părăsit de toată lumea, se retrăsese cuminte în fundul unei odăi, ca să aștepte cât mai fidel, moartea (gura lumii și asta o știa, și anume, ce ziera el cum că, dacă doamna Moarte n-ar fi de genul feminin și el nu și-ar închipui-o goală, ca pe-o femeie caldă, în vârful patului, n-ar aștepta-o cu așa mare interes).

- Pierzi vremea cu prostii, *toașe!* - zbiară șeful la mine, cu ochii jucându-i în orbite ca niște titirezi cu care ne jucam când eram de-o șchioapă - Ce titlu e ăsta, *toașe: Pregătire pentru moarte? Ești nebun, măi omule? 'Mneata îți dai sama la ce te expui? Se va interpreta, toașe! Cuvânt cu cuvânt se va interpreta și ajungem și eu și 'mneata la țuhaus. Înțelege? Că dacă cineva înțelege cam așa chestiile estea cum că *pecereul se**

pregătește pentru moarte sau cum că *România se pregătește pentru moarte și pentru para-pam-param-pa-pam? Înțelege ce vreau să zic, da? Sau (Se uită chipurile, temător spre ușă) dacă cineva care n-are ce lucra, înțelege că Toașu', știi tu care, se pregătește pentru para-pam-param-pa-pam?... Înțelege 'mneata, da? Dar, în fine, hai, las-o să meargă, ca să mă iedific ce și cum... Dar ce văd, omule? Hă-hă! Numa' țigări fine fumezi, da? La uite, și Snagov și Alberia și Marlboro... Măi, măi, ce noroc pe capul la subsemnatu'!*

Se servește tacticos cu un Marlboro, îl aprinde cu bricheta din propriu-i arsenal și, ținând țigara dreaptă între dinți, se face că este mai atent decât trebuie, la redarea aflată pe rol, a înregistrării cu pricina: „Dragi ascultători, ne-am deplasat în strada Speranței, colț cu Nervilor, unde, într-o cameră scundă $\frac{3}{4}$, locuiește tovarășa Pila, fosta soție a tovarășului Tudor Curmeziș, în chirie, împreună cu ambele fete gemene, Nina și Anina. Ușă scundă. Te poți lovi cu capul. Masă pe patru picioare în centru, cu patru taburete dotate cu un blat din peafele. Televizor, colț dreapta. Camuflat (doar peste zi?). Recamier *Gheorghiu-Dej* încăpător, pentru dormit ad-hoc și eventual dosit lenjerie intimă noaptea. Pe etajeră, vraf de cărți. Unele deschise. Cu ciorne măzgălite în loc de semne de carte. Eventual urechi de măgar. Pereții pavoazați cu planșe precum: *Sistemul osos, Sistemul nervos, Grupele de mușchi, Sistemul cardiovascular, Sistemul limfatic, Sistemul salivar*. Planșe cu diferite secțiuni ale organelor corpului uman: jumătate craniu, jumătate limbă, jumătate nas, jumătate mandibulă, jumătate inimă, laringe secționat în două, trahee tot așa, buze, la fel etc. Alte planșe cu organele interne: ficatul, bila, pancreasul, intestinalele, vezica urinară, fierea etc. Lângă ușă, secțiune prin măduva spinării. Pierdere de vreme... (Paranteză pentru pauză, iar pentru microfon, timpi mai mult morți) La această oră matinală, toate aceste planșe, de pe vremea lui Pazvante, oricând pot fi depășite. Posteritatea va face bancuri pe seama enormităților științifice de ieri, azi basculate la dosarul neștiinței. Planșe naive într-o cameră cu fete brici. Ca trase la indigo. Privind planșele, ai pretenția că începi să cunoști domnișoarele, pe

de o parte, iar pe de alta, ai senzația că planșele cu coloristica lor vie ar fi precedat creația divină, că natura ar fi apărut imitând aceste desene colorate de pe ele. Că, bunăoară, ar fi creat ficatul după chipul și asemănarea celui de pe planșă. Intestinele, după chipul și asemănarea celor de pe planșă. Că ar fi creat coloana vertebrală respectând toate detaliile de pe planșa cu pricina, inclusiv substanța albă - marcată frumos cu creion galben. Între planșe, pe mijlocul peretelui din fund, un poster cu Elvis Presley în mărime naturală. Bărbatul fatal pentru orice femeie sănătoasă fizic! În alt colț stânga, pe un aparat de radio *Opera* antic și de demult, un craniu-mărime normală, din masă plastică (din nou creația pare să fi imitat mulajul cu inscripția *Altay*). Alături, braț cu brățară și falange cu inele. Pe masă, flori artificiale, prăfuite, apărute parcă, din Mezozoic, și un ibric emailat, roșu cu buline albe în formă de inimioară, improșcat accidental, cu zaț de nechezol chiar în dreptul săgeții lui Cupidon. Abajur naiv, confecționat cândva, de copii, la școală, contra un 10 cu felicitări. De tavan atarnă o bandă lipicioasă, cu muște moarte din vremuri imemorabile. E cinci fără un sfert. Fetele gemene dincolo, în bucătărie (de bucătărie am uitat să amintesc. Deci, o bucătărie tip toaletă, adică foarte neîncăpătoare, și aproximativ o cămară/debara, ceea ce nu-i sigur. Toaleta, undeva prin fundul grădinii, *ozeze* identificat. Până ajungi acolo, faci pe tine). Fetele scriu teme. E vorba de Nina și Anina. De fapt, una scrie temele, alta își lăcuiește unghiile șezând pe un taburet, cu labelle picioarelor chircite sub fund. Sub fundul ei, evident. Sunt observat. Nina lasă stiloul din mână. Pășesc spre bucătărie. Nina se ridică de la masă. Semn de politețe sau, mă rog... Mă poștește să iau loc. Alt semn de politețe. Nu ocup loc. Anina salută cu coada ochiului. Probabil vrea să pară mai șmecheroasă. Nu. Gest de superioritate. Unghiile ei sunt mai importante decât musafirii. Cândva era altfel. Totuși eu nu sunt orice musafir. Nu scot încă microfonul. Am și eu emoții. Nu știu ce vor declara fetele despre perioada dificilă prin care trece tatăl lor. Cei care au deschis numai acum difuzorul, trebuie să știe că mă aflu la →

familia Curmeziș, fără tovarășul Tudor Curmeziș. E ora 5. Peste câteva momente va începe interviul cu surorile Nina și Anina - eleve în clasa a unșpea, la liceul din localitate. Când m-am anunțat, doamna Curmeziș, că tot așa o cheamă, deși a divorțat de tovarășul Curmeziș, *ca să nu o cheme altfel decât pe fete și ca să nu sune urât*. (Iată am citat din spusele mamei pe nume Pila Curmeziș, fostă profesoară de biologie la liceul din localitate și viitoare profesoară, tot de biologie, la același liceu dacă acesta nu se va desfășura la noi ordine). Tovarășa Pila îmi zice: „Poftiți, cu plăcere, dar eu n-o să dau nicio declarație pe viu, atât pentru că am nițică oroare de microfon, cât și pentru că nu pot istorisi iară și iară, la infinit, toate tâmpeniile pe care le-a pus la cale soțul meu, adică tovarășul Tudor, de când i-a ghicit mafirotul acela de iluzionist sastisit și tâmpit, ziua în care va muri: dată, lună, an ețetera. Domnule, imaginează-ți că stai în casă cu un om care visează toată noaptea, ce dracului visează, are coșmaruri, e somnambul, se ridică din pat, răcnește ca o fiară, te ia în brațe și te aruncă cât colo din pat, pe dușumea, ca pe un sac plin cu cartofi, și strigă cât îl ține gura: *Arde!* Iar eu, claviculă ruptă, entorsă gleznă stânga, palpitații ca la dracu', nervi cu tona, tensiune 26 cu 18, fibrilații peste fibrilații... Ce să mai zic? Așa că îmi pare foarte rău... M-am săturat să vorbesc de cazul Tudor Curmeziș. Voi renunța și la cererea de plecare definitivă în *refege*, că și chestia cu plecarea e tot opera lui, și vreau, dacă tot m-am despărțit dracului de el, să-mi fie permis să reintru în învătământ și să trăiesc ca oamenii botezați”. Convorbirea cu tovarășa Pila se întrerupe brusc, fără nici măcar un anemic *la revedere*, că trebuie să meargă că se dă pâine. Transcriu convorbirea. Era bine dacă o înregistram. E ora cinci și un minut. Ideea de bază în interviul meu cu fetele, sub genericul *Pregătire pentru moarte*, sună cam așa: *E corect să părăsiți un tată în momente de cumpănă? Ce grad de culpabilitate credeți că veți avea când îl veți vedea pe tatăl vostru întins pe catafalca?* Scot microfonul. E 5 și 4 minute. Pregătesc întrebările. Nu apăs pe *enreg*. Încă. Anina, pe semne, refuză să-mi răspundă. Nina începe să se

aranjeze, ca și cum ar trebui să filmeze pentru televiziune. Pare-se, are în vizor și firul ei de păr numărul 540 și lacul de pe unghii. E 5 și 6 minute.

- De ce să transmiteți la *Radio Ora Locală* toate astea? (Nina)

- Ca să nu se mai dea naștere bârfelor de tot felul. (Eu, *concesiv*)

- Sau, din contră, vreți ca bârfele să fie cunoscute de toată lumea? (Nina, *de data aceasta cu iz de plăcută impertinență adolescentină*).

- Nu, nu, domnișoară. Eu sunt de bună credință. Nu vreau ca lumea să le cunoască eronat. Emisiunea aceasta nu ține de *Radio Șanț* (Eu, *la fel de concesiv*).

Adun sculele. Introduc microfonul într-o pungă. Mă pregătesc să plec. Încă nu zic la revedere. Nina mă oprește. Îmi oferă un loc. Mă întreabă de cafea (Astăzi, și nechezolul e tot un fel de cafea).

Cu această ocazie o scuză pe maică-sa. O să întârzie. Face o mutră cu o strâmbătură bruscă a buzelor, ca și cum eu ar fi trebuit să știu că asta e stilul maică-sii de a se comporta cu musafirii.

- La ce vă pregătiți? (Eu, *pașnic*)

- La mate (Nina, *telegrafic*)

- Cu biologia stați bine, nu? (Eu, *ca să fiu cât mai drăguț*).

- Nicio problemă... (Nina, *cu nonșalanță*)

Se face 5 și 20. Ceașca cu nechezol, aburindă. Valuri de aburi și miros ca de nămol. Aștept să se domolească. E 5 și 25. Scot din nou microfonul. Caut o priză.

- E după *Ficat* - mă telehidează Nina cu un zâmbet de faraoană recunoscută după fața maglavaisuită perfect, brunetă cum e.

Găsesc priza, dar numai după ce ajung cu degetele pe buricul arămiu și pe pubisul fin și lucios al fetei de pe posterul sexy lipit pe dosul planșei cu ficatul. Mă holbez. Poster sexy aproape cât o planșă de mare, nu mai văzusem niciodată. Stau cu gura căscată. Mă uit apoi la Nina și ea la mine și amândoi la sâni teribil de frumoși cu sfârcurile în vânt, ale femeii de pe poster. Îmi arată că toate planșele au pe dos ceva sexy, dar și că mai mult sunt cu nuduri bărbătești, așa că...

- Mama știe? (Eu, *încălzind atmosfera*)

- Categoric... (Nina, *tranșant*)

- Și?... (Eu, *ca să fiu cât mai giorno*)

- Sunt ale ei... (Nina, *a descătușare*)

- Și voi vă uitați la ele? (Eu, *cu buzele arcuite a zâmbet forțat*)

- Mă faceți să rād, domnule. Depinde de musafiri. Acum de fapt vă așteptam pe dumneavoastră și de aceea le-am dosit... (Nina *aruncându-și brusc, privirile în jos, probabil ca să apară mai pudică decât este*).

- Bravo! (Eu, *stupefiat în continuare*)

E ora șase fără un sfert. La șase am o repetiție la *Cadoul* de Paul Everac, autor acreditat de partidul și de statul nostru. E 6 și 10. Apăs pe înregistrare. Vorbește Nina. Din păcate se termină caseta în câteva momente...”

Înregistrarea se întrerupe. Scrumiera de pe masă e plină. *Toașul* secretar e nervos. Îi vine, cred, să se urce pe pereți. Fierbe. Ar face spume la gură, dar nu vrea să se facă de cacao. Mă privește ca un căpcăun, din cap până-n picioare și invers, și mașinal, oftează producând un Pff!, ca o buceagă oprită brusc în mijlocul șoselei:

- Vezi că ai dat de dracu', toașe. Sper să nu-ți treacă prin cap să dai porcăria asta la radio. Așa vrei 'mneata să le faci la uteciții din orașul nostru educație sănătoasă, cu postere, toașe, și cu trei lulele și cu tot pa-arm-pam-pam-ul ăsta de prost gust? Așa prelucrezi 'mneata documentele de-de-de partid și de stat? (*Conștientizând că se cam bâlbâise, zbiară mai tare, ca și cum ar da comanda unor soldați aflați în subordinea lui: drepti!*) Așa îți faci datoria, toașe? Și-și-și culmea, dom'le! 'Mneata, ca profesor cu scaun, cum ești, ar trebui să știi foarte bine cum stau lucrurile, nu?

Se ridică rapid de pe scaun, ca și cum ar fi auzit gornistul care, în armată, chema soldații la program, și vorbește deslușit:

- Măine vii la sediu, ca să discutăm ce și cum... Vezi, poate-ți bați iar cuie în talpă, toașe...

Pleacă. Vreau să-l conduc. Refuză. Mă mulțumesc însă să rămân cu chiștoacele, cu vrafal de benzi electro-magnetice și cu ceștile pline cu zaț, care între timp invadaseră blatul mesei.

Dumbrăveni 1988 - 2022

Să ne mai (re)amintim de **ANNA NOAILLES** (15 noiembrie 1876 – 30 aprilie 1933)

Scriitoarea-poetă franceză de origine română, **Anna de Noailles**, alias **Ana Elisabeta Brâncoveanu**, s-a născut la 15 noiembrie 1876, în Paris, și a decedat tot în capitala Franței la 30 aprilie 1933. Provine dintr-o familie boierească Brâncoveanu, fiica Ralu-căi Moussourus de origine greacă (au Rachel Musurus), căsătorită cu Grigore Brâncoveanu (1827-1886). Viitoarea poetă, Ana Brâncoveanu, s-a căsătorit cu contele *Mathieu Ferdinand Frederic Pascal de Noailles* (1873-1942), la data de 18 august 1897, la vila Bessaraba din Amphion, în apropiere de Evian, pe țărmul sudic al lacului Léman.

Anna de Noailles a fost recunoscută după aproape un secol atât ca poetă, dar mai ales devenită celebră pentru rolul ei de femeie de societate și aristocrată, de prietenă a unor literați celebri, dar și, poate mai puțin, ca poetă autoare de poezii parnasiene. A debutat în anul 1899, doi ani mai târziu (în 1901) publicându-și primul volum antologic de poezii – „*Le Cœur innombrable*” (*Inima fără nume*, 1901), care a fost considerat o reușită, autoarea, fiind aleasă imediat membră a prestigioasei Académie Royale Belge de Langue et de Littérature Françaises, în timp ce Academia Franceză i-a acordat marele premiu pentru literatură. Într-o scurtă paranteză, să ne reamintim și că Anna de Noailles a fost prima femeie comandor al Legiunii de Onoare, în timp ce scriitorul, criticul literar și poetul simbolist Montesquiou (1855-1921) scria despre Anna de Noailles: „*Oare căror eredități se datorează faptul că, odată cu această nouă muză, au înflorit din nou trandafirii și garoafele vechilor poeți persani? Este ceva care revine după multe veacuri, din rădăcini adânci*”. Teoreticienii și criticii literari au ajuns la concluzia că Anna de Noailles și-a „construit o viziune poetică originală, găsind o sursă de inspirație în păgânismul grec și în gândirea radicală a lui Nietzsche, pentru că scrierile sale poetice reflectă și multiplică într-un mod foarte personal marile teme ale dragostei, naturii și morții... Dar, în contextul celor amintite: *salonul* Anei de Noailles, de pe Avenue Hoche, a atras ca un magnet pe unii din cei mai mari scriitori francezi ai Parisului secolului XX; Pierre Loti, Francis Jammes, André Gide, Frederic Mistral, Colette, Paul Valéry, Jean Cocteau, François Mauriac, frații Daudet, Robert de

Montesquiou, Paul Hervieu, Paul Claudel, Max Jacob... (*Salon*, sală în care au loc: reuniuni cu caracter cultural, artistic, literar, discuții literar-filozofice etc.), De-aici se poate deduce lesne importanța *salonului* Anei de Noailles în plin Paris... Ca să nu mai vorbim de prietenia din ea și Marcel Proust, începută pe la 1899, despre care un biograf al lui Proust scria: „*Prietenia parfumată ca un șerbet de trandafir între cei doi orientali, Ana și Proust, asemănători sufletește nu numai prin inteligență, dar și prin cruzimea lor ascunsă, mascată la ea printr-o conversație supratensionată și scilpitoare, la el prin analiza clinică și psihologică a celor mai nemărturisite pasiuni*”. (Prin *orientali* trebuie să înțelegem referirea la originea greco-română a contesei și la faptul că mama lui Proust era evreică). Dar și mai interesant: s-a stabilit că Anna de Noailles a fost modelul personajului contesei Gaspard de Reveillon din romanul lui Proust „*Jean Santeuil*”, și s-a considerat pe sine însăși cea mai mare poetă franceză și regină literară neîncoronată a Franței, iar Nicolae Iorga o considera „*cel mai mare poet francez, care era dinspre partea tatălui o Româncă*”, și vorbea de faptul că și-a câștigat „*un loc unic*”, în „literatura franceză, în a lumii întregi. Același Nicolae Iorga a insistat până ce ea a devenit la data de 25 iunie 1925 prima femeie admisă în Academia Română, ca membru de onoare.

Anna de Noailles a murit în anul 1933, în apartamentul său din Rue Scheffer, din Paris, la slujba sa de înmormântare ținută la Biserica ortodoxă din Paris participând cei mai importanți politicieni și literați ai vremii. În porțiunea de nord-est a cimitirului Père-Lachaise din Paris se găsește cavoul familiei Bibescu (no. 6), în care sunt înmormântate Anna de Noailles și Martha Bibescu, iar inima

contesei Anna de Noailles se odihnește în urna plasată în centrul templului din parcul aflat în vechiul domeniu din Amphion-les-Bains.

Anna de Noailles, este autoarea unor volume ca: *Le Cœur innombrable*, Paris, Calmann-Lévy, (*Inima fără nume*, 1901), volum de poezii premiat de Academia Franceză, *L'Ombre des jours*, Paris: Calmann-Lévy, 1902. (*Umbra zilelor*, 1902), *Les Éblouissements*. Paris: Calmann-Lévy, 1907, *Les Vivants et les Morts*. Paris: Fayard (*Viii și morții*. 1913); *Les Forces éternelles*. Paris: Fayard (*Forțele eterne*, 1920); *Poème de l'amour*. Paris: Arthème Fayard & Cie., (*Poeme de amor*, 1924), *L'Honneur de souffrir*. roman. Paris: Bernard Grasset (*Onoarea suferinței*, 1927), *Exactitudes*, Paris: Bernard Grasset (*Exactități*, 1930); *Derniers Vers et Poèmes d'enfance*, Paris: Bernard Grasset, 1934, (*Ultimele versuri și poeme din copilărie*), Anna Brâncoveanu de Noailles, (titlul original: *Le Livre de ma vie*, Hachette *Cartea vieții mele*, 1932).

Și, finalul unui parcurs de viață pe care am încercat să-l prezint până aici într-o sinteză: poeta Anna de Noailles, un nume care a strălucit, parizian vorbind, cam de la începutul secolului al XX-lea, până în anul 1933. Dar sunt detalii care nu se cunosc sau se știu prea puțin: era în data de 30 aprilie 1933, Anna de Noailles stătea întinsă pe pat îmbrăcată în mătase albă și se sfârșea încet măcinată de o „boală” fără nume... Ciudățenia o numise chiar ea: „*N-am niciun organ vital bolnav, și totuși mă duc. Mor de mine însămi*.” Și s-a ținut de cuvânt: în duminica de 30 aprilie 1933, și-a sfârșit zilele, șoptind nimănui: „*Sunt... Mai sunt aici...*” Nu a mai putut ști că scriitorul Francois Mauriac o asemuise cu „*O fecioară ucisă la prima comuniune...*”

P.S. În „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*”, G. Călinescu o descrie doar ca fiind „*lipsită de loialitate față de rădăcinile sale românești*”. Dar, e foarte probabil ca, pe măsură ce poeta Ana de Noailles va reveni în atenția culturii franceze, ea va fi, desigur, redescoperită și în România.

DUMITRU HURUBĂ

Radu Bercea

GEORGE VIGDOROVITS

Născut în Cluj la 20 mai 1963.
Bacalaureat la Liceul „George Barițiu”, Cluj în 1981.

Stagiu militar TR România, 1981 - 1982

Absolvent al Institutului Politehnic Cluj, Facultatea de Electrotehnica, 1982 - 1987.

Inginer la Întreprinderea Metalica Oradea, 1987 – 1994.

Emigrat în Israel între 1994-1999, inginer la Regia Națională de Electricitate din Israel.

Ofițer în rezervă între 1996-1999 în armata israeliană.

Stabilit la Budapesta din 2000, ca director al filialei firmei Jolidon din Cluj, România, apoi întreprinzător particular cu firme în Ungaria și România.

Premii Naționale de Poezie:

Mihai Eminescu, în 1991, la Botoșani,

Ion Minulescu, în 1992, la Slatina

Panaït Cerna, la Tulcea, în 1992

Premii Internaționale de Poezie:

Premiul III, Festivalul Pace Dei Due Mondî, Castellamare, Italia, 2022;

Premiul Fundației Culturale Ianculovici, pentru publicistică în limba română, Haifa, Israel, în 1998.

Prezent cu poezii și eseuri în: *Familia, Steaua, Tribuna, Gazeta de Botoșani, Vatra, Convorbiri literare, Poezia, Pro Saeculum, Timpul, Cetatea Culturală, Arcada, Sisif.*

Prezent cu articole politice și de atitudine în: *Direct, Jurnalul Bihorean, Noua Gazeta de Vest* la Oradea, respectiv *Jurnalul Transilvan* și *Foaia Transilvană* la Cluj.

Prezent cu articole politice și de atitudine în Israel, între 1995 și 1999: cotidianul *Viața Noastră*,

revista *Facla Magazin*, revista *Minimum* și alte publicații periodice.

Correspondențe la postul de televiziune Antena Cluj, postul de radio Cluj și postul de radio Romantic Cluj.

Cărți apărute:

- colecție de articole - *Geografie Imposibilă*, Edit.Clusium 2000.

- poezii- *Ancore de sânge*, Edit.Clusium 2000.

- poezii - *Arhitectura singurății*, Edit.Clusium 2003.

- poezii - *Atentat împotriva eului*, Edit.Clusium 2006

- colecție de articole - *Voluptatea marginalității*, Edit.Clusium 2009

- poezii - *Ultimul pariu existențial*, Edit.Clusium 2013

- eseuri - *Pastile Metafizice*, Edit.Ecou Transilvan 2021

- poezii - volum colectiv *Cercul Poeților*, Antologie de Poezie vol.4, Edit.Colorama 2020

- eseuri - volum colectiv *Ecoul Singurății*, Edit. Ecou Transilvan 2020.

Email: vigdy@yahoo.com, profil de facebook: George Vigdorovits și George Vigdor

Semnează, de-obicei, **George Vigdor**.

*

DISCURS LA FESTIVALUL INTERNATIONAL DE POEZIE DEI DUE MONDI ITALIA

Onorată asistență, dragi organizatori, dragi poeți, dragi prieteni italieni și din întreaga lume

La *Festivalul Internațional de Poezie Dei Due Mondî-Gabriela Verban*, îmi revine deosebita onoare de a vorbi despre pace. Un subiect arzător, mai actual și mai real azi decât oricând în ultimii 77 de ani, de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial în Europa.

La trei mii de kilometri de acest paradis pământesc care este Neapole și coasta amalfitană, zeci de mii de oameni sunt uciși, răniți, rămași fără case sau hrană, iar milioane sunt constrânși să ia drumul exilului, să-și părăsească pământul strămoșesc și toată viața anterioară pentru un viitor incert, la cheremul bunăvoinței semenilor. Nu mă voi lansa în sofisticate analize filosofice sau

geopolitice, nici nu voi da citate docte referitoare la problematica războiului și a păcii, sunt destui care o fac mereu în mass-media. Doresc doar să constat cu bucurie că acest festival sfidează și se opune vehement logicii criminale a războiului: aici muzele vorbesc și cântă, chiar dacă tunurile bubuie în depărtări.

Vreau să vorbesc despre pace într-o cheie foarte personală. Al însumi sunt un copil al păcii. Al binecuvântatei păci de după ororile și distrugerea cumplită de după Al Doilea Război Mondial. Provin dintr-o familie evreiască din Transilvania, România, Cluj. Tatăl meu a fost deportat de fasciștii unguri și nemți la lagărul din Bergen Belsen în nordul Germaniei și a fost eliberat de trupele anglo-americane. Mama mea s-a ascuns cu părinții timp de jumătate de an într-o pivniță din orașul ei natal, Tg.Mureș din Transilvania, România și a fost eliberată de trupele sovietice care au alungat trupele naziste germane din oraș.

Din aceste motive, spun prietenilor că sunt un „italian” din Cluj, adică sunt evreu român cu filiație maghiară, de fapt e o butadă pentru propensiunea mea genetică spre universalitate, spre armonie între națiuni, etnii și religii. Port în ființa mea lăuntrică rolul de punte, de pod între diverse etnii și culturi și din acest motiv mă simt binecuvântat, dar și obligat ca, prin exemplul și creația personală, să militez permanent pentru pace și înțelegere, pentru compromisuri raționale și mutuale între oameni, organizații, partide, națiuni sau țări aflate în conflict.

Am suportat toată copilăria și tinerețea mea represiunea și privațiunile impuse de un regim comunist relativ dur, cel al dictatorului Ceaușescu, împreună cu mulți prieteni români, unii aflați aici cu noi. Cu modestele noastre talente și mijloace am încercat ca aceste experiențe amare dar esențiale, să le sublimăm în creații artistice. Existența a două blocuri politico-militare antagoniste, a tristei cortine de fier și a unei păci aparente timp de mai mult de patru decenii, celebrul război rece a fost tot o urmare a celui de-al doilea război mondial pustiitor pentru Europa, în urma căruia în partea ei răsăriteană și centrală un totalitarism a fost înlocuit cu altul: fascismul a fost urmat de comunism. →

Am fost martor la ororile războiului în anii 90, când am trăit în Israel și ca militar rezervist am participat la operațiuni de război în sudul Libanului. Atunci am putut vedea și simți pe propria piele, puterea satanică a terorismului și extremismului islamic, care, din nefericire, a ajuns și în Europa și amenință de asemenea stabilitatea bătrânului continent. Acolo am văzut cum sunt persecutați creștinii și cum opinia publică mondială rămâne aproape indiferentă la suferința și genocidul lor.

De aproape jumătate de an suntem subiecții și martorii unui război mondial camuflat, disputat fizic între Rusia și Ucraina, dar care se desfășoară în culise pe tot mapamondul. Deocamdată, noi, cetățenii Europei suntem norocoși, oroarea și distrugerea nu s-au extins încă la noi, dar consecințele aspre economice, financiare, sociale, alimentare și chiar pandemice se resimt deja. Noul război nu va avea câștigători, cu toții vom fi perdanți, poate chiar victime inocente.

Noi, scriitorii și artiștii, avem obligația morală să fim oameni ai cetății, să fim implicați în semnalarea și eventual rezolvarea gravelor și marilor probleme cu care este confruntată omenirea.

Noi, artiștii, suntem obligați să alinăm suferința sufletească și să înălțăm spiritul uman spre culmi Dumnezeiești.

Pacea e condiția sine qua non a salvării omenirii.

Toți suntem egali în fața lui Dumnezeu, a legii și a destinului, toți avem același drept la viață. Acest fapt fundamental se poate împlini doar dacă va fi pace !

Sunt onorat să fac acest umil apel la pace, cu modestele mele mijloace pe pământul binecuvântat al lui Seneca, Dante, Petrarca, Torquato Tasso, Alessandro Manzoni, Giacomo Leopardi, Gabriele D'Annunzio, Luigi Pirandello, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Italo Svevo, Cesare Pavese, Primo Levi, Umberto Eco.

Poate voi fi patetic, dar vă spun din inimă, aici la Castellamare di Stabia: Trăiască Pacea, Trăiască România, Trăiască Italia, Trăiască Europa, Trăiască întreaga lume în pace și armonie !

GEORGE VIGDOROVITS

POEZII SELECTATE DIN VOLUMELE PUBLICATE

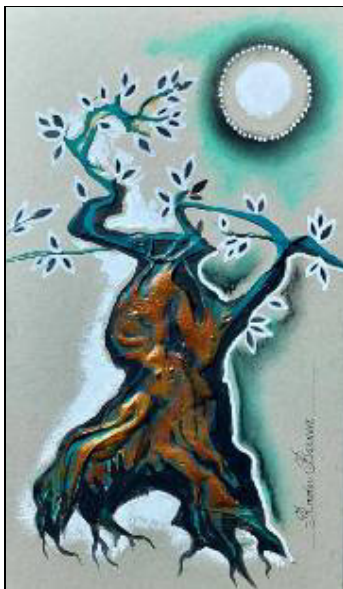
Pe muchia nopții

Dincolo de coama nopții
ard nestinși
vulcanii incandescenti
ai irișilor tăi incendiați.
Sărut lava ta încinsă
și buzele-mi arse
topesc grațiile întunericii.
Printre ele
trupurile noastre, torțe,
își unesc limbile de foc.
Pe muchia nopții
Dumnezeu despică
spațiul incert dintre noi.
Îți dăruiesc eternitatea
unei nopți trecute prin miezul tău de foc.
Arde-mă până la capătul zilelor.

Semiluna despică Crucea

Din nou se taie capete
pe scena însângerată a postistoriei.
Demonii au ieșit din nisipurile
Arabiei
să regizeze punerea în scenă
a apocalipsei bătrânei Europe.

Tăișul Semilunii despică
trupul fragil al Crucii.
Lespezile înlăcrimate ale catedralelor
gem sub copitele barbare.
Sacrul violat în casa lui Dumnezeu.
Se deschid gropile comune ale
memoriei,
sârma ghimpată crește în sufletele

Radu Bercea

captive,
lagărele disperării se umplu de
cadavrele speranței.
Cineva, acolo sus, în culisele
întunecate ale cerului
se joacă de-a Atotputernicul
și suflă furtuna cu viruși ucigași
peste fruntea împietrită de spaimă a
lumii.
Ultima repetiție a escatologiei

Între mine și tine

Între mine și tine
se lasă ceața deasă
a amintirilor cenușii.
Între mine și tine
e un câmp de bătălie
de pe care,
în perioadele de armistițiu,
adunăm clipele ucise.
Între trupurile noastre înlănțuite
se-ntinde cea mai păzită frontieră,
pe care o trecem arareori
mascați și clandestin.
Între mine și tine
lumina încolțită se prăbușește
rănită din ambele părți.
Ne unește
spațiul curb al dorinței,
pe care o mână nevăzută
încrustează stângaci
o inimă de copil.

Tăcerea oglinzii

De gâtul meu
atârnă un semn de întrebare,
ca un cârlig de abator
pe care zace
o identitate însângerată.
Tu mi-o vindeci cu petale de fluturi
și aripi de flori.

Rămâi sub pleoapă,
să te feresc de ploaia de stele.
Treci prin privirea încordată,
ca să te scalzi în lacrimile mele.

Prăbușire în pagină

În poligonul de încercare
al viselor-țintă,
se trage cu obuze-umbră.
Sar schije de lumină
din trupul ciuruit al speranței.
Cad nume, prenume, națiuni.
Idei pline de sânge
se preling pe pergamentul timpului,
drept mărturii
ale căderii omului din paradis.

Praful clipelor→

trece gătit
dintr-o parte în alta
a fracției divine
ce separă viața de moarte.

Delirul frunzelor 1

În fine, mi-am înjunghiat
propria umbră.
Sunt un morman de cuvinte
aieva frunzelor arse, toamna.

Răsună Șofarul
printre meridianele risipite
ale pribegiei infinite.
Ecourile sângelui
răsună fals
în cutia de rezonanță măsluită
a acestei lumi de tinichea.

Un foșnet de frunze asurzitor
a spart timpanele veșniciei.
Istoria urlă de două milenii
prin difuzoarele cerului...
Peste oameni
se așterne liniștea pietrelor,
mute de durere.

Delirul frunzelor 2

Printre buzele tale
ies păsări de fum
și țipă un recviem fals:
delir simfonic de frunze moarte
pe-un portativ alb, imaculat.

Din ochii noștri opaci
se prelinge
mustul dulce al uitării.
Ne-mbătăm cu secunde acrite
ale acestor vremi stricate.

Te vei trezi din visul meu
în prima gară,
unde oprește speranța.
Vei pune un punct mare și negru
șiragurilor de iluzii ruginite
cu care ți-am împodobit
harta străvezie a iubirii.

Delirul frunzelor 3

Acolo, în silozurile uniforme,
printre betoane cenușii,
generații de hârtie
își scriu sublimele poeme,
făcând copii, sărmani copii...

§
Îmi torn tăcerea ce arde
în matricele reci ale singurătății.
Ies litere cu forme ciudate,
înroșite de plumbul încă fierbinte
al amintirilor care dor.

§
Demonii se hărțuiesc
prin labirintul celulelor.

Vacarm inutil
pentru o nouă cruce înfiptă
în oceanul tăcerii de sub noi.

Delirul frunzelor 4

Sărutul -
metafora-oglină
a unor buze ce și-au regăsit
simetria vie a cărnii.

§
Coapsele tale -
două versuri cu rimă,
scrise cu patimă de anonim,
de mâna măiastră a naturii.

§
Dincolo de cortina putrezită
a frunzelor moarte
fac dragoste cu pământul.
Se va așterne și peste noi
blestemul alb
al neputinței de-a naște.

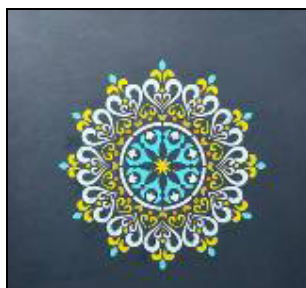
§
Îți dăruiesc testamentul sonor
al frunzelor etern foșnitoare,
înfiorate de suflarea rece
a saxofonului meu înăbușit.

Teroarea anotimpurilor

Teroarea anotimpurilor.
Aceleași tablouri
ale interminabilei expoziții,
prin care pribegim întâmplător,
simpli spectatori.

Roata Viselor
se-nvârte în sens invers
al acelor de ceasornic.
Izbit de crivățul clipelor,
împart noi manifeste.
Trăiește! Și dă-l mai departe!

În absolutul meu de buzunar
îngerii te înjunghie pe la spate.
Visul meu circulă înfricoșat
prin cartierul rău famat
al iluziilor de doi bani.
În această lume decăzută
de sfinți-borfași
crediința nu mai valorează
nici cât un discurs parlamentar.

Radu Bercea

Îngerii fac navetă

Mi-e silă de trupul meu
arbore uscat și fulgerat
din care cresc coaste neterminate.
Urăsc sângele meu, duh secăt,
prin care curg fluide schelete de
femeie.

Bezmetice trenuri de gânduri
deraiază prin triajul provincial al
cărnii.

Semaforul divin indică verde
garnitura lumii rătăcește de două
milenii.

S-a spulberat harul
în atâtea idei ejaculate
de eternul onanist,
ce n-a reușit să fecundeze
nici cerul, nici pământul...
De două mii de ani încoace
îngerii fac naveta de pomană.
Trenul mântuirii n-a sosit încă
la Ierusalim....

Torentul istoriei

Se surpă lumina
și iese din prezent.
Torentul istoriei
se prăvălește peste capele pătrate.
Chipurile cioplite
ce fac umbră pământului
se dezintegrează treptat.
Incertitudinea lui unu
cutremură altarul clipei.
În catedrala sufocantă a materiei
aerul e încărcat de înjurături.
Restul e poezie.....

Manifeste în alb 1

Dumnezeu, ilegalistul,
împrăștie manifeste în alb
la marile adunări ale friicii.
Idealști ai vieții
își semnează condamnarea fericiți,
mângâindu-le lucia eternitate.

Am născut destule mortăciuni,
caravane de semne negre
risipite în pripă prin deșertul alb.
Am rătăcit prin lăturalnice drumuri
ale neputinței incolore
gravate pe trupul sublim al mirajului:
un autograf indescifrabil de nisip
spulberat
în pustiul nemărginit al deșertăciunii.

La zidul speranței
se frânge ultimul gând vertical
sub rafala spaimelor.
Cuvântul prăbușit
nu mai valorează
nici cât o baltă de sânge.

GEORGE VIGDOR

OCHEAN ÎNTORS TAYLOR HEAD PROVINCIAL PARK

Nova Scoția

Cred că suntem încă departe de filmele științifico-fantastice despre inteligența artificială în care mașina computerizată să ajungă la conștiința de sine și să se răzbune pe creatorul ei. Să nu asculte de el? Da.

Ne-am uitat pe hartă, i-am dat GPS-ului directivele cum să ajungem la partea de sud Southern Beachs și... ia-o la dreapta, ia-o la stânga și după ce ne duce o bună bucăică de drum, ne mirăm ce îngrijit e parcul, cu ieșire la ocean și ne trezim în fața unei vile de toată frumusețea (nu observasem semnul de proprietate privată) și JPS-ul ne spune că am ajuns la ținta propusă. Păi, n-ar fi rău...

Ne întorcem și tastăm din nou cea mai apropiată plajă din „Taylor Head Provincial Park” și după vreo jumătate de oră ajungem.

Taylor Head e o peninsulă care pătrunde în ocean cam vreo 6 km. E cunoscută pentru speciile de animale și păsări sălbatice. Pentru cei care doresc excursiile pe jos ar fi cam vreo 14.2 km de-a lungul portului Mushaboom Harbour. În total, linia de coastă ar fi de 16 km. Există și câțiva km de nisip alb, dar în general, e spectacolul natural al luptei de veacuri a oceanului cu stâncă de bazalt pe care o transformă în mlădierea dorită, sau dialogul dintre cei doi lăsat la mijloc, oceanul cu diplomația lui, țărnelul cu amenințările lui de a rămâne cărpănos și pus pe hartă fiecărui val.

Ce impresionează e diversitatea peisajelor într-o succesiune neașteptată, de la sunetul melancolic și catifelat al flautului rostit de foioase, până la finalurile de simfonie în care tobele oceanului se întrec cu toate galopurile de metal al alămurilor.

Pentru partea îngrijită pentru turiștii pretențioși sunt cabine de schimb și podeț de lemn până la nisip. Pentru mine, cele mai preferate ore erau cele petrecute în naturaletă pădurilor și a oceanului negreblat și cu bretonul tăiat după ultima modă de pe continent.

Am văzut în oraș pietre lustruite și de diferite culori care erau de vânzare. Dacă nu era „economistul” lângă mine, eram ispitit să cumpăr câteva. Aici găsește tone, așa că își pierde valoarea mercantilă, și în smerenie intră în dialog cu tine. Ele

fiți pot vorbi de timp cum apare el în interiorul lui. Cum apare în afară ni-l spune tâmpenia pendulei pe care am pus-o doamnă și stăpână peste noi. Asta chiar că e idolatrie! Uite ce spun aceste pietre despre timp prin pana lui Anatole France: „Timpul este cel mai puternic dintre sculptori. Nu are ciocan, nici daltă; are drept scule ploaia, clarul de lună și vântul de Nord. El termină minunat munca dăltuitoarelor de piatră. Ceea ce adaugă el nu se poate defini și valorează infinit.” La toate acestea, adaugi valul, unda, pentru că timpul dacă nu-l gândești cuantic nu-ți dai seama ce jalnică ființă suntem cunoscând numai cele două dimensiuni: spațiu și timp.

E ceea ce Marcel Proust surprindea atât de bine că dragostea ne poate face liberi pentru că dragostea este spațiul și timpul măsurate cu inima. Nu v-ați întrebat de ce Hristos și-a ales discipoli, cu mici excepții, pescarii? Cât ar fi trebuit să învețe pe un ucenic ce este marea și ce este cerul? Așa că a trecut peste lecțiile de abecedar, de citire și a trecut cu ei direct la Împărăția Cerurilor care este asemănătoare cu Împărăția Apei baptismale, amândouă împărățiile fiind una și aceeași - Împărăția Spiritului Sfânt. Ați observat la Brâncuși câtă teologie de inițiere într-o taină a Spiritului ascund operele lui de artă? În toate găsim dogmatica aripei, în toate e zborul, în toate găsim coloana de foc a Infinitului care conducea poporul afară din sclavia spațiului egiptean și a timpului faraonic ca verigă a morții, în toate e Împărăția Cerurilor. Viața omului începe din Împărăția Oceanului, placenta începuturilor de lumi, dar fără Împărăția Cerurilor ce ar putea respira omul? Englezii fac deosebirea între sky=cerul ca boltă a pământului și heaven=cerul ca boltă a

spiritului. În acest context, omul respiră atât cu buzele cât și cu aripa spiritului.

„Vă voi face pe voi pescari de oameni!” Sienkiewicz în romanul „Quo vadis” arăta cum creștinii persecutați de romani se identificau ca parolă desenând un pește. Pește în limba greacă e „ichthys” fiecare literă însemnând (I.CH.TH.Y.S=Iisous Christos Theos You Sotir - Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul). Deci e vorba de altă mâncare de pește! 😊

Nu poți să stai în fața mării fără să-ți dai seama de micimea ființei tale în fața veșniciei. Aici începe adevărata angoasă. Pentru că marea te trimite, ca și Socrate, să te cunoști pe tine însuși. E adevărat că nu poți compara bobul tău de nisip cu nesfârșitul și negrăitul mării, dar nisipul cât e de mic. Împreună, cu alte boabe formează țărnelul mării. Nu oceanul este țărnelul meu, ci eu sunt țărnelul lui. În sinele meu sunt toate nebuloasele și galaxiile fără de margini ale universului pentru că eu le cuprind (comprendere) pe ele, eu le înțeleg, eu le îmbrățișez. Pe mine se ridică spre Dumnezeu întregul cosmos pentru că eu mă fac mic ca în Neculce și eu sunt cel care understand pe el (under =dedesubt, stand=stau) și nu invers.

Stăm tolăniți la soare și ne simțim așa de bine. Pe toată această plajă nu e nimeni. Ne-am făcut mersul pe o cărare de 3 km dus și 3 întors și acum endorfinele își au cuvântul. Matei citește știrile pe telefon și îmi spune de o mare furtună care s-a abătut peste Sydney. „I-a bătut Dumnezeu!”, glumește Matei. Glumă la glumă! Vă aduceți aminte cum am fost primiți de Sydney? Păi aia poate fi considerată glumă? Când ne dăm jos din avion, noi, obișnuiți cu marile aeroporturi ale lumii, ne trezim cu o hardughie mai mare, un fel de garaj nenorocit, ei, nici chiar așa, dar nici departe!, frig, și bătea un vânt!! Ne-am uitat împrejur, niște pâlcuri de pini zgribuliți la marginea orizontului, de credeai că ești la capătul lumii cum credeau vikingii. Cât pe ce să ne întorcem înapoi. Am închiriat mașina și... asta ne-a fost soarta! Ca numai după 20-30 de km să apară soarele la 20 și ceva de grade, să măture cerul de nechibzuința norilor, și să apară bivoliile colinelor cu părul des al pădurilor! Acum altă viață! De aia am →

DUMITRU ICHIM

zis că niciodată să nu judeci o țară după cum e aeroportul și omul după față.

Poate mult am mai fi sporovăit, dacă nu ne-am fi dat seama că am plecat în grabă cu rucsacul gol de mâncare.

Ne suim în mașină și hai spre hotelul unde suntem cazați, care are un restaurant cu prețuri așa și așa, chiar dacă ospătărițele erau puțin cam vesele. Matei a cerut berea lui preferată și i-a adus alt brand, așa că a mai comandat una, iar mie, care am comandat un cotlet New York steak cât Statuia Libertății, mi-a adus o aschimodie nenorocită, spunând că nu are ce am cerut. Na, de-ale ospătariilor! Adevărul e că deși Matei nu e tipul care să se îndulcească întru cele ale spirtoasele, dacă e să bea ceva absolut nu servește dacă trebuie să conducă.

Vorba lui Creangă: Foamea dă de-a dreptul! Așa că, nu prea interesați de cormorani și alte păsări rare, ne uitam după vreun restaurant. Ne oprim pe marginea drumului și căutăm pe tabletă. Evrica! Punem pe GPS, mergem vreo 3 km și ajungem la un drum închis pentru construcție. Ia-o înapoi și înghite în sec! Nici măcar un prăpădit de McDonald!

Când aproape ne resemnasem și să mergem direct la hotel, iată că în partea stângă vedem semnul pentru Salmon River Country Inn, restaurant și hotel.

După atâtea rătăcirii, am fost răsplătiți cu vârf și îndesat. Restaurantul cu specialitățile bucătăriei germane era ceva de lux cu mobila și aranjamentele pentru a sugera „good old times”, cu farfuriile de porțelan și pahare din cristal. Fețele de masă ireproșabile, fotografiile de epocă pe pereți, vazu cu flori proaspete din grădină, și peste tot o curățenie nemțească. Am mers totuși în grădina de vară, pe margine râului Salmon River.

În spatele restaurantului au o grădină de unde culeg legumele proaspete pentru restaurant. Grădina se termina sub un munte stâncos, pe abruptul căruia se cățarau brazi și tufișuri adaptabile stâncilor. Grădina de jur împrejur e îngrădită cu mreje și năvoade. O briză bate ușor din partea râului și în vârful unui stâlp - un pescăruș ca parte inutilă de decor, încearcă să-și facă prezența scrijelind albastrul imaculat al cerului.

Peste râu, în fața noastră, pe coli-

nele împădurite, case de vacanță cu ieșirea la râu. De fapt, râul e cât Dunărea pe unde i se ia... măsura cotelor! Mă uit la această perspectivă de liniște, de pace și împăcare și gândul te duce în legendele Rinului, iar acolo în vârful muntelui parcă și văd meterezele și turnurile unui castel din care să se risipească lumina unui buciom.

Ce bem? ne întrebă ospătarul. Normal - bere nemțească, rece și cu gulerul ridicat ca al regilor portughezi din faimoasele picturi europene. Râul dă în golful Jeddore Harbour și oferă celor din grădină un subtil aer sărat din partea oceanului.

Proprietara restaurantului și hotelului văzând că trag toată lumea de mână să aflu cât mai multe date despre locurile și oamenii de aici, foarte prietenoasă se așează la masa noastră, ne salută. Îmi ia carnetelul de note și scrie: „Margrit Wedister says thank you for coming in!”.

Aflu că aici era un sat al indienilor, că restaurantul a fost întemeiat în 1924 și se numea „Head of Jeddore”.

Discutam de toate că: are șapte camere, casă de vară și apartamente pentru copiii adoptați, că Margrit, zice ea, ar însemna „perlă”, de Goethe, Schiller și Rilke, că tot e neamț, și iată ospătarul ne aduce două platouri încărcate de cele ale bucătăriei nemțești pentru niște flămânzi la nivelul internațional.

După încă o „gulerată” nemțească, proaspătă și răcoroasă ca un sonet, îi zic lui Matei: „Uite la pușorii de mesteacăn ce drăgălași sunt, cu părul lung până la nivelul apei. Au vrut și ei să se urce pe povârniș după pini de acolo, dar sunt prea mititei. „Iar vorbești prostii!”, zice Matei, și îi face semn ospătarului să-mi aducă o cafea neagră... double espresso!.

Radu Bercea

Mă mir...

Mă mir că lacrima mea...
Curge de dragul tău.
Pietre celeste aleargă după visele mele
Lăsând o dăra meteorică pe cerul
Descoperit târziu.
Ce lumină dansează pentru noi?
Auroră boreală!
Ești cerul meu
Creat din priviri albastre
Ce alunecă tandru dar sălbatic
În îmbrățișarea dăruită.
Sacrul sărut sfințește iubirea.
Ce legendă? Care poveste?
E un vis real.

Ecoul din tăcerea balanței

Plouă în hohote
Trăgând înapoi anotimpul.
Culoarea timpului topit
Se aude în dimineața despletită
Ochii tăi au culoarea lavandei
Iar lumina din ortografia zâmbetului
Are conturul înfloririi pe ram.
Mi-ai lăsat clipa de eternitate
La poarta tăcerii
... Ascund cu greu
Ecoul din tăcerea BALANȚEI.

Iarna macilor

Am de gând să hibernez
până înfloresc macii...
Purpuriu cum cerul la răsărit,
candelă aprinsă înfiptă-n lujerul
crud,
îmi acoperă anotimpul
ce încă miroase a iarnă.
Nu mă ivesc!
Aerul arde a frig,
cerul opac vujește senil,
iar tăcerea dimineților
vine de la păsări...
nimic..., niciun cirip,
nici o hârjoană de găze răzlețe.
Aerul e aburit,
Totu-i sleit...
Măcar inima ta să palpitate
Purpurie de dor, stâmpărată.
Așteaptă-mă cu buchete de maci,
Catifelate petale înfocate.

GABRIELLA COSTESCU

Starea prozei

Ultima oră!

Când a auzit huruit pe cer în miezul nopții, primul gând a fost că e război. S-a ridicat din pat și s-a dus la geam să verifice dacă aude bine sau a visat. Nu visase. Huruitul era continuu, tot mai îndepărtat și tot mai limpede că e al unui avion. Sau al unor avioane. Nu se vedea nicio lumină, pesemne zburau la mare înălțime, de aceea era și sunetul înfundat și îndepărtat, ca o părere. I se părea bizar să fie doar el treaz și să audă numai el zgomotele cerului. Toată lumea dormea liniștită? Nimeni altcineva din orașul acesta nu a mai fost trezit de suspectul zgomot de motor aerian? Se întoarse la pat și în timp ce căuta telecomanda, privi ceasul telefonului : 3:00! Măi, totuși, ce să caute deasupra noastră avioanele? Există cale aeriană pe cerul nostru? Nici măcar una militară, că zborurile de pasageri știa că nu trec pe aici. Doar cele agricole și sanitare. Și totuși, totuși, e ceva ! Deschise televizorul! Canalele, unul după altul derulate febril, anunțau același lucru: „A început războiul în Ucraina?! Primele bombardamente au fost confirmate oficial! Situația poate exploda în orice moment!” sau: „Ultima oră! Este informația momentului, după ce s-a aflat că a început războiul în Ucraina! Primele bombardamente au fost confirmate oficial de OSCE, iar situația poate exploda în orice moment, spun rușii. Mai mult, cele două tabere se acuză reciproc că au deschis primele focuri!” Apoi: „A început oficial războiul în Ucraina?!” Cum de se rupsesse într-atât de problemele lumii, încât să nu aibă habar despre tensiunile din vecini? Sunt doi ani de când se dezobișnuise să mai urmărească știrile la televizor. Pandemia îi curmase obiceiul acesta. Prea gogonate erau știrile despre virusul ucigaș al omenirii! Prea erau umflate cifrele morților și prea lugubră era perspectiva promovată de mass-media! Dar nu numai atât! Se retrăsese și din cercul de prieteni... nu mai stătea la flecăreala dimineții, nu mai participa la discuțiile aprinse din pauze. I se păreau de multă vreme banale, iar punctele de vedere total lipsite de originalitate și profesionalism. Tabăra antivacciniștilor versus tabăra vacciniștilor! Cică cei care s-au vaccinat, sunt naivi și inculți. Sunt oile proaste ce se

duc singure la tăiere. Peste trei ani, vor muri din cauza efectelor secundare fatale, provocate de vaccin anticorona. Iar cei ce nu s-au vaccinat infectează pe toată lumea cu virusii lor nesimptomatici și împrăștie moartea în jurul lor. Măsurile de relaxare se anunțaseră de câțeva vreme. Câteva țări renunțaseră la obligativitatea purtării măștii și la certificatul verde. Ai noștri fixaseră data de 9 martie. Ce tâmpenie, de parcă virusului îi păsa de convențiile noastre! Auzi vorbă! Cică din data de 9, masca nu se mai poartă, alerta și interdicțiile de orice fel, impuse de pandemie, se anulează! Virusul nu mai există! Gata cu el! Dar ce vor pune în schimb? Desigur, războiul! Iată altă pandemie! A urii, a naționalismului, a expansiunii, a ororilor războiului! Nedrept, evident, care război e drept? Cel de apărare, dar și acela e discutabil.

**

Bombardamentele devastau orașul și spulberau vieți. Anna simți că se strânge în ea toată spaima lumii. Carnea se chircea pe oasele ei, iar în stomac se înstăpâni un gol înfricoșător și rău, rău de moarte. Inima gonea nebună și abia reuși să își adune mințile pentru a inspira adânc de câteva ori. Era tot ce putea ca să se smulgă din atacul de panică. Înșfăcă o păturică zvârlită pe un scaun, ridică în viteză copilul adormit în pătuc. Își agăță în spinare geanta de sugar, mereu dotată cu strictul necesar pentru plimbările zilnice cu micuțul și zbiră cât putu: *Ania, Kristina, Jaroslav! Veniți iute la mașină! Îmbrăcați-vă gros! Rapiid!* Dar copiii erau deja lângă ea și aveau câte un rucsăcel pregătit de zilele trecute! Printre ei, la școală, circulau poveștile terifiante despre rușii care au invadat Ucraina. Au stat în adăposturi zile în șir de spaima bombelor anunțate. Mama îi lua la fiecare alarmă și zburau toți pe scări, în subsolul blocului. Erau mulți. Speriați, revoltați, bolnavi, triști. Ascultau terifiți știrile radio. Butonau telefoanele, trimiteau mesaje, se căutau pe Whats-

App, Twitter, Skype, Instagram, Facebook. Urmăreau cu sufletul la gură clipurile cu războiul din țara lor pe TikTok și YouTube. Infernul s-a mutat în Ucraina! O vecină a născut în buncăr. N-a asistat-o decât soțul ei și două femei mature, le mai văzuseră prin subsolul înșesat de lume, dar niciodată până atunci nu asistaseră la un lucru atât de impresionant, înspăimântător și fascinant. Mama le explica să nu se uite, că nu e plăcut, dar nici să nu se rușineze, că a aduce pe lume un copil este o minune a vieții. Care merge înainte. Nu-i pasă nici de pandemie, nici de bombele războiului. Se naște, apoi, dacă trebuie, moare. Naștere, viață, moarte. Asta-i, copii! Seara, l-au văzut pe Zelenski ținând un bebeluș în brațe. Zâmbea și se uita fix la ei, de dincolo de sticla televizorului. „*Dacă în buncărele noastre se nasc copii, națiunea Ucrainei e neînvinsă! Slavă Ucraina!*” Se treziră toți trei strigând cu entuziasm sincer „*Slavă Ucraina! Slavă Ucraina!*” și întreg buncărul striga cu ei! Într-o zi i-au prins bombardamentele pe stradă, la terminarea cursurilor. Erau în drum spre stația de autobuz. Toți trei. Când șuieratul îngrozitor al alarmei a început, au alergat și ei, cu mulțimea agitată, panicată, apărută din toate părțile, spre cel mai apropiat adăpost. Un copil mai mic decât ei, cu un ghiozdan în spate, plângea și striga disperat, trezind duioșie și compasiune, iar ei se simțeau atât de neputincioși auzind fără încetare „*bunicule, bunicule, unde ești, bunicule?*”

Mama îi îmbrățișă scurt, abia atingându-le obraji cu obrazul ei, în timp ce ținea în brațe bebelușul care începuse să scâncească. Urcară în grabă în mașină și porniră. Habar nu aveau unde. Ucraina era sub asediu. Unde era să se ducă? Volodya era concentrat în armata ucraineană. Când se va întoarce acasă, pe ei nu-i va mai găsi. Poate nici casa nu va mai fi. Poate nici el nu se va mai întoarce! Ce grozăvie li se întâmplă! Cum se poate spulbera totul într-o clipă! „- *Du-te, Anna! Ia copiii și du-te în România! Atât i-a putut spune la telefon. El rămânea să-și apere patria atacată de conaționalii ei. - Dar Zelenski a acuzat România că ne-a luat Basarabia! - Lasă, asta e o poveste istorică. Noi nu știm adevărul. Românii zic că noi le-am luat-o lor.*” S-a hotărât să-și→

VALERIA BILȚ

asculte soțul. În România găsești prietenii. Atât i-a putut spune la telefon. El rămânea să-și apere patria atacată de conaționali ei. În România erau rudele lui, aproape de graniță, la Ruscova. Dar mai era și o prietenie, o înfrățire a Dolynei cu alt oraș din Maramureș, Târgu Lăpuș. Primarul de acolo fusese în vizită la Dolyna, primărița din Dolyna fusese în vizită la Târgu Lăpuș. Ei nu erau din Dolyna, erau din Bucha, orașul în care invadatorii au masacrat sute de civili. Dar primărița era prietena lor din copilărie. I-a sunat, așa cum făcuse cu toți locuitorii Dolynei și cu toți cunoscuții ei din Ucraina, să le comunice unde se pot retrage în siguranță. *Dar de unde a venit războiul acesta? Se măritase acum 15 ani, venise la Kiev mânată de forța iubirii pentru ucrâineanul ei frumos! Era străină de toate atitudinile și manifestările naționaliste sau șovine. Era rusoaică, dar nu o interesa cătuși de puțin nostalgia Mamei Rossia de a redeveni ce a fost, marele URSS ori Rusia Țaristă. Își trăia liniștită iubirea, se simțea o femeie împlinită și era fericită ca mamă a unui copil făcut din dragoste. Trecuseră și atunci prin teribila stare de război, iar iubirea lor rămăsese intactă. Ba, parcă sporise! Mai făcuseră 3 copii de atunci.*

Profesorul urcă în mașină. Se gândea la discuțiile dintre colegii lui. La controversata relație dintre Ucraina și România. La miile de oameni care au devenit refugiați peste noapte. La miile de morți nevinovați. Opri la pompa de benzină. O coadă enormă de mașini. Numere de Ucraina. O femeie plângea cu capul lăsat pe capota mașinii ei prăfuite. Trei copii o priveau triști de la geamurile lăsate. Un scâncet se auzea din spate. Profesorul se apropie, o privi și-i întinse, cu un zâmbet bonom, două hârtii de 100 roni. Pentru benzină. Dar casa lui este deschisă pentru ei, încercă să-i transmită prin cele mai inteligibile gesturi de care era în stare. Ne za chto!(sunteți bineveniți) reuși să rostească.

Un zâmbet senin, de speranță și mulțumire înflori pe chipul obosit al Annei. Știa că a găsit adăpostul de care avea nevoie pentru copiii ei, până la terminarea războiului. A făcut bine să-și asculte soțul. În România găsești prietenii.

Nimic întâmplător

cine suntem?
ființe aruncate pe pământ
din necunoscut
ființe create de Dumnezeu
etern întrupat în om
Energie plină de iubire
nevăzută, necunoscută
o înțelepciune nemăsurată în noi
prin Spirit suntem în legătură cu
Creatorul
nimic din jur nu este întâmplător
frunza cade din copac cu un scop
noi ne supunem unor legi nescrise
într-un Univers fără cuprins
călători vremelnici suntem
care iubesc, urăsc, iartă, trădează
ființe vii cu suflet, corp și minte
suntem
totul e un joc în spirala lui a fi
totul e o creștere continuă în
călătoria noastră pe pământ-
șansa existenței noastre
de ieri, de azi, de mâine
nimic nu e întâmplător
trebuie doar să avem încredere
în Justiția Universului

Dincolo de ramă

cei plecați
pe drumul cu unic sens
privesc ocrotitor
din rama pereților
mai întâi a dispărut umbra
apoi au dat hainele de pomană
pentru sufletele lor se zice

ceasul tatei
un Pobeda obosit
nu mai măsoară timpul
în lada de zestre șorțul mamei
miroase a ciorbă de curcan
și a cozonac
în rest tăcere și uitare

eu sunt dovada că au existat
că au răs și au plâns
că au zidit o casă
că au crescut copii
că au trecut cu sudoare prin timp

secunda bolnavă
le-a sărutat lacrima ochiului stins
culcându-i în negrul adânc
curtea-i goală acum
plugul a șters urmele pașilor trudiți
doar poza de la nunta lor e vie
ochii blânzi privesc
c-un zâmbet muștrător

dincolo de ramă -
un petec de zid

îngălbenit de vreme
și păienjenii

Un gentleman

Visător cavalier
Cu zâmbetul tatuat în colțul gurii,
Cu un trabuc fin,
Șampanie la cină
Și jobenul mătășos,
Urcă munții singurătății
Însoțit de cântecul apei învolburate.
Cascade-s visele lui,
Enigmatice dorințele.
Un adevărat om de onoare,
Corect sieși.
În umbra trecutului glorios,
Mereu curtenitor
Iubește cu delicatețe.
În tabloul istoriei bărbat perfect,
Intellectual generos,
Delicat în gesturi,
Puternic în fapte,
Statornic ca stâncile.
Un gentleman
Rara avis printre noi...

Finis Terrae

privirile se plimbă peste valurile
înspumate,
în zare un punct în derivă-i.
pe stâncile colțuroase ale malurilor
se-nalță farul salvator pe furtună.
liniște și căldură primitoare în
peisajul sălbatic de la capătul
pământului
(plat și enigmatic odinioară).
multe băătăli s-au dat pentru libertatea
și pentru purificarea lui,
mulți au naufragiat aici izbindu-se de
colțurile stâncilor ucigașe.
soarele se-ascunde în cochiliile de pe
malul nisipos -
un balcon al oceanului
de unde privirile contemplă fermecate
Sfârșitul Lumii
(Finisterre, Galitia).
La alt capăt al pământului nori grei se
frământă...
porumbelul alb rătăcit e printre
ucigașele fiare,
ramura de măsline s-a rupt sub povara
șenilelor.
Coaja lumii stă să crape,
oul păcii e-nsângerat,
ghem de ură și de nebulie lângă noi.
Oamenii fug spre alt capăt al lumii,
unde florile iubirii și ale păcii
înfloresc.
în adâncuri eoul se miră:
Finis Terrae?!!

MARINELA BELU-CAPȘA

Starea prozei

Un minut șase secunde

Potrivit vechimii relative, lui Darius Ballis (Dibi, pentru amici) trecuse vremea performanțelor. Cele ce odinioară păreau limita posibilului se banalizaseră, la îndemâna oricărui performer onorabil. Când rula pe stradă, costumul său colorat, cu borderii, din piele veritabilă, rar de atrăgea privirea cuiva... zeci de motocicliști erau mai evidenți și recunoscuți. Dar spiritul cutezător nu-l părăsise, fusese dăruit definitiv.

Atât doar, că trecea rar pe la *Chains Moto Club*, locul unde se pususeră la cale sumedenie de ieșiri... rămăseseră niște diplome, cupe, trofee prăfuite care perpetuau tăcute mica istorie. N-avea timp... își ducea veacul ca angajat la o firmă axată pe comercializarea de piese auto din dezmembrarea automobilelor – un obiect de activitate „second hand” încă lucrativ. *Dismantled Auto Shrot* era numele întreprinderii și oferea, la cerere, montajul pieselor comercializate, un avantaj față de concurență.

Pentru deplasare, folosea cotidian o motocicletă *XT660R*, dar erau zile când rula o *TE 300i*; dacă îl întreba vreun apropiat de ce scosese bijuteria țipătoare a curselor *endure*, răspundea în răspăr:

– Numai când aniversez vreun titlu!

Rămăsese credincios localului de cartier „Balaurul” unde, într-o singură încăpere spațioasă (găzduise și baluri pe vremuri), se desfășeau băuturi alcoolice, cafea și țigări; când vremea îngăduia, se extindea cu o terasă împrejmuțată pe spațiul verde generos dintre trotuar și carosabil. Clienții comandau la tețghea, apoi se retrăgeau la mesele din fier forjat cu scaune asortate. Obișnuiții ocupau anume zona lor, după cum și vorbele cu tâlc pe care le aruncau câteodată aveau noima specifică a diferențierii.

Acolo a și aflat că era liber postul de paznic la „Șase sus”, clădirea cu douăsprezece niveluri și patru terase deasupra unei parcuri subterane, înălțată singuratic în marginea unui bulevard, de unde domina orașul.

– Îmi bag picioarele, zicea tare tipul respectiv. Salariu minim, pricepi, muncă de noapte dar sporul în ore libere, sanchi!

A mai luat o gură de bere și a în-

trebat:

– Vrea careva? Îl duc la schimb!

– Pare interesant, a zis domnul Ballis, că eu am liber noaptea!

Așa a ajuns în fața peronului mozaicat de la „Șase sus”, clădirea impozantă a fraților Mittani, veniți de departe să investească în imobiliare lucrative, apoi în holul somptuos dominat de o scară monumentală ce se desfășea în două ramuri la fiecare etaj ce se reuneau să se reproducă la următorul, pe urmă în ascensor către serviciul personal.

Interviu scurt, câteva hârtii semnate, altele de adus, un ecuson-legitimăție tip card și data începerii.

– Îți arăt eu care-i treaba, a zis fostul.

Și i-a arătat – vestiarul de la sub-sol al angajaților, dulapurile personale cu card, centrul de control plasat în parcare, cu comentarii amănunțite.

– Te duci la adresa asta cu ecusonul, i-a mai spus, și îți dă uniforma pe măsură... Accesoriile le iei în centrul de control... Dai și tu o bere?

În seara debutului a parcat motorul la perete, măcar că spații erau peste tot și a intrat în locul de muncă folosind cardul; de afară se vedeau doar geamuri fumurii dar spațiul avea un perete întreg tapetat cu monitoare active, o masă lungă și scaune rotative; de pe unul s-a ridicat un individ scund și cărunț.

– Trebuie că tu ești bobocul, a zis și i-a întins mâna. Poți să-mi zici Casian... Ia din dulap accesoriile, apoi mai vorbim!

– Darius, a mormăit nou-venitul.

A adăugat la centura uniformei tonfa, tocul cu sprayul iritant, telefonul de alarmă și s-a trântit pe un scaun, rotindu-l să privească locurile.

– Bag seama avem și cărți, a arătat spre volumul de pe masă – copertă neagră, cu cruce aurie.

– Asta e cartea sfântă, l-a corectat Casian. Cu ea îmi petrec zilele...

– Eu le am pe ale mele, l-a oprit Darius. Dumneata ești la apus, e altceva.

– Până nu încep să tremure paznicii casei și să se încovoie cele tari, până nu se opresc cei ce macină... tot așa vei crede.

Astfel a început serviciul – monoton, repetitiv, rutinat; urmărirea nenumăratelor camere de supraveghere, ronduri pentru pontarea periodică la punctele de control, rapoartele zilnice... și câteva momente de taifas, când au început să se respecte.

Sosea Darius în parcare, umplând-o de ecourile motorului ambalat, îmbrăca uniforma în vestiar și-l afla pe Casian la post; schimbau câteva vorbe, apoi așteptau monitoare. Odată, când și-a pus haina pe scaun, colegul a remarcat:

– Curioase tatuaje!

– Sunt făcute peste cicatrici, pricepi? Doi iepuri dintr-o lovitură!

La rondurile periodice de pontare a etajelor, nou-venitul a propus:

– Ar putea doar unul s-o facă, mișcând repede! Mai economisim!

– Mie îmi place rânduiala de acum... unde ne grăbim? Nu ieșiți cu grabă, nu plecați în fugă, spune cartea. Și vezi că ești angajat de probă... mai trebuie un curs de calificare, examen, atestat de la poliție... dacă vrei să rămâi...

– Asta rămâne de văzut... Mai am o slujbă.

De fapt, munca la firma de dezmembrări auto nu era normată – se ducea când era cazul, măcar că uneori îi acapara toată ziua, dar nici nu avea carte de muncă, un compromis care îl dusesse la „Șase sus”.

Într-o noapte, privind începutul scării monumentale, Darius avu viziunea unei pante nesfârșite, cum erau coastele muntoase ale traseelor enduro în linie, evanescentă irezistibilă din adâncul existenței... și se hotărî!

Îl află la *Chains Moto Club* pe domnul Mititelu, președintele clubului și îi destină *planul*. Acesta, experimentat arbitru internațional, avu câteva obiecții dar găsi ideea chiar nostimă, pe mai multe planuri media de el știute, așa că încuviință să se ocupe de partea oficială.

În vinerea aleasă, Darius a parcat în fața clădirii „Șase sus”, vechea lui *TE 300i*, și s-a precipitat la centrul de control ca să-l anunțe pe Casian:

– Am oarece treabă pe afară, →

MARIAN DRUMUR

dar mă întorc!

Colegul a simțit ceva dar s-a mărginit să spună:

– Cumpănește bine, că n-o să te acopăr!

Darius a ieșit prin față, lăsând ușile larg deschise; un mic grup de motorști ocupase peronul mozaicat, cu domnul Mititelu în față.

– Mergeți mai departe, i-a sfătuit, să vedeți până sus!

A pornit motocicletă, a împins-o în fața treptelor intrării ca s-o încalce; privind îndărăt a remarcat că peste bulevard se strânsese un pâlci de privitori.

Domnul Mititelu a ridicat steagul și vehiculul a demarat bubuind pe pantă, către scara monumentală. Ecouri diminuate au răsunat; cursierul a apărut la marginea terasei de la patru, apoi la opt și la douăsprezece, unde a ridicat brațele iar uralele de jos s-au înțețit.

Când a revenit, președintele clubului a declarat, în auzul celorlalți:

– S-a consemnat oficial recordul; un minut și șase secunde. Semnează fișa!

Darius Ballis a primit felicitările colegilor și s-a grăbit să dispară în interiorul clădirii.

Când a apărut în uniforma regulamentară la centrul de control, Casian a spus atât:

– Te-am văzut pe monitoare... Ești înregistrat!

Celălalt a dat din umeri:

– N-ai cum înțelege.

Performanța angajatului n-a avut ecouri doar în mass-media orașului; pare-se patronii clădirii nu prizau asemenea abateri ostentative.

Motive se găseau: încălcarea regulamentelor cu vinovăție, periclitarea integrității, consecințe colaterale... iar perioada de probă era agravantă... suficiente pentru desfacerea contractului de muncă.

Darius a făcut lichidarea și a continuat lucrul aleatoriu la *Dismantled Auto Shrot*. Dar domnul Mititelu nu era numai președinte la *Chains Moto Club*, iar planul lui a apărut la o ședință a consiliului local, când a expus motivele datorită cărora cetățeanul Darius Ballis *merita* titlul de cetățean de onoare al orașului.

Un concurs fericit de împrejurări a dus la materializarea propunerii, astfel că motociclistului i s-a înmănat, în ședință festivă, diploma de conferire a titlului de cetățean de onoare.

– Ai o grămadă de avantaje, și-a bătut președintele pe spate favoritul, după ceremonie.

Le citești tu! Poate dai de bătut, nu te jena!

Într-adevăr, sărbătoritul a arătat documentele la „Balaurul”, unde pe lângă cele două mese unite s-au perindat greii localului, urându-i obișnuitele firitisiri.

– Fii atent, bre Dibi, a observat secretarul clubului, ai loc de veci gratuit! Te-ai scos! Du-te la „Lazăr” și pretinde un loc, până nu se umple!

Zis și făcut!

Administratorul cimitirului a binevoit să-l ducă la rândurile libere și l-a povățuit ce să aleagă, a marcat locul și a recomandat:

– E o firmă la poarta laterală, care execută construcții funerare... Scriu eu în registru dar e bine să rămâie locul marcat, mai știi?!

Așa că Darius a aflat firma – un șopron mărginaș, iar patronul l-a primit cu entuziasm:

– Știm, domnu’, cum să nu știm, mai citim și noi! Pentru dumneavoastră ceva extra din granit, cu componente, bronzuri...

– Nu e cazul, l-a întrerupt comanditarul, că banii...

În final au convenit: bordură din beton direct pe locul de veci, monument funerar cu postament și o vază... material economic. Iar devizul... considerabil.

Ca să acopere suma, Darius a pus în vânzare scumpa sa *TE 300i*; „Și-așa am încheiat povestea”, a spus el numărând banii fericitului cumpărător. „Vezi, că este de colecție!”

Când a recepționat construcția funerară, patronul i-a sugerat:

– E indicat să se graveze numele și anii, mă rog, decesul în alb... Să se știe că e ocupat. Și nu-i scump!

– Poți face?

– Cum nu! Se poate pune și o fotoceramică, ceva extra, vă dau eu adresa... să cunoască lumea cine odihnește!

În ziua când s-a dus spre atelierul cu pricina, Darius s-a întâlnit cu fosta soție și a oprit-o să-i spună că a dobândit un loc de veci. „La mai mare”, i-a urât ea și a plecat fără să privească în urmă. Asta era!

Într-adevăr, când a asistat la lipirea fotoceramicii pe monumentul funerar a fost plăcut impresionat: casca lui moto enduro în mărime naturală și dedesubt **1'6''**.

Suflete moarte astăzi ne conduc.
Miortvie duși, Gogol cum le spune.
N-au chef, zic ele, doar de
Rugăciune
Și i se-nchină lordului Manuc.

În loc de Țară au averi și fler,
Droguri și verișoare-n posturi 'nalte.
N-au Dumnezeu, crezând că au de
toate,
Și-l izgonesc din orice minister.

Își pun doar chipurile pe pereți
Și-aclamă presa ce li-i pe potrivă,
Cînd de la ele-aduce a colivă
Încă din ceasul noii dimineți.

Suflete moarte ne conduc, rîzînd,
Siliconîndu-se pe orișiunde.
Adio, vremi cu năzuiri profunde?
V-ați dus de-aici, să nu veniți
nicicînd?
21 septembrie 2021

N-am să te pot uita. Degeaba-ncerc.
Mie nu mi s-a dat numai uitarea.
De cele pămîntești să mă dezleg,
Munții mă cer, brațu-și întinde
marea.

N-am să te pot uita. Degeaba vreau.
Eu nu am nici un drept doar la
uitare.
Cimbrul mi-a zis: Cu mine-o să te
iau!
Nucul mi-a zis: Rămîi a mea mirare!

N-am să te pot uita. Degeaba strig
La păsările cele călătoare,
Să ducă-n zare sufletu-mi, s-abdic
Din tronul neuitării, care doare!.

Așa cum doar o dată a durut:
Atunci cînd maica sfîntă m-a născut!
21 septembrie 2021

TRAIAN VASILCĂU

Jurnal Noi scene din viața literară

Anul 1994 (I)

4 ian. 1994. Toată lumea îmi spune că m-a văzut la TVR. Încă zece cărți dacă publicam, niciunul dintre amici n-ar fi dat un semn, dar așa... dintr-odată toți își aduc aminte că ne cunoaștem. Mediatizarea, deh!

Pe 2 ianuarie, mă duc la Jean A. și n-o găesc decât pe Lia, îi dau cartea Lidiei. Apoi mă văd cu Pan I. Aflat într-o criză colitică. E vânăt la față și își adună greu exprimările. Ne plimbăm pe lângă blocul lui, îmi spune că trebuie să plece la Malovăț. După ce ne despărțim, apare Dan Laurențiu și schimbăm câteva urări de An Nou. Mergea în vizită la Gabriela Negreanu. Călătoria de seară.

Lumea viaște de proteste pentru atacul murdar la adresa Regelui; de indignare pentru programul de Revelion al dlui Everac, o porcărie sinistră!; de scîrbă pentru furtul de la vila lui Ion Rațiu.

Urît mai trăiți, domnilor! le-o trînti în față A.P. Cehov. Da, el avea alte exigențe, la care târgoveții nici nu visau măcar.

9 ian. 94. Aseară petrecere la noi, relaxată, blajină, cu alde Noni Cristea și Ioana, fiica ilustrisimului Istrate Micescu, mort în închisoare, nume oculat cu strășnicie de comuniști.

Din *Jurnalul* lui Arșavir Acterian află că Noica era foarte bun la matematică și preocupat de subtilitățile ei. Gerda Barbilian, înflinită de poetul matematician la Tübingen, devine profesoară de germană la Facultatea de Filologie din București. I.B. i-ar fi spus, imperativ: Ai să te hotărăști pentru mine, am nevoie de tine, n-ai să te măriți cu altul!

Nu cumva Alice Botez e o scriitoare mai mare decât M. Yourcenar, de pildă, despre care se face atîta caz? A murit trîntită pe scări de ciinele ei Togo, grăbit să iasă la plimbare... Pare perfect posibil: mi-o amintesc la o lansare în librăria Sadoveanu: era extrem de slabă, cu mîinile subțiri-translucide, genul morfinoman. Dar nu e născută la Slatina? Nu a scris *Iarna finbul* la Sibiu? De ce nu știu lucruri elementare despre marii noștri scriitori? Vom avea cât de curînd un dicționar cuprinzător, fără mari omisiuni?

Ce înseamnă la oameni precum Eugen Ionescu acea isterică/aberantă

teamă de moarte, cuibărită în mintea lor încă de la 17-18 ani? O imensă dragoste de lume și de viață? Un egoism atroce? NU, premiul Fundațiilor regale. În vremea dictaturii E.I. i-a invitat la Paris pe cei doi Ceaușești, promițînd să le găsească niște slujbe conforme cu pregătirea lor. Academicianul-golan. (*Notă din 2009*: iar alt genial mucalit, Salvador Dali i-a scris lui N.C., felicitându-l pentru a fi inventat sceptorul prezidențial! Însă, desigur, cizmarul nu a aflat sau nu a simțit ironia...)

Ce spunea Brâncuși? „Adevărul nu este în realismul unui biftec, a unei coapse, mîini etc. Eu caut spiritul. Arta nu poate fi teroare realistă, ci intimitate, prietenie, taină de eliberare prin proporții... Am impresia unei mărturisiri armonioase cînd sunt în fața piramidelor. Proporțiile piramidelor se leagă de proporțiile divine din mine. Jocul liniilor și volumelor, lăsînd structura divină a materialului, duce la desăvîrșirea spirituală prin sculptură. În primul rînd este omul. În ceea ce fac eu nu este nimic nou. A fost odată și va fi. Deci eu caut ce este mereu.” „Spiritul și timpul nu sunt. Spiritul este. Pentru a ajunge la această stare divină, noi trebuie să ajungem nimic. Dumnezeirea vine acolo unde este nimic; acolo unde este nimic, este totul.” „Sunt un ignorant. Nu mă pricep la literatură. Mă interesează numai ultimele descoperiri științifice. Citesc ziare și reviste și știu unde suntem pe tărîmul științific și spiritual.” (*Notă din 2009*: Idem Dali, idem Blaga, interesați de progresele științei). „Omenirea este bolnavă acum. Dar poate fi însănătoșită. O proporție, o linie bine gîndită, pot lecui omenirea. Am căutat-o toată viața.” „Totul este să revin la starea de candoare a desăvîrșitei credințe. Atunci găesc echilibrul.” „Relele toate vin din închipuiri: gloria, puterea, credința în puterile negative ale omului, creșterea strîmbă de vanități și minciuni convenționale.

Libertatea! Libertatea! Să zbori mai sus, cît mai sus! Dezlegare, desfacere de toate iluziile pămîntului și ale trupului. Cazna de a se elibera. Și cînd nu sunt nimic, cînd sunt ca un idiot, atunci se bate în aer: duhul.”

Brâncuși iubea guguștiucii: „...se apropie de om fără nicio teamă. Ai impresia că nu gîndesc, nu simt nici un pericol, au o totală încredere în om, în soartă, în D-zeu, Așa ar trebui să fie omenii.” „Am putea trăi fără sfîrșit, ca un cîntec ce se repetă la nesfîrșit. Coloana fără sfîrșit îndeplinește această taină. Lemnul acela care se gîtuie și răsufală poate fi prelungit înspre cer... și se poate merge la Dzeu în acest ritm...”

Nici scriitor, nici filosof, Brâncuși le „zice” mult mai bine decât aceștia.

12 ian. 94. Trec pe la C. Popovici, care își pregătește pinzele pentru expoziția din 21 ianuarie de la Teatrul Național, împreună cu cinci tineri pictori. Dă zor, vorbim în timp ce umple cu roșu spațiul alb al unei spieretori. Îi dau poeziile Lidiei, se uită la desene, la xeroxuri și ideea unei astfel de cărți-samizdat îi place foarte mult. Ieșim la librăria Sadoveanu, acolo își lansează Horia Bădescu o carte de proză scoasă la Libra. Cumpărăm Eminescu vol. XV, *Fragmentarium* și *Addenda* la Opere complete în 16 volume.

Mă gîndesc că totuși singura manieră în care mi-ar plăcea să citesc Opera completă a geniului nostru ar fi să mi se prezinte în ordinea strictă a elaborării lor. Aș putea umări fiecare gînd, fiecare sentiment sau mișcare a lui Eminescu de la debut și pînă la pierderea de sine. Mi-ar părea că îl însoțesc în viața lui de geniu pustiu...

Eminescu, vol. XV: „Eu cred că dezbinarea noastră provine din neștiința noastră; ne certăm cu furie și ură, dar rămînem complet nelămuriți cu privire la obiectul disputei. În timp ce noi, asemenea lucrătorilor de la Turnul Babel, încercăm zadarnic să ne lămurim unii altora părerile, construcția grație căreia ne-am fi urcat de la relele pămîntului sus la cer rămîne mereu neisprăvită.” „Istoria este arena de luptă a mediocrității și obișnuitului.” „Vierme al vremii – moarte!”

Ciudat foarte: Eminescu se închipuie uneori ca fiind Ilie, fratele iubit și pierdut. Prin urmare, cu Costea al meu, am avut în *Rămășagul* o intuiție de același fel, chiar intens exploatată.

ION LAZU

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (XI)

Apoi Venerabilul îl invită pe candidat să urce **CINCI** trepte și să contemple **STEAUA STRĂLUCITOARE** în **CINCI** colțuri care poartă, în mijlocul ei, litera **G**.

În riturile anterioare anului 1737 (Nota 2: Această literă apărea totuși în textele de magie și de alchimie din Evul mediu; în biblioteca din Oxford (*Ashmolean Library*) există un manuscris de magie din secolul al XIV-lea ca un pantaclu ce trebuia să servească la obținerea „**CUNOAȘTERII SUPREME**”; aici se vedea litera **G în centru**) se vorbește despre litera **G**; ea apare în Lojile franceze după această dată; masonii de atunci îi dădeau sensul de *glorie, grandoare, geometrie* (după O. Wirth).

„Nu cumva ea înseamnă altceva?”- întreba apoi Venerabilul, potrivit vechilor Rituaturi; el primea acest răspuns:

„Mai mare decât dumneavoastră, Venerabile!”

„Mda! Cine poate fi mai mare decât mine, care sunt Maistrul unei Loji drepte și perfecte?”

„Este Dumnezeu însuși, căci această literă îi exprimă numele (prin cuvântul *God*, care este englezesc)”.

De fapt, această literă **G** este prima literă, din cuvântul englezesc *God* (Dumnezeu); Marele Orient al Franței, care în anul 1877 și-a declarat în mod oficial ateismul, interpretează această literă ca reprezentând *gravitația, geometria, generarea, geniul, gnoza*.

În Ritul Scoțian, ea semnifică **MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI, G.: A.:D.: L.: U.:** în numele căruia lucrările sunt deschise și închise».¹¹

Observații:

- Anul 1737 = 1+7+7+3 = 18 = 6+6+6.

- Cele **CINCI** trepte le urca **CALFA** sau **COMPANIONUL**.

STEAUA STRĂLUCITOARE este **LUCIFER = LUCEAFĂRUL (VENUS) = FIUL AUREI = FIUL DIMINEȚII = MARELE**

¹¹ JEAN MARQUÈS-RIVIÈRE, *Rituaturi secrete ale Frncmasoneriei. Inițieri*. După Arhivele Marelui Orient și ale Marelui Loji a Franței, Traducere din limba franceză: Ilie Iliescu, Editor: Aurelian Scrima, București, 2002, p.80.

ARHITECT AL UNIVERSULUI.
- *Summitul* lui **G 5, G 6, G 7, G 8, G 20** se plasează sub semnul lui **LUCIFER**.

Ritul Scoțian înscrie în mod explicit numele lui **LUCIFER (L)** ca **MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI**. Să luăm, pe rând, în limba engleză, literele din Ritul Scoțian:

- **G = MARELE** (ca și **Good Friday** = Vinerea MARE. Apare numele lui Dumnezeu cu 2 de O);

- **A = ARHITECT** (arhitect = arhitect);*

- **D = ÎNTUNECAT** (dusky = de amurg, **întunecat**, întunecos, negricios);

- **L= LUCIFER** (Lucifer = luceafărul de dimineață, planeta **VENUS, LUCIFER, SATANA**);⁷³⁷³

- **U = UNIVERS** (universe = univers, lume).

«La 12 martie 1993, **MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ din ROMÂNIA**, prin Marele ei Mastru [*n.n.*: NICU FILIP], acceptă ca pe teritoriul românesc să funcționeze **RITUL SCOȚIAN ANTIC și ACCEPTAT**».¹²

Să „traducem” puțin acest *Rit*.

SCOȚIAN înseamnă credința în **MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI**, adică în **LUCIFER**.

«Dintr-un raport prezentat de F.: Jacques Maréchal la Coventul din anul 1923 al Marelui Loji a Franței, luăm cunoștință de această ciudată definiție a entității divine: „**MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI** este, înainte de toate, un simbol și, ca toate simbolurile masonice, el poate avea mai multe explicații. Marele Arhitect al Universului este de asemenea **OMUL** care, puțin câte puțin, descoperă legile Cosmosului înaintea forțelor naturii și le **supune nevoilor**

* În 2021 președintele **ORDINULUI ARHITECȚILOR din ROMÂNIA** era ȘERBAN ȚIGĂNAȘ. Numele de ȚIGĂNAȘ arată nu numai **ORIGINEA FRANCMASONERIEI** ci și originea noastră, deoarece, nu degeaba, am fost numiți **EGIPTENI**. Am putea să analizăm și onomastica de ȘERBAN (șerb=categorie socială din Evul Mediu) și **BAN** (tot categorie socială și provenind din...?), dar ne oprim.

¹² EMILIAN M. DOBRESCU, *op.cit.*, p.49-50.

lui. Omul este acela care inventează,

modifică, cugetă, și a cărui gândire nu are limite. **Omul este acela care-l vede pe Dumnezeu în el însuși**, fiindcă este în stare să conceapă ideea de Dumnezeu...

MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI este de asemenea **NATURA*** însăși, așa cum o vedem fără să-i cunoaștem cauzele și scopurile. În sfârșit, pentru noi, **masonii, MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI** este, mai presus de orice, **principiul echilibrului ce trebuie să asigure stabilitatea Templului și, în același timp, să conducă ferm propriile noastre acțiuni; iată de ce, invocând puritatea și simbolismul tradițiilor noastre, estimăm că formula „spre gloria MARELUI ARHITECT AL UNIVERSULUI” trebuie conservată în Rituaturi.**

Iată care era deci pentru un membru al Consiliului Federal al **MAREI LOJI A FRANȚEI SCOȚIENE**, în anul 1923, **cea mai bună definiție și cea mai înaltă idee despre DUMNEZEU**».¹³

Continuăm, din nou, cu documentul „**PANEM ET CIRCENSE**”, de la sfârșitul lui iunie 1967, document în care se prevede **LIMITAREA AUTORITĂȚII PĂRINȚILOR ȘI PRELUAREA ACESTEI AUTORITĂȚI DE CĂTRE STAT** (vezi și cazul Furdului din Germania).

* «În Franța, noi, **CAVALERII ROZACRUCIE**, interpretăm mai degrabă această **monogramă** (e vorba de monograma **I.N.R.I.**) prin cuvintele: **IGNI NATURA RENOVATUR INTEGRATA = NATURA ESTE REÎNNOITĂ ÎN ÎNTREGIME PRIN FOC** ». (Vezi: JEAN MARQUÈS-RIVIÈRE, *op.cit.*, p.186-187).

¹³ JEAN MARQUÈS-RIVIÈRE, *op.cit.*, p.272-273.

EUGEN MERA

Iubirea inspiră genii

Dumnezeu, după ce a făcut o grădină în Eden, plină de flori și pomi, în care trăiau multe animale, l-a creat pe primul om, pe Adam; din țărâna pământului și i-a suflat în nări forța de viață. Apoi a zis: „Nu este bine ca omul să fie singur; am să-i fac un ajutor potrivit pentru el.” „Atunci, Domnul Dumnezeu a trimis un somn adânc peste om, și omul a adormit; Domnul Dumnezeu a luat una din coastele lui și a închis carnea la locul ei. Din coasta pe care o luase din om, Domnul Dumnezeu a făcut-o pe Eva și a adus-o la om. Și omul a zis: „Iată în sfârșit aceea care e os din oasele mele și carne din carnea mea! Ea se va numi 'femeie' [a], pentru că a fost luată din om.” De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevasta sa, și se vor face un singur trup. (Geneza 2:18-24).

Desigur, numai El, Forța Creatoare Supremă – Principiul Masculin Primordial, „Tatăl” a fost capabil de asemenea Lucrare; inițiativa spiritualității autentice spun că Dumnezeu s-a polarizat în cele două principii: masculin și feminin, principiul masculin reprezentându-L Pe Dumnezeu – Tatăl (Absolutul – conștiința nemanifestată – Lumina fără de sfârșit, iar principiul feminin fiind Mama Natură (Creația/Universul – conștiința manifestată).

Dumnezeu a creat, iar Lucrarea pe care a făcut-o El o numim creație. Cea mai valoroasă, cea mai importantă a Sa creație, omul, această ființă superioară, „Un mister, iar la temelie umanității stă mereu admirarea acestui mister”, cum frumos spune Thomas Mann, a fost înzestrată de El cu alese calități, meniri, daruri, printre care putem aminti ca fiind foarte importantă, creativitatea. Sunt destul de multe exemple, demne de menționat, întru frumoase și de neuitat aduceri aminte, de cupluri celebre unde, femeia, ființa delicată, desăvârșită, creată anume de Dumnezeu spre a fi alături de bărbatul său, de a-i fi de ajutor acestuia, îi va stimula, în același timp, creativitatea.

Îmi face o deosebită plăcere să amintesc de un celebru cuplu ai cărui protagoniști au fost marele compozitor George Enescu și Maria Cantacuzino – cea mai frumoasă prințesă aristocrată a timpului respectiv, una dintre cele mai excentrice prezențe din viața mondenă a începutului de veac XX, prietenă apropiată a reginei Maria.

Gândurile mele mă poartă, deseori, pe aripile lor, în acele vremuri. Legat de aceste aduceri aminte, doresc să vă împărtășesc secretul sufletului meu, acela de a-l fi încercat un sentiment frumos, ales, pentru cel ce a fost, este și va rămâne peste vremi, neasemuitul, marele compozitor român. Nu de puține ori am avut ocazia să merg la evenimente culturale ce se desfășurau la Muzeul Național „GEORGE ENESCU”, muzeu ce se află în incinta Palatului Cantacuzino, una dintre cele mai frumoase clădiri din București. Cu toate acestea, întotdeauna, urcam cu sfială treptele somptuoasei intrări, pășeam cu un sentiment de bucurie, de pioșenie, de admirație și aleasă prețuire pe urmele Omului George Enescu. Apoi, era suficient să țin ochii întredeschși, așa, ca și cum aș fi fost invitată la un vernisaj și, fără nicio piedică, transcendentam la început de veac XX.

Cunoscându-i viața, opera, chiar și numai printr-o descriere scrisă sau verbală, distanța, timpul, nu mai aveau valoare, nu mai existau bariere între real și virtual. Astfel,

aveam senzația că este prezent. Cel puțin așa simțeam

eu. Părea că îmi stă alături, mă însoțește, mă îndrumă întru îmbucurarea privirii și împlinirea sufletului, printre picturi murale, sculpturi și ornamentații sculpturale, tapiserii, candelabre, vitralii, diplome și premii etalate în Sala Expoziției și chiar întru încântarea auzului, când îmi îndreptam privirile spre vioara sau pianul Steinway... Închideam ochii și auzeam, parcă venind din departe, armonioase acorduri ale Rapsodiei Române.

Despre magnificul, deosebit de talentatul compozitor au scris numeroși oameni de cultură, atribuindu-i deosebite și binemeritate calități. Iată câteva citate nemuritoare, cum nemuritor este cel căruia îi sunt adresate: „Ca să vorbești de Enescu, ar trebui să moi penița în fulger, eclipsă și rouă”; (Contele de Saint-Aulaire); „Pentru violonistul Enescu, care e genial, admirația mea nu cunoaște margini.” (Pablo Casals); „Enescu e pentru țara noastră cea mai legitimă mandrie, cea mai superbă întrupare a geniului românesc.” (Ionel Perlea); „...un nou soi de frumusețe, care ne face să fim mândri că e român.” (Camil Petrescu); „Enescu – entuziasma, ca o coloană greacă”. (George Călinescu); „George Enescu a fost un mândru exemplar de statornicie morală, a fost mesagerul unui cod moral.” (Garabet Ibraileanu); „Pentru mine, Enescu va ramane una din veritabilele minuni ale lumii...” (Yehudi Menuhin); „Enescu? Nu talent, ci geniu!” (Alfred Cortot)...

Marele George Enescu, născut la 19 august 1881 în Liveni, Manoleasa, Botoșani, singurul copil rămas în viață dintre cei opt frați, a fost un compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor, fiind considerat cel mai important muzician român. Era un bărbat frumos, impozant, avea ochii strălucitori, verzi ca smaraldul mării, fruntea largă, un păr bogat și lăsat în voie, cu glasul vibrant, plin de entuziasm și gesturi dulci care aminteau de un vals de Strauss în desfășurare. Făcea furori printre tinerele din suita reginei. Regina Maria îl considera „Copilul sufletului său”. Nespus de talentat, îi uimea pe cei din jur, putea fi văzut când la vioară, când la pian, când la orgă. Cele mai cunoscute compoziții ale lui George Enescu datează din primii ani ai începutului de secol XX. Printre acestea se numără cele două Rapsodii Române (1901-1902), Suita nr. 1 pentru orchestră în Do major, op. 9 (1903 și interpretată în 1911 de Orchestra Filarmonicii din New York, sub bagheta renumitului compozitor și dirijor Gustav Mahler) sau Simfonia nr. 1 în Mi bemol major, op. 13 (1905).

Se spune că mama marelui Enescu a visat, pe când era însărcinată, că fiul său va fi celebru. Și așa a fost. →

MARIA NICULESCU

Încă de mic, îndrăgostit de sunetele dulci, fine ale muzicii, visând să ajungă compozitor, a fost remarcat – la numai 6 ani – pentru talentul său deosebit în compoziție, de profesorul și compozitorul Eduard Caudella, sfătuindu-i pe părinți să-și îndrepte copilul către studii muzicale. Compozițiile sale (sonate, simfonii, muzică de cameră), vor lua amploare atunci când va avea și un pian. Primul concert de vioară îl dă la vârsta de 17 ani, la Ateneul Român și, tot acolo, a avut loc prima audiție a „Poemei Române”. Această zi a fost de o deosebită importanță pentru el, pentru că avea să fie ovaționat de oameni importanți la acea vreme – regina Elisabeta, regele Carol I, dar, mai ales pentru că avea să o cunoască pe doamna vieții lui. Timidul adolescent, educat după normele tradiționale, fermecat de frumusețea Mariei Cantacuzino, care îl trata ca pe un copil, desi fără vreo speranță. se îndrăgostește iremediabil de aceasta.

Deoseori, George Enescu era invitat la Castelul Peleş din Sinaia de către regina Elisabeta a României (al cărei pseudonim literar era Carmen Sylva), după ale cărei poeme Enescu, punându-le pe muzică, a dat naștere mai multor lieduri în limba germană. Regina i-a dat marelui muzician porecla de Pynx (după Sfinx). Era un invitat permanent la palatul regal, unde lua parte la seratele muzicale organizate de regină, pentru a susține concerte și recitaluri de vioară. Aici, abia după opt ani, Enescu se reîntâlnește cu ea, frumoasa Maria Rosetti-Cantacuzino (Măruca), născută în anul 1878 în familia de boieri Rosetti din Tescani, tânăra cu părul negru-arămiu, înaltă și cu răs cristalin, distinsă, elegantă, „a cărei apariție era un adevărat spectacol de feminitate”, după cum spunea istoricul Dan Falcan. Era de o uimitoare frumusețe, cultă, inteligentă. Se pare că atunci a început marea lor dragoste, care avea să reziste o jumătate de secol. Dintru început au priceput amândoi că soarta îi va ține legați până la moarte. Măruca avea gustul de a sta aproape în întuneric. Avea și darul scrisului, Iată cum îl prezintă în memoriile sale pe George Enescu: „Bărbat, zeu sau demon este această siluetă de titan ieșită din trăsnet, zveltă, dar compactă ca de jasp negru? Destinul în persoană. Înaintează spre mine fatal, irezistibil, pe când eu merg, ca o somnambulă, în întâmpinarea lui. Cu o strânsoare fierbinte, mi-a luat mâinile pe care i le-am întins cvasi inconștient... Ce s-a petrecut mai apoi? Știu doar că salonul s-a golit aproape imediat și că am rămas singură cu el până dimineața”. Sau: „Un singur om umplea și-mi schimba universul la unison, cu care eu mă simțeam ca într-o veritabilă stare de transă, în vreme ce iubirea lui devenea fanatică cu fiecare oră care trecea, cu fiecare privire, cu fiecare strângere de mână” (memorii „Umbre și lumini”). George Enescu uimea asistența, într-atât încât, chiar regina rămânea pierdută în reverie când îl asculta. Era un fenomen; pe cât de talentat, mânduind vioara dumnezeiește, tot pe atât de frumos, pe cât de blând, înțelegător, tot pe atât de simțitor, de răbdător. Făcea furori printre tinerele fete.

Deși se îndrăgostește nebunește de Maria Cantacuzino, iubind-o chiar cu disperare, George Enescu este nevoit să plece în Franța după terminarea războiului, de unde îi trimite Mărucăi scrisori pline de dor. Aceasta, însă, suferea enorm când Enescu pleca la concerte în străinătate, se simțea străină, abandonată, întrebându-se adeseori: „Asta este fericirea? Nu, nu-i fericirea? Nu, este

răul sacru care se numește dragoste!” Este pasiunea oarbă și surdă la tot ce nu are legătură cu ea”. Nu se împăca deloc cu ideea despărțirii de iubitul său soț.

Enescu, reîntors la București, în casa de pe Calea Victoriei, rămâne alături de Măruca pentru tot restul vieții. O iubea sincer și curat, purtându-i Mariei Cantacuzino o deosebită adorație. Au trăit o minunată și de neuitat poveste de dragoste. Timp de treizeci de ani au avut doar o legătură sentimentală, abia în 1937 s-au căsătorit religios, într-un mic salon din casa Mărucăi din București, la care nu au asistat decât doica și Cella Delavrancea, o desăvârșită pianistă, în calitate de nașă – care va povesti mai târziu în memoriile sale *cât de extaziat era Enescu, ce figură luminoasă avea, părea că plutește, părea că sufletul său a atins Raiul*. Tot ea va povesti de vila „Luminiș” și minunatele serate muzicale de la Sinaia, multe dintre ele oferite sotiei sale adorate, căreia îi murmură: „*La princesse aimée, veut-elle des sonates de Beethoven ce soir?*”, iar Măruca îi răspundea învâluindu-l cu o privire blândă, dulce, dragăstoasă. „*Pentru mine, a iubi este grav și, mai ales, este definitiv*”, spunea Enescu în timp ce dădea concerte și spera la reînsănătoșirea prietenei lui dragi. „*Eu, când iubesc ceva, se gravează aici... Vreau să spun pentru toată viața, aici... În inimă*”, mai spunea el.

Acea energie pură, acel sentiment sublim îl copleșea; dulce, blândă greutate îi umplea lăuntru, era precum un vulcan, gata să erupă. Așa s-a și întâmplat! Din primul moment în care a întâlnit-o pe Maria Cantacuzino, acea iubire înflăcărată și-a revărsat-o, cu generozitate, asupra ființei pe care Dumnezeu i-a trimis-o în cale. Un dar oferit din inimă, necondiționat, un dar ce se numește iubire și se manifestă în forma cea mai înălțătoare. Acel lăuntru, acea energie pozitivă se manifesta așa fel, încât era copleșit de sentimentul înălțător, iar atunci nu-și mai dorea altceva, se simțea împlinit și niciun gând nu-l putea îndepărta de această stare de euforie, părea că visează și, totuși, era treaz. Se simțea înconjurat de iubire și și simțea o dorință arzătoare de a împărtăși celei dragi acea iubire adevărată, necondiționată.

Pe una din fotografiile lui Enescu era scrisă, în limba franceză, o dedicație pentru Maria Cantacuzino: „*À la princesse aimée, de Pinx – Juillet 1943*”. Pentru Enescu, „*La princesse aimée*”, cum o alinta acesta, a fost dragostea unică. O diviniza! Era muza lui, ea îl inspira. În dragostea-i imensă, după o neînțelegere, din preaiubire, talentatul soț strânge bani și construiește Vila Luminiș din Sinaia pe care i-o dăruiește Mărucăi. Nu este mai puțin adevărat că și Măruca îl iubea nespuse, se îndrăgostise nebunește de el, poate datorită „*chipului său misterios, enigmatic, asemeni unui sfinx, o asemănare vădită cu enigmatică statuie cioplită în stânca deșertului din Sahara*”.

- legendă spune că, la început, Dumnezeu a trimis pe pământ jumătăți de sferă, fiecare urmând să-și găsească perechea. Se pare că Măruca găsește în Enescu jumătatea care o completează, trăind o pasională poveste amoroasă, o poveste plină de „*febră și pasiune*” Da, o dragoste de legendă, o iubire care a înfruntat timpurile și concepțiile celor contemporani cu ei. Frumoasa poveste de dragoste dintre cei doi a rămas în istorie, intarsiată pe filele timpului.

Din iubirea-i înflăcărată, îngemănată cu fericirea pe care i-o producea muzica izvorâtă din acordurile dureros – tânguitoare ale viorii sau pianului, după 16 ani, →

Asterisc

Relativizări

Motto: Nu se glumește cu moartea și nici despre ea... asta, desigur, cu excepția Halloweenului sau a Cimitirului Vesel.

În drumul meu spre culmi înalte ale certificărilor computeristice, îmi pierd nopțile învățând sau doar ruminând, rulând scenarii combinatorice ce se derulează în vis..

Am ajuns să trăiesc în Cyber-Sphere, în sfera cibernetică ce nu are viață, ci doar algoritmi, dar care creează o lume paralelă celei pe care o trăim.

Când stresul e mare, fie în preajma următorului test standardizat, sau înaintea unui curs pe care îl predau la universitate, când presiunea e mai greu de dus, îmi regălesc pasul și gândul într-o plimbare ușoară pe jos, în jurul casei. Să mă limpezesc, să evadesc din logica binară, într-una mai plină de culoare... Azi am ieșit la pas în jurul prânzului și am găsit un cer închis, de toamnă, cu un vânticel răcoros ce desfrunzea copacii. O simfonie a desfrunzirii, am gândit, o aducere aminte că trăim într-un ciclu în care natura se reînnoiește continuu... iar primul pas al reînnoirii e moartea zilei de azi, sau a frunzei ce cade, ca ea să revină în sevă, în același trunchi, sub forma frunzei ce va să vie. Moartea, ca sursă de regenerare, de înnoire, ca o sursă de viață.

În scurta mea plimbare am remarcat la marginea drumului, ca în prag de Halloween, simulacre de morminte, cadavre însângerate, în stări avansate de dezintegrare, stafii înspăimântătoare,

ghiare gata să te înșface, schelete cu trei crani și orice altceva la care nu te-ai gândi în mod normal. Eu nu știu ce să fac cu ele. Nici nu știu de ce nu sunt considerate ofensive. În plus, nu sunt nici biodegradabile, așa cum, de bine de rău, sunt cele naturale... Mă întreb și cum ar putea fi nostime. Pe mine nu mă amuză. Poate că am unele înțelegeri de acasă, în care moartea e văzută ca tragică, sau chiar finală și iremediabilă, iar asta poate veni din mentalul comunității ce își plângea și pomenea morții, în care văduva își purta broboada neagră de când îi murea bărbatul până intra chiar ea în mormânt... Căci, dacă îi murea bărbatul, atunci nu mai avea nici cine să crape un lemn pentru foc, să încălzească căminul plin de copii. Văduva nu-și pierdea doar bărbatul, ci poate și pâinea de pe masă... așa că moartea avea consecințe. Și cu toate acestea, în lumea ce privea moartea cu toată seriozitatea, totuși individul era dispus să plătească prețul morții lui, pentru supraviețuirea unei idei, a unei credințe ce mergea mai departe prin chiar sacrificiul său. Este cazul Brâncovenilor care au ales să plătească cu capetele lor, decât să-și părăsească credința (nu averea pe care otomanii o luaseră oricum... căci da, fără avere se putea trăi, dar fără credință, ba!). Moartea individuală, privită ca o sursă de continuitate! Moartea, ca formă de viață, pentru un scop mai mare decât tine însuși. Iar tu te subordonai unei idei, unei comunități, unei credințe – ce păreau să merite sacrificiul tău, ba chiar se bazau pe suma sacrificiilor individuale. Toate

acestea se întâmplau când moartea era luată în serios!

Mergând azi pe lângă curțile pline cu imagini înspăimântătoare pregătite de Halloween, trec pe lângă un gard în care scheletele de plastic sunt înforcate, iar craniile proptite în vârful câte unei țepi... și uite așa mă duce gândul la Vlad Țepeș, cunoscut pe aici drept Dracula. El, Țepeș, lua țepele în serios. Aici sunt luate în răs, iar cei ce le iau în derâdere sunt considerați normali, pe când cei ce le iau în serios sunt văzuți ca sălbatici, vampiri, sau ce știu eu cum... Mă întreb însă cum de niciunul dintre cei ce-și decorează de Halloween acoperișurile, copacii sau gardurile cu diverse orori, nu e considerat ciudat și nu e privit pieziș. De unde reiese că totul depinde de sistemul de referință, de norma adoptată de către societate, ca măsură unică a ceea ce se acceptă și ce nu. Sunt doar câteva constatări făcute în prag de Halloween.

Totuși, relativizarea nu se oprește aici.

Înțelegerea binară pe care o aveam înainte, ce spunea că viața e bună iar moartea e rea, pare să se transforme într-un continuum din care aflăm că moartea sau lipsa continuității vieții nu mai e considerată (chiar) rea...

Mai mult, observ cum tehnologia noastră, contruită pe baza logicii binare trăiește bine mersi în afara ciclului normal viață-moarte, în timp ce noi, muritorii, ne relativizăm existența și trăim în ritmurile mașinii-sclav, ce ne devine, tot mai mult, stăpân.

MILENA MUNTEANU

→mânat de instinct, geniul Enescu zămislește „Oedip, op. 23”, opera ce îi îmbogățește creația, marea operă a vieții sale, dedicată scumpei, adoratei sale soții, Măruca. Este cea mai îndrăgită lucrare a compozitorului, la care a lucrat mai bine de zece ani. Oare afinitatea cu personajul mitologic l-a împins pe genialul compozitor George Enescu, să compună opera măreață, "Oedipe", socotită azi cea mai originală dintre tragediile moderne? Se pare că da, fiindcă, în această lucrare zămislită „după luni de muncă și ani de neliniște”, se regăsesc simțămintele, gândurile compozitorului, uneori, acesta, identificându-se cu eroul său.

Într-una din cele 1400 de scrisori donate în anii 1980 de Lieserl, fiica lui Einstein, Universității Ebraice din Ierusalim, acesta îi vorbește despre legea supremă a universului, cea mai puternică forță ce poate exista: „Există o forță extrem de puternică, pentru care, cel puțin până în prezent, știința nu a găsit o explicație formală. Este forța care include și guvernează totul, este chiar în spatele oricărui fenomen care are loc în univers și încă nu a fost identificată de noi.

Această forță universală este IUBIREA. Iubirea este Lumina, care îi luminează pe cei ce o oferă și o primesc. Iubirea este gravitație, deoarece îi face pe unii oameni să se simtă atrași de alții. Iubirea e putere, deoarece multiplică tot ce avem mai bun și oferă umanității șansa de a nu pieri în propriul egoism orb. Iubirea expune și revelează. Pentru iubire noi trăim și murim. Iubirea e Dumnezeu și Dumnezeu este Iubire.”

Așadar, iubind curat, dându-ne și dându-i iubire necondiționat, vom fi purificați, vom simți că ne înălțăm deasupra micimii, deasupra minciunii, a întunericului, a urii, Lumina și pacea vor adăsta în sufletul însetat de frumos. Inima noastră este plină de iubire, nu trebuie să ne temem că o vom pierde oferind-o celor ce ne sunt aproape, deoarece vom primi însutit, înmii iubire de la Dumnezeu. Iubirea face minuni, Iubind, devenim mai buni, mai frumoși, mai puternici. Iubirea înseamnă viață. Fără iubire nu am fi existat, Dumnezeu ne-a creat din marea-I iubire.

Iubirea adevărată, acest sentiment pur, sublim, înălțător, inspiră geniile.

Toamna muzicală 2022 - Festivalul George Enescu

Anul acesta s-a desfășurat *concursul* festivalului George Enescu, însoțit de un *mini-festival*, care a cuprins câteva recitaluri. Concursul și festivalul se desfășoară alternativ, la fiecare doi ani.

Etapele concursului și cele câteva recitaluri s-au transmis în direct și am avut privilegiul de a le urmări online din Canada.

Nu voi face o prezentare completă a evenimentelor, ci voi așterne numai câteva gânduri pe care mi le-au provocat puținele evenimente pe care le-am urmărit cu emoție. Dacă nu era diferența de fus orar de 7 ore între România și Canada, poate că seara aș fi fost mai liberă, dar la mine transmisiunile erau la ora 12, oră ceva mai puțin obișnuită pentru concerte.

În cele ce urmează voi menționa numai trei momente ale toamnei muzicale din acest an: un memorabil recital, finala concursului de pian și planul pentru viitoarele secțiuni ale concursului Enescu.

Recitalul David Grimal (vioară) și Itamar Golan (pian)

Motivul pentru care am dorit foarte mult să urmăresc acest recital a fost faptul că anul trecut, la festivalul Enescu, m-a impresionat un concert, unic - după părerea mea - dat de orchestra „Les Dissonances” înființată și condusă de David Grimal. Toți orchestranții stăteau în picioare și executau piesele simfonice prezentate pe de rost, fără partituri în față. Desigur, văzusem orchestre de cameră executând piesele fără partituri, dar o orchestră simfonică? Niciodată! Iar interpretarea a fost formidabilă. Dirijorul David Grimal, de asemenea, conducea fără partitură.

Iată deci că numele lui **David Grimal** mi-a atras atenția din primul moment. El a fost anul acesta șeful juriului de vioară, am aflat.

Itamar Golan este pianist foarte talentat și apreciat pe scena internațională, actualmente profesor de muzică de cameră la Conservatorul din Paris. Deși are mari calități solistice, el a preferat întotdeauna muzica de cameră.

M-am înființat deci la ora 12 în fața micului ecran, revăzând cu nostalgie scena Ateneului și, mai ales, pupitrul pliant, de metal, modelul antic pe care-l avea și tatăl meu, care cânta la vioară. Da, violonistul David Grimal avea partitură, dar l-am surprins, în timpul

recitalului, cântând mult cu ochii închiși. Era totuși securitar să aibă partitura în față. Programul nu a constituit - pentru mine - marea atracție a recitalului. Am constatat însă că, dacă interpretarea e magistrală, piese chiar mai puțin cunoscute pot rezona în sufletul ascultătorului.

David Grimal are un Stradivarius din anii 1700. Sonata de Ravel m-a încântat, cele cinci piese de Prokofiev care au urmat m-au speriat puțin. Executate cu o tehnică perfectă de ambii instrumentiști, mi s-a părut că Stradivarius a fost suprasolicitat. M-am înșelat, evident: violoniștii din anii 1700 executau piese de mare virtuozitate, pe de o parte, iar pe de alta, corzile acestor instrumente sunt moderne, numai cutia de rezonanță este de atunci!

În partea a doua a recitalului am ascultat o sonată de Poulenc, scurtă și simpatică, iar în încheiere, un divertisment de Stravinsky care conține multe elemente folclorice. Cele două bis-uri, ambele clasice, au încheiat recitalul.

Am trăit un moment memorabil, complicitatea celor doi muzicieni a fost perfectă. Ei m-au cucerit, deși programul nu mi se păruse atât de interesant pe cât s-a dovedit.

Finala concursului de pian

Cei trei finaliști ai secțiunii de pian din cadrul Concursului George Enescu 2022 au fost, în ordinea apariției lor la concertul finalei, **Chun Lam U** (Hong Kong, China), **Alexandra Segal** (Israel) și **George Todică** (România).

La pupitrul orchestrei Filarmonicii George Enescu, cea care i-a acompaniat pe cei trei soliști, a fost dirijorul **Kensho Watanabe**.

Chun Lam U a interpretat concertul pentru pian de Shumann. Am asistat la o interpretare convențională, cuminte, clasică. Alexandra Segal a prezentat concertul 3 pentru pian de Prokofiev, o piesă greu de interpretat →

VERONICA PAVEL LERNER

Dorul meu desenează cărarea

Dorul meu înalță în grădina iubirii
un cireș înflorit.
În jurul lui aripile primăverii rotesc
fluturi albi,
fluturi galbeni.

Dorul meu desenează
sub cireșu-nflorit o bancă
pe care îmi așez așteptarea.

Apoi colorează cu poeme cărarea
pe care să știi să vii tu.

Vreau să spun

Totdeauna rămâne ceva de spus
și după ce credem că am spus tot și
de plâns rămâne destul
și după ce am epuizat și ultima

lacrimă.
Vreau să spun că poezia este iarba
care crește după fiecare coasă
încă mai tânără
și încă mai verde.
Vreau să spun că poetul poartă
în pântecul creierului său poezia
și după ultima clipă,
cum o femeie însărcinată
care se stinge
înainte să nască ultimul prunc
încă viu în trupul ei mort.

E ceva obișnuit

E ceva obișnuit
să te trezești dimineața devreme,
să deschizi fereastra,
să culegi cu entuziasm
toate promisiunile soarelui.

E ceva obișnuit
să iubești ceea ce ai de iubit
și să iubești, când nu ai de ales,
starea de disperare care te
cotropește.

E ceva obișnuit
să mori zilnic
nimicit de frigul social
ca să te naști apoi,
chiar tu pe tine însuși,
în fiecare poem.

NICOLAE CREPCIA

→și din punct de vedere tehnic, dar și artistic. Am fost foarte impresionată de maturitatea tinerei artiste și de felul în care s-a desfășurat prestarea ei. În partea a doua, concurentul român George Todică ne-a transportat în lumea creației Beethoveniene cu Concertul 4 pentru pian și orchestră. Interpretat cu multă sensibilitate, într-un stil perfect clasic și cu un tușeu uneori foarte delicat, George Todică a dovedit a fi un pianist bun și talentat.

În toate cele trei concerte prezentate, orchestra s-a achitat foarte bine în rolul de acompaniament.

Așteptam cu mare curiozitate verdictul juriului, mi s-a părut că cei doi pianiști, Alexandra și George vor fi greu de departajat și mă întrebam care va fi elementul care va determina plasarea lor pe locurile 1 și 2, fiind convinsă că ei vor ocupa aceste locuri.

Dezbaterile juriului nu au durat 15 minute, cum fusese anunțat, ci mult mai mult, cum era de așteptat. În cele din urmă, juriul a acordat premiul întâi Alexandrei și cred că elementul decisiv a fost alegerea concertului de Prokofiev, greu de interpretat. Am citit totuși, pe FB, părerile unei pianiste, care scria că Alexandra a interpretat magistral concertul, dar că n-a sesizat umorul lui Prokofiev. Iată un amănunt de care nu-mi dădusem seama și care, desigur, e real. M-am întrebat dacă în piesele de Prokofiev din recitalul lui David Grimal remarcasem, eu însămi, umorul lui Prokofiev. Am reținut ideea și voi fi mai atentă pe viitor.

Viitoarele secțiuni ale concursului George Enescu.

În pauza transmisiei finalei concursului de pian am urmărit un foarte interesant interviu cu directorul festivalului Enescu, dirijorul Cristian Măcelaru, a cărui contract de director al Orchestrei Naționale din Franța s-a prelungit recent cu încă șapte ani, succes pentru care merită din plin felicitările tuturor! Nu-l cunoscusem pe dirijor și tot *ce* a spus și *cum* a spus nu numai că a coincis cu felul în care gândisem și eu nu numai despre marele muzician George Enescu - despre care am scris în numă-

rul trecut al *Vetrei vechi* (8 / 2022), dar și despre viitoarele concursuri din cadrul festivalului pe care-l conduce.

În legătură cu concursul, dirijorul a sugerat ideea despre performanța concurenților, indiferent de secțiunea la care participă, concurentul are ocazia să *dăruiască* publicului arta lui. Și, spune dirijorul, acesta este momentul în care concurentul, prin dăruirea sa, din *elev* se transformă în *artist*.

Pentru viitoarele sesiuni, sunt considerate revenirea secțiunii *canto* și înființarea secțiunii *dirijor*. N-a comentat în niciun fel secțiunea *compoziție*, care anul acesta a introdus, pe lângă premiile acordate pentru *muzică simfonică* și *muzică de cameră*, cel pentru *originalitate*.

Am asistat la prezentarea premiilor la secțiunea compoziție, acordate numai pe baza lecturii partiturilor de către membrii juriului. Publicul n-a putut asculta compozițiile premiate, iar juriul n-a justificat în niciun fel deciziile, deși cred că, în condițiile date, ar fi fost cazul.

Aș îndrăzni să afirm că premiul pentru *originalitate* mi se pare puțin riscant: toți concurenții, la toate secțiunile, au ceva unic în arta lor, originalitatea în exprimarea artistică e parte din personalitatea artistului. Dacă la secțiunea compoziție se acordă un premiu special pentru originalitate, mă tem de riscul premierii unei muzici greu de ascultat. *Atrasul atenției*, prin originalitate, e oare suficient pentru *transmiterea emoției*, indispensabilul element al artei?

MEDICINA ȘI ARTA

- SIMBIOZĂ ȘI COMPLEMENTARITATE

ARTA CA O NECESITATE MEDICALĂ

Din punct de vedere medical, la nivel individual, omul are nevoie de frumos în viața lui, ca o necesitate intrinsecă de calibrare interioară în raport cu mediul său de viață, cel mai adesea contorsionat de influențele sociale și politice în care e imersat. În funcție de momentul istoric traversat, omul și-a definit altfel frumosul, stabilindu-și o proprie scară de valori, mai mult sau mai puțin superpozabilă cu canoanele timpului. Obținerea acestei stări de echilibru condiționează starea de sănătate și presupune o conlucrare fiziologică perfectă, între trup și psihic, pe de o parte, dar și o reacție adecvată a organismului în totalitatea sa la stimulii externi, pe de altă parte. Omul va încerca să-și adape simțurile și capacitățile cognitive și afective cerebrale prin artă, ca o reprezentare a frumosului necesar, pentru a opune un pozitiv negativului din jur.

Pe o scară mai largă, soliditatea unei societăți este susținută și de nivelul ei de cultură și educație. Creația artistică, cea mai de vârf formă de comunicare și de reprezentare a culturii, este hrana spirituală a unei nații. Ea lasă un ecou în conștiință. Pe aceeași bază se situează și starea de sănătate a populației. Între cele domenii există o condiționare biunivocă.

Grecii antici recunoșteau importanța medicală a artei pentru că, deloc întâmplător, Esculap, zeul medicinei, era fiul lui Apollo, zeul artelor, protector al poeziei.

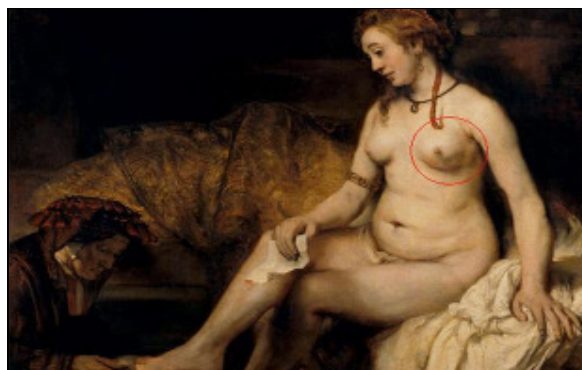
UMANISMUL ȘI OBSERVAȚIA

Atât medicina, cât și arta, sunt domenii profund umaniste, având ca preocupare centrală omul și comportamentul uman. Hippocrate spunea că „acolo unde este dragoste de om, este și dragoste de artă”. Amândouă, dacă ar fi să ne gândim la rolul lor plener, presupun vocație, har, care încă nu pot fi suplinite de nicio robotizare.

Observația omului, a comportamentului său, a mediului în care trăiește, este instrumentul folosit de amândouă. Medicul apelează la observație – observația clinică, semiologică – pe care o confruntă cu informațiile științifice pe care le deține. Își va rafina capacitatea de observație toată viața prin experiență. Medicul are posibilitatea să întâlnească persoane din medii diferite, personalități variate, pe care le surprinde reacționând în situații stresante ale vieții, cum ar fi suferința și boala.

Rembrandt – „Lecția de anatomie a doctorului Tulp

Rembrandt – Betsheba in the Bath

Artistul, la rândul său, filtrează observația prin forul lui interior, în funcție de care descompune și recombina realitatea înconjurătoare. Creația sa artistică va fi puternic amprentată de mediu, către care se reîntoarce, dar și de propria persoană. În ambele situații se țese o poveste, constrânsă de dovezi științifice, în cazul medicului sau liberă, creativă, în cazul artistului. George Duchamel, scriitor și medic, spunea: „*Medicina mi-a deschis ochii asupra lumii. Ei îi datorez cel mai mult din ceea ce știu*”, iar Cehov, prozator, dramaturg, dar și medic dăruit pacienților săi, recunoștea înrăurirea pe care a avut-o medicina în operele sale: „*Medicina a avut o mare influență asupra activității mele literare. Aceasta a dezvoltat în mai mare măsură sfera observațiilor mele, i-a îmbogățit cunoștințele a căror valoare pentru scriitor o poate pricepe numai cel care este el însuși medic.*”

Leonardo da Vinci a ajuns la perfecțiune în artă, fiind întâi de toate un excelent observator, un anatomist de excepție. un „Papilian al epocii sale”. Anatomia este și astăzi disciplină de studiu la Facultățile de Artă. Rembrandt a revoluționat portretul de grup, realizând lucrările *Lecția de anatomie a doctorului Tulp* și *Lecția de anatomie a doctorului Deyman* pentru breasla chirurgilor din Amsterdam. Oncologii exemplifică semnele clinice ale cancerului mamar, deformarea și retracția cutanată specifică, cu portretul „*Bathsheba la baie*” realizat de marele pictor. În unele facultăți de medicină au fost introduse programe de vizitare a muzeelor de artă, cu scopul de a dezvolta capacitatea de observație, dar și sensibilitatea, empatia viitorilor medici.

Observația nu se limitează doar la palierul individual, ci și social. Artiștii sunt vârf de lance al societății din care fac parte, trezind conștiințe, iar istoria medicinei consemnează și o serie de doctori care au făcut și fac același lucru.

În contextul importanței observației, includ aici și arta fotografică. Ea lucrează cu lumini și umbre din punct de vedere tehnic, dar și cu luminile și umbrele sufletului uman. Ea dezvoltă atenția la detalii, ceea ce își găsește o utilitate deosebită în special pentru medicii imagiști. Foarte mulți doctori sunt și artiști fotografi. Ca semn de apreciere, aș aminti-o pe doamna doctor Edina Morvay Szabo, radiolog și radioterapeut, care este și un artist-fotograf remarcabil. Noi, toți, furăm amintiri frumoase pentru a ni le aduce mai aproape de suflet mai târziu, prin fotografiile pe care le facem în mod uzual.

Rolul pozitiv al muzicii în obținerea unei stări de echilibru interior a fost recunoscut încă din cele mai →

SIMONA MIHUȚIU

vechi timpruri. Este un balsam al sufletului și a ajuns, pe baza dovezilor științifice care îi atestă efectul asupra sănătății, să se dezvolte și o ramură medicală, meloterapia. Aurel Romilă, profesor de psihiatrie, susținător al conceptului de terapie prin artă, a fost și un apreciat pianist. Considera că *fără muzică, omul este un fragmentat*. În opinia lui Emil Cioran, muzica *ne consolează în mijlocul non-sensului universal*. Medicii și scriitorii au fost iubitori de muzică. Mihai Eminescu, se pare, cânta admirabil, iar poeziile sale au o muzicalitate naturală. Cea mai frumoasă definiție a muzicii a dat-o Nichita Stănescu: *muzica este un răspuns la o întrebare nerostită*.

Literatura are un impact major în dezvoltarea neuro-psihică și în întreținerea bunei funcționări cerebrale. Materia primă pentru creier este informația, dar, întocmai cum se întâmplă în domeniul informaticii, cu cât computerul este mai performant, cu atât este mai capabil să prelucreze aceste date primite. Cititul crește capacitatea de prelucrare a informațiilor primite din mediul exterior, mărește funcțiile de analiză, de sinteză și de abstractizare, îmbracă informația cu nuanțe afective, dezvoltă zonele asociative. Cuvântul, ca formă de comunicare poate aduce un impact pozitiv stării de sănătate. Latinii aveau convingerea că „acolo unde leacurile nu vindecă, o poate face cuvântul”, un proverb care se verifică în practica medicală până în zilele noastre.

REFUGIUL ÎN ARTĂ.

Dintr-o dorință de evadare din spațiul apăsător al spitalului, unde se confruntă repetitiv cu suferința, boala, cu moartea, adesea și cu un sistem medical imperfect, medicii își caută refugiul în artă, în calitate de consumatori de artă, dar și de creatori de artă. Printre spectatorii din sălile de teatru sau de concerte, în expoziții și muzee, întâlnim mulți medici. Sugestivă este confesiunea medicului Ion Țuculescu, refugiat în artă: *Ca să fiu sincer, în viața de toate zilele nu mai pot trăi fericirea. Nu mai trăiesc decât în artă, în pictură și mai ales în muzică*.

TEMA MEDICALĂ ÎN CREAȚIILE ARTISTICE.

Sănătatea fiind fundamental importantă pentru om și pentru societate, temele medicale nu aveau cum să lipsească din operele marilor creatori de artă. În afară de pictori, deja exemplificați mai sus, scriitorii celebri au excelat, descriind simptomele și semnele clinice ale unor afecțiuni medicale. Dostoievski s-a remarcat prin analiza afecțiunilor psihiatrice (*Crimă și pedeapsă*, *Idiotul*, etc). Bolile infecțioase, cu impactul lor major prin epidemiile sau pandemiile generate, au fost redade de mulți scriitori. Aș aminti doar câteva, spre exemplificare: difteria (Flaubert), sifilisul (Thomas Mann), ftizia (Emile Zola, Dumas-fiul), malar

Mariana Georgeta Mutuleac (medic de laborator),
Câmp cu maci

Leonardo da Vinci, anatomistul

(Cronin), ciurma și reacția populației în fața unei pandemii, a inevitabilului (Albert Camus). Astăzi, confruntându-ne noi înșine cu o pandemie majoră, avem o altă viziune emoțională recitind *Ciuma*. Problema silicozei a ridicat-o Cronin (Citadela), înfierând și raclele sistemului sanitar. Cancerul, cu impactul său social, prin incidență, mortalitate și suferința pe care o incumbă, este tema medicală cea mai frecvent întâlnită în literatura modernă. Ne amintim cu toții cartea lui Erich Segal – *Love story*, precum și ecranizarea acesteia. Atmosfera dintr-un spital este surprinsă strălucit de Barbara Harrison (Spitalul Municipal). Analiza psihologică o regăsim la fiecare scriitor de valoare în modul în care își descrie personajele, fie că apelează la arhetipuri, fie că descrie caractere particulare.

În opera lui Mihai Eminescu găsim teme psihologice ca melancolia, dedublarea de personalitate, dar și referiri directe la medicină în publicistica sa. *Sunt o seamă de medici a căror îndărătnicie teoretică este atât de mare încât puțin le pasă dacă bolnavul lor merge bine ori rău: odată diagnoza făcută, acest din urmă e condamnat să beie seria întreagă de decocturi prescrise de discipolul lui Ipcrat. Zvârcolească-se cât o poști, meargă-i cum i-o merge, hăpurile trebuiesc înghițite, fumul trebuie inhalat, pentru că așa scrie la carte. Dar s-o potrive starea bolnavului ori nu cu cele spuse în carte...? scria Luceafărul, făcând o paralelă cu deciziile politice, contestabile în opinia sa, ale vremii.*

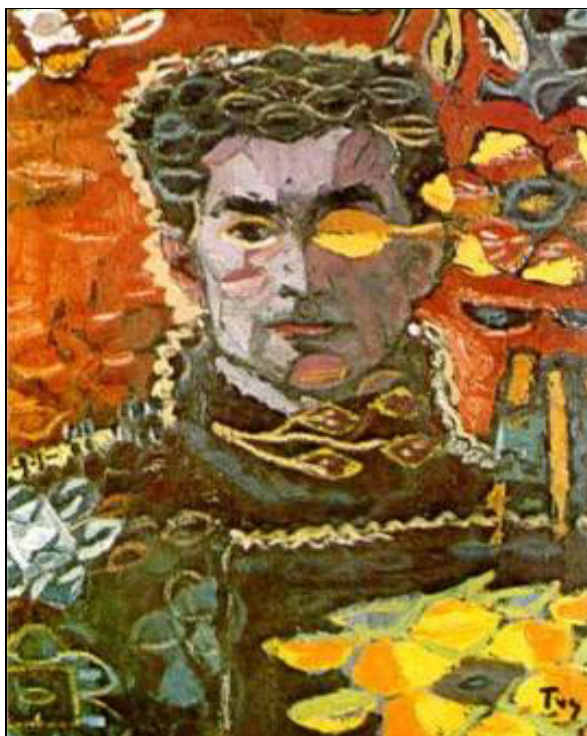
Biografia marilor creatori de artă, temele medicale abordate în operele lor a suscitată atenția medicilor, generând de-a lungul timpului adevărate polemici medicale. Aș exemplifica interesul pe care l-au stârnit afecțiunile medicale de care suferea Mihai Eminescu, precum și cauza decesului. Exemplific prin *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*, ed. II, coordonată de Eugen Simion și prefată de profesorul Irinel Popescu. Exemple asemănătoare, însă, pot fi redade și din alte spații geografice, cu referire la opera sau biografia marilor creatori ai lumii, puțini scăpând de „disecția” postumă făcută de medici. →

ARTIȘTI ȘI MEDICI

Mulți medici au fost scriitori. L-aș aminti în primul rând pe Cehov, pentru că a avut aceeași dăruire pentru medicină, cât și pentru literatură, practicându-le concomitent. Într-una din scrisorile sale menționa: „*Medicina mi-a fost soție, iar literatura amantă. Când mă plictiseam lângă una, înnoptam lângă cealaltă.*” Unele dintre personajele sale literare (Dron din *Pescărușul* sau Cebotkin din *Trei surori*) sunt medici. Cehov a descris foarte bine simptomele ftiziei, o boală care l-a și răpus, de altfel. O altă figură remarcabilă e cea a lui Wiliam Somerset Maugham, care a lăsat lumii o operă vastă. Puțini știu, însă, că a fost apreciat ca patologist și a practicat obstetrica și ginecologia, întâi la Spitalul St Thomas, apoi într-o suburbie săracă din Londra. „*Am asistat 63 de nașteri în doar trei săptămâni*”, scrie acesta. Multe dintre romanele sale sunt inspirate din acea perioadă a vieții sale (Robii, Liza din *Macbeth*). Inventatorul romanului polițist, Connan Doyle, a fost oftalmolog. Renunțând la practica medicală din lipsă de pacienți, se dedică literaturii, inspirându-se din metodele deductive ale unui fost profesor de chirurgie (Joseph Bell), pe care îl și alege ca prototip pentru personajul său central, Sherlock Holmes. Archibald Joseph Cronin, medic igienist, care și-a obținut doctoratul în medicină cu summa cum laude cu lucrarea *Istoria anevrismului*, a rămas medic și în literatură. Neputând să mai practice medicina din motive de boală, a adus temele medicale în aproape toate scrierile sale. Am fost surprinsă să aflu că Francois Rabelais a folosit pentru prima dată anghinarea în bolile hepato-biliare sau că Schiller, în scurta perioadă în care a practicat medicina a fost un aprig susținător al metodelor moderne, mai blânde, de tratament pentru afecțiunile psihiatrice. La fel de sensibil ca și Schiller, John Keats, despre care se spune că „mânua la fel de bine bisturiul ca și condeii”, a renunțat la chirurgie în urma unui eșec operator. A pierdut medicul, dar a câștigat literatura, astfel. Și Eugen Sue a renunțat la profesia de chirurg, dedicându-se literaturii. Marele dramaturg, Ibsen, a fost farmacist. Henry Monor nu a fost doar eseist, ci și un apreciat chirurg, luându-și doctoratul în medicină cu lucrarea „*Cancerul rectului*”. Puțini mai știm astăzi că Jean Paul Marat a fost oftalmolog și a fost preocupat de efectul benefic asupra sănătății al apelor minerale. Axel Munthe, autorul *Cărții de la San Michele*, a fost și psihiatru. Oliver Goldsmith, pe care proprii săi pacienți îl apreciau mai mult ca scriitor decât ca medic, George Tobia Smollett, medicul marinar, Alfred Doblin, care n-ar fi renunțat niciodată la meseria de medic, în cazul în care ar fi fost pus să aleagă, Frank Gill Slaughter, care „scria despre ce știa el mai bine”, incluzând teme medicale în operele sale, David Livingstone, sunt exemple de scriitori care au fost medici, dar lista ar putea fi mult mai lungă.

C.D. Zeletin (Constantin Dimoftaache), un erudit, „cel care știa o carte nebunească”, după cum îl descria Sorin Lavric, a fost medic, cercetător în domeniul biofizicii, dar și scriitor și traducător, excelând în toate domeniile abordate.

În spațiul nostru geografic, Augustin Buzura a renunțat la psihiatrie în favoarea literaturii, dar analiza psihologică fină din romanele sale (*Orgolii, Fețele tăcerii, Vocile nopții, Refugii*) îi deconspiră pregătirea medicală. Vasile Voiculescu, doctor în medicină, promotor al educației sanitare (a avut emisiuni radiofonice de succes pe teme

Ion Țuculescu – „Autoportret”

de educație sanitară), a fost în același timp „poetul contemporan cu veșnicia” (poezia *Contemporan*). Apărător al valorilor democratice, Vasile Voiculescu a murit de cancer în închisorile comuniste. Personalitatea sa complexă și remarcabilă merită adâncă prețuire și evocarea noastră. Deși Aurel Baranga a profestat medicina sporadic, a rămas în memoria noastră în primul rând ca dramaturg (Mielul turbat, Opinia publică, etc.). Versurile imnului de stat al RPR îi aparțineau. Opozit, când ne referim la Victor Babeș, ne gândim la marele cercetător în domeniul biologiei și al microbiologiei și mai puțin la eseistul Babeș, care aborda teme filozofice în scrierile sale.

Ion Țuculescu a lăsat, așa cum și-a dorit, o operă plină de dragoste de viață și a deschis o poartă pentru mulți medici pasiunați de pictură. În fiecare an, în Cluj, exponatele medicilor pot fi admirate la *Salonul de Iarnă al medicilor*. Unele dintre ele sunt realizări remarcabile! Țuculescu a fost în pictură, în opinia criticii de specialitate, un inovator în tehnica cromatică, iar în medicină, a fost atras de cercetare, obținând doctoratul cu Magna cum laude și un loc binemeritat în Academia Română.

Ca o concluzie, reiterez ideea că arta, ca formă supremă de exprimare a spiritului, ocupă un rol important pentru sănătate, la nivel individual și social. Această realitate devine mai evidentă acum când trăim într-o lume din ce în ce mai mecanizată și robotizată. A face loc mai mult artei în viața noastră este necesar pentru păstrarea umanității, a echilibrului interior, a stării de sănătate.

BIBLIOGRAFIE:

- Marin Voiculescu, Mircea Angelescu – „Medici scriitori, scriitori medici”, ed. Medicală, 1964 (prefața Tudor Vianu)
- Mihai Mihalide – Dicționarul medicilor-scriitori români, ed. Viața Medicală Românească, 2001
- Ion Țuculescu – în „Contemporanul” Nr.8, 10965
- Alex Ștefănescu, Personalități ale lumii medicale despre Eminescu, România literară nr. 3/202

Literatură și film

Iubirea electrică

Azi mă refugiez pe planeta Cehov, deși acolo proliferază traumele, doar că apar în acompaniament subtil de pian. Am ales filmul *Trei ani* (e pe Netflix), realizat de Fabrice Cazeneuve în 1990, după o năvelă de Cehov, apărută în 1895. Iată, după o sută de ani, nimic nou sub soare, referitor la sufletele oamenilor. Film francez?? Da, dar este exact Cehov cel universal și mereu valabil, care se mulează pe orice suflet de oriunde. Joacă Sabine Azéma (Julia) și Jacques Villeret (Alexandre).

Alexandre cel bogat și complexat fizic, cu o figură de Pierre Bezuhov (vezi *Război și pace*) interpretat de însuși Bondarcuik, se îndrăgostește de Julia, care suferă încă după pierderea iubitului. Iubire spontană,

electrică, devastatoare, însoțită de declarații timide, întrerupte de răceala Juliei. De ce acceptă ea căsătoria cu Alexandre? „Nu te-am refuzat ca să nu-ți distrug viața”. Bine, dar atunci minte-mă cumva – se umilește el. Prietenii lui nu cred în iubire, ci doar în instinctul sexual.

Totul e cehovian în film. Statuete, perdele, pian, fotolii, chiar cei doi prieteni pitorești – Pilou și Constantin, ca să nu mai vorbim despre indigestibil. Nespusul, neexprimatul, sincopele temporale – mărci definitorii, recunoscutibile. Timpul implacabil schimbă priorități și perspective. Macină într-o parte și construiește în cealaltă. Trei ani vor trebui până când Julia îl va iubi pe Alexandre. Dar oare el mai e același?

Acum știe că nimic nu durează, că ar pleca departe, poate la Polul Nord, să vadă urșii cei albi.

Nu nu va pleca, așa e la Cehov, de parcă la Buzzati n-ar fi la fel! Alexandre a priceput durata beatitudinii: cât timp umbrela ei a fost uitată la el, atunci la începuturi. Ea își pierde credința, el are senzația vidului. Un tată odios, o soră muribundă, fratele Edgar, fetițele Ninei, balul și calul intruziv, o amantă reconsiderată, dar, mai presus de toate, un laconism de o virtuozitate rară. Jacques Villeret realizează aici marele rol al carierei sale.

ALEXANDRU JURCAN

Eveniment cultural

Cioroianu, la Pitești

La ceas de vară până-n sară. Întrtot binevenit, despre multe-a povestit. Grăind nesofisticat, echilibrat, potrivit. Fără a citi din foi cum alții o fac și nu sunt pe plac. Cu-atâta lipici în vorbă, că întrebările-au curs din belșug. Adrian având suficientă răbdare să răspundă chiar și unora mai săcâitoare...

Expunerea s-a centrat, incitant, pe „noua dezordine mondială”. Și-a` sale ipostaze „post”, cu care se confruntă lumea în clipa de față. Nelipsind momente din viața și cariera oaspetelui bucureștean (născut craiovean). Ștuite, petrecute, auzite personal. Încât liantu` s-a produs rapid, total și solid între el și auditoriu. Dându-i acestuia din urmă prilej să afle destule, clar de interes. Pentru mine unu`, de largă utilitate în plan informațional...

De astă dată, mica sală „Ars Nova”, a Centrului Cultural din urbe, fost-a plină ochi. Fapt ce arată, neîndoios, că „omul sfințește locul”. Adrian Mihai Cioroianu fiind acela, în speță. Cinquantenarul istoric, politician, teleast, autor de cărți, formator abilitat în materie, orator convingător. Care-ar trebui reinvitat urgent printre argeșeni. Eu propunându-i deja să ni-l reamintească pe Vlad Georgescu.

Vocea îndrăgită, constant ascultată cândva, la „Radio Europa Liberă”. De asemeni istoric știut, condei priceput. Acuma, redocumentându-mă, aș mai adăuga o propunere nu lipsită de rost: să-l ia cu dânsu` pe Lucian Boia. Ca, împreună, să răsfoiască și p-aci „Arhiva durerii”. Să umble iară prin ea cu folos, întrun neuitare. Drept profilaxie și/sau terapie, trebuincioase-n privința istoriei neîntrerupte. Greșesc, oameni deștepți, cu ceva?

ADRIAN SIMEANU

Eveniment cultural

Frica de moarte

Subiect delicat, desigur. Abordat curajos și echilibrat de Cristian Iftode. Într-o dezbatere piteșteană de larg interes. Dovadă, dialogu` bogat cu auditorii. Puțini, din nefericire. Atât că manifestarea-i televizată local și-or mai auzi și-alții ce s-a vorbit. Invitatu` fiind în urbe întâiași dată, în astă postură, binevenit. Da` nu ultima, sper eu apăsător...

Cristian e conferențiar dr. la Filosofia bucureșteană. Publicist neobosit prin varii reviste. Îl citesc și mă instruiesc din spusele lui. Cum se petrecură lucrurile și la-năltănire. Când ascultai cu atenție ce-a consemnat disciplina-n materie de-a lungul istoriei sale îndelungate. Adică de la antici până-n prezent. El vorbind, în esență, despre ce e-n om sau în

colectivități pe astă temă ineputabilă. Și-ntotdeauna dramatică. Căci nu cred să fie cineva obișnuit căruia frica de moarte să nu-i dea târcoale. Îndeosebi spre apus. Făcându-l să se-ntrebe de n-a trăit în zadar. Și să se roage la Ceruri pentr-un final fără chinuri...

Făcând apel în prezentare și la alte discipline incidente-n cauză (psihologie, epistemologie, etică, axiologie, teologie, istorie), Iftode a evidențiat o alta mai nouă, să zicem: filosofia de consiliere. Nevoie de ea fiind indiscutabil. Poate că dacă o anume tentă academică-n expunere ar fi fost mai atenuată, impactul ar fi copleșit însutit. În fond, și de înțeles, discursul uzual ținut în amfiteatru, întră-n reflex, fără să vrei. Și, când te ții oarecum de cele scrise spre a fi publicate-n revistă, se simte...

Oaspetele nostru s-a născut la Câmpina, acu` patruzeci și trei de ani. Având propensiune spre reflecție, a făcut studii superioare adecvate și s-a întors în aule. E, neîndoielnic, un tip doxat. M-a făcut să-l întreb, curios, dacă-și fascinează studenții. Răspunsul, evident cu modestie, m-a trimis spre ei. Care, cu siguranță, câștigă nelipsind la curs. Oare, data viitoare, ne va desluși, cât de cât, și ce e dincolo de moarte, în afara neantului?

ADRIAN SIMEANU

P. S. Și-n cazul de față, sonorizare parțial deficientă și săcâitoare. Chiar nu se poate rezolva problema?

**TRASOARE CONTINUE,
CĂDERI DISCONTINUE**

Dar cu suveranitatea cum rămâne?

Nu poate nimeni să ne-nchinge,
Țări suverane, în UE.
Un boss încearcă-a ne convinge
C-a fost, dar astăzi nu mai e.

Un tanchist șantagist

În cap îi intră gărgăunul:
La ce să iei o-ntreagă țară?
Nu-i mai dihai să stai cu tunul
Lâng' - o centrală nucleară?

Acești ucraineni n-au țară?

Când țara-și apără plăieșii,
Uitând de tihnă și huzur,
Doar oligarhii și aleșii
Petrec pe Coasta de Azur.

**De la „procesul” grupului Ilașcu
la cel al prizonierilor de război
din batalionul „Azov”**

Praxis, cert, au zoopății
De a ține leii-n cușcă.
Cu-ale grațiilor grații,
Leii, demascând, tot mușcă.

Întrebare țării lui Pește-Prăjit

Cum explici tu unor minți neroade
Prin ce lege, țară a lui Pește,
Când consumul energiei scade,
Șod, profitul companiilor crește?

De ce să fie monovalentă?

Orășean sosit la țară,
A făcut, purtând și-o lentă,
Dintr-o casă mortuară
O sală polivalentă.

**Matusalemul din fruntea Băncii
Naționale și balul băncilor
comerciale**

Cum le-a spus c-au sărit calul,
Cum a stins ROBOR-ul balul.
Dar dobânzii lui Matús
N-o fi chip un ac de pus?

**Cine s-a îmbogățit pe pielea
consumatorului de energie?**

Companiile de stat
Nici un deget n-au mișcat,
Și-au triplat profiturile
Și statul – veniturile.

**De ce oficialitățile tolerează o
asemenea înșelăciune?**

Cum crește prețul la baril,
Cum explodează carburantul.
Când prețul scade, prin ce șpil

La pompă-l umflă speculantul?

Lui de ghebul tău să-i ardă??!

Ce ușor își poartă țara
Necunoscătorului,
Iar românii, grea, povara
A incompetenței lui!

**Dacă n-are, de ce nu
demisionează?**

Cum l-întrebi de energie,
Cum el competențe n-are.
Să nu strigi cu alergie:
Dar în ce domeniu are?

**Prețul energiei crește,
Randamentul se vedește**

Banul, după marile scumpiri,
Gâlgâind, în visterie vine.
Parcă-i vezi hlizindu-se-n priviri
C-au lucrat și-n pandemie bine.

**De ce-i atât de mare pensia
specială?**

Îi scot ochii pensioarei
Că-i exagerat de mare,
Dar nu-ntreabă nimeni care-i
Modul ei de calculare!

Din nou răsare cultul

Doar întuneric, Doamne, în fieful
Unui primar pârlit nevoie mare.
Când vine, însă, de la centru șeful,
Atunci, să vezi, și soarele răsare!

Unui șef de la ISU

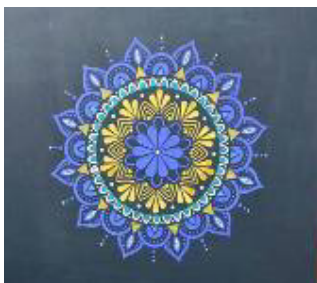
I-a intrat nemintea-n grații:
Igrasie la mansardă:
„Cum de îndrăznesc să ardă,
Dacă n-au autorizații??!”

**Autostrada fără de sfârșit
Comarnic - Brașov (sau Va ajunge
Ahile vreodată broasca țestoasă?)**

Dacă studiul proiectării
Ne mănâncă-un cincinal,
Stadiul executării
Minim un ...vicesimal.

Triere la angajare la TV

Se dau spirite hârșite,
Doar că-s toți trecuți prin piclă:
Cei ce spun lucruri trăsnite
N-au ce căuta pe sticlă.

Radu Bercea

Cum își schimbă Vanga tanga

Ce miraj le joacă feste,
De le schimbă ca pe blide:
Unii – câte cinci neveste,
Alții – câte cinci partide?

**Una știam, alta aflăm (de pe
copertă)**

Avea Biblia autori
Legiuni de scriitori.
Ne contrează un jupân:
„Unul singur. Și ... român!”

**Campionii români la canotaj nu
au fost întâmpinați de oficialități**

Nu vă-ntâmpină cărmacii
Aur aducând în țară?
Ia-ncercați a-l scoate-afară
Și-ți vedea cum vin gonacii!

Bietul ministru al sportului

Ar fi venit să-ntâmpine eroii.
Sportiv și el, onorul le-ar fi dat,
Greu buchisind salutu-n câmpul
foii,
Dar dacă nimeni nu l-a invitat...

**Ajutor pentru deplasare la
competiții**

Cum l-întrebi câți bani oferă,
Cum o dă prin fâscă.
Sie – lentă viajeră,
Asta-i altă găscă.

Ca să nu ajungi ciuca bățăilor

Taină, -n tenisul cel mare,
Nu-i să simți când să te bagi,
Ci e marea luminare
De-a ști când să te retragi.

**La nunta deputatului George
Simion**

Baci semeț din neam de daci,
Are, românașul, rânză:
Mânce, cine vrea, gândaci,
Mămăligă – noi – cu brânză!

NICOLAE MĂTCAȘ

Lumea lui Larco ÎN LUNA OCTOMBRIE

LUNA OCTOMBRIE

E luna zecea-n calendar,
Cu zile reci și micșorate,
Legume sunt prin aprozar...
Majoritatea-s importate.

REMARCĂ MILITARĂ

Războiul multe rele face,
Dar e o vorbă de la daci,
Că unii luptă pentru pace
Cu-arătătorul pe trăgaci.

CONFRUNTARE

Fapta e verificată,
Care nu se-nâmplă rar:
Pacea unde-i încheiată
Luptele interne-apar.

LONGEVIVUL

Abuzuri n-a făcut în viață,
Pleca la câmp de dimineață,
Mânca și bea ce i-a priit
Și a trăit... pân-a murit.

AXIOMĂ

Faptul e verificat
Și-i de-o lume constatat:
Răul are vindecare
Printr-un altul, mult mai mare.

PROVERBIALĂ

Faptele-s adevărate
În etapa actuală:
Că un „cui pe cui se scoate”,
Dar și ban pe ban se spală.

PORT PĂLĂRIE

O pălărie-n cui plângea
Că nu era nimic sub ea,
Purtând-o tace-acum chitic,
Fiindcă e sub ea... nimic!

CONDIȚIE

Pentru omul în etate
Nu-i ușor, dar nici greu, poate,
Dar e important să fie
Permanent de omenie.

TABLOU DE TOAMNĂ

Noaptea e mai răcoroasă,
Ploile sunt mai frecvente,
Ceața tot mai greu apasă...
Ca facturile scadente!

TOAMNA

E anotimpul rece-n care
Cocorii, berzele s-au dus,
Cad frunze galbene-n cărare...
Și mulți miniștri de pe sus!

POLITICIANII CREDULI

De se află la strămoare,
Cum în lume nu-s minuni,
Cred în ultima salvare,
Îndrugând mii de minciuni.

OCTOMBRIE

E luna plină de ovații,
Când la oraș dar și la sat,
Se-adună-n mustării bărbații
Și multe datorii la stat!

ÎN VIAȚA DE FAMILIE

Femeia-i fire-atrăgătoare,
Tristețea știe s-o destrame
Și-atât e de surprinzătoare...

Ca poanta unei epigrame!

RONDELUL REUNIUNII

Sub tricolor în zi de sărbătoare
S-or strânge mulți, cu veteranii-n
față,
La Alba Iulia de dimineață
Cu gând fiind spre România Mare.

Va fi într-adevăr o zi măreață
Căci după-atâția ani de așteptare,
Sub tricolor, în zi de sărbătoare
S-or strânge mulți, cu veteranii-n
față.

Moldova, Bucovina, surioare
Vor sta la pieptul țării, o dulceată,
Își vor clădi o minunată viață
Semnând un pact de reunificare
Sub tricolor în zi de sărbătoare.

PERSISTENȚA CANDIDATEI LA MĂRITIȘ

Răbdarea nu e chiar așa amară
Când știi că va urma un fapt
plăcut
Și să obții ceva ce n-ai avut
Dorit enorm de mult, din cale-
afară.

Speranța-i vie, faptu-i cunoscut,
Fiind pețită-n fiecare seară,
Cu mers felin și trupu-i de vioară,
Ea mai primi și câte un sărut.

Dar zilele treceau așa ca fumul,
Căci timpul ostoire n-a avut,
De se tot plânge tânăra cochetă

Zicându-și seara-n caldu-i
așternut:

Of, Doamne Sfinte, lung mai este
drumul

De la pupici și pân` la verighetă!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

DAN CĂPRUCIU

(1935-2022)

DESTIN IMPLACABIL

Blestemat de soarta rea
Peste ani voi fi doar oale
Dați-mi vin, căci nu aş vrea,
Să fiu prins cu ele goale.

ATRAȚIA FEMEII

Un cap frumos îți dă fiorul
Ce te domină-mbietor,
Dar, mai ales, când și piciorul
Îți dă o mână de-ajutor.

AVEȚI GRIJĂ!

E scurtă viața, dragii mei,
Și n-o trăiești așa cum vrei

Chiar dacă ții regim, faci sport,
Tot te trezești odată... mort!

DIFERENȚIERE

E sunetul o armonie,
Ce ne încântă cu ardoare,
Dar unii-ascultă-o simfonie,
Iar alții, clinchet de pahare.

GRIJA PESIMISTULUI

Marcat de moarte, sunt năuc
Și mă încurc în toate cele
Temându-mă că n-am s-apuc,
Să văd sfârșitul vieții mele.

Selecție. VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Am primit și recentul număr al prestigioasei reviste *Vatra veche*, mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț! Felicitări! Încă o apariție remarcabilă, cu materiale interesante, accesibile și necesare oricărei vârste. Este toamnă și:

Chiar dacă frigul ne apasă,
O toamnă-i floare la ureche;
Românul stă închis în casă
Și răsfoiește *Vatra veche*!

Vasile Larco

Sehr geehrter Herr Băciuț,
vielen Dank für diese Ausgabe von
„Vatra veche“. Ich freue mich aufs
Lesen. Ich wünsche ein schönes
Wochenende, eine gute Zeit in bester
Gesundheit. Liebe Grüße

Elisabeth Anton

Mulțumiri Maestre! *Vatra veche*
rămâne pagina de glorie a istoriei
literaturii române!
Cu prețuire, Al Dv.

Fl. Copcea

Mulțumim mult. Vom parcurge cu
plăcere un conținut ca de obicei
interesant. Felicitări.

Alexandru Niculescu

Mulțumesc mult! Felicitări!
Putere de muncă, vă doresc!

Andra Dumitrescu

Ce frumos mi-a îmbrățișat poemul
eseul „Pe cine Domnul iubește, îl și
ceartă”, semnat de Pr. Dr. Gheorghe
Șincan! Chiar îmi place treaba asta! O
inspirație divină a celui ce a
tehnoredactat revista sau...?
Mulțumesc!

Emilia Amariei

Mulțumesc mult pentru revistă!
Gânduri bune de la Timișoara!
Cu aceeași prețuire,

Corina-Lucia Costea

Vine echinocliul de toamnă, dar,
înaintea acestuia, vine revista pe luna
următoare, deja accesibilă la
www.curteadelaarges.ro
Toamnă frumoasă, toamna clasică
(fără greieri, fără lăcuste...),

Gh. Păun

Vă mulțumesc pentru acest nou
număr excelent de revistă! Citesc
întotdeauna cu plăcere revista *Vatra
veche*, care are un conținut bogat și
valoros prin prisma colaborărilor!
Felicitări și țineți-o tot așa!

Cu stimă,

Cristian Gabriel Moraru

Dragă Dle Băciuț,

Ca de obicei, vă mulțumesc nespun
pentru trimiterea extraordinarei
reviste pe care o faceți cu har și o
invidiabilă punctualitate. În mijlocul
dezordinii din România, d-voastră
sunteți un model de determinare și
focusare pe esențial, cu adevărat un
pedagog al neamului prin ceea ce
faptuiți.

În ce mă privește, sunt copleșită de
atâtea cuvinte bune ale unei analize la
obiect. Că m-a impresionat
comentariul d-voastră serios, aplicat
la text este prea puțin spus. Mă
scoateți în lume, încurajându-mă să
fiu eu însămi și să perseverez. Iată un
țel al bătrâneții mele.

Vă mulțumesc pentru generozitatea d-
voastră și gentilețea descinse din
idealismul visătorului. Într-o lume
mai mult urâtă decât frumoasă, mai
mult rea decât bună rămâneți un
romantic incurabil.

Mulțumiri din suflet.

Silvia Jinga

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru
acest nou număr al revistei „Vatra
veche”! Un număr bogat, am ce citi
zilele acestea. Este o revistă minunată
pe care o citesc de fiecare dată cu
plăcere.

Mii de mulțumiri! O zi bună de-aici,
de la poalele Tâmpiei.

Nicolette Orghidan

L-am cunoscut pe Mihai Cimpoi în
anul 1995. A fost oaspetele nostru la
Botoșani în mai multe rânduri.
Doamna notar Lili Bobu i-a publicat
o carte de colecție, 50 de exemplare
numerotate și semnate de Maestru.

Egner Florin

Vă trimit anexat un nou eseu din
culegerea „Paris, între real și
vis”. Am comprimat cât s-a putut
textul inițial pe care îl păstrez
pentru o posibilă viitoare carte. Nu
este simplu pentru că subiectul
fiind din start dificil și întins este greu
să fie și cursiv și coincis.

Dar și mai greu este pentru
dumneavoastră să îl acceptați și
strecurați printre alte texte bune și
utile. Sper să încap, din când în când,
în „Vatra veche și mereu nouă”.

Nu mai bine vă doresc,

Alex Măroiu

Stimate Domnule Băciuț,

E admirabil cum reușiți să mențineți
revista, număr de număr, la un aseme-
nea înalt nivel calitativ! Vă mulțu-
mesc mult pentru noul număr trimis.

Sincere complimente și pentru lirica
Dvs. Țin minte cum la unul din
cenacluri lumea cu bucurie recita într-
un glas unul din poemele Dvs.

Mulțumesc și pentru includerea
articolului și poemelor mele în
frumoasă Dvs revistă.

Vă trimit alături un articol, frânt în
două ca pentru două numere, dacă îl
considerați interesant și potrivit
pentru revistă.

Cu mulțumiri și cu prețuire,

Horia Ion Groza

P.S. V-aș ruga să îmi dați de știre
dacă ați primit acest mesaj și
considerați că articolul poate fi inclus
în *Vatra veche*. Mult bine, sănătate și
în continuare rodnicie în
impresionantă Dvs activitate.

Domnule Băciuț,

Sper să fie mulțumitoare pentru Dvs.
aceste însemnări scrise după lectu-
rarea cărții *Între Lumi: convorbiri cu
Nicolae Steinhardt*. Le trimit să
aruncați o privire peste ele, dacă și
când aveți câteva minute libere, iar
dacă ceva nu vă este pe plac, să am
timp să elimin acel ceva din textul-
comentariu până la întâlnirea de la
Deva din cursul săptămânii viitoare.

Vă doresc multă sănătate și putere de
muncă!

B.D

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Am primit revista, am citit-o, ca de obicei, de la un capăt la altul. A fost o lectură plăcută, interesantă și relaxantă.

Felicitări dumneavoastră și întregului corp redacțional.

Cu alese sentimente,

Aurelia Corbeanu

Mulțumim. Succes în bogata activitate de luminare!

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu,
Președinte Asociațiunea ASTRA

Gratitudine, Baci Băciut al Vetrei culturale!

Binevenite paginile dedicate infatigabilului Mihai CIMPOI, la cele 80 de toamne.

Din încercata România de Est!

L. V.

Dragă Dommule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru noul număr cu materiale foarte interesante.

Succes si pe mai departe...

Hans Dama,
Viena

Vă salut, domnule redactor-șef Nicolae Băciut!

Toate gândurile de bine! Am primit revista „Vatra veche” nr.9/2022 în format pdf. Vă mulțumesc mult! Citind-o pe îndelete, vă felicit pentru conținutul acesteia, unul pe cât de divers, pe-atât de interesant! Aceleași felicitări și mulțumiri, tuturor autorilor din paginile revistei! De altfel, cum am mai spus, toate numerele revistei au fost și sunt reușite, cu subiecte bogate și atrăgătoare. Aș vrea, totuși, să am prezent acest număr 9/2022 în biblioteca mea, alături de numerele: 11/2021, 12/2021, 2/2022 și 4/2022, dar și Suplimentul Nichita Stănescu din martie 2022. Desigur, plătit de către mine. Vom conveni/învoi despre procedură printr-o convorbire telefonică.

Vă urez o seară frumoasă! S-auzim de bine!

Cu drag și aleasă prețuire,

Marin Ștefan

Mi-ar plăcea să citesc noul număr din Vatra veche. Există și în format pdf? Vă mulțumesc pentru efortul depus. Faceți o treabă extraordinară!

R. Răzvan

Stimate domnule redactor-șef de «Vatră Veche», Nicolae Băciut,
Vă încredințez în attach-ul prezentei, pentru numărul viitor al distins-inimoasei Dvs. reviste, «Vatra Veche», o cronică (de 6 pagini și jumătate, „format A-4“), „Momente” și „mari” / „mici” monumente, despre excepționalul volum de proză scurtă al lui Gheorghe Andrei Neagu, «Solfegiu» (Iași, 2022)...

Dvs. – și tuturor celor dragi Dvs. : *Sănătoasă toamnă frumoasă și-n literat rod mănoasă..!*

Ion Pachia-Tatomirescu, Dac-Pandur, tot de la Piramida Extraplata de Tibisiara > Timișoara-Dacia...

Stimate domnule, Nicolae Băciut,
Îndrăznesc să vă trimit câteva idei legate de un volum de versuri scrise de poeta dobrogeancă, Ottilia Ardeleanu, cunoscută deja prin câteva volume deja publicate și traduse în engleză și-n franceză.

Dacă veți considera că poate fi publicat în paginile revistei *Vatra veche*, ar fi o onoare pentru min și pentru poezie.

Cu respect și mulțumiri pentru publicarea și a altor prezentări de carte scrise de mine în paginile revistei.

Laura Văceanu

Stimate domnule Băciut,
Am scris o recenzie pentru volumul Ancăi Preda, poetă argeșeană, care a murit de covid, la doar 43 de ani. Volumul de intitulează: *Exod în lacrima lui Dumnezeu*, București, editura Betta, 2022.

Dacă se poate, v-aș ruga să-mi spuneți dacă are lor în revista pe care o coordonați și pe care o apreciez.

Cu aleasă prețuire,

prof.dr. Maria Vaida

Stimate dle N. Băciut,
Dna Delia Muntean mi-a recomandat să trimit revistei d-voastră cronică la Grigore Ureche. O fac cu plăcere și cu speranța că va fi reținută pentru publicare.

Vă doresc numai bine.

M. Petre

Felicitări pentru acest număr!
Mulțumesc,

Liana Suci

Vă mulțumesc din inimă. Cu drag de la Bacău.

Al Dvs sincer,

Edi

„Romeo și Julieta la Mizil”
ediția a XVI-a
Înscrieri pe
www.romeojulietalamizil.ro

- Sire, tot s-a făcut pentru alte orașe; pentru Mizil, nimic! Noi n-avem reședință de județ, n-avem tribunal, n-avem episcopie, n-avem regimentul 32, n-avem liceu, n-avem facultate de medicină, n-avem teatru național, n-avem pod peste Dunăre - n-avem nimic, nimic, sire! (I.L. Caragiale, *O zi solemnă*)

Pentru Festivalul internațional de Poezie și Epigramă „Romeo și Julieta la Mizil”, ediția a XVI-a, înscrierile se fac până pe 20.12.2022 pe www.romeojulietalamizil.ro, unde este formularul de înscriere sau prin poștă, pe adresa: Bădicioiu Laurențiu, L.T. „Grigore Tocilescu”, str. N. Bălcescu, 111-113, Mizil, Prahova, cu mențiunea *Pentru Festivalul internațional „Romeo și Julieta la Mizil”, ediția a XVI-a.*

Pe internet, materialele se trimit într-un document word denumit cu motto. Se va scrie cu TNR, font 11 și diacritice; fără sublinieri/intervenții. Prin poștă, materialele au motto pe plic. În plicul mare va fi altul închis, având scris pe el același motto. Se menționează numele, secțiunea, titlurile textelor, e-mailul, adresa, numărul de telefon, ocupația.

Festivalul are două secțiuni: una destinată adulților, cu două subsecțiuni: 1) **Epigramă**, la care se trimit patru epigrame, dintre care una are ca temă impusă *O zi solemnă** (de I.L. Caragiale) și 2) **Poezie**, la care se trimit trei poezii, dintre care una trebuie să aibă elemente de prozodie și cealaltă este destinată elevilor, având aceleași subsecțiuni și aceleași reguli. Pot participa tinerii români... de orice vârstă de pretutindeni (peste 14 ani).

***Epigramiștii se vor inspira din cunoscuta schiță caragialiană, care are ca temă orașul Mizil.**

Premiile sunt de 4000 de lei la ambele secțiuni.

Clasamentul va fi publicat pe www.romeojulietalamizil.ro în perioada 24-25 ianuarie 2023.

Coordonatori: **Laurențiu Alexandru Bădicioiu, Victor Minea, Claudiu Remus Minea și Cristiana Daniela Bădicioiu.**

Panoramic cultural 2022

Brăila, Festivalul Internațional „Europoezia”

Mănăstirea Dobric, lansare de Monografie

Deva, Salonul Hunedorean de Carte

Brăila, Festivalul Internațional „Europoezia”

Deva, Lansare de carte Dumitru Hurubă

Iași, Simpozion Internațional „Monumentul”

Sânpetru de Câmpie, Mureș, „Bogățiile toamnei”

Iași, Simpozion Internațional „Monumentul”

Sânpaul, Cluj, Acordarea titlului de „Cetățean de Onoare”, ÎPS Andreicuț, mitropolitul Clujului

OCHIUL CICLOPULUI

Radu Bercea

PAZNIC LA CĂRȚI

M-am trezit paznic de cărți –
Îmi era teamă nu cumva să se fure,
Să le facă cineva iar lemn,
Să le facă secure.

M-am trezit paznic de cuvinte,
Să nu le ia cineva, să le revândă;

Pentru că nu le mai pot ține minte,
O să mi le dea drept osândă.

M-am trezit că mă păzesc pe mine,
Să nu vină cineva din nou să mă nască,
Să nu mă pună de veghe la foc,
Să nu mă întoarcă în iască.

M-am trezit paznic la cărți,

De parcă aş păzi o lume,
De parc-aş fi paznic la hărți,
Paznic la propriul meu nume!

M-am trezit paznic acolo și-aici -
Mușuroi la furnici!

NICOLAE BĂCIUȚ

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean,
Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel Buzincu, Geo
Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc,
Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă,
Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu,

Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera,
Simona Miheuțiu, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe,
Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie
Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei
Fischhof (Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia)
Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
yatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952